Változó és változatlan arcú hajléktalanság

Otthontalanul…

Tégy az emberért!

Szerkesztőbizottság:

Breitner Péter
Gurály Zoltán
Győri Péter
Kártyás Irén
Mezei György
Pelle József
Virág Tamás

Szerkesztette:

Győri Péter

Kiadja:

Menhely Alapítvány
és
Budapesti Módszertani Szociális Központ
és Intézményei
2013.

Tartalomjegyzék

Győri Péter: Töréspontok 5

Győri Péter: A Budapesten élő hajléktalan emberek főbb statisztikai jellemzői 10

Gurály Zoltán – Varga Dóra: A hajléktalanság főbb jellemzői a vidéki Magyarország településein 53

Breitner Péter: A hajléktalanság lakástörténeti előzményei 87

Győri Péter: „Cigány" – „nem-cigány" hajléktalanok 100

Győri Péter: Amit tudunk – 10 év 118

Gurály Zoltán: Mennyi az annyi? 143

Szabó Andrea: A nagy számok törvénye – egy különleges adatbázis elemzési lehetőségei 150

Gurály Ottó: A hajléktalanná válás dinamikája 185

Győri Péter – Gurály Zoltán: A titkos lista 189

Gurály Zoltán – Fehér Boróka: Rövid áttekintés a budapesti hajléktalan-regisztráció módszertanáról 213

A Február Harmadika Munkacsoport adatfelvételeire épülő tanulmányok, dokumentumok 217

Töréspontok

Bevezető gondolatok a tanulmánykötethez

Csoportban dolgozni és közösen gondolkodni jó. Tudják ezt a segítő szakmákban dolgozók és a Február Harmadika Munkacsoport tagjai is[1]. Közösen láttunk munkához, amikor az évente ismétlődő „Február 3-i" hajléktalan adatfelvétel kérdőívét elkezdtük kigondolni, majd amikor felvázoltuk magunknak az elemzés, a feldolgozás főbb vonalait. Elmondhatatlanul sok segítő kolléga részvétele és sok ezer hajléktalan ember, akárcsak röpke, töredékes önvallomása jelöli ki annak a közös munkálkodásnak a körvonalait, melynek eredményeit megpróbáltuk elemzéseinkben összefoglalni. Az itt következő tizenegy tanulmány mindegyike a szerzők saját, önálló gondolatait, következtetéseit tartalmazza. A csoportos, közös gondolkodás során elsősorban újabb és újabb kérdések merültek fel, melyeket ki-ki maga próbált aztán megvizsgálni, a maga módján megválaszolni. Az így elkészült írások számtalan ponton összekapcsolódnak, kiegészítik egymást, „válaszolnak egymásnak", de van, amikor ugyanazt a jelenséget egymástól eltérően mutatják meg, értelmezik. E rövid bevezető nem azt a célt szolgálja, hogy hagyományos értelemben „összefoglalja" azt a rengeteg gondolatot, következtetést, mely a tanulmányokban fellelhető, inkább csak az első olvasó hangos töprengései az elkészült elemzések ismeretében.[2]

1999 óta minden év február 3-án sor került a hajléktalan emberek egy részének kérdőíves szociológiai adatfelvételére. Az utóbbi években egy-egy ilyen február 3-i kutatás kérdéseire hat-hét-nyolcezer ember adott értékelhető válaszokat önmagáról. A legutóbbi hat év február 3-ján összesen 26 ezer különböző hajléktalan embertől kaptunk válaszokat. Ők azok, akik ezen a napon valamelyik hajléktalan szálláson laktak, vagy akiket az utcai szolgálatok a kérdőívvel közterületen felkerestek, mert ott töltötték éppen éjszakáikat. Nem minden hajléktalan szálló és utcai szolgálat vesz részt minden évben a február 3-i adatfelvételben, és természetesen nem minden lakó válaszol a – hangsúlyozottan önkéntes – kérdőív kérdéseire. A hajléktalan emberek ellátásában résztvevő szociális szolgáltatások nem teljes körére terjed ki évenkénti kutatásunk: nem kérdezünk a nappali melegedők-

1 Az írások szerzőin kívül Gróf András és Pelle József is a munkacsoport tagja, mindketten részt vettek az együttgondolkodásban, de ők nem „írók".

2 Vagyis e néhány bevezető mondat bizonyosan nem pótolja a tanulmányok olvasását, melyek ráadásul – szándékosan – tele vannak nagy, sok számot tartalmazó táblázattal, olykor ábrákkal. Azonban arra törekedtünk, hogy az ilyen táblázatoktól, számzuhatagoktól idegenkedő olvasó is megismerkedhessen az eredményekkel csak a szöveg olvasásával, a táblázatok „átugrásával". A számokban bogarászni kívánó kisebbség pedig szintén elégséges csemegéhez, önálló következtetésekre juthat.

ben, az ingyenkonyhákon vagy a karitatív étkeztetéseknél, a gyerekes családok lakta átmeneti otthonokban stb. Az említett 26 ezer ember közt nincsenek ott azok sem, akik két február 3-a között töltötték éjszakáikat kényszerűségből fedél nélkül, nincsenek ott azok sem, akik olyan településen hajléktalanok, melyekre kutatásunk még nem jutott el, s nincsenek köztük a rejtőzködő, vagy „láthatatlan hajléktalanok", akiket nem értek el a segítő szolgálatok. Természetesen nincsenek köztük azok az emberek sem, akik 1999 előtt voltak ilyen élethelyzetben. Mindezeket figyelembe véve – hangsúlyozottan a számok bűvölete nélkül – úgy becsülöm, hogy a rendszerváltás óta eltelt immár huszonkét év alatt legalább százezer ember volt kénytelen megtapasztalni a hajléktalan léthelyzet valamilyen formáját Magyarországon: kényszerűségből rövidebb-hosszabb ideig fedél nélkül töltötte éjszakáit, vagy egy-egy hajléktalan szállón keresett időlegesen menedéket.

E lépték ismerete hozzásegíthet bennünket a felelősség mérlegeléséhez, amikor itt és most „a hajléktalanokról", vagy éppen a hajléktalanságról nyilatkozunk, gondolkodunk, véleményt mondunk, vagy amikor az éppen ilyen helyzetben lévő emberekkel beszélgetünk, foglalkozunk.

A február 3-i kérdőíves adatfelvételnek csupán nem szándékolt „melléktermé̇ke", hogy elgondolkodhatunk azon, vajon hány embert is érinthet egyfajta hajléktalan élethelyzet. Évenkénti felméréseink elsősorban az éppen hajléktalan emberek közül válaszadó „sokaság" demográfiai-szociológiai összetételének, életviszonyainak a megismerését, illetve az időbeli változásoknak a nyomon követését szolgálja. Immár 13 év kutatási eredményei állnak rendelkezésünkre[3], és még mindig nem tudunk igazán napirendre térni afölött a szocio-demográfiai állandóság fölött, amit a válaszadó hajléktalan emberek változó sokasága mutat. Egyfajta állandóság, vagy legalább is csak évek hosszú sora alatt bekövetkező kisebb elmozdulás jellemzi ugyanis a hajléktalanok[4] demográfiai összetételét, vagyis a nem és életkor szerinti összetételt, illetve az együttélés formáját. Immár hosszú időszakra (tíz éves periódusra) visszatekintve megállapíthatjuk, hogy a hajléktalan népesség 1/5-ét alkotják a nők, 4/5-ét a férfiak. A hajléktalanok 3/4-e egyedül él, 1/4-e családtaggal (élettárssal), vagy csoportban, „bandával". Miközben a hajléktalanok legnépesebb csoportját folyamatosan a középkorúak alkotják, lassú elöregedés körvonalazódik a teljes korösszetételt illetően.

Mondhatnánk persze, hogy a demográfiai szerkezet stabilitása korántsem meglepő, hiszen egy populáción belül e mutatók valóban csak hosszú periódus alatt változhatnak. Ami miatt mégis figyelemre méltó ez a demográfiai állandóság, az az, hogy ebben az esetben egy állandóan fluktuálódó, változó egyénekből verbuválódó népességről van szó. Nem ugyanazok az emberek alkotják a hajléktalan élethelyzetben lévőket mondjuk tíz évvel ezelőtt, mint ma, s főleg nem ugyanazok a válaszadóink ma, mint tíz évvel, vagy akárcsak néhány évvel ezelőtt. Egyesek pusztán a működő hajléktalanellátó rendszer sa-

3 E kötet összeállításakor a 2012. február 3-i adatfelvétel – mely a 14. a sorban – eredményei még nincsenek feldolgozva.

4 „Hajléktalanokról" szólunk e néhány mondatban, de ezalatt – a felmérések előzőekben felsorolt határai között értendő – február 3-i kérdőívekre válaszadó embereket kell érteni.

játosságainak, férőhely-szerkezetének leképeződéseként magyaráznák ezt az állandóságot, ennek azonban ellentmond, hogy a közterületeken élők esetében sem lelhetőek fel e tekintetben nagyobb változások. Így aztán következtetésünk csak az lehet – figyelembe véve a teljes hazai népesség demográfiai összetételét –, hogy folyamatosan, megszakítás nélkül működnek azok a hatásmechanizmusok, amelyek miatt a férfiak többszörösen nagyobb eséllyel válnak hajléktalanná, mint a nők, az egyedül állók, egyedül élők jóval nagyobb eséllyel kerülnek hajléktalan élethelyzetbe, mint a családok, és a középkorúak nagyobb, a fiatalok (a 30 év alattiak) és az idősebbek (a 60 év felettiek) pedig az átlagosnál kisebb eséllyel válnak hajléktalanná.

Az elmúlt években azonban igen-igen jelentős külső változások is megrázták a hajléktalanok társadalmát. E változások legfőbb kiváltó oka a magyar társadalom egészét elérő, 2008-ban bekövetkezett gazdasági válság volt. Ha azonban ennél hosszabb periódust tekintünk, akkor azt is megállapíthatjuk, hogy voltak olyan periódusok, amikor érzékelhetően javult a hajléktalan helyzetbe került emberek relatív pozíciója. A pozícióváltozás leglényegesebb összetevője, hogy van-e munka, lehet-e munkával jövedelemhez jutni, ezzel elviselhetőbbé tenni magát az otthon nélküli léthelyzetet, vagy meg lehet-e, s milyen esélyekkel próbálkozni e léthelyzet meghaladásával. Az 1999-2003 közötti periódusban lényegében stagnálás, vagy enyhe javulás volt megfigyelhető azt illetően, hogy a hajléktalan emberek mekkora hányada jutott munkához, munka-keresethez (40-50 %-uk). Ebben a periódusban általában is javult a munkaerőpiaci helyzet, növekedést mutatott a gazdaság. (Másik oldalról persze azt is meg kell említeni, hogy sok ok miatt ekkor is romlott a szegényebb családok helyzete, és bizony nem csökkent annak esélye, hogy valaki az „utcára kerüljön" annak ellenére, hogy volt munkája!) A 2003-2006 közötti néhány év során dinamikusan és jelentősen nőtt, illetve a korábbi évekhez képest jelentősen magasabb szintre állt a hajléktalanok körében a munkávégzők aránya (55-57 %). Ezekre az évekre volt igaz a sokat emlegetett kijelentés: *„A hajléktalanok többsége dolgozik – mégis hajléktalan."* A 2006-ban meghirdetett konvergencia program azonban már rövid idő alatt is rontotta mind a társadalom szegény csoportjainak, mind a hajléktalan helyzetben lévők helyzetét – bár ekkor még részben a szociális támogatások rendszere, részben az Európai Uniós forrásokból futó integrációs programok sok tekintetben lassították a negatív tendenciák véglegessé válását. A korábban megindult pozíciójavulás ugyan érzékelhető törést szenvedett, azonban az igazi nagy töréspont 2007-2008-ban következett be. Ekkor fordultak az említett változások sok évig elhúzódóan negatív irányba. A gazdaság növekedése megtorpant, a munkaerőpiac egyre jobban beszűkült, a hajléktalan helyzetben lévők bármilyen jövedelemszerző munkához jutásának az esélye radikálisan lecsökkent (az elmúlt évek során először 40%-ra, majd 30%-ra, végül csupán 25%-ra zuhant a munkajövedelemhez jutók aránya). Bármilyen furcsán hangzik, de az elmúlt néhány év során a hajléktalanok tömeges elnyomorodásának lehettünk tanúi. A munka- és jövedelemhiány még az otthon nélküli élethelyzeten belül is rendkívül leszűkítette a létfenntartás mindennapi lehetőségeit, extrém új terheket („kihívásokat") jelentett annak az ellátó rendszernek, melynek forrásai szintén csökkenni kezdtek, radikálisan csökkentette a helyzetből való

kitörés esélyeit, s ezzel egészen új kontextusba kerültek a még futó integrációs programok is. A válság hatásainak enyhítésére hivatott intézményes, jóléti-szociális védőmechanizmusok nem hogy megerősödtek volna, ellenkezőleg, ezek is jelentősen szűkülni kezdtek, utat engedve ezzel a perspektíva nélküli pauperizálódásnak.

Miközben a hajléktalan élethelyzetben lévők széles csoportjának demográfiai összetétele viszonylagos állandóságot mutat, életlehetőségeik, élethelyzetük összességében hol stagnált, máskor kicsit javult, majd drasztikusan romlani kezdett, aközben más hatások eredőjeként jelentős átalakuláson megy keresztül a hazai hajléktalanság egésze. Lassan, de szisztematikusan romlik a „hajléktalan népesség" – különösen a hajléktalan nők – iskolai végzettség szerinti összetétele, folyamatosan nő a tartósan, hosszú évek óta hajléktalanná váltak aránya, érzékelhetően nő a gazdasági okokból hajléktalan helyzetbe kerültek aránya, számottevően nő a hajléktalanok körében a „cigány"-nak mondott emberek aránya. E folyamatok csak jelei, mondhatni indikátorai annak a mélyebb folyamatnak, ahogy a húsz évvel ezelőtti rendszerváltáskor hajléktalanná vált, egzisztenciájukban megroppant, hirtelen a mobilitási lejtőre került, sérülékeny egzisztenciájú csoportok helyét lassan átveszik az elmúlt húsz év során mélyszegénységbe csúszott vagy éppen taszított, és szisztematikusan ott is tartott csoportok képviselői. A korábban munkával, lakással, családdal rendelkezők mellett egyre népesebb azok tábora, akik megfizetett szerződéses munkával még soha nem bírtak, akiknek önálló lakásuk soha nem is volt, akiknek önálló életre házasságban, saját családban nem volt még alkalmuk. Ők azok, akik már akkor a margó szélére kerültek, amikor még hajléktalan élethelyzetük el sem kezdődött. Hajléktalanság és nem-hajléktalanság között billegve a margó szélén az ő egyéni játékterük minimális. A kitörés lehetőségének, e játéktérnek a növelése intézményes-strukturális támogatások nélkül már nem lehetséges.

A hazai hajléktalanság jellegzetességeinek állandósága és változásai mögött az ezeket előidéző háttér okok különböző típusait különíthetjük el egymástól.[5]

Az állandóság a folyamatosan vissza-visszatérő, majdnem egyenletesen ismétlődő egyedi okok sokaságának eredőjeként alakulhat ki (a gyerekkori traumák, a családi kapcsolatok problémái, a válások, a kialakuló függőségek).

A változások egy része egy-egy időszakra jellemző, meghatározott korszakon belül jelentkező társadalmi-gazdasági történések (mint a gazdasági fellendülés, vagy éppen válság) következménye. E hatások már rövidtávon is igen jelentős változásokat indukálhatnak, melyek aztán hosszú távú folyamatokba is torkollhatnak, de meg is szakadhatnak.

A változások, vagy az átalakulás más része azonban mélyen rejlő, hosszú távú, jelentős hatásokat kiváltó strukturális-intézményrendszerbeli okok következménye. Az ilyen okok, mechanizmusok lassan változnak (ha egyáltalán) és hosszan, hosszú távra fejtik ki hatásukat. E mechanizmusok halmozódása, összekapcsolódása tovább erősödhet azáltal, hogy egyfajta értékrendszerrel, kultúrával, normarendszerrel megtámasztva változtatásuk esélye beszűkül. (Gondoljunk csak példaképpen az iskolarendszer kiszorító mechanizmu-

5 Csak lazán kapcsolódóan, de lásd: Bródy András: A társadalmi folyamatok időszükségletéről. Egy matematikus-közgazdász töprengése a válságok kapcsán. In: Kompország ezredfordulója, Budapest, 1994.

saira, a tartós munkanélküliség dezintegráló hatásaira, vagy éppen az etnikai előítéletekre, diszkriminációra.)

Ez a kötet, a benne lévő tíz tanulmány talán hozzásegíthet bennünket ahhoz, hogy jobban megértsük a hazai hajléktalanság természetrajzát, annak elmúlt évekbeli alakulását, de talán annak átgondolásában is segíthet, hogy mi történt és mi történik itt ma a magyar társadalommal. Ennek révén talán jobban megérthetjük annak az embernek is a helyzetét, aki ott aludt ma reggel a kapunk alatt. Vagy legalább is kíváncsivá tehet bennünket iránta.

Győri Péter

Győri Péter: A Budapesten élő hajléktalan emberek főbb statisztikai jellemzői[1]

A következőkben összefoglaljuk a 2011. évi „Február 3” adatfelvétel legfőbb eredményeit. Ezzel az összefoglalóval az a célunk, hogy általános demográfiai-statisztikai képet adjunk arról a több mint háromezer hajléktalan emberről, akik Budapesten 2011 februárjában válaszoltak önkitöltős kérdőívünkre.[2] A válaszadók négy nagyobb csoportját különböztetjük meg a kérdezéskori lakhatási mód (helyszín) függvényében: közterületen lakik (fedél nélküli), ingyenes éjjeli menedékhelyen, fizetős átmeneti szállón, vagy egyéb, speciális hajléktalan szállón (rehabilitációs otthonban, lábadozón) lakik-e. Az itt közzétett táblázatok tartalmazzák a nem Budapesten megkérdezett hajléktalan emberekre vonatkozó párhuzamos információkat is, együttesen „vidék” megjelöléssel.[3] Összefoglalónkban olykor kitérünk a Budapest – „vidék” összehasonlításra, itt azonban ezt is elsősorban a budapesti hajléktalan népesség jellemzőinek bemutatása érdekében tesszük.

Budapesten 2011 februárjában összesen 3287 hajléktalan ember töltötte ki a számukra előkészített kérdőívet.[4] A válaszadók 1/3-a fedél nélküli, valamilyen közterületen él, a többiek különböző fizetős vagy ingyenes hajléktalan szálláson laknak, 1/8-uk pedig speciális szálláson lakik.

	Neme	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	**férfi**	1440	763	579	344	**3126**
	nő	328	187	168	84	**767**
	együtt	**1768**	**950**	**747**	**428**	**3893**
Budapest	**férfi**	869	647	655	364	**2535**
	nő	298	100	276	47	**721**
	együtt	**1167**	**748**	**931**	**411**	**3257**

A korábbi évekhez hasonlóan, a vidéki városokban (3893 fő) a budapestieknél több hajléktalan ember töltötte ki a kérdőívet. Lényeges eltérés, hogy a vidéki városokban élő hajléktalan emberek közel fele fedél nélküli, közterületen tölti éjszakáit, vidéken többen

1 A tanulmány a Menhely Alapítvány megbízásából a Hajléktalanokért Közalapítvány támogatásával készült.
2 Részletesebben lásd: Gurály Zoltán – Szabó Andrea: Az adatfelvétel módszertana, története (összefoglaló)
3 Az adatfelvételre 17 vidéki városban is sor került. Más elemzésekből tudjuk, hogy „ahány település, annyiféle összetétel”, vagyis a „vidékre” vonatkozó információk csupán e nagy különbségek átlagaként értelmezhetőek. Korábbi elemzéseinkből szintén nyomon követhető, hogy „ahány intézmény, annyi jellemző összetétel”, vagyis végsősoron a budapesti adatok is egyfajta települési átlagként értelmezhetőek.
4 A táblázatok mindig az adott kérdésekre adott érvényes és feldolgozható válaszokat tartalmazzák.

laknak éjjeli menedékhelyeken, mint fizetős szállón. Budapesten a többség valamilyen hajléktalan szálláson válaszolt a kérdésekre, s közülük is többen fizetős átmeneti szálló lakók, mint ingyenes éjjeli menedékhelyen élők.

Nem

A budapesti hajléktalanok 22%-a nő (ez kicsit magasabb arány a vidékinél). Ezen belül az átmeneti szállókon válaszadók körében a legmagasabb a nők aránya (30%, vidéken ez csak 23%), de a közterületeken élők körében is minden negyedik ember nő (26%)[5]. **A válaszadó 721 budapesti hajléktalan nő közül 298 nő (vagyis a válaszadó hajléktalan nők 41%-a!) fedél nélkül él.** (A válaszadó budapesti hajléktalan férfiak körében ez az arány 34%.)

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók nemek szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3

	Neme	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	férfi	1440	763	579	344	**3126**
		81,4%	80,3%	77,5%	80,4%	**80,3%**
	nő	328	187	168	84	**767**
		18,6%	19,7%	22,5%	19,6%	**19,7%**
	együtt	**1768**	**950**	**747**	**428**	**3893**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	férfi	869	647	655	364	**2535**
		74,5%	86,5%	70,4%	88,6%	**77,8%**
	nő	298	100	276	47	**721**
		25,5%	13,4%	29,6%	11,4%	**22,1%**
	együtt	**1167**	**748**	**931**	**411**	**3257**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Életkor

Egyszerre „jó és rossz hír" is, hogy a hajléktalan helyzetben élők csoportja fokozatosan elöregedik: „rossz hír", mert ez a kilépés nehézségeit jelzi, illetve magasabb életkorban eleve nehezebb kiszabadulni ebből a helyzetből, „jó hír", mert továbbra sem történt meg a fiatalok tömeges „beáramlása", hajléktalanná válása, illetve kiszabadulásuk ebből a helyzetből továbbra is könnyebben megvalósul.

5 A budapesti fedél nélküliek körében a nők aránya folyamatosan növekszik, 2000-2011. között súlyuk 16%-ról 26%-ra emelkedett. (Lásd: Győri Péter: Amit tudunk – 10 év, Alapinformációk a Budapesten élő hajléktalan emberekről 1999-2009.)

A legjelentősebb korcsoport ma már a budapesti hajléktalanok körében az 50-59 évesek korcsoportja (34%), tulajdonképpen minden második hajléktalan ember elmúlt 50 éves. [6] Az ellátás megítélése szempontjából fontos, hogy Budapesten minél idősebb egy hajléktalan ember, annál inkább találjuk „védettebb" lakhatási formában (nem utcán, idős korban pedig speciális szállásokon). **A közterületeken élők körében jellemző maradt, hogy a legnagyobb arányt a 40-49 évesek képviselik (34%),** s ezek a tendenciák a vidéki városokban is összességében hasonlóan alakultak.

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók korcsoport szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Életkora	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	- 19 éves	6	4	5		**15**
		0,3%	0,4%	0,7%		**0,4%**
	20 – 29 éves	100	79	47	6	**232**
		5,5%	7,9%	6,3%	1,4%	**5,8%**
	30 – 39 éves	288	143	92	40	**563**
		16,0%	14,4%	12,3%	9,3%	**14,2%**
	40 – 49 éves	610	266	148	70	**1094**
		33,8%	26,7%	19,9%	16,2%	**27,5%**
	50 – 59 éves	597	355	289	155	**1396**
		33,1%	35,6%	38,8%	35,9%	**35,1%**
	60 – 69 éves	187	133	141	111	**572**
		10,4%	13,4%	18,9%	25,7%	**14,4%**
	70 – éves	15	16	23	50	**104**
		,8%	1,6%	3,1%	11,6%	**2,6%**
	együtt	**1803**	**996**	**745**	**432**	**3976**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	- 19 éves	3	1	1	1	**6**
		,3%	,1%	,1%	,2%	**,2%**
	20 – 29 éves	81	47	70	15	**213**
		6,9%	6,0%	7,5%	3,4%	**6,4%**
	30 – 39 éves	210	97	130	39	**476**
		17,8%	12,3%	13,9%	8,8%	**14,2%**
	40 – 49 éves	399	200	226	115	**940**
		33,8%	25,3%	24,1%	26,0%	**28,1%**
	50 – 59 éves	359	319	327	141	**1146**
		30,4%	40,4%	34,9%	31,9%	**34,2%**
	60 – 69 éves	115	111	160	95	**481**
		9,8%	14,1%	17,1%	21,5%	**14,4%**
	70 – éves	12	14	22	36	**84**
		1,0%	1,8%	2,4%	8,1%	**2,5%**
	együtt	**1179**	**789**	**936**	**442**	**3346**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

6 1999-ben az „50-esek" súlya még csak 24% volt, s a legnépesebb csoportot a „40-sek" alkották. (Győri Péter: Amit tudunk – 10 év…)

Budapest – „vidék” migráció

Budapest – vidék között, ha a születési helyet tekintjük, egyértelmű a mozgások iránya: **a vidéken megkérdezett hajléktalan emberek elenyésző száma budapesti születésű (3,5%), míg a Budapesten megkérdezett emberek 54%-a vidéken született.** Legtöbben Pest megyéből, Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből jöttek közülük.

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók közül Budapesten születettek a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Hol született?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	Budapest	55	25	40	15	**135**
		3,2%	2,7%	5,4%	3,4%	**3,5%**
Budapest	Budapest	530	316	403	192	**1441**
		46,2%	44,1%	46,9%	50,3%	**46,4%**

A születéskori származás mellett legalább ennyire fontos, hogy merre volt a kérdezetteknek az az utolsó lakása, amikor még legutoljára lakásban lakott (nem az utcán, nem intézményben, de nem is feltétlenül önállóan). A vidéki hajléktalan emberek körében lényegében alig találunk olyanokat, akik Budapesten veszítették el lakásukat és így keveredtek a vidéki hajléktalanságba. Ezzel szemben **a budapesti hajléktalanok közel fele (45%-a!) vidékről jött abban az értelemben is, hogy legutolsó lakása nem Budapesten volt.** Az éjjeli menedékhelyeken lakók 53%-a vidéken lakott utoljára lakásban, a közterületeken élőknek „csak” 38%-a jött vidékről. Ez egyben azt is jelenti, hogy **a budapesti közterületeken élők 2/3-a (62%-uk) hajléktalanná válását megelőzően Budapesten veszítette el a lakásban lakás lehetőségét.**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók közül Budapesten élt utoljára lakásban a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Utolsó lakás települése	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	Budapest	34	20	17	12	**83**
		2%	2%	2%	3%	**2%**
Budapest	Budapest	727	368	547	235	**1877**
		62%	47%	58%	53%	**55%**

Családi állapot

Sajnos a hivatalos családi állapotra vonatkozó kérdésünkre a megkérdezettek ellentmondásos, nem megbízható, nem elemezhető/értelmezhető választ adtak.[7] A budapesti megkérdezettek 40%-a azt válaszolta, hogy ő nőtlen/hajadon, 41%-a pedig, hogy elvált családi állapotú. (A vidékiek körében is hasonló a helyzet.)

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók családi állapot szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Mi az Ön törvényes családi állapota?	**Közterület**	**Éjjeli menedékhely**	**Átmeneti szálló**	**Egyéb, spec. Szálló**	**Együtt**
„Vidék"	**nőtlen, hajadon**	678	373	262	124	**1437**
		37,6%	38,3%	33,3%	26,4%	**35,6%**
	házas	175	62	66	33	**336**
		9,7%	6,4%	8,4%	7,0%	**8,3%**
	özvegy	108	65	73	55	**301**
		6,0%	6,7%	9,3%	11,7%	**7,5%**
	elvált	766	448	359	249	**1822**
		42,5%	45,9%	45,7%	53,1%	**45,2%**
	nincs válasz	74	27	26	8	**135**
		4,1%	2,8%	3,3%	1,7%	**3,3%**
	együtt	**1801**	**975**	**786**	**469**	**4031**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	**nőtlen, hajadon**	474	327	360	154	**1315**
		40,2%	41,8%	38,8%	34,8%	**39,5%**
	házas	158	57	82	31	**328**
		13,4%	7,3%	8,8%	7,0%	**9,8%**
	özvegy	60	48	83	35	**226**
		5,1%	6,1%	8,9%	7,9%	**6,8%**
	elvált	434	326	390	213	**1363**
		36,8%	41,7%	42,0%	48,2%	**40,9%**
	nincs válasz	53	24	13	8	**98**
		4,5%	3,1%	1,4%	1,8%	**2,9%**
	együtt	**1179**	**782**	**928**	**442**	**3331**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

„Az elvált férfiak gyűjtőhelye a hajléktalanság" toposz tipikus féligazság: a hajléktalan férfiak közel fele valóban elvált (45%), azonban majdnem ugyanekkora csoportot alkotnak a hajléktalan, párnélküli, soha-meg-nem-házasodott férfi emberek is (39%). Figyelemre méltó a különbség a hajléktalan férfiak és nők hivatalos családi állapota között: a nők körében kevesebben vannak, akik elváltak vagy akár hajadonok lennének, viszont kétszer annyi a még házas családi állapotú, mint a férfiaknál, és közel háromszor annyi közöttük az özvegy, mint a férfiaknál. Vajon ők a „koldusbotra jutott özvegy asszonyok"? (A 70

7 Ezért sem szoktuk a „Február 3-a" adatfelvétel során feltenni ezt a kérdést. Most a 2011. évi KSH népszámlálás eredményeivel való későbbi összehasonlíthatóság érdekében tettünk föl több, eddigiektől eltérő kérdést.

év feletti hajléktalan nők /41 fő/ 56%-a özvegy, a 60-69 éves nők 34%-a, az 50-59 éves nők 18%-a özvegy, ez mindegyik esetben háromszorosa az adott korcsoportba tartozó férfiakénak.)

Mi az Ön törvényes családi állapota?	Férfi	Nő	Együtt
nőtlen, hajadon	2207	436	**2644**
	39,4%	29,6%	**37,4%**
házas	391	248	**639**
	7,0%	16,9%	**9,0%**
özvegy	273	225	**498**
	4,9%	15,3%	**7,0%**
elvált	2539	526	**3065**
	45,4%	35,8%	**43,4%**
nincs válasz	187	36	**223**
	3,3%	2,4%	**3,2%**
együtt	**5598**	**1471**	**7070**
	100,0%	**100,0%**	**100,0%**

A budapestiek közül 328 ember állította, hogy „házas" családi állapotú. Azonban arra a kérdésre, hogy házasként együtt él-e házastársával vagy sem, 115 budapesti kérdezett igennel válaszolt, 868 ember pedig nemmel. Ez a számszerűen jelentős ellentmondás vagy abból adódhat, hogy sokan különélés esetén „házastársuktól" különélőknek jelölik magukat akkor is, ha valójában jogilag már nem házastársak, vagy abból, hogy a tényleges házastársuktól különélők már nem tartják magukat „házas" családi állapotúnak, hanem inkább elváltnak. Mindkettő gyökere az lehet, hogy magának a jogi státusznak sokkal kisebb a jelentősége e körben, mint a tényleges élethelyzetnek.

	Ha házas, házastársával együtt él-e?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	**igen**	48	14	28	9	**99**
		11,2%	3,8%	9,0%	7,0%	**8,0%**
	nem	289	284	199	96	**868**
		67,2%	76,3%	64,0%	74,4%	**69,9%**
	nincs válasz	93	74	84	24	**275**
		21,6%	19,9%	27,0%	18,6%	**22,1%**
	együtt	**430**	**372**	**311**	**129**	**1242**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	**igen**	70	8	28	9	**115**
		21,5%	2,1%	7,7%	4,4%	**9,0%**
	nem	195	276	256	143	**870**
		59,8%	73,6%	69,9%	70,1%	**68,5%**
	nincs válasz	61	91	82	52	**286**
		18,7%	24,3%	22,4%	25,5%	**22,5%**
	együtt	**326**	**375**	**366**	**204**	**1271**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A tényleges élethelyzetet inkább azzal közelíthetjük meg, hogy van-e az illetőnek „élettársa", s élettársával együtt tud-e élni, vagy külön élnek/laknak (a lakástalan emberek körében az egy külön kérdés, hogy mit is jelent egy élettársi kapcsolat, amikor még egy fedél alatt sincs lehetőségük élni…). A budapesti hajléktalan emberek közül csupán minden negyedik embernek van élettársi kapcsolata, de a 755 élettársi kapcsolattal rendelkező közül is csak 514 ember lakik együtt társával. **A hajléktalan emberek körében az élettársukkal együtt lakók túlnyomó többsége (364 fő) intézményen kívül, valamilyen közterületen tud társával együtt élni.** A fedél nélküli emberek közül Budapesten minden harmadik ember él párjával együtt. Vidéken általában ettől némileg eltérő helyzetet találunk, vidéken ritkább az élettársi kapcsolat, s a fedél nélküli embereknek is „csak" 20%-a él társával együtt.

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók élettársi kapcsolat szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Van-e Önnek élettársi kapcsolata?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	van, élettársával együtt él	343	100	52	28	**523**
		19,7%	10,5%	6,9%	6,1%	**13,4%**
	van, élettársával nem egy helyen él	50	61	53	21	**185**
		2,9%	6,4%	7,0%	4,6%	**4,7%**
	nincs	1349	791	654	410	**3204**
		77,4%	83,0%	86,2%	89,3%	**81,8%**
	együtt	**1744**	**953**	**759**	**459**	**3915**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	van, élettársával együtt él	364	28	116	6	**514**
		32,0%	3,8%	12,7%	1,4%	**16,0%**
	van, élettársával nem egy helyen él	65	62	92	22	**241**
		5,7%	8,4%	10,1%	5,2%	**7,5%**
	nincs	708	649	702	397	**2456**
		62,3%	87,8%	77,1%	93,4%	**76,5%**
	együtt	**1137**	**739**	**910**	**425**	**3211**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A kérdezettek valamivel több mint fele (Budapesten 59%) válaszolta, hogy egyedül él (ez nem azonos azzal, hogy valaki egyedülálló-e). **A közterületeken élők és az ingyenes éjjeli menedékhelyeket használók a magányosság-együttélés szempontjából két markánsan megkülönböztethető csoportra oszlanak**: az éjjeli menedékhelyeken meghúzódók a leginkább magányosak (80%-uk), míg a közterületeken lakók körében a legritkább, hogy egyedül élnének (37%-uk). Nyilvánvalóan kölcsönös hatásokról van szó: a társukkal vagy mással együtt élők kevésbé tudják ezt az intézményeken belül megvalósítani, akár

emiatt is maradhatnak inkább kívül, közterületen, s ugyanakkor a fedél nélküli emberek eleve is jobban rászorulnak, hogy valakivel, valakikkel együtt csövezzenek, valakikkel összeálljanak…

A másik nagy vízválasztó a magányosság-együttélés kapcsán, hogy az illető nő-e avagy férfi: mert a hajléktalan férfiak zömének nincs élettársa (85%), akár elvált, akár nőtlen, ők magányosak. **A hajléktalan nők körében több mint háromszor gyakoribb, hogy élettársukkal együtt élnek, bár többségükben ők is magányosak**. Különösen igaz ez az idősebb, szállókon élő, özvegy nőkre. De például **a közterületen élő nők 41%-a élettársával „csövezik”,** a fedél nélküli férfiaknak csak 11%-a él együtt élettársával a közterületen. Számos oka lehet ennek: a nők kiszolgáltatottsága, védtelensége, védelemre szorulása, kitartottsága, vagy éppen nagyobb igénye a kapcsolattartásra.

Neme	Van-e Önnek élettársi kapcsolata?	Mi az Ön törvényes családi állapota?				
		Nőtlen, hajadon	Házas	Özvegy	Elvált	Együtt
Férfi	van, élettársával együtt él	232	39	16	206	**513**
		10,9%	11,1%	6,1%	8,4%	**9,5%**
	van, élettársával nem egy helyen él	137	27	14	106	**297**
		6,4%	7,7%	5,4%	4,3%	**5,5%**
	nincs	1765	283	231	2151	**4569**
		82,7%	80,9%	88,5%	87,3%	**84,9%**
	együtt	**2134**	**350**	**261**	**2463**	**5381**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Nő	van, élettársával együtt él	174	72	48	167	**472**
		40,8%	33,3%	21,9%	32,7%	**33,6%**
	van, élettársával nem egy helyen él	32	13	15	49	**112**
		7,5%	6,0%	6,8%	9,6%	**8,0%**
	nincs	220	131	156	295	**822**
		51,6%	60,6%	71,2%	57,7%	**58,5%**
	együtt	**426**	**216**	**219**	**511**	**1406**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Korábbi felvételeinkhez hasonlóan most is azt találjuk, hogy a fedél nélküli emberek körében jellemző, hogy csoportosan laknak, „bandatagokkal", vagy éppen családtaggal. Azonban érdemes megemlíteni, hogy vidéken több a magányos „csöves", s nem olyan gyakori, hogy emberek családtagjukkal élnének valamilyen közterületen.

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók együttélési módja szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Kivel él együtt?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	egyedül	869	693	456	203	**2221**
		50,0%	71,9%	62,1%	43,9%	**57,0%**
	családtaggal	126	24	76	7	**233**
		7,2%	2,5%	10,4%	1,5%	**6,0%**
	csoport-, bandataggal	424	137	100	25	**686**
		24,4%	14,2%	13,6%	5,4%	**17,6%**
	mással	319	110	102	227	**758**
		18,4%	11,4%	13,9%	49,1%	**19,4%**
	együtt	**1738**	**964**	**734**	**462**	**3898**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	egyedül	428	609	567	285	**1889**
		36,8%	79,6%	64,4%	67,9%	**58,5%**
	családtaggal	215	18	58	7	**298**
		18,5%	2,4%	6,6%	1,7%	**9,2%**
	csoport-, bandataggal	278	49	36	26	**389**
		23,9%	6,4%	4,1%	6,2%	**12,1%**
	mással	241	89	220	102	**652**
		20,7%	11,6%	25,0%	24,3%	**20,2%**
	együtt	**1162**	**765**	**881**	**420**	**3228**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Gyerekek száma

A hajléktalan emberek többségének (2/3-ának) van egy vagy több gyereke. (Hol vannak ezek a gyerekek?!) **A gyerekesek többségének nem is egy, hanem kettő vagy több gyereke van.** Minden ötödik átmeneti szálló lakó nagycsaládos lenne (három vagy több gyereke van), ha együtt élne gyerekeivel. Ez az arány lényegesen magasabb, mint a népesség egészében. Ha összeszámolnánk, a válaszadó hétezer hajléktalan embernek összesen legalább 8500 gyereke született: **ezeknek a gyerekeknek az apja vagy az anyja ma hajléktalan…**

A gyerektelenek többsége (71%) egyben hajadon/nőtlen, soha nem élt házasságban. Az egy-három gyerekesek többnyire elváltak, az ennél is több gyermekeseknél viszont sokkal gyakoribb, hogy a kérdezett párja elhunyt, vagy éppen máig nem szűnt meg a hivatalos házassági kötelék.

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók élve született gyerekek száma szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Élve született gyermekeinek a száma	**Közterület**	**Éjjeli menedékhely**	**Átmeneti szálló**	**Egyéb, spec. szálló**	**Együtt**
„Vidék”	**nincs élve született gyermekem**	744	340	244	133	**1461**
		41,4%	35,1%	31,6%	28,5%	**36,5%**
	1	388	219	192	105	**904**
		21,6%	22,6%	24,8%	22,5%	**22,6%**
	2	386	210	182	141	**919**
		21,5%	21,6%	23,5%	30,3%	**23,0%**
	3 vagy több	277	201	155	87	**720**
		16%	21%	20%	19%	**18%**
	együtt	**1795**	**970**	**773**	**466**	**4004**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	**nincs élve született gyermekem**	484	302	328	160	**1274**
		41,3%	39,5%	36,0%	36,6%	**38,8%**
	1	275	183	210	116	**784**
		23,5%	23,9%	23,0%	26,5%	**23,9%**
	2	252	162	197	95	**706**
		21,5%	21,2%	21,6%	21,7%	**21,5%**
	3 vagy több	160	118	177	66	**521**
		14%	15%	19%	15%	**16%**
	együtt	**1171**	**765**	**912**	**437**	**3285**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Iskolai végzettség

A budapesti hajléktalanok 40%-a legfeljebb a nyolcosztályos általános iskolát végezte el, másik 40%-uk rendelkezik valamilyen szakiskolai, szakmunkás iskolai végzettséggel.[8] A budapesti hajléktalan népesség egészében némileg iskolázottabb, mint a vidéken élő hajléktalanok, utóbbiak körében még nagyobb arányt képviselnek a legfeljebb elemi iskolai végzettséggel rendelkezők, s jóval kevesebben vannak a felsőbb iskolát befejezők, érettségizettek.

Ez az iskolai végzettség szerinti összetétel rosszabb a felnőtt korú magyar lakosság egészénél, azonban alig marad el az ország 50-59 év közötti korcsoportjának végzettség szerinti összetételétől (ez a korcsoport a legjellemzőbb a hajléktalanok körében). Ugyanakkor – ahogy ezt más írásunkban részletesebben elemeztük – az elnagyolt átlagadatok mögött sokkal súlyosabb tendenciák rajzolódnak ki: **jellegzetesen nő a hajléktalanok körében a fiatalon iskolázatlanok száma, különösen a fiatal roma hajléktalan nők körében.**

8 Ezen belül azonban 1999 óta nőtt a nyolc általánost el nem végzettek, s csökkent a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya ((Győri Péter: Amit tudunk – 10 év…)

Korábban már szintén elemeztük, hogy rejtélyes módon még **a hajléktalan népességen belül is mintha működne az iskolai végzettség szerinti egyenlőtlenség**: a közterületeken élők a legkevésbé iskolázottak, s minél komfortosabb lakhatási formáról van szó, annál inkább javuló, jobb iskolázottság szerinti összetételt találunk.

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	173	105	40	43	**361**
		9,7%	10,6%	5,1%	9,2%	**9,0%**
	általános iskola nyolc osztály	693	350	277	156	**1476**
		38,7%	35,4%	35,2%	33,4%	**36,6%**
	szakmunkásképző bizonyítvány	654	317	272	166	**1409**
		36,5%	32,1%	34,6%	35,5%	**34,9%**
	szakiskolai bizonyítvány	83	74	49	28	**234**
		4,6%	7,5%	6,2%	6,0%	**5,8%**
	érettségi	125	94	111	54	**384**
		7,0%	9,5%	14,1%	11,6%	**9,5%**
	főiskolai, egyetemi oklevél	34	23	31	13	**101**
		1,9%	2,3%	3,9%	2,8%	**2,5%**
	nincs válasz	28	25	7	7	**67**
		1,6%	2,5%	,9%	1,5%	**1,7%**
	együtt	**1790**	**988**	**787**	**467**	**4032**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	121	43	40	22	**226**
		10,2%	5,5%	4,3%	5,0%	**6,8%**
	általános iskola nyolc osztály	438	234	321	125	**1118**
		37,1%	29,8%	34,2%	28,2%	**33,4%**
	szakmunkásképző bizonyítvány	393	249	260	145	**1047**
		33,3%	31,7%	27,7%	32,7%	**31,3%**
	szakiskolai bizonyítvány	75	72	83	49	**279**
		6,4%	9,2%	8,8%	11,1%	**8,3%**
	érettségi	100	135	168	73	**476**
		8,5%	17,2%	17,9%	16,5%	**14,2%**
	főiskolai, egyetemi oklevél	27	40	59	23	**149**
		2,3%	5,1%	6,3%	5,2%	**4,5%**
	nincs válasz	27	13	7	6	**53**
		2,3%	1,7%	,7%	1,4%	**1,6%**
	együtt	**1181**	**786**	**938**	**443**	**3348**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A megkérdezett budapesti hajléktalan emberek közül önmagukat cigánynak vallóak körében egészen riasztó képet mutat az iskolázottság, pontosabban az iskolázatlanság. **A budapesti hajléktalan cigány férfiak 65%-a legfeljebb nyolc általánost végzett** (ez kétszerese a nem-cigány férfiak körében ilyen alacsony végzettséggel rendelkezők arányának). De a budapesti hajléktalan férfiak 19%-ának még a 8 általánosa sincs meg (e tekintetben négyszeres a cigány – nem-cigány férfiak közötti különbség). Szinte fokozhatatlan, de **a budapesti hajléktalan nők iskolázatlansága még ennél is tragikusabb: 89%-uknak(!) legfeljebb 8 osztálya van, 39%-uk még nyolc általánossal sem rendelkezik** (ez négyszerese a nem-cigány nők körében mért aránynak). A „vidéki" hajléktalan cigány nők és férfiak iskolázatlansága lényegében hasonló képet mutat.[9]

Dvorcsák Gábor: Az árnyékok közül

9 A kérdés jelentőségére tekintettel külön írásban foglaljuk össze a cigány, nem-cigány hajléktalan emberekre vonatkozó információinkat: Győri Péter: „Cigány" –„nem-cigány" hajléktalanok

	Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?	„Ön cigánynak tartja-e magát?”		
		Igen	Nem	Együtt
Budapest férfi	kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	19%	5%	7%
	általános iskola nyolc osztály	46%	32%	35%
	szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	26%	41%	39%
	szakiskolai bizonyítvány	4%	6%	6%
	érettségi	3%	11%	10%
	főiskolai, egyetemi oklevél		3%	2%
	nincs válasz	2%	1%	2%
	együtt	100%	100%	100%
		462	2459	3032
Budapest nő	kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	39%	10%	16%
	általános iskola nyolc osztály	49%	47%	47%
	szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	8%	21%	19%
	szakiskolai bizonyítvány	4%	6%	6%
	érettségi		11%	8%
	főiskolai, egyetemi oklevél	1%	3%	3%
	nincs válasz	1%	1%	2%
	együtt	100%	100%	100%
		140	574	749
„Vidék” férfi	kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	14%	4%	5%
	általános iskola nyolc osztály	43%	28%	30%
	szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	26%	37%	35%
	szakiskolai bizonyítvány	7%	9%	9%
	érettségi	6%	16%	15%
	főiskolai, egyetemi oklevél	1%	5%	4%
	nincs válasz	3%	1%	2%
	együtt	100%	100%	100%
		330	1952	2363
„Vidék” nő	kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	33%	5%	12%
	általános iskola nyolc osztály	51%	42%	44%
	szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	9%	23%	19%
	szakiskolai bizonyítvány	2%	7%	6%
	érettségi	3%	16%	13%
	főiskolai, egyetemi oklevél	1%	6%	5%
	nincs válasz	2%	1%	1%
	együtt	100%	100%	100%
		152	519	701

Hajléktalanná válás oka

A legtöbben továbbra is közvetlenül „magukra veszik” annak magyarázatát, miért is váltak hajléktalanná. A privát ok, hogy „családi problémák miatt kellett eljönni a lakásból”, tíz hajléktalan ember közül négy embernek a magyarázata. De a válaszadók 60%-a már más okokat említ: a lakás megtartásának ellehetetlenülését említi 21%, intézményből (börtön, kórház, állami gondozás) kikerülést 10%, lakásmaffiát és egyéb okokat említenek a többiek.[10]

Az átmeneti szállókon a lakásvesztők, az éjjeli menedékhelyeken és közterületeken élők körében a családi okból hajléktalanná váltak némileg fölülreprezentáltak az összes válaszadóhoz képest. **Lényeges különbségek a budapesti és vidéki hajléktalanná válás okai között nem láthatóak.**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók hajléktalanná válás oka szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3

	Hajléktalanná válás oka	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	családi problémák miatt el kellett jönnöm otthonról	694	431	311	160	**1596**
		38,3%	43,2%	39,4%	33,9%	**39,2%**
	nem tudtam fizetni a bérleti díjat	313	105	161	53	**632**
		17,3%	10,5%	20,4%	11,2%	**15,5%**
	állami gondozásból kerültem ki	98	74	37	12	**221**
		5,4%	7,4%	4,7%	2,5%	**5,4%**
	börtönből szabadultam	173	56	27	15	**271**
		9,5%	5,6%	3,4%	3,2%	**6,7%**
	kórházból, szociális otthonból jöttem el	28	15	15	13	**71**
		1,5%	1,5%	1,9%	2,8%	**1,7%**
	lakásmaffia áldozata lettem	32	35	38	21	**126**
		1,8%	3,5%	4,8%	4,4%	**3,1%**
Budapest	családi problémák miatt el kellett jönnöm otthonról	498	353	339	174	**1364**
		42,0%	44,5%	35,9%	38,9%	**40,5%**
	nem tudtam fizetni a bérleti díjat	173	111	141	55	**480**
		14,6%	14,0%	15,0%	12,3%	**14,2%**
	állami gondozásból kerültem ki	50	53	47	15	**165**
		4,2%	6,7%	5,0%	3,4%	**4,9%**
	börtönből szabadultam	65	21	24	13	**123**
		5,5%	2,6%	2,5%	2,9%	**3,7%**
	kórházból, szociális otthonból jöttem el	7	6	13	18	**44**
		,6%	,8%	1,4%	4,0%	**1,3%**
	lakásmaffia áldozata lettem	58	54	81	34	**227**
		4,9%	6,8%	8,6%	7,6%	**6,7%**

10 Az elmúlt évtized, majd az elmúlt néhány év alatt jelentősen csökkent a privát okokat említők aránya: 1999-ben még a válaszadók 65%-a, 2009-ben már csak 50%-a, 2011-ben a válaszadók 41%-a vezeti vissza privát okokra hajléktalanná válását. Ezzel párhuzamosan nőnek a gazdasági-lakhatási okok. (Győri Péter: Amit tudunk – 10 év…)

Elsősorban a fiatalon és középkorúként hajléktalanná váltak említik, hogy általános családi okok miatt kellett eljönniük otthonukból. A válás miatti lakáselhagyás a középkorukban hajléktalanná váltak körében a legjellemzőbb, míg a lakásból történt kiüldözést leginkább az idős korban hajléktalanná váltak említik! A különféle lakhatási nehézségeket, okokat (kilakoltatás, fizetésképtelenség, lakásmaffia stb.) elsősorban a középkorúként, vagy éppen idős korban hajléktalanná váltak említik.

Betegség, munkaképesség, munkavégzés

A válaszadó budapesti hajléktalan emberek között saját bevallásuk szerint nagyon sok a valamilyen tartós betegségben szenvedő ember (40%). Az ellátás differenciáltságát dicséri, hogy az ún. speciális szálláshelyeken sokan ellátásra találnak közülük (itt a férőhelyek 61%-át tartós betegek veszik igénybe), de **az átmeneti szállásokon is közel minden második befogadott ember szenved valamilyen tartós betegségben** (az persze egy „más" kérdés, hogy adekvát ellátást jelentenek-e ezek a szálláshelyek, vagy éppen más ellátási formák pótlékaként kénytelenek működni). Ugyanakkor **a hajléktalanellátáson belüli problémákat, hiányokat jelzi, hogy a tartósan betegek jelentős része az intézményeken kívül, közterületen éjszakázik** (Budapesten 342 fő, vidéken 453 fő), vagy legfeljebb az ingyenes éjjeli menedékhelyeket veszi igénybe (Budapesten 243 fő, vidéken 334 fő).

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók tartós betegség szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3

	Van-e valamilyen tartós betegsége, fogyatékossága?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	igen	453	334	321	241	**1349**
		25,4%	37,4%	45,4%	53,7%	**35,2%**
	nem	1331	558	386	208	**2483**
		74,6%	62,6%	54,6%	46,3%	**64,8%**
	együtt	**1784**	**892**	**707**	**449**	**3832**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	igen	342	243	401	238	**1224**
		29,8%	36,5%	48,1%	61,3%	**40,3%**
	nem	807	422	432	150	**1811**
		70,2%	63,5%	51,9%	38,7%	**59,7%**
	együtt	**1149**	**665**	**833**	**388**	**3035**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

2011 februárjában a budapesti hajléktalan emberek alig ¼-e válaszolta azt, hogy dolgozó, saját munkájából él meg. Ez radikális és katasztrofális változás a néhány évvel ezelőttihez képest.[11] A válaszadók közel fele (44%) munkanélkülinek vallja magát, a többiek vagy nyugdíjasok (18%), vagy szerény önkormányzati segélyen élnek (13%). Az egyes csoportokat összehasonlítva igen-igen jelentősek az eltérések. **A fedél nélküli emberek körében egészen kiemelkedően magas a munkanélküliek aránya (60%)**, csak minden tizedik ember kap saját jogon nyugdíjat, s hasonlóan alacsony az önkormányzati segélyben részesülők aránya is. Közülük csupán minden hatodik ember tartja magát dolgozónak. Ezzel szemben a fizetős átmeneti szállókon lakók egyharmada dolgozik (32%), minden negyedik ember saját jogon nyugdíjat kap (26%), s minden hatodik ember szociális segélyben részesül (18%). **A fizetős átmeneti szállókon élők körében a legalacsonyabb a munkanélküliek aránya (24%).** Az éjjeli menedékhelyeken lakók összetétele az előző két csoport „közötti" képet mutatja, míg a speciális szállásokon élők körében elsősorban a saját jogú nyugdíjasok relatíve magas aránya miatt (32%) jellemző a „passzívak", inaktívak túlsúlya.

Már korábbi elemzésünkben is felhívtuk a figyelmet arra a sajátos jelenségre, hogy **vidéken sokkal jellemzőbb a hajléktalan emberek szociális segélyhez jutása, mint Budapesten.** A 2011. évi válaszok is ezt a jellegzetességet erősítik meg: Budapesten a megkérdezettek 13%-a sorolta magát a szociális segélyezett körbe, miközben a vidékiek körében ez az arány 32%! Ennek megfelelően a vidékiek körében még a budapestinél is jóval alacsonyabb a dolgozók aránya, csupán 14% (!), és alacsonyabb a munkanélküliek aránya is (36%).

Jelentős különbségnek tűnik az is, hogy a **budapesti hajléktalan emberek közül akik dolgozók, azoknak a többsége valamilyen fizetős szállón lakik**, közülük „csak" kevesebb, mint minden negyedik ember él közterületen, miközben a **vidéken hajléktalan emberek közül a dolgozóknak is közel fele közterületen tölti éjszakáit.**

A legjellegzetesebb – Budapest és „vidék" közötti – különbséget a szociális segélyhez való hozzájutás kapcsán a fedél nélkül élők körében találjuk: **míg vidéken a fedél nélkül élők 35%-a szociális segélyezettnek vallja magát, addig Budapesten a szociális segélyezettek aránya a fedél nélkül élők körében csupán 9%**. Számos mögöttes magyarázó ok mellett ez azt is mutatja, hogy vidéken egészen más a fedél nélkül élők és a helyi önkormányzatok kapcsolata (ahol ezeket a segélyeket kérvényezni kell), mint Budapesten.

11 Korábban lényegében évről-évre nőtt a munkabérrel rendelkezők aránya, egészen a 2006 februári csúcsig, amikor a budapesti hajléktalanok 57%-ának volt munka keresete. Azóta tart a radikális visszaesés, de még 2007 februárjában is közel 40%-uk rendelkezett munkabérrel. (Győri Péter: Amit tudunk – 10 év…)

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók fő jövedelemtípus szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Melyik csoportba sorolja magát?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. Szálló	Együtt
„Vidék”	dolgozó (alkalmazott, vállalkozó, segítő családtag, alkalmi munkás stb.)	247	128	145	70	**590**
		13%	13%	19%	17%	**14%**
	munkanélküli	853	391	180	66	**1490**
		44%	41%	23%	16%	**36%**
	saját jogon nyugdíjas	153	146	187	192	**678**
		8%	15%	24%	46%	**17%**
	hozzátartozói jogon nyugdíjas	7	6	1		**14**
		0%	1%	0%	0%	**0%**
	gyermekgondozási ellátást (gyes, gyed, gyet) kap	3	2	11		**16**
		0%	0%	1%	0%	**0%**
	eltartott, háztartásbeli	10	6	6	1	**23**
		1%	1%	1%	0%	**1%**
	szociális segélyezett	680	285	240	90	**1295**
		35%	30%	31%	21%	**32%**
	együtt	**1953**	**964**	**770**	**419**	**4106**
		100%	100%	100%	100%	**100%**
Budapest	dolgozó (alkalmazott, vállalkozó, segítő családtag, alkalmi munkás stb.)	200	137	303	105	**745**
		18%	18%	32%	24%	**23%**
	munkanélküli	669	419	227	119	**1434**
		60%	55%	24%	27%	**44%**
	saját jogon nyugdíjas	117	94	242	139	**592**
		10%	12%	26%	32%	**18%**
	hozzátartozói jogon nyugdíjas		3	8	1	**12**
		0%	0%	1%	0%	**0%**
	gyermekgondozási ellátást (gyes, gyed, gyet) kap	6	2		1	**9**
		1%	0%	0%	0%	**0%**
	eltartott, háztartásbeli	27	1	6	3	**37**
		2%	0%	1%	1%	**1%**
	szociális segélyezett	103	105	148	65	**421**
		9%	14%	16%	15%	**13%**
	együtt	**1122**	**761**	**934**	**433**	**3250**
		100%	100%	100%	100%	**100%**

Ha máshogy tesszük föl a kérdést, hasonló, de némileg részletesebb kép bontakozik ki előttünk. **Budapesten a jelenlegi munkájukból élők 2/3-a alkalmi munkából él, s csupán 1/3-uknak van rendszeres munkája. Budapesten összességében többen említik megélhetésük forrásaként a kéregetést, koldulást (11%) és a gyűjtögetést, kukázást (20%), mint a rendszeres vagy alkalmi munkát.** Ha ezeket a nem szokásos megélhetési tevékenységek et is szélesebb értelemben véve munkavégzésnek tekintjük, akkor azt mondhatjuk, hogy a budapesti hajléktalan embereknek **még mindig mintegy 65%-a valamiféle mindennapi munkavégzéssel próbálja fenntartani magát (ideért-**

ve tehát a kukázást, kéregetést is). Vannak, akik több jövedelemforrásból képesek csak megoldani megélhetésüket: a budapesti hajléktalan emberek 29%-ának a megélhetéséhez járul hozzá önkormányzati segély vagy munkanélküli ellátás, illetve mások pénzbeli segítsége (utóbbi 13%). Azt is megállapíthatjuk, hogy **a munkanélküli pénzbeli ellátások szerepe marginális** (4% részesül ilyen ellátásban), de azt is láthatjuk, hogy a saját jogú nyugdíjban részesülők (24%) többsége rokkant nyugdíjas (16%), s csupán 1/3-uk klasszikus öregségi nyugdíjas.

A különböző lakhatási körülmények között élők csoportjai között az előzőekhez hasonló jellegzetes eltéréseket találhatunk. Azonban a részletesebb válaszokból az előzőekben látottaknál is kontúrosabb különbségek rajzolódnak ki az egyes csoportok között. **A fizető szállásokon élők körében csupán szórványosan fordulnak elő kukázók, kéregetők** (összesen 5%), **miközben a közterületeken élők körében ez az (olykor kiegészítő jellegű) megélhetési forma a legjellemzőbb** (68%). Emellett sokan alkalmiznak is a fedél nélküliek közül (29%, az átmeneti szállásokon 21%), miközben a fizetős szállókról sokkal többen járnak el rendszeresen dolgozni (19%, a fedél nélküliek körében 3%), illetve sokkal többen élnek öregségi nyugdíjukból (11%, a fedél nélkülieknél 5%) vagy rokkantsági nyugdíjukból (24%, a fedél nélkülieknél 8%).

Ez mindenképpen azt mutatja, hogy **az életformát meghatározó megélhetés szempontjából még mindig jellegzetesen eltérő csoportok élnek közterületen, illetve laknak a fizetős hajléktalan szállókon.** (Az ingyenes éjjeli menedékhelyeken alvók nagyon sokban hasonlítanak a közterületeken élőkhöz, de a kéregetés, kukázás szórványos előfordulását tekintve inkább az átmeneti szállókon élők csoportjához állnak közelebb.)

Az előzőekben említett Budapest-vidék különbségeken túl a részletesebb válaszok ugyanazokat a különbségeket tükrözik. Különböző tévhitek elterjedése miatt érdemesnek tartjuk kiemelni, hogy a hajléktalanok jelentős része vidéken ugyanúgy kéregetésből, koldulásból, vagy éppen kukázásból, gyűjtögetésből kénytelen fenntartani magát vagy kiegészíteni megélhetését, mint Budapesten (a vidéken élő hajléktalanok 35%-a, a vidéken közterületeken élők 65%-a említ ilyen megélhetést). **Ez megkérdőjelezi azt a tévhitet, hogy a kukázás, kéregetés csupán nagyvárosi jelenség lenne, vagy éppen emiatt vándorolnának tömegesen hajlék nélküli emberek vidékről Budapestre…**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók fő jövedelemforrás szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Megélhetés forrásai (több válasz is lehetséges)	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	rendszeres munkából	48	41	98	53	**240**
		2,7%	4,3%	12,7%	11,8%	**6,1%**
	öregségi (vagy özvegyi) nyugdíjból	68	64	109	126	**367**
		3,8%	6,8%	14,2%	28,0%	**9,3%**
	alkalmi munkából	488	185	64	29	**766**
		27,6%	19,5%	8,3%	6,4%	**19,5%**
	GYES-ből, GYED-ből, táppénzből	4	1	12	2	**19**
		,2%	,1%	1,6%	,4%	**,5%**
	kéregetésből, koldulásból	441	47	5	11	**504**
		25,0%	5,0%	,6%	2,4%	**12,8%**
	önkormányzati segélyből	560	271	219	80	**1130**
		31,7%	28,6%	28,4%	17,8%	**28,7%**
	gyűjtögetésből, kukázásból	712	115	24	15	**866**
		40,3%	12,2%	3,1%	3,3%	**22,0%**
	mások segítettek (nem volt pénzem)	306	112	56	20	**494**
		17,3%	11,8%	7,3%	4,4%	**12,6%**
	munkanélküli ellátásból	73	57	71	11	**212**
		4,1%	6,0%	9,2%	2,4%	**5,4%**
	rokkantsági nyugdíjból, járadékból	159	142	184	134	**619**
		9,0%	15,0%	23,9%	29,8%	**15,7%**
Budapest	rendszeres munkából	36	31	179	54	**300**
		3,1%	4,1%	19,2%	12,4%	**9,2%**
	öregségi (vagy özvegyi) nyugdíjból	59	32	106	70	**267**
		5,2%	4,2%	11,4%	16,1%	**8,2%**
	alkalmi munkából	326	216	199	64	**805**
		28,5%	28,5%	21,3%	14,7%	**24,6%**
	GYES-ből, GYED-ből, táppénzből	8	1	3	3	**15**
		,7%	,1%	,3%	,7%	**,5%**
	kéregetésből, koldulásból	286	38	19	20	**363**
		25,0%	5,0%	2,0%	4,6%	**11,1%**
	önkormányzati segélyből	102	106	115	57	**380**
		8,9%	14,0%	12,3%	13,1%	**11,6%**
	gyűjtögetésből, kukázásból	491	120	31	15	**657**
		42,9%	15,9%	3,3%	3,4%	**20,1%**
	mások segítettek (nem volt pénzem)	200	112	72	49	**433**
		17,5%	14,8%	7,7%	11,3%	**13,2%**
	munkanélküli ellátásból	16	50	50	13	**129**
		1,4%	6,6%	5,4%	3,0%	**3,9%**
	rokkantsági nyugdíjból, járadékból	91	89	223	121	**524**
		8,0%	11,7%	23,9%	27,8%	**16,0%**

E kérdéskörnél is feltettünk egy pluszkérdést annak érdekében, hogy a 2011. évi KSH Népszámlálás majdani adataival összehasonlíthatóak legyenek eredményeink. Ezek a válaszok az előzőekhez hasonlóan azt mutatják, hogy a budapesti hajléktalanok ¼-e, a vidékieknek csupán 1/5-e állítja magáról, hogy dolgozott a kérdezés előtti hét nap során, illetve az átmeneti szállókon élők körében a dolgozók nagyobb arányban vannak jelen, mint a közterületeken alvók csoportjában. Ugyanakkor az e kérdésre adott válaszok azt is mutatják, hogy **a megkérdezettek többsége a „dolgozást" szűkebben érti, mint a szélesen értelmezett munkavégzést, melybe a kéregetés, gyűjtögetés, kukázás is beleérthető.**

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók munkavégzés szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Dolgozott-e az elmúlt hét napban (2011. január 27-február 2. között)?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	igen, dolgoztam	365	172	193	84	**814**
		20,2%	17,5%	24,6%	17,8%	**20,1%**
	nem dolgoztam (pl. nincs munkája, nyugdíjas)	1361	766	563	383	**3073**
		75,3%	78,1%	71,6%	81,3%	**76,0%**
	nincs válasz	81	43	30	4	**158**
		4,5%	4,4%	3,8%	,8%	**3,9%**
	együtt	1807	981	786	471	**4045**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**
Budapest	igen, dolgoztam	290	159	332	103	**884**
		24,5%	20,3%	35,5%	23,5%	**26,5%**
	nem dolgoztam (pl. nincs munkája, nyugdíjas)	863	584	585	318	**2350**
		73,0%	74,6%	62,6%	72,4%	**70,4%**
	nincs válasz	30	40	18	18	**106**
		2,5%	5,1%	1,9%	4,1%	**3,2%**
	együtt	1183	783	935	439	**3340**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**

Cigány, nem cigány hajléktalanok

Több éve folyó felmérésünktől eltérően 2011-ben nem egy, hanem kettő egymástól különböző kérdéssel próbáltuk meg megközelíteni, kik a „cigányok" a hajléktalan emberek körében. Az első kérdés elsősorban a külső meghatározottságra, meghatározásra irányul: *„Mondták-e már Önre, hogy cigány?"*, a második kérdés a saját identitásra, önmeghatározásra irányul (külön hangsúlyozva a kérdezésnél a szabad válaszmegtagadás jogát): *„Ön cigánynak tartja-e magát?"* Számunkra talán a legmeglepőbb, hogy mindkét kérdésre korlátozás nélkül válaszoltak a megkérdezettek – ismét hangsúlyozzuk, önkitöltős kérdőívünkre. **A nem válaszolók aránya – ennél az „érzékeny" kérdésnél – kevesebb, mint 4%!**

Budapesten 2011 februárjában **a hajléktalan emberek 26%-a nyilatkozott úgy, hogy mondták már rá, cigány.** Vidéken is ugyanezt az arányt találjuk lényegében (25%). Az egyes hajléktalan csoportok között e tekintetben nem láthatóak nagy különbségek.

Várakozásunknak megfelelően cigány identitásúnak sokkal kevesebben vallják magukat, mint ahány emberről a környezete említette, hogy cigány. **A hajléktalan emberek 16%-a vallja magát cigánynak Budapesten is és vidéken is**, a speciális szállókon élők körében ez az arány érzékelhetően alacsonyabb (9%), de vidéken a fizetős szállókon is sokkal kisebb arányban (11%) találunk cigány identitású embereket, mint az éjjeli menedékhelyeken (20%) vagy a közterületeken (17%).

De bármelyik csoportot is tekintjük, a cigánynak mondott vagy önmagukat cigánynak valló emberek aránya többszörösen felülmúlja a hazai lakosság egészében található arányukat. Ezért is, és a kérdés egyre nagyobb jelentősége miatt is a cigány/nem cigány hajléktalanok összehasonlítására egy külön elemzést készítettünk.[12]

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók „cigánynak mondták-e" szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Mondták-e már Önre, hogy cigány?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	igen	479	278	173	81	**1011**
		26,8%	28,5%	22,7%	17,3%	**25,3%**
	nem	1265	671	560	380	**2876**
		70,7%	68,8%	73,4%	81,4%	**72,0%**
	nem válaszol	46	26	30	6	**108**
		2,6%	2,7%	3,9%	1,3%	**2,7%**
	együtt	**1790**	**975**	**763**	**467**	**3995**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	igen	273	208	243	93	**817**
		24,8%	27,3%	26,8%	21,5%	**25,5%**
	nem	784	528	647	330	**2289**
		71,3%	69,4%	71,3%	76,4%	**71,5%**
	nem válaszol	43	25	17	9	**94**
		3,9%	3,3%	1,9%	2,1%	**2,9%**
	együtt	**1100**	**761**	**907**	**432**	**3200**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

12 Győri Péter: „Cigány" – „nem cigány" hajléktalanok.

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók etnikai identitás szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Ön cigánynak tartja-e magát?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	igen	310	192	87	42	**631**
		17,3%	19,7%	11,4%	9,0%	**15,8%**
	nem	1404	743	642	417	**3206**
		78,5%	76,1%	84,1%	89,7%	**80,3%**
	nem válaszol	74	41	34	6	**155**
		4,1%	4,2%	4,5%	1,3%	**3,9%**
	együtt	**1788**	**976**	**763**	**465**	**3992**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	0			1		**1**
				,1%		**,0%**
	igen	187	119	158	41	**505**
		17,0%	15,8%	17,5%	9,5%	**15,9%**
	nem	863	602	722	377	**2564**
		78,7%	79,9%	79,9%	87,5%	**80,5%**
	nem válaszol	47	32	23	13	**115**
		4,3%	4,2%	2,5%	3,0%	**3,6%**
	együtt	**1097**	**753**	**904**	**431**	**3185**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Pénzköltés

A városi legenda szerint az elhunyt koldus rongyai közt milliókat találnak a halottkémek. A nem városi legenda pedig azt mutatja, hogy **a budapesti hajléktalanok 1/3-a kevesebb, mint tízezer forintból vegetált 2011 januárjában, másik 1/3-uk legfeljebb 30 ezer forintból gazdálkodott, s csupán 1/5-üknek volt legalább 50 ezer forint jövedelme.** A fizetős átmeneti szállókon lakók jövedelmi helyzete annyiban jellegzetesen stabilabb, hogy körükben sokkal alacsonyabb a jövedelemnélküliek vagy a csak „éppen hogy” valamicske pénzzel bírók aránya (14-15%), s a többiekhez képest többen vannak köztük, akik 50 ezer forintnál is több-bel gazdálkodhattak egy hónap alatt. A fedél nélküli emberek lényegesen rosszabb jövedelmi helyzetben vannak, de ilyen szempontból a legnyomorúságosabb állapotot az éjjeli menedékhelyeken megalvók körében találjuk. **A budapesti éjjeli menedékhelyeken meghúzódók felének semmilyen jövedelme sem volt, vagy kevesebb, mint tízezer forinttal találkozott januárban.** Elvétve találunk köztük 30 ezer forintnál többel rendelkezőket.[13] Vidéki társaik körében is csupán egy árnyalattal jobb a helyzet.

Ugyanezt a „jövedelmi” vagy inkább jövedelemhiányos helyzetet máshonnan is megközelítettük, nevezetesen hogy mennyi pénzt költött a kérdezés előtti napon az illető,

13 A teljesen jövedelemnélküliek aránya az elmúlt évtized alatt jelentősen csökkent: a budapesti hajléktalanok körében 20%-ról 5%-ra…

bármire. Itt is ugyanazt találjuk: az éjjeli menedékhelyeken kérdezettek körében a leggyakoribb, hogy semennyit sem költöttek (Budapesten 44%-uk, vidéken 48%-uk), de általában is **a hajléktalan emberek közül minden harmadik ember egy fillért sem költött a kérdezést megelőző napon.** A többség, vidéken a kérdezettek 65%-a legfeljebb 500 forintot költött egy nap alatt. Bármiféle jövedelem nélkül, vagy nagyon alacsony összegű segélynél, nyugdíjnál marad az ingyen konyha, az ingyen nappali melegedő, az ingyen mosdás, főzés. Vagy éppen a kukázás, kéregetés. Érdemes észrevennünk, hogy a közterületeken élők kezén valamivel több pénz forog, mint a többieknél. A fedél nélküliek körében jellegzetesen ritkább a teljes pénztelenség, s valamivel többet is költenek egy nap alatt. A többiek tengődnek.

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók havi pénzköltés szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Mennyi pénzből élt 2011 januárjában?	**Közterület**	**Éjjeli menedékhely**	**Átmeneti szálló**	**Egyéb, spec. szálló**	**Együtt**
„Vidék"	**- 10 000**	494	330	102	75	**1001**
		29,3%	37,0%	14,3%	19,1%	**27,2%**
	10 001 – 30 000	766	367	327	144	**1604**
		45,5%	41,1%	45,7%	36,6%	**43,5%**
	30 001 – 50 000	294	120	127	62	**603**
		17,5%	13,5%	17,8%	15,8%	**16,4%**
	50 001 -	130	75	159	112	**476**
		7,7%	8,4%	22,2%	28,5%	**12,9%**
	együtt	**1684**	**892**	**715**	**393**	**3684**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	**- 10 000**	345	347	127	117	**936**
		32,9%	50,7%	14,9%	28,9%	**31,3%**
	10 001 – 30 000	405	202	290	137	**1034**
		38,6%	29,5%	33,9%	33,8%	**34,5%**
	30 001 – 50 000	163	64	187	67	**481**
		15,5%	9,4%	21,9%	16,5%	**16,1%**
	50 001 -	137	71	251	84	**543**
		13,0%	10,4%	29,4%	20,7%	**18,1%**
	együtt	**1050**	**684**	**855**	**405**	**2994**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók napi pénzköltés szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Mennyi pénzt költött el tegnap?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	0	447	422	291	219	**1379**
		26,8%	48,2%	41,0%	56,0%	**37,8%**
	1 - 500	566	221	156	60	**1003**
		33,9%	25,3%	22,0%	15,3%	**27,5%**
	501 - 1000	317	111	121	42	**591**
		19,0%	12,7%	17,0%	10,7%	**16,2%**
	1001 - 1500	137	44	36	23	**240**
		8,2%	5,0%	5,1%	5,9%	**6,6%**
	1501 - 2000	88	25	35	14	**162**
		5,3%	2,9%	4,9%	3,6%	**4,4%**
	2001 -	114	52	71	33	**270**
		6,8%	5,9%	10,0%	8,4%	**7,4%**
	együtt	**1669**	**875**	**710**	**391**	**3645**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	0	258	303	301	185	**1047**
		23,9%	43,8%	34,7%	45,7%	**34,4%**
	1 - 500	245	173	178	82	**678**
		22,7%	25,0%	20,5%	20,2%	**22,3%**
	501 - 1000	245	90	148	65	**548**
		22,7%	13,0%	17,1%	16,0%	**18,0%**
	1001 - 1500	125	39	78	24	**266**
		11,6%	5,6%	9,0%	5,9%	**8,7%**
	1501 - 2000	74	35	61	27	**197**
		6,9%	5,1%	7,0%	6,7%	**6,5%**
	2001 -	133	51	102	22	**308**
		12,3%	7,4%	11,8%	5,4%	**10,1%**
	együtt	**1080**	**691**	**868**	**405**	**3044**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Jelenlegi „lakhatási körülmények” – zsúfoltság, bizonytalanság

Szélsőséges magány és szélsőséges zsúfoltság – e kettősség jellemzi a hajléktalan emberek jelenlegi lakhatási formáit. Vidéken a közterületen élő fedél nélküliek 43%-a egyedül tölti éjszakáit, míg az éjjeli menedékhelyeken alvók 84%-a legalább négy (de nem ritkán tíznél is több) emberrel kénytelen megosztani alvóhelyét. Utóbbi extrém zsúfolt körülmények között alszik a vidéki hajléktalanok 1/3-a. A leginkább elfogadható körülmények között a speciális szállókon lakók élnek, nekik sokszor csak egy-két emberrel kell egy szobában aludniuk. Egyszemélyes elhelyezéseket a legritkábban találunk.

Budapesten néhány szempontból kissé kiegyensúlyozottabb a hajléktalan emberek lakhatási helyzete. A közterületeken alvók kevésbé magányosak (20%), jellemzőbb, hogy leg-

alább párosan alszanak. **Az éjjeli menedékhelyek Budapesten is az extrém zsúfoltság helyszínei (5-nél több ember alszik egy szobában az esetek 90%-ában).** A 100 évvel ezelőtt épült Népszállónak köszönhetően (BMSZKI Dózsa szálló) a budapesti átmeneti szállókon lakók ¼-e egyedül, egyágyas szobában (pontosabban félszobában) töltheti éjszakáit és nappalait. Ezen felül a budapesti átmeneti szállókon lakók is többnyire legalább öten osztoznak egy szobán, s a speciális szállások sem nyújtanak jobb lehetőségeket.

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók együttlakók száma szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Önnel együtt hányan alszanak ugyanazon a helyen?	**Közterület**	**Éjjeli menedékhely**	**Átmeneti szálló**	**Egyéb, spec. szálló**	**Együtt**
„Vidék"	**1**	739	10	31	28	**808**
		43,4%	1,1%	4,1%	6,2%	**21,1%**
	2	456	13	98	112	**679**
		26,8%	1,4%	12,9%	24,7%	**17,7%**
	3	176	37	161	156	**530**
		10,3%	4,1%	21,2%	34,4%	**13,8%**
	4	123	77	166	86	**452**
		7,2%	8,4%	21,9%	18,9%	**11,8%**
	5 -	142	765	299	70	**1 276**
		8,5%	83,5%	39,5%	15,2%	**33,8%**
	együtt	**1703**	**913**	**759**	**454**	**3829**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	**1**	224	5	240	34	**503**
		20,3%	,7%	27,7%	8,4%	**16,4%**
	2	363	8	138	71	**580**
		32,9%	1,2%	15,9%	17,4%	**18,9%**
	3	168	11	54	44	**277**
		15,2%	1,6%	6,2%	10,8%	**9,0%**
	4	96	27	113	56	**292**
		8,7%	3,9%	13,0%	13,8%	**9,5%**
	5 -	155	626	279	195	**1 255**
		14,3%	90,3%	32,1%	47,7%	**40,8%**
	együtt	**1103**	**690**	**867**	**407**	**3067**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Bizonytalanság és átmenetiség – e két jellegzetesség szinte automatikusan együtt jár a hajléktalan léttel. Hirtelenjében azt is mondhatnánk, hogy ha a lakhatás e jellemzői megszűnnének, akkor már lehet, hogy nem is hajléktalan lenne az illető…

A Budapesten lakó hajléktalan emberek többsége (61%-a, a vidékiek 53%-a) **nem tudja megmondani, vajon meddig lakhat/aludhat azon a helyen, ahol a megkérdezéskor volt.** A fedél nélküli emberek élnek ilyen szempontból a legnagyobb bizonytalanságban, nekik lényegében fogalmuk sincs (85%), meddig maradhatnak mostani helyükön (emlékeztetünk rá, hogy a felvétel még 2011 februárjában volt, a budapesti „aluljáró akció"

után, de a későbbi akciók és nyilatkozatok előtt). A vidéki közterületeken élő fedél nélküliek 1/6-a abban reménykedik, hogy hosszabb távon is maradhat meglévő alvó helyén. Budapesten az átmeneti szállókon élők körében viszonylag a legkisebb a bizonytalanság („csak" 27%-uk nem tudja, meddig maradhat majd a szállón), s az „átmeneti" jelleggel együtt itt lehet még a leghosszabb ideig tartózkodni (39%-uk nyilatkozott úgy, hogy hat hónapnál hosszabb ideig maradhat). Igen-igen lényeges különbség van e tekintetben a budapesti és a vidéki szállók között: vidéken az átmeneti szállókon (és speciális szálláshelyeken) élők nagy többsége (65%-a) úgy tudja, hogy hat hónapnál tovább maradhat jelenlegi helyén. **Ez azt mutatja, hogy jellegzetesen eltérő szabályok alakultak ki a budapesti, illetve a vidéki átmeneti szállók körében e fontos kérdésben.** Ezzel szemben – a nem túl felemelő mindennapi tapasztalatokkal megegyezően – a csak nagyon-nagyon átmeneti, krízis lakhatásra alkalmas éjjeli menedékhelyeken elvétve találkozunk olyanokkal, akik azt gondolnák, hogy ők csupán legfeljebb hat hónapig veszik/vehetik igénybe e lakhatási formát. Többségük bizonytalan, vagy azt gondolja, hogy legalább fél évig ott fog lakni e menhelyeken (együttesen Budapesten az éjjeli menedékhelyeken lakók 92%-a!).

A budapesti és a „vidéki" hajléktalan válaszadók ott-lakás hossza szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3

	Meddig lakhat (aludhat) Ön a jelenlegi lakó (alvó) helyén?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék"	0 – 30 nap	37	17	7	2	**63**
		2,1%	1,7%	,9%	,4%	**1,6%**
	1- 6 hónap	83	87	77	84	**331**
		4,7%	8,9%	9,9%	18,5%	**8,3%**
	6 hónapon túl	318	354	506	301	**1479**
		17,9%	36,2%	65,1%	66,2%	**37,2%**
	nem tudja	1334	519	187	67	**2107**
		75,3%	53,1%	24,1%	14,7%	**52,9%**
	együtt	**1772**	**977**	**777**	**455**	**3981**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	0 – 30 nap	41	20	44	36	**141**
		3,5%	2,6%	4,8%	8,6%	**4,3%**
	1- 6 hónap	52	45	272	49	**418**
		4,4%	5,9%	29,5%	11,6%	**12,7%**
	6 hónapon túl	81	170	360	121	**732**
		6,9%	22,2%	39,0%	28,7%	**22,3%**
	nem tudja	997	531	246	214	**1988**
		85,1%	69,3%	26,7%	50,8%	**60,6%**
	együtt	1171	766	922	421	**3280**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**

Miközben a megkérdezettek igen jelentős része nem tudja, hogy tulajdonképpen meddig is lakhat/aludhat ott, ahol jelenleg lakik, aközben – visszatekintve a megelőző egy évre – inkább egyfajta állandóság, helyhez kötöttség tűnhet fel számunkra. **A fedél nélküliek jelentős része (60%-a) már egy évvel korábban is ugyanott élt/aludt, ahol jelenleg „lakik".** De a hangsúlyozottan csupán krízis elhelyezést, rövid távú lakhatást szolgáló éjjeli menedékhelyeken is igen jelentős azok aránya, akik legalább egy éve ugyanott alszanak, „laknak", ahol 2011 februárjában kérdeztük (Budapesten a válaszadók 40%-a, vidéken 51%-a!). Ők azok, akik ugyanott „laktak" egy évvel korábban is, azonban ennél jóval többen lehetnek, akik ha nem is pontosan ugyanott, de ugyanazon életkörülmények között éltek már egy évvel korábban is (másik közterületen, másik éjjeli menedékhelyen).

Igen-igen jelentős különbség tapasztalható a budapesti és a vidéki átmeneti szállók, illetve speciális szálláshelyek rezsimje között, ha az ott tartózkodás hosszát tekintjük. Miközben a budapesti átmeneti szállókon lakók 30%-a lakik legalább egy éve ugyanabban a szállóban, a vidéki átmeneti szállókon együttvéve a lakók 57%-a tartózkodik ugyanott legalább egy éve.[14] A speciális szálláshelyeken hasonló, de még markánsabb a tendencia: a budapesti ilyen helyeken válaszolók 38%-a élt ugyanitt egy évvel korábban, miközben vidéken együttvéve a legalább egy éve ugyanabban a speciális intézményben élők aránya 75%! E jelentős eltérést okozhatja az, hogy egy-egy vidéki városban egy-két-három ilyen szállónál többet nem találhatunk, Budapesten sokkal nagyobb lehetőség van az ilyen szállók közötti „körbe-körbejárásra", illetve a fővárosban az egyéb ellátásokat, kikerülési lehetőségeket tekintve is differenciáltabbak a lehetőségek.

A sok ok következménye mégis az, hogy igen jelentős „stagnálás" vagy „beragadás" tapasztalható elsősorban az éjjeli menedékhelyeket használók, a közterületeken alvók[15], illetve a vidéki átmeneti szállókat és speciális szállásokat használók körében.

14 Ez egyben azt is jelenti, hogy a budapesti átmeneti szállókon (együttvéve!) az éves átlagos „forgási sebesség" nagyságrendileg 3 fő/férőhely/év, miközben a vidéki átmeneti szállókon (együttvéve!) ugyanez a „forgási sebesség" jóval kisebb, nem éri el a 2 fő/férőhely/év nagyságrendet.

15 Ezt az egyre erősödő tendenciát figyelhetjük meg tíz éves idősoraink elemzése során is. (Győri Péter: Amit tudunk – 10 év…)

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók egy évvel korábbi alvó helye szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Hol lakott/ aludt egy évvel ezelőtt, 2010. február 3-án?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	a mostani kérdezés helyén	1053	473	421	343	**2290**
		59,7%	50,5%	56,9%	75,1%	**58,7%**
	máshol	330	375	277	95	**1077**
		18,7%	40,1%	37,4%	20,8%	**27,6%**
	nem tudja	382	88	42	19	**531**
		21,6%	9,4%	5,7%	4,2%	**13,6%**
	együtt	**1765**	**936**	**740**	**457**	**3898**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	a mostani kérdezés helyén	680	298	273	157	**1408**
		59,9%	40,1%	30,0%	38,1%	**44,0%**
	máshol	402	371	569	222	**1564**
		35,4%	49,9%	62,5%	53,9%	**48,8%**
	nem tudja	53	75	69	33	**230**
		4,7%	10,1%	7,6%	8,0%	**7,2%**
	együtt	1135	744	911	412	**3202**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**

Bejelentett lakcím

A lakhatás biztonságának mindennapi meglétét/hiányát kevésbé befolyásolja a „lakcím” megléte, de tudjuk, hogy számos ellátás esetében a lakcím megléte/hiánya, milyensége perdöntő, ezért is érdemes erre a kérdésre röviden kitérni. Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a lakcíme rendezettsége szempontjából az átmeneti szállókon lakók egyértelműen jobb, rendezettebb helyzetben vannak (Budapesten inkább, mint vidéken), még az éjjeli menedékhelyeken alvók „lakcím helyzete” is tűrhető, nagy többségüknek van valamilyen lakcíme („állandó” vagy „ideiglenes”), de sokan vannak körükben, akiknek nincs semmilyen lakcíme, a fedél nélküliek „lakcím helyzete” nagyjából minősíthetetlen, vagy mondjuk úgy, katasztrofális. **Budapesten a fedél nélküliek közel fele, vidéken több mint fele saját bevallása szerint nem rendelkezik semmilyen lakcímmel!** A bejelentett lakcím lehet „állandó” vagy „ideiglenes”. Az „állandó” lakcím különösen ritka kincs a fedél nélküliek körében: Budapesten a fedél nélküliek 52%-ának nincs is „állandó” lakcíme, a vidéki fedél nélküliek 2/3-a nem rendelkezik ilyen lakcímmel (65%). De ilyen („állandó”) lakcíme az éjjeli menedékhelyeken élők között is csak minden második embernek van. Ha van ilyen lakcím, akkor az inkább valamilyen lakás, mint hajléktalan szálló, különösen így van ez a budapesti fedél nélküliek körében, ahol a bejelentett állandó lakcímmel rendelkezők körében hétszer annyi ember esetében jelent valamilyen lakást ez a lakcím, mint hajléktalan szállót…

Kérdés persze, hogy a lakcím esetében mit tekintünk „rendezettségnek”. Hiszen például az átmeneti szállókon lakók többségének a bejelentett (akármilyen) lakcíme azonos azzal az intézménnyel, ahol lakik, az éjjeli menedékhelyeken alvóknak már csak a fele van oda bejelentve, ahol alszik, a közterületeken alvók között pedig – természetesen – alig találunk néhány embert, aki oda lenne bejelentve, ahol él (jellegzetesen Budapesten inkább találkozhatunk ezzel a helyzettel, felmérésünkbe 178 ember került be, akik közterületen élnek, s oda vannak bejelentve). Miközben azonban egyfelől „rendezettnek” tekinthető az a helyzet, hogy valaki oda van bejelentve, ahol lakik, másfelől tudjuk, hogy a korábbi, elveszített lakásból történő kijelentés és a hajléktalan intézménybe való bejelentés számos hátránnyal is jár, lényegében egyfajta lakcím (és jogosultság) elveszítésével azonos.

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók bejelentett lakcím szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3

	Van-e Önnek bejelentett lakóhelye (állandó lakcíme)?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	van	575	499	543	359	**1976**
		31,8%	50,8%	70,0%	76,4%	**48,9%**
	nincs	1182	472	222	111	**1987**
		65,3%	48,1%	28,6%	23,6%	**49,2%**
	nem tudja	52	11	11		**74**
		2,9%	1,1%	1,4%		**1,8%**
	együtt	**1809**	**982**	**776**	**470**	**4037**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	van	555	403	672	285	**1915**
		47,1%	51,5%	72,1%	64,9%	**57,5%**
	nincs	608	373	254	149	**1384**
		51,6%	47,7%	27,3%	33,9%	**41,5%**
	nem tudja	16	6	6	5	**33**
		1,4%	,8%	,6%	1,1%	**1,0%**
	együtt	**1179**	**782**	**932**	**439**	**3332**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók bejelentett lakcím szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Mi van a bejelentett lakóhelyén?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	nincs lakcíme	1182	472	222	111	**1987**
		68,1%	49,3%	29,7%	23,8%	**50,9%**
	hajléktalan szálló	194	172	264	139	**769**
		11,2%	18,0%	35,3%	29,8%	**19,7%**
	lakás	297	265	218	88	**868**
		17,1%	27,7%	29,1%	18,9%	**22,2%**
	egyéb	63	48	44	128	**283**
		3,6%	5,0%	5,9%	27,5%	**7,2%**
	együtt	**1736**	**957**	**748**	**466**	**3907**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	nincs lakcíme	607	372	255	149	**1383**
		52,5%	48,4%	28,2%	35,9%	**42,6%**
	hajléktalan szálló	77	137	258	105	**577**
		6,7%	17,8%	28,5%	25,3%	**17,8%**
	lakás	445	211	333	131	**1120**
		38,5%	27,4%	36,8%	31,6%	**34,5%**
	egyéb	28	49	59	30	**166**
		2,4%	6,4%	6,5%	7,2%	**5,1%**
	együtt	**1157**	**769**	**905**	**415**	**3246**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók bejelentett lakcím szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Van-e Önnek bejelentett tartózkodási helye (ideiglenes lakcíme)?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	van	406	462	363	225	**1456**
		23,1%	48,3%	48,6%	53,1%	**37,5%**
	nincs	1285	474	379	199	**2337**
		73,1%	49,6%	50,7%	46,9%	**60,2%**
	nem tudja	66	20	5		**91**
		3,8%	2,1%	,7%		**2,3%**
	együtt	**1757**	**956**	**747**	**424**	**3884**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	van	317	426	610	203	**1556**
		27,2%	55,6%	66,7%	50,0%	**47,9%**
	nincs	824	331	297	198	**1650**
		70,8%	43,2%	32,5%	48,8%	**50,8%**
	nem tudja	23	9	7	5	44
		2,0%	1,2%	,8%	1,2%	1,4%
	együtt	**1164**	**766**	**914**	**406**	**3250**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók bejelentett lakcím szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Van-e valamilyen lakcíme?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	igen	850	697	668	441	**2656**
		48,0%	71,1%	85,3%	93,8%	**66,3%**
	nem	921	283	115	29	**1348**
		52,0%	28,9%	14,7%	6,2%	**33,7%**
	együtt	**1771**	**980**	**783**	**470**	**4004**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	igen	718	588	863	355	**2524**
		61,4%	75,0%	91,8%	81,4%	**75,8%**
	nem	452	196	77	81	**806**
		38,6%	25,0%	8,2%	18,6%	**24,2%**
	együtt	**1170**	**784**	**940**	**436**	**3330**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók bejelentett lakcím szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	A mostani kérdezés (kitöltés) helye Önnek…	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	bejelentett lakcíme vagy tartózkodási helye	138	449	520	357	**1464**
		8,6%	52,3%	75,5%	80,0%	**40,6%**
	nem a bejelentett lakcíme vagy tartózkodási helye	1471	409	169	89	**2138**
		91,4%	47,7%	24,5%	20,0%	**59,4%**
	együtt	**1609**	**858**	**689**	**446**	**3602**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	bejelentett lakcíme vagy tartózkodási helye	178	348	629	214	**1369**
		18,5%	50,2%	75,4%	56,5%	**47,8%**
	nem a bejelentett lakcíme vagy tartózkodási helye	783	345	205	165	**1498**
		81,5%	49,8%	24,6%	43,5%	**52,2%**
	együtt	961	693	834	379	**2867**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**

Jelenlegi „lakhatási körülmények” – étkezés, tisztálkodás, mosás-főzés

A 2011. évi KSH népszámlálás során a személyes adatokon túl rögzítik kinek-kinek a lakás körülményeit is. Mekkora, milyen komfortfokozatú lakásban hányan élnek, van-e konyha, fürdőszoba, folyó víz stb. A lakástalan emberek körében ilyen kérdéseket föltenni értelmetlen. Értelmetlen, de ha van rá módjuk, akkor a lakástalan emberek is főznek, mosnak, mosakodnak. Lakás hiányában – ha egyáltalán, akkor – hol oldják meg e szükségleteket?

A budapesti hajléktalanok döntő többsége legalább egyszer evett főtt ételt a kérdezést megelőző hét nap során. Azonban érdemes felfigyelnünk arra, hogy a közterületeken élők ilyen szempontból sokkal rosszabb helyzetben vannak, különösen a vidéki fedél nélküliek, akik közül minden ötödik ember nem jutott meleg ételhez a téli hét nap alatt.

A hajléktalan emberek mintegy fele nem maga főzte meleg ételét – hol is, miből is főzte volna? Akik főztek, többségükben a hajléktalan szálláson főzték meg ennivalójukat. Figyelemre méltó, hogy erre még az éjjeli menedékhelyeken megalvók többsége is sort kerít a – hát nem túl kényelmes – szálláson, saját konyha hiányában az intézmény tűzhelyén. De az ellátás szempontjából nem kevésbé lényeges, hogy láthatóan a nappali melegedők nem nyújtanak elégséges lehetőséget a saját koszt megmelegítésére, megfőzésére – annak ellenére, hogy ez (is) feladatuk lenne/lehetne. A fedél nélküli emberek, ha egyáltalán főznek, akkor ezt sokszor kénytelenek a közterületen tenni – sokszor, de messze nem mindig. A fedél nélküli emberek közül, akik egyáltalán főztek (felük-harmaduk), a legtöbben úgy válaszoltak, hogy „egyéb helyen” főzött. Nem közterületen, nem szálláson vagy melegedőben, de akkor hol? Ezt csak találgatni tudjuk. Nem ritkán tapasztaljuk, hogy az utcán élőknek van valamiféle „háttér bázisa”, nemritkán egy családtag lakása, ahova bejárhat mosni, főzni, tisztálkodni, de azért lakni nem lakhat ott. Talán ezekben az esetekben is erről, vagy részben erről lehet szó.

Füredi Mámor műve

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók meleg étkezés szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Az elmúlt hét napban evett-e főtt ételt?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	igen	1374	905	753	460	**3492**
		76,2%	91,6%	95,9%	98,5%	**86,4%**
	nem	382	69	26	7	**484**
		21,2%	7,0%	3,3%	1,5%	**12,0%**
	együtt	**1803**	**988**	**785**	**467**	**4043**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	igen	991	689	841	425	**2946**
		83,9%	88,3%	90,2%	96,2%	**88,3%**
	nem	170	79	86	14	**349**
		14,4%	10,1%	9,2%	3,2%	**10,5%**
	együtt	**1181**	**780**	**932**	**442**	**3335**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók főzőhely szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Ha igen, milyen helyeken főzött?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	közterületen	110	1	1		**112**
		21,7%	,3%	,2%		**7,4%**
	hajléktalan szállón	16	230	410	128	**784**
		3,2%	62,7%	86,0%	77,1%	**51,7%**
	szálló és közterület		1			**1**
			,3%			**,1%**
	nappali melegedö	52	49	1	4	**106**
		10,3%	13,4%	,2%	2,4%	**7,0%**
	melegedő + utca	1	1			**2**
		,2%	,3%			**,1%**
	melegedő + szálló		15	1		**16**
			4,1%	,2%		**1,1%**
	egyéb helyen	326	66	59	34	**485**
		64,4%	18,0%	12,4%	20,5%	**32,0%**
	egyéb hely + szálló	1	3	4		**8**
		,2%	,8%	,8%		**,5%**
	egyéb hely + nappali+ szálló		1	1		**2**
			,3%	,2%		**,1%**
	együtt	**506**	**367**	**477**	**166**	**1516**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók főzőhely szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Ha igen, milyen helyeken főzött?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
Budapest	közterületen	170	5	2	2	**179**
		38,5%	1,4%	,3%	,9%	**11,0%**
	hajléktalan szállón	28	213	515	151	**907**
		6,3%	61,2%	83,9%	66,5%	**55,6%**
	nappali melegedö	35	24	1	2	**62**
		7,9%	6,9%	,2%	,9%	**3,8%**
	melegedő + szálló	1	14		2	**17**
		,2%	4,0%		,9%	**1,0%**
	egyéb helyen	205	85	90	68	**448**
		46,5%	24,4%	14,7%	30,0%	**27,5%**
	egyéb hely + szálló		4	6	2	**12**
			1,1%	1,0%	,9%	**,7%**
	egyéb hely + nappali melegedő	2	2			**4**
		,5%	,6%			**,2%**
	egyéb hely + nappali+ szálló+ közterület		1			**1**
			,3%			**,1%**
	együtt	**441**	**348**	**614**	**227**	**1630**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Nagyon egyszerűnek tűnik, mégis igen-igen jelentősnek tekintjük, hogy a szállásokon élő, illetve a szállásokat felkereső lakástalan embereknek van módjuk tisztálkodni, szinte kivétel nélkül élnek is ezzel a lehetőséggel. Fürdőszobájuk nincs, de ha van rá mód, akkor legalább az intézményekben tisztálkodnak. A fedél nélküliek lehetőségei jóval szűkösebbek, Budapesten közel ¼-ük, vidéken több mint 1/3-uk nem mosakodott a kérdezést megelőző héten. A többségük azonban – annak ellenére, hogy közterületen alszik – mosdik olykor meleg vízben. Ellentétben a főzéssel, ebben az esetben a nappali melegedők lehetőséget nyújtanak e szükséglet minimális, intézményes kielégítésében. Azonban a meleg vízben mosakodás esetében is azt találjuk, hogy a fedél nélküliek közül sokan (többen, mint a nappali melegedőkben) „egyéb helyen” tisztálkodnak. Hipotézisünk ugyanaz: ezt valamiféle „háttér bázisban” teszik.

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók mosakodási lehetőség szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Az elmúlt hét napban mosakodott-e meleg vízben?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	igen	1094	957	764	462	**3277**
		61,0%	97,5%	98,8%	98,3%	**81,5%**
	nem	661	20	5	8	**694**
		36,8%	2,0%	,6%	1,7%	**17,3%**
	együtt	**1794**	**982**	**773**	**470**	**4019**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	igen	890	760	912	426	**2988**
		75,7%	97,4%	98,9%	98,2%	**90,2%**
	nem	273	14	9	4	**300**
		23,2%	1,8%	1,0%	,9%	**9,1%**
	együtt	**1175**	**780**	**922**	**434**	**3311**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A Budapesten élő hajléktalan emberek...

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók mosakodási hely szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Ha igen, milyen helyeken mosakodott?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	közterületen	55	3	2	1	**61**
		4,8%	,3%	,3%	,2%	**1,8%**
	hajléktalan szállón	102	702	707	244	**1755**
		8,9%	72,7%	91,3%	53,2%	**52,6%**
	szálló és közterület	2				**2**
		,2%				**,1%**
	nappali melegedő	519	141	1	25	**686**
		45,5%	14,6%	,1%	5,4%	**20,5%**
	melegedő + utca	1				**1**
		,1%				**,0%**
	melegedő + szálló	11	65	1	2	**79**
		1,0%	6,7%	,1%	,4%	**2,4%**
	utca +szálló +melegedő	1		1		**2**
		,1%		,1%		**,1%**
	egyéb helyen	442	37	52	182	**713**
		38,8%	3,8%	6,7%	39,7%	**21,4%**
	egyébhely +utca	1				**1**
		,1%				**,0%**
	egyéb hely + szálló	1	13	10	5	**29**
		,1%	1,3%	1,3%	1,1%	**,9%**
	egyéb hely + nappali melegedő	5	1			**6**
		,4%	,1%			**,2%**
	egyéb hely + nappali+ szálló		3			**3**
			,3%			**,1%**
	egyéb hely + nappali+ szálló+ közterület		1			**1**
			,1%			**,0%**
	együtt	**1140**	**966**	**774**	**459**	**3339**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	közterületen	154	2	3	3	**162**
		17,0%	,3%	,3%	,7%	**5,3%**
	hajléktalan szállón	83	565	820	252	**1720**
		9,2%	73,4%	88,3%	59,2%	**56,7%**
	szálló és közterület	3			2	**5**
		,3%			,5%	**,2%**
	nappali melegedő	318	66	1	9	**394**
		35,1%	8,6%	,1%	2,1%	**13,0%**
	melegedő + utca	4				**4**
		,4%				**,1%**
	melegedő + szálló	7	72	1	2	**82**
		,8%	9,4%	,1%	,5%	**2,7%**
	egyéb helyen	324	36	92	146	**598**
		35,7%	4,7%	9,9%	34,3%	**19,7%**
	egyéb hely + szálló	1	20	11	10	**42**
		,1%	2,6%	1,2%	2,3%	**1,4%**
	egyéb hely + nappali melegedő	11	1	1	1	**14**
		1,2%	,1%	,1%	,2%	**,5%**
	egyéb hely + nappali+ szálló	2	6		1	**9**
		,2%	,8%		,2%	**,3%**
	egyéb hely + nappali+ szálló+ közterület		1			**1**
			,1%			**,0%**
	együtt	**907**	**770**	**929**	**426**	**3032**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Utolsó lakás...

Többször utaltunk már a 2011. évi KSH népszámlálásra, egyes kérdéseket részben azért tettünk föl ebben az évben, hogy a majdani eredmények összehasonlíthatóak legyenek. Mivel a lakástalan emberek esetében „lakás kérdőívet" felvenni lehetetlen, úgy gondoltuk, kérdezzünk legalább az utolsó lakásról. Persze azért is fontos ez számunkra, hogy lássuk, milyen lakhatási viszonyokból kerültek a jelenleg hajlék nélküli emberek az utcára vagy az ellátó intézményekbe. Nos.

Nem meglepő, de tény, hogy a budapesti, jelenleg hajléktalan emberek kisebb, kevesebb szobával rendelkező lakásokból kerültek ki, mint a budapesti átlagos lakásösszetétel. A hajléktalanok 30%-a egyszobás lakásban lakott utoljára, ami a budapesti átlagnál (20%) rosszabb képet mutat, és három vagy több szobás, nagyobb lakásban kevesebben (27%) éltek, mint a fővárosi teljes népesség (40%). Lényeges különbséget a hajléktalanok jelenlegi lakhatási csoportjai között e tekintetben nem látunk.

Jellemzően többedmagukkal laktak utoljára lakásban a kérdezettek, legalább hárman, de 1/5-ük esetében öten vagy annál is többen. A vidéki és budapesti hajléktalan emberek között nem mutatkoznak különbségek.

A többség azonban arról számolt be, hogy korábban, utoljára lakott lakása előtt annál jobb lakásban lakott (azt nem kérdeztük, hogy ki mit ért „jobb" lakásnak ebben az esetben). Különösen jellemző ez a fizetős átmeneti szállókon lakókra (60%). Ez azt mutathatja, hogy igen sokak esetében **egy többlépcsős lakhatási „lelépcsőzés" vezethetett el jelenlegi lakástalan helyzetükhöz**, míg a közterületeken élők nagyobbik részének (59%) az utolsónál jobb lakása korábban sem volt (de azért nem kis részük, 41%-uk lakott már jobb lakásban is korábban).[16]

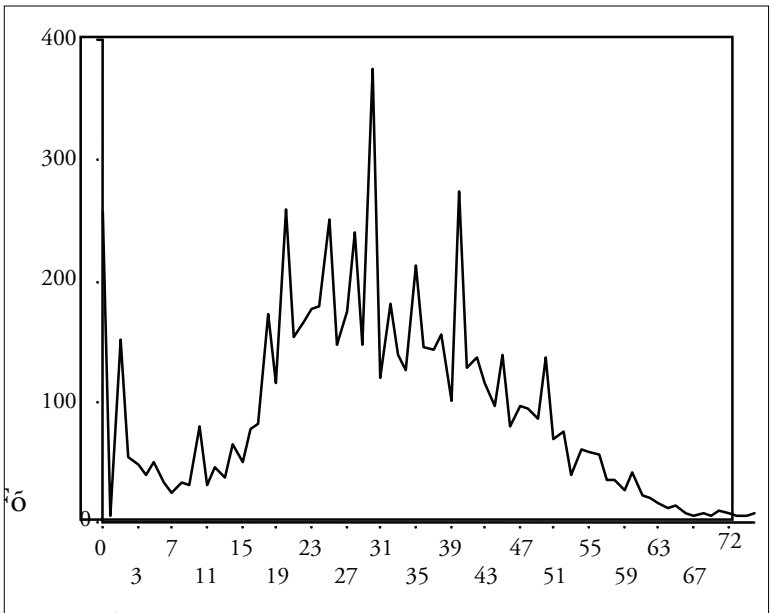

Nagyon kevesen voltak tulajdonosai annak a lakásnak, ahol utoljára laktak, alig minden ötödik ember. **A jellemző inkább az, hogy a tulajdonos, vagy a bérlő rokona, családtagja volt a most hajléktalan ember (35%), vagy a lakás egészének, egy részének bérlője, albérlő, szívességi lakó volt.** A fedél nélküliek

16 Erről lásd még: Breitner Péter: A hajléktalanság lakástörténeti előzményei

kevésbé rendelkeztek önálló lakással, a fizetős szállókon lakók körében voltak korábban legnagyobb arányban önálló tulajdonosok vagy bérlők.

Mindebbe nyilvánvalóan belejátszott az is, hogy a fedél nélküliek a többiekhez képest viszonylag fiatalabb korban veszítették el (utolsó) lakásukat, többségük (62%-uk) még 30 éves kora előtt. Az átmeneti szállókon lakók 1/3-a még 40 éves kora után is lakott lakásban, de ez valóban, átlagosan magasabb életkorukkal is összefügg.

Mindenképpen érdemes felfigyelnünk arra, hogy miközben arról számoltunk be, hogy a február 3-i felmérések kérdéseire válaszadó hajléktalanok életkor szerinti megoszlása „felfele csúszik" és ma már az „ötvenesek" alkotják a legnépesebb csoportot, aközben a többség ennél jóval korábban lakott egyáltalán utoljára lakásban. Igen jelentős azok aránya (71-74%), akik bőven fiatal felnőttként (20-as, 30-as éveikben) laktak utoljára lakásban, elmondásuk szerint azóta nem.

Mielőtt félreértenénk: az „utolsó lakás" azt a lakást jelenti, ahol az illető utoljára egyáltalán lakásban lakott. Amint azt korábbi tanulmányainkban kimutattuk, nagyon sokan „hajléktalan karrierjük" során sokszor visszatérnek egy-egy időre valamilyen lakásba, például albérlőként vagy szívességi lakóként, ilyenkor ez az „utolsó lakás", holott az illető már régóta hajléktalannak tekinti magát. Vagyis az utolsó lakás elhagyásának vagy elveszítésének az ideje sokszor nem azonos a hajléktalanná válás idejével, hanem az utolsó „hajléktalan epizód" kezdetét mutatja. (A válaszadók 7%-a nem tud „utolsó lakásról" beszámolni, például mert gyerekkorától intézményben lakott. A valaha is lakásban lakók 66%-a esetében az utolsó lakott lakás elhagyásának éve azonos a hajléktalanná válás évével, 12%-uk egy vagy több évvel korábbra teszi hajléktalansága kezdetét, mint utolsó lakásból való eljövetelét, 22%-uk pedig korábbra vagy jóval korábbra teszi utolsó lakásból kikerülését, mint hajléktalanná válását.)

Egyre és egyre többen, a budapesti hajléktalanoknak immár 41-a (!) állítja azt magáról, hogy immár legalább tíz éve hajléktalan (ez tehát nem jelenti azt, hogy közben nem voltak semmilyen „lakásban lakási epizódok"). A budapesti válaszadók közül 350 ember egy éve vagy annál rövidebb ideje vált hajléktalanná, másik 256 ember két éve, 217 ember három éve hajléktalan. **A „frissen" hajléktalanok döntő többsége betalált valamelyik hajléktalan szálláshelyre, de a közterületeken élők között is mintegy kétszáz embert találunk, akik az elmúlt három év alatt váltak hajléktalanná.**

Vidéken hasonlóan lehangoló helyzetet találunk, sőt. Vidéken többen mondták, hogy az elmúlt 2-3 év során lettek hajléktalanok (évente 300-360 ember), s a vidéken közterületeken élők között nem kevesebb, mint 390 embert találunk, akik az elmúlt három év alatt váltak hajléktalanná.

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsó lakás lakószobái száma szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Hány lakószoba (félszobákkal) volt abban a lakásban, ahol utoljára lakott?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	1	357	231	202	127	**917**
		20,3%	24,4%	26,3%	27,9%	**23,3%**
	2	948	436	393	238	**2015**
		53,8%	46,1%	51,2%	52,2%	**51,2%**
	3	386	195	116	70	**767**
		21,9%	20,6%	15,1%	15,4%	**19,5%**
	4 -	67	82	57	19	**225**
		3,8%	8,7%	7,4%	4,2%	**5,7%**
	együtt	**1762**	**946**	**768**	**456**	**3932**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	1	309	218	318	135	**980**
		26,7%	29,4%	35,5%	31,4%	**30,4%**
	2	519	305	360	186	**1370**
		44,8%	41,1%	40,1%	43,3%	**42,4%**
	3	254	147	156	75	**632**
		21,9%	19,8%	17,4%	17,4%	**19,6%**
	4 -	77	69	63	34	**243**
		6,6%	9,3%	7,0%	7,9%	**7,5%**
	együtt	**1159**	**742**	**897**	**430**	**3228**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsó lakásban együttlakók száma szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Önnel együtt hányan laktak abban a lakásban, ahol utoljára lakott?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	1	203	115	125	75	**518**
		11,5%	12,2%	16,3%	16,4%	**13,2%**
	2	403	222	202	112	**939**
		22,9%	23,5%	26,4%	24,6%	**23,9%**
	3	387	181	176	102	**846**
		22,0%	19,1%	23,0%	22,4%	**21,5%**
	4	389	192	131	93	**805**
		22,1%	20,3%	17,1%	20,4%	**20,5%**
	5 -	373	218	123	70	**78**
		21,3%	23,5%	16,2%	15,5%	**20,1%**
	együtt	**1762**	**946**	**765**	**456**	**3929**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsó lakásban együttlakók száma szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Önnel együtt hányan laktak abban a lakásban, ahol utoljára lakott?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
Budapest	1	91	90	163	64	**408**
		7,9%	12,1%	18,1%	15,0%	**12,7%**
	2	293	172	253	116	**834**
		25,3%	23,1%	28,1%	27,2%	**25,9%**
	3	276	171	172	92	**711**
		23,9%	23,0%	19,1%	21,6%	**22,1%**
	4	264	136	141	80	**621**
		22,8%	18,3%	15,7%	18,8%	**19,3%**
	5 -	226	159	153	68	**606**
		19,7%	21,8%	17,3%	16,2%	**19,1%**
	együtt	**1156**	**743**	**899**	**426**	**3224**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsónál jobb lakása volt-e előzőleg szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Lakott előzőleg valamikor jobb lakásban annál, amilyen az utolsó lakása volt (ahol lakott)?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	igen, voltam	751	449	411	236	**1847**
		41,8%	46,0%	53,2%	50,5%	**46,0%**
	nem voltam	865	428	300	200	**1793**
		48,2%	43,9%	38,9%	42,8%	**44,7%**
	nem emlékszem	118	65	26	23	**232**
		6,6%	6,7%	3,4%	4,9%	**5,8%**
	nem válaszolok	62	34	35	8	**139**
		3,5%	3,5%	4,5%	1,7%	**3,5%**
	együtt	**1796**	**976**	**772**	**467**	**4011**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	igen, voltam	483	398	554	250	**1685**
		41,4%	51,6%	60,0%	57,5%	**51,1%**
	nem voltam	548	309	329	168	**1354**
		47,0%	40,1%	35,6%	38,6%	**41,1%**
	nem emlékszem	92	26	17	12	**147**
		7,9%	3,4%	1,8%	2,8%	**4,5%**
	nem válaszolok	44	38	24	5	**111**
		3,8%	4,9%	2,6%	1,1%	**3,4%**
	együtt	**1167**	**771**	**924**	**435**	**3297**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A Budapesten élő hajléktalan emberek...

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsó lakás jogcíme szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Milyen jogcímen lakott utoljára lakásban?	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	tulajdonos (haszonélvező)	312	241	174	117	**844**
		17,4%	24,7%	22,2%	25,1%	**21,0%**
	az egész lakás bérlőjének rokona, családtagja volt	143	53	48	22	**266**
		8,0%	5,4%	6,1%	4,7%	**6,6%**
	más jogcímen	141	67	55	44	**307**
		7,9%	6,9%	7,0%	9,4%	**7,6%**
	tulajdonos (haszonélvező) rokona, családtagja	497	229	165	90	**981**
		27,7%	23,5%	21,1%	19,3%	**24,4%**
	a lakás egy részének bérlője vagy a bérlő családtagja volt	251	65	75	55	**446**
		14,0%	6,7%	9,6%	11,8%	**11,1%**
	nem emlékszik	39	17	4	6	**66**
		2,2%	1,7%	,5%	1,3%	**1,6%**
	az egész lakás bérlője	201	146	183	89	**619**
		11,2%	15,0%	23,4%	19,1%	**15,4%**
	szívességi lakó volt	170	114	56	24	**364**
		9,5%	11,7%	7,2%	5,2%	**9,1%**
	nem válaszol	42	42	23	19	**126**
		2,3%	4,3%	2,9%	4,1%	**3,1%**
	együtt	**1796**	**974**	**783**	**466**	**4019**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	tulajdonos (haszonélvező)	209	190	194	83	**676**
		17,9%	24,7%	21,1%	19,0%	**20,5%**
	az egész lakás bérlőjének rokona, családtagja volt	142	59	69	38	**308**
		12,2%	7,7%	7,5%	8,7%	**9,4%**
	más jogcímen	79	59	64	28	**230**
		6,8%	7,7%	7,0%	6,4%	**7,0%**
	tulajdonos (haszonélvező) rokona, családtagja	383	180	182	110	**855**
		32,8%	23,4%	19,8%	25,2%	**26,0%**
	a lakás egy részének bérlője vagy a bérlő családtagja volt	87	60	95	38	**280**
		7,5%	7,8%	10,3%	8,7%	**8,5%**
	nem emlékszik	12	10	8	4	**34**
		1,0%	1,3%	,9%	,9%	**1,0%**
	az egész lakás bérlője	148	117	189	82	**536**
		12,7%	15,2%	20,5%	18,8%	**16,3%**
	szívességi lakó volt	82	59	99	44	**284**
		7,0%	7,7%	10,8%	10,1%	**8,6%**
	nem válaszol	25	36	20	10	**91**
		2,1%	4,7%	2,2%	2,3%	**2,8%**
	együtt	**1167**	**770**	**920**	**437**	**3294**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsó lakáskori életkora szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	Utolsó lakásból eljövetelkori életkora	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	- 19 éves	311	196	127	56	**690**
		19,4%	21,7%	17,4%	13,5%	**18,9%**
	20 – 29 éves	493	241	154	90	**978**
		30,8%	26,7%	21,1%	21,7%	**26,8%**
	30 – 39 éves	452	210	158	95	**915**
		28,3%	23,3%	21,6%	22,9%	**25,1%**
	40 – 49 éves	252	149	172	95	**668**
		15,8%	16,5%	23,5%	22,9%	**18,3%**
	50 – 59 éves	70	90	92	58	**310**
		4,4%	10,0%	12,6%	14,0%	**8,5%**
	60 – 69 éves	12	10	20	16	**58**
		,8%	1,1%	2,7%	3,9%	**1,6%**
	70 – éves	10	7	8	5	**30**
		,6%	,8%	1,1%	1,2%	**,8%**
	együtt	**1600**	**903**	**731**	**415**	**3649**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	- 19 éves	315	162	126	78	**681**
		28,2%	23,3%	14,5%	19,1%	**22,0%**
	20 – 29 éves	375	189	211	88	**863**
		33,6%	27,2%	24,3%	21,6%	**27,9%**
	30 – 39 éves	249	163	215	103	**730**
		22,3%	23,4%	24,8%	25,2%	**23,6%**
	40 – 49 éves	134	123	184	86	**527**
		12,0%	17,7%	21,2%	21,1%	**17,1%**
	50 – 59 éves	34	47	105	42	**228**
		3,0%	6,8%	12,1%	10,3%	**7,4%**
	60 – 69 éves	5	8	21	6	**40**
		,4%	1,1%	2,4%	1,5%	**1,3%**
	70 – éves	5	4	6	5	**20**
		,4%	,6%	,7%	1,2%	**,6%**
	együtt	**1117**	**696**	**868**	**408**	**3089**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

A Budapesten élő hajléktalan emberek...

A budapesti és a „vidéki” hajléktalan válaszadók utolsó lakás elhagyása és hajléktalanná válása közötti idő hossza szerinti megoszlása a lakhatás formája szerint – 2011-F3						
	A hajléktalanná váláskori és jelenlegi életkorának a különbsége	Közterület	Éjjeli menedékhely	Átmeneti szálló	Egyéb, spec. szálló	Együtt
„Vidék”	kevesebb, mint egy év	25	33	13	3	**74**
		1,6%	3,9%	2,2%	1,0%	**2,3%**
	egy év	88	146	109	17	**360**
		5,7%	17,4%	18,4%	5,9%	**11,1%**
	két év	131	94	82	25	**332**
		8,5%	11,2%	13,8%	8,7%	**10,2%**
	három év	144	60	64	24	**292**
		9,4%	7,2%	10,8%	8,4%	**9,0%**
	négy év	100	42	33	18	**193**
		6,5%	5,0%	5,6%	6,3%	**5,9%**
	öt év	113	41	33	15	**202**
		7,3%	4,9%	5,6%	5,2%	**6,2%**
	hat év	118	26	26	17	**187**
		7,7%	3,1%	4,4%	5,9%	**5,7%**
	hét év	85	38	18	17	**158**
		5,5%	4,5%	3,0%	5,9%	**4,9%**
	nyolc év	82	30	21	11	**144**
		5,3%	3,6%	3,5%	3,8%	**4,4%**
	kilenc év	67	22	16	15	**120**
		4,4%	2,6%	2,7%	5,2%	**3,7%**
	tíz vagy több év	586	305	178	125	**1194**
		38,1%	36,4%	30,0%	43,6%	**36,7%**
	együtt	**1539**	**837**	**593**	**287**	**3256**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Budapest	kevesebb, mint egy év	19	14	18	7	**58**
		1,9%	2,0%	2,3%	1,9%	**2,0%**
	egy év	47	74	134	37	**292**
		4,8%	10,7%	17,0%	10,1%	**10,3%**
	két év	61	55	109	31	**256**
		6,2%	8,0%	13,9%	8,4%	**9,0%**
	három év	80	43	73	21	**217**
		8,1%	6,2%	9,3%	5,7%	**7,7%**
	négy év	74	42	34	22	**172**
		7,5%	6,1%	4,3%	6,0%	**6,1%**
	öt év	68	48	45	17	**178**
		6,9%	6,9%	5,7%	4,6%	**6,3%**
	hat év	62	32	43	27	**164**
		6,3%	4,6%	5,5%	7,3%	**5,8%**
	hét év	49	24	29	13	**115**
		5,0%	3,5%	3,7%	3,5%	**4,1%**
	nyolc év	47	21	20	22	**110**
		4,8%	3,0%	2,5%	6,0%	**3,9%**
	kilenc év	59	21	22	13	**115**
		6,0%	3,0%	2,8%	3,5%	**4,1%**
	tíz vagy több év	420	317	260	158	**1155**
		42,6%	45,9%	33,0%	42,9%	**40,8%**
	együtt	**986**	**691**	**787**	**368**	**2832**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Gurály Zoltán – Varga Dóra: A hajléktalanság főbb jellemzői a vidéki Magyarország településein[1]

(A 2011. évi „Február 3.” kutatás adatainak elemzése)

A tanulmány célja

Jelen összefoglaló célja, hogy a 2011-ben a „Február 3.” kutatás keretében vidéken, azaz Budapesten kívül felvett adatok alapján, az adatfelvétel kérdései mentén bemutassuk az adatfelvételben részt vevő hajléktalan emberek főbb jellemzőit. Reményeink szerint az adatokból kirajzolódó kép alapján segíthetünk meglátni, megérteni olyan részleteket és összefüggéseket, melyek nyomán a hajléktalanság problémája jobban megismerhetővé válik, a hajléktalan emberek ellátása pedig jobban tervezhetővé, hatékonyabbá tehető. Az adatfelvételben való részvétel évről évre komoly munkát kíván az ellátásban dolgozóktól, reméljük, hogy e tanulmány megállapításai olyan perspektívát nyitnak az adatfelmérésben részt vevő hajléktalanellátó szervezetek előtt, amelynek segítségével el tudják helyezni magukat a hajléktalanügy problématérképén.

Az 1999 óta minden év azonos napján, február 3-án felvett kérdőív részben ismétlődő, részben pedig egy-egy évben az adatfelvételt szervező munkacsoport érdeklődésének középpontjába kerülő téma köré épített kérdéseket tartalmaz. 2011-ben a „szokásos”, demográfiai helyzetre és jövedelmi viszonyokra vonatkozó kérdéseken túl arra is kíváncsiak voltunk, hogy mennyiben érzik a fedél nélküli emberek stabilnak közterületi vagy intézményes alvóhelyüket.

Néhány szó az elemzésről

Nagy örömünkre szolgál, hogy a korábban csak a fővárosra kiterjedő adatfelvételbe évről évre egyre nagyobb számú, **2011-ben már 16 vidéki település** ellátóit sikerült bevonni, így jelen elemzésünkben **összesen 7444 kérdőív adatait** vizsgálhatjuk. A válaszadók mintegy 56%-a, 4151 fő a vidéki települések valamelyikén töltötte ki a kérdőívet. (Mivel a válaszok elemzésénél mindig az adott kérdésekre adott érvényes válaszokat vizsgáljuk, ezért az elemszámok az egyes kérdéseknél eltérhetnek.)

1 A tanulmány a Menhely Alapítvány megbízásából a Hajléktalanokért Közalapítvány támogatásával készült.

Elemzésükben a kérdéscsoportok mentén, településekre lebontva fogjuk bemutatni az adatokat és az ezekből levonható következtetéseket. Mivel kisebb településeken a hajléktalan emberek élete a teljes településen zajlik, az adatfelvétel során igyekeztünk a település minden szolgáltatóját bevonni a felvételbe, az elemzést pedig az adatfelvétel települési szintű helyszíne szerint készítettük el: következtetéseink ezért nem egy adott ellátó intézmény ügyfélkörére, hanem az adott településen elért hajléktalan emberek csoportjára vonatkoznak. Érdeklődésünk középpontjában az áll, hogy **mely tényezők mentén jellemezhető egy-egy településen a hajléktalan emberek csoportja, vannak-e egyáltalán olyan jellegzetességek, melyek eltérő képet rajzolnak ki egy-egy település vonatkozásában?** Mint később látható lesz, néhány kérdésben egészen jelentős különbségek is megfigyelhetők az egy-egy településen élők között. Az eltérések pontos okait nem ismerjük, de az adatok alapján meg tudjuk mondani, hogy a lehetséges magyarázatok közül melyik valószínűbb, és melyik kevésbé az.

Számtalan kutatás, többek között a „Február 3." adatfelvételről korábban készített elemzések is rávilágítottak már, hogy a tartósan közterületen élő, valamint a jellemzően szállásnyújtó intézményeket használó hajléktalan emberek csoportja sok szempontból (pl. megélhetés) markáns különbséget mutat. Az adatok elemzésekor a települési felosztás mellett ezért a legtöbb kérdés esetében fontosnak tartottuk a közterületen és az intézményekben alvó hajléktalan emberek válaszainak összevetését. Az intézmények típusa (menedékhely, átmeneti szállás, speciális szállás) szerinti felosztás az alacsony elemszámok miatt nagyon bizonytalan adatokat eredményezett volna, ezért a közterületen élő, valamint a bármely szállásnyújtó intézményt igénybevevő hajléktalan emberek csoportját hasonlítjuk össze.

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy mely tényezők azok, melyek inkább jellemzik a közterületeken élő, vagy a szállásokat használó fedél nélküli embereket. Vajon kik azok, akik inkább a közterületet választják az intézmények helyett? A kérdést más oldalról megközelítve: kiket enged be inkább az intézményrendszer, és kik szorulnak ki a szállásnyújtó ellátásokból? **A tartósan közterületeken élő hajléktalan emberek jellemzőinek, szükségleteinek megismerése a fedél nélküliség csökkentését, felszámolását célzó programok tervezéséhez szolgálhat fontos adatokkal.** Nem kerülhetjük meg azt a kérdést sem, hogy milyen okból marad távol a szállásnyújtó intézményektől egy-egy csoport. A válaszok keresése egyben az adatfelvétel egyik elsőszámú célja is.

Hajléktalan nők

	Közterület			Szállásnyújtó intézmény			Együtt		
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
Debrecen	169	44	**213**	146	48	**194**	**315**	**92**	**407**
	79,3%	20,7%	**100,0%**	75,3%	24,7%	**100,0%**	**77,4%**	**22,6%**	**100,0%**
Dunaújváros	83	16	**99**	163	38	**201**	**246**	**54**	**300**
	83,8%	16,2%	**100,0%**	81,1%	18,9%	**100,0%**	**82,0%**	**18,0%**	**100,0%**
Győr	99	20	**119**	151	54	**205**	**250**	**74**	**324**
	83,2%	16,8%	**100,0%**	73,7%	26,3%	**100,0%**	**77,2%**	**22,8%**	**100,0%**
Kecskemét	78	20	**98**	93	23	**116**	**171**	**43**	**214**
	79,6%	20,4%	**100,0%**	80,2%	19,8%	**100,0%**	**79,9%**	**20,1%**	**100,0%**
Miskolc	139	40	**179**	256	68	**324**	**395**	**108**	**503**
	77,7%	22,3%	**100,0%**	79,0%	21,0%	**100,0%**	**78,5%**	**21,5%**	**100,0%**
Nagykanizsa	19	6	**25**	53	16	**69**	**72**	**22**	**94**
	76,0%	24,0%	**100,0%**	76,8%	23,2%	**100,0%**	**76,6%**	**23,4%**	**100,0%**
Nyíregyháza	47	8	**55**	133	48	**181**	**180**	**56**	**236**
	85,5%	14,5%	**100,0%**	73,5%	26,5%	**100,0%**	**76,3%**	**23,7%**	**100,0%**
Pécs	276	23	**299**	150	30	**180**	**426**	**53**	**479**
	92,3%	7,7%	**100,0%**	83,3%	16,7%	**100,0%**	**88,9%**	**11,1%**	**100,0%**
Szeged	160	50	**210**	134	13	**147**	**294**	**63**	**357**
	76,2%	23,8%	**100,0%**	91,2%	8,8%	**100,0%**	**82,4%**	**17,6%**	**100,0%**
Székesfehérvár	131	31	**162**	83	20	**103**	**214**	**51**	**265**
	80,9%	19,1%	**100,0%**	80,6%	19,4%	**100,0%**	**80,8%**	**19,2%**	**100,0%**
Szolnok	50	19	**69**	42	12	**54**	**92**	**31**	**123**
	72,5%	27,5%	**100,0%**	77,8%	22,2%	**100,0%**	**74,8%**	**25,2%**	**100,0%**
Szombathely	10	5	**15**	116	18	**134**	**126**	**23**	**149**
	66,7%	33,3%	**100,0%**	86,6%	13,4%	**100,0%**	**84,6%**	**15,4%**	**100,0%**
Tatabánya	60	18	**78**	72	22	**94**	**132**	**40**	**172**
	76,9%	23,1%	**100,0%**	76,6%	23,4%	**100,0%**	**76,7%**	**23,3%**	**100,0%**
Törökszentmiklós	19	2	**21**	0	0	**0**	**19**	**2**	**21**
	90,5%	9,5%	**100,0%**	0,0%	0,0%	**0,0%**	**90,5%**	**9,5%**	**100,0%**
Veszprém	80	22	**102**	49	13	**62**	**129**	**35**	**164**
	78,4%	21,6%	**100,0%**	79,0%	21,0%	**100,0%**	**78,7%**	**21,3%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	20	4	**24**	45	16	**61**	**65**	**20**	**85**
	83,3%	16,7%	**100,0%**	73,8%	26,2%	**100,0%**	**76,5%**	**23,5%**	**100,0%**
Budapest	869	298	**1167**	1667	423	**2090**	**2536**	**721**	**3257**
	74,5%	25,5%	**100,0%**	79,8%	20,2%	**100,0%**	**77,9%**	**22,1%**	**100,0%**
Vidék együtt	1440	328	**1768**	1686	439	**2125**	**3126**	**767**	**3893**
	81,4%	18,6%	**100,0%**	79,3%	20,7%	**100,0%**	**80,3%**	**19,7%**	**100,0%**
Együtt	**2309**	**626**	**2935**	**3353**	**862**	**4215**	**5662**	**1488**	**7150**
	78,7%	**21,3%**	**100,0%**	**79,5%**	**20,5%**	**100,0%**	**79,2%**	**20,8%**	**100,0%**

A hajléktalan emberek eleve kiszolgáltatott csoportján belül még sérülékenyebbek a nők. Ha országosan vizsgáljuk az adatfelvételben részt vevők nemi megoszlását, átlagosan minden ötödik személy nő. A teljes vidéki arány valamivel alacsonyabb, mint a fővárosban, nagy eltérések az egyes települések között nem adódnak. Kivételt képez Pécs, ahol kiemelkedően alacsony a nők aránya, mindössze 11%, azaz a megkérdezettek közül alig minden tízedik személy képviseli a női nemet. A fedél nélküliek csoportján belül a legtöbb nőt Szolnokon találjuk, itt a megkérdezettek negyede tartozik a női nemhez.

A női hajléktalanság kezelésének szempontjából lényeges kérdés, hogy mint kiszolgáltatottabb csoport, milyen esélyekkel juthatnak szállásnyújtó ellátáshoz a nők. Ha a közterületen, valamint intézményben tartózkodó hajléktalanok csoportján belül e védtelenebb csoport arányát vizsgáljuk, képet kaphatunk arról, hogy mennyiben érvényesül az intézményrendszer védő funkciója: ahol közel azonos a közterületen, valamint szállásokon megkérdezett nők százalékos aránya, ott feltételezhetjük, hogy az intézményrendszer az igényeknek megfelelően reagál az ellátási területén jelentkező női férőhelyeket illető igényekre, de prioritást nem élvez a hajléktalan nők ellátása.

Győrben, Nyíregyházán, Pécsett és Zalaegerszegen láthatóan nagyobb arányban, azaz nagyobb esélyekkel jutnak be a nők szállásnyújtó ellátásba, e településeken tehát nagyobb védelmet élvez e kiszolgáltatottabb csoport. A szegedi hajléktalan nők ezzel szemben nagyobb eséllyel tartózkodnak utcán, mint intézményben, és ide sorolhatjuk Szombathelyet is, bár ebben az esetben az alacsony esetszám miatt az összehasonlításkor használt arányszámok jobban ki vannak szolgáltatva a véletlennek.

Nyilvánvaló, hogy a nők szálláshoz jutásának esélyét részben a rendelkezésre álló férőhelyek száma határozza meg, de nem tudjuk biztosan, hogy az egyes településeken miért veszik inkább igénybe a nők a szállásokat, és máshol miért nem. A tényleges szálló-használatot a rendelkezésre álló férőhelyek számán, minőségén kívül befolyásolják személyes okok, például a biztonság keresése: **a hajléktalanul élő nők nagyobb védelemként élhetik meg közterületen egy csoporthoz vagy társhoz tartozásukat, mint amit az intézményes ellátás nyújtani tud**. Amíg a 628 magányosan élő hajléktalan nő közül minden ötödik volt utcán a megkérdezés napján, a valakivel együtt élő nők (785 fő) közül 465-en (59%) éjszakáztak közterületen. Tehát teljes biztonsággal állíthatjuk, hogy **a hajléktalan nők alvóhelyválasztásánál az emberi kapcsolatok fenntartásának a szempontjai a döntőek, szemben a szálláshely nyújtotta biztonsággal és komforttal**, amelyet az egyik szálló inkább, a másik kevésbé tud biztosítani. Az utcán élők számának csökkentése érdekében ezért a szállásnyújtó intézmények fejlesztése, vagy a lakhatási programok tervezése során érdemes a korábbinál több figyelmet fordítani a kapcsolatban élők igényeire.

Fiatalok és idősek

	Közterület				Szállásnyújtó intézmény				Együtt			
	18-29	30-59	60-	együtt	18-29	30-59	60-	együtt	18-29	30-59	60-	együtt
Debrecen	13	171	32	**216**	18	146	32	**196**	**31**	**317**	**64**	**412**
	6,0%	79,2%	14,8%	**100,0%**	9,2%	74,5%	16,3%	**100,0%**	**7,5%**	**76,9%**	**15,5%**	**100,0%**
Dunaújváros	6	82	11	**99**	14	153	33	**200**	**20**	**235**	**44**	**299**
	6,1%	82,8%	11,1%	**100,0%**	7,0%	76,5%	16,5%	**100,0%**	**6,7%**	**78,6%**	**14,7%**	**100,0%**
Győr	7	96	14	**117**	12	166	25	**203**	**19**	**262**	**39**	**320**
	6,0%	82,1%	12,0%	**100,0%**	5,9%	81,8%	12,3%	**100,0%**	**5,9%**	**81,9%**	**12,2%**	**100,0%**
Kecskemét	2	84	14	**100**	8	80	28	**116**	**10**	**164**	**42**	**216**
	2,0%	84,0%	14,0%	**100,0%**	6,9%	69,0%	24,1%	**100,0%**	**4,6%**	**75,9%**	**19,4%**	**100,0%**
Miskolc	11	145	26	**182**	10	220	99	**329**	**21**	**365**	**125**	**511**
	6,0%	79,7%	14,3%	**100,0%**	3,0%	66,9%	30,1%	**100,0%**	**4,1%**	**71,4%**	**24,5%**	**100,0%**
Nagykanizsa	1	22	2	**25**	5	42	22	**69**	**6**	**64**	**24**	**94**
	4,0%	88,0%	8,0%	**100,0%**	7,2%	60,9%	31,9%	**100,0%**	**6,4%**	**68,1%**	**25,5%**	**100,0%**
Nyíregyháza	3	49	5	**57**	11	120	51	**182**	**14**	**169**	**56**	**239**
	5,3%	86,0%	8,8%	**100,0%**	6,0%	65,9%	28,0%	**100,0%**	**5,9%**	**70,7%**	**23,4%**	**100,0%**
Pécs	25	261	31	**317**	15	127	39	**181**	**40**	**388**	**70**	**498**
	7,9%	82,3%	9,8%	**100,0%**	8,3%	70,2%	21,5%	**100,0%**	**8,0%**	**77,9%**	**14,1%**	**100,0%**
Szeged	13	182	21	**216**	8	112	27	**147**	**21**	**294**	**48**	**363**
	6,0%	84,3%	9,7%	**100,0%**	5,4%	76,2%	18,4%	**100,0%**	**5,8%**	**81,0%**	**13,2%**	**100,0%**
Székesfehérvár	7	134	21	**162**	9	80	16	**105**	**16**	**214**	**37**	**267**
	4,3%	82,7%	13,0%	**100,0%**	8,6%	76,2%	15,2%	**100,0%**	**6,0%**	**80,1%**	**13,9%**	**100,0%**
Szolnok	1	61	8	**70**	3	45	7	**55**	**4**	**106**	**15**	**125**
	1,4%	87,1%	11,4%	**100,0%**	5,5%	81,8%	12,7%	**100,0%**	**3,2%**	**84,8%**	**12,0%**	**100,0%**
Szombathely	1	13	1	**15**	2	98	31	**131**	**3**	**111**	**32**	**146**
	6,7%	86,7%	6,7%	**100,0%**	1,5%	74,8%	23,7%	**100,0%**	**2,1%**	**76,0%**	**21,9%**	**100,0%**
Tatabánya	7	69	3	**79**	3	55	37	**95**	**10**	**124**	**40**	**174**
	8,9%	87,3%	3,8%	**100,0%**	3,2%	57,9%	38,9%	**100,0%**	**5,7%**	**71,3%**	**23,0%**	**100,0%**
Törökszentmiklós	2	15	5	**22**	0	0	0	**0**	**2**	**15**	**5**	**22**
	9,1%	68,2%	22,7%	**100,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**	**9,1%**	**68,2%**	**22,7%**	**100,0%**
Veszprém	5	91	6	**102**	9	71	23	**103**	**14**	**162**	**29**	**205**
	4,9%	89,2%	5,9%	**100,0%**	8,7%	68,9%	22,3%	**100,0%**	**6,8%**	**79,0%**	**14,1%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	2	20	2	**24**	14	43	4	**61**	**16**	**63**	**6**	**85**
	8,3%	83,3%	8,3%	**100,0%**	23,0%	70,5%	6,6%	**100,0%**	**18,8%**	**74,1%**	**7,1%**	**100,0%**
Budapest	84	968	127	**1179**	135	1594	438	**2167**	**219**	**2562**	**565**	**3346**
	7,1%	82,1%	10,8%	**100,0%**	6,2%	73,6%	20,2%	**100,0%**	**6,5%**	**76,6%**	**16,9%**	**100,0%**
Vidék együtt	106	1495	202	**1803**	141	1558	474	**2173**	**247**	**3053**	**676**	**3976**
	5,9%	82,9%	11,2%	**100,0%**	6,5%	71,7%	21,8%	**100,0%**	**6,2%**	**76,8%**	**17,0%**	**100,0%**
Együtt	**190**	**2463**	**329**	**2982**	**276**	**3152**	**912**	**4340**	**466**	**5615**	**1241**	**7322**
	6,4%	**82,6%**	**11,0%**	**100,0%**	**6,4%**	**72,6%**	**21,0%**	**100,0%**	**6,4%**	**76,7%**	**16,9%**	**100,0%**

Az életkori megoszlás vizsgálatához az adatfelvétel során megkérdezett hajléktalan embereket három csoportba soroltuk: 30 évesnél fiatalabbak, 30-59 éves középkorúak, és a legalább 60 éves idősebb korosztály. Bár a 60 éves korra általában még nem úgy gondolunk, mint idős korra, a hajléktalanul élő emberekre jellemző, az átlagosnál jelentősen rosszabb egészségügyi állapot és munkaképesség-csökkenés okán indokoltnak tartjuk a szokottnál alacsonyabban meghúzni az időskor küszöbét, tekintve, hogy ennek a korosztálynak roszszabb esélyei vannak a hajléktalanságból való kikerülésre, így általában eltérő eszközöket is igényel a hajléktalan-, valamint egyéb szociális ellátások területén.

Általánosságban elmondható, hogy a 30 évnél fiatalabbak aránya alacsony, 10% alatt marad. Kivételt képez Zalaegerszeg, ahol a megkérdezettek között meglepően magas, közel kétszeres arányban képviselteti magát ez a korosztály. Feltételezhetjük, hogy a fiatal hajléktalanok ilyen magas előfordulásának köze lehet az állami gondozásból való nagyszámú, bizonytalan körülmények közé való kikerüléshez, bár nyilván nem ez az egyetlen területe az országnak, ahol állami gondoskodásban élő gyermekek felnőtté válnak. Sőt, a *„Mi az oka annak, hogy hajléktalanná vált?”* kérdésre Nagykanizsán és Veszprémben magasabb arányban jelölték meg az állami gondozásból való kikerülést, mint Zalaegerszegen (mindkét helyen a megkérdezettek több, mint 10%-a jelölte meg ezt az okot).

Valószínű ezért, hogy a fiatalok magas arányának más okai vannak. Érdekes, hogy a Zalaegerszegen megkérdezettek majdnem fele (85 emberből 40) nem rendelkezik semmilyen jövedelemmel, illetve eltartott. Még sincs a zalaegerszegi hajléktalanoknak kevesebb pénzük az átlagosnál, és nem élnek többen közülük egyedül, mint más városban. Az egyetlen markáns különbség az alacsony iskolai végzettségűek nagyon magas aránya: több mint 50% legfeljebb csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik. Ugyancsak magas azoknak az aránya Zalaegerszegen, akik cigánynak tartják magukat (27%). Tehát **úgy tűnik, hogy Zalaegerszegen a hajléktalanság inkább halmozódó, mint egyszeri súlyos hátrányok következménye**. A hátrányok halmozódása ugyanis nem törvényszerű a hajléktalan emberek körében, hiszen érdekes módon, amíg Pécsett a romák aránya a magas, az iskolai végezettség tekintetében nincsenek különbségek. Debrecenben pedig, ahol az iskolázatlanok aránya kimagasló, a romák aránya alacsony. Vagyis a két tényező nem feltétlenül jár együtt, miközben valószínű, hogy mind a kettő azt az újfajta leszakadási folyamatot jelzi, amely a gazdasági aktivitás terén is érzékelhető hátrányokkal jár. Az is jól látható, hogy ahol több fiatal van, ott a régóta hajléktalanok aránya alacsony. **Vagyis egy új típusú hajléktalanság profilja bontakozik ki előttünk, amelyet nem annyira a szocializációs törések vagy a későbbi traumák következtében egyszerre derékba törő életút, hanem a halmozott hátrányokkal induló egyének, csoportok közösségből való fokozatos kiszorulása jellemez.**

Visszatérve az eredeti kérdéshez, lehetséges, hogy az állami gondozásból való kilépés kevésbé előkészített ezen a területen, de mint láttuk, a fiatalok magas arányának lehetnek más okai is. Érdekes, hogy a Zalaegerszegen megkérdezett fiatalok többsége nem közterületen, hanem intézményben tölti éjszakáit. Alig észrevehetően, de hasonló tendenciát máshol is láthatunk: ahol nagyobb számban képviselteti magát az ifjabb korosztály, azaz

például Pécsett és Debrecenben, szintén valamivel magasabb a szállásokat igénybevevő fiatalok aránya. Ennek oka lehet a motiváltság, a nagyobb fokú munkaképesség, térítési díj köteles ellátások esetén a jövedelem, de akár az is, hogy a fiatalabbak csoportja, az idősebbek számára kevésbé elviselhető hangulatot teremtve, kiszorítja őket a szálláshelyekről. Előfordulhat, hogy a szállón dolgozók látnak nagyobb lehetőséget a fiatalabbakban, hiszen a visszailleszkedést célzó programokban való részvétel tekintetében nagyobb perspektívát jelenthetnek a fiatal, munkaképesebb ügyfelek. **Érdemes elgondolkodni azon, hogy miután a korábbi években az ellátás fejlesztésében az aktív eszközökre helyeződött a hangsúly, ennek következménye lehet, hogy az aktív eszközök megjelenése túlzottan is háttérbe szorítja a szálláshelyek „életmentő" funkcióját.**

Az előbbiek miatt a nők intézményekben való tartózkodásának arányaihoz hasonlóan érdemes megvizsgálni, hogy az idősebb, szintén védtelenebb korosztály esetében van-e különbség a közterületen élő és szállásnyújtó ellátásokat igénybevevők között. A nemi megoszlás ebből a szempontból viszonylag kiegyenlítettnek mutatkozott: a települések többségében férfiak és nők közel azonos esélyekkel vehetnek igénybe szállásokat, az intézményrendszer tehát általában nem nyújt kiemelt védelmet a nőknek. Az ellenkező irányba mutató tendenciák ellenére **az idős korosztály esetén sokkal erősebben érvényesül a védő jelleg: országos átlagban csaknem kétszeres arányban találjuk az idősebb embereket valamely intézményen belül, mint közterületen**, bár e tekintetben nagy különbségeket is megfigyelhetünk az egyes települések között. **Az ellátórendszer a kor tekintetében tehát pozitív diszkriminációt alkalmaz az idősebb korosztály javára.** Az adatfelvétel által elért idősek közül szinte mindenki intézményben alszik Szombathelyen és Tatabányán. Vannak települések, ahol speciális szállók is működnek kifejezetten ezen korosztály részére. Feltehetjük, hogy az idősebb, egyben rosszabb egészségi állapotú, és kevésbé munkaképes korosztály inkább hajlandó a szállások használatára, illetve, hogy a korosabb emberek előnyt is élveznek az intézményekbe való bekerüléskor.

Érdemes észrevenni, hogy azon településeken, ahol az országos átlagnál (17%) jelentősen magasabb arányban találunk idős hajléktalan embereket, ott az intézmények előbb említett védő funkciója még fokozottabban érvényesül: az idősek aránya legmagasabb Miskolcon, Nagykanizsán, Nyíregyházán és Tatabányán, és ezen települések részben ugyanazok, ahol az országos átlagnál kisebb arányban élnek idős emberek az utcán. Elképzelhető, hogy ahol több idős ember kerül az ellátás látókörébe, ott jobban reagál az intézményrendszer e speciális szükségletekre, és „vonzóvá" teszi az idősek számára szolgáltatásait. Vagy az ellátás irányából megközelítve: ha tartós elhelyezést és speciális szolgáltatásokat biztosítva több figyelmet fordítunk az idősebb emberek ellátására, az – a közterületeken éléshez képest – jelentősen meghosszabbíthatja várható életkorukat, így a teljes ügyfélkörön belül növekszik arányuk.

Iskolázottság

15. kérdés: Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?

	Kevesebb mint nyolc általános iskolai osztály	Álta-lános iskola nyolc osztály	Szak-munkás-képző	Szakis-kola	Érettségi	Főis-kolai, egyetemi oklevél	Nincs válasz	Együtt
Debrecen	32	185	121	21	36	9	7	**411**
	7,8%	45,0%	29,4%	5,1%	8,8%	2,2%	1,7%	**100,0%**
Dunaújváros	19	96	126	18	23	6	8	**296**
	6,4%	32,4%	42,6%	6,1%	7,8%	2,0%	2,7%	**100,0%**
Győr	28	168	136	17	36	9	2	**396**
	7,1%	42,4%	34,3%	4,3%	9,1%	2,3%	,5%	**100,0%**
Kecskemét	33	62	65	15	26	10	6	**217**
	15,2%	28,6%	30,0%	6,9%	12,0%	4,6%	2,8%	**100,0%**
Miskolc	41	161	180	34	72	15	8	**511**
	8,0%	31,5%	35,2%	6,7%	14,1%	2,9%	1,6%	**100,0%**
Nagykanizsa	6	46	25	6	6	4	1	**94**
	6,4%	48,9%	26,6%	6,4%	6,4%	4,3%	1,1%	**100,0%**
Nyíregyháza	42	84	81	14	11	5	2	**239**
	17,6%	35,1%	33,9%	5,9%	4,6%	2,1%	,8%	**100,0%**
Pécs	55	160	193	29	39	3	9	**488**
	11,3%	32,8%	39,5%	5,9%	8,0%	,6%	1,8%	**100,0%**
Szeged	22	105	135	26	43	18	6	**355**
	6,2%	29,6%	38,0%	7,3%	12,1%	5,1%	1,7%	**100,0%**
Székesfehérvár	8	127	95	8	18	8	2	**266**
	3,0%	47,7%	35,7%	3,0%	6,8%	3,0%	,8%	**100,0%**
Szolnok	0	45	51	11	15	2	1	**125**
	0,0%	36,0%	40,8%	8,8%	12,0%	1,6%	,8%	**100,0%**
Szombathely	8	63	46	4	20	6	5	**152**
	5,3%	41,4%	30,3%	2,6%	13,2%	3,9%	3,3%	**100,0%**
Tatabánya	27	57	49	15	16	3	6	**173**
	15,6%	32,9%	28,3%	8,7%	9,2%	1,7%	3,5%	**100,0%**
Törökszentmik-lós	6	8	4	0	4	0	0	**22**
	27,3%	36,4%	18,2%	0,0%	18,2%	0,0%	0,0%	**100,0%**
Veszprém	26	72	73	15	13	1	2	**202**
	12,9%	35,6%	36,1%	7,4%	6,4%	,5%	1,0%	**100,0%**
Zalaegerszeg	8	35	28	4	6	2	2	**85**
	9,4%	41,2%	32,9%	4,7%	7,1%	2,4%	2,4%	**100,0%**
Budapest	226	1116	1048	279	477	149	53	**3348**
	6,8%	33,3%	31,3%	8,3%	14,2%	4,5%	1,6%	**100,0%**
Vidék együtt	361	1474	1408	237	384	101	67	**4032**
	9,0%	36,6%	34,9%	5,9%	9,5%	2,5%	1,7%	**100,0%**
Együtt	**587**	**2590**	**2456**	**516**	**861**	**250**	**120**	**7380**
	8,0%	**35,1%**	**33,3%**	**7,0%**	**11,7%**	**3,4%**	**1,6%**	**100,0%**

Az iskolai végzettségeket vizsgálva feltűnő azok magas aránya (országos szinten 43%), akik csak az általános iskola 8 osztályát, vagy még azt sem végezték el. Kimagasló, 10% feletti az általános iskolát el nem végzettek aránya Kecskeméten, Nyíregyházán, Pécsett, Tatabányán és Veszprémben.

Az adatfelvétel időpontjában a KSH adatai szerint a 15-74 éves korosztályban éppen 2% volt a nyolc általánosnál alacsonyabb befejezett iskola végzettségűek, és 17% a felsőfokú végzettségűek aránya országos szinten. Ha a hajléktalan emberek iskola végzettsége nem különbözne a teljes lakosságétól, akkor Debrecenben például csak 8 fő lenne az általános iskolát be nem fejezettek csoportjában, miközben pontosan négyszer ennyi embernek nincsen meg az alapvégzettsége. Ugyanígy 9 helyett 70 főnek, azaz csaknem 9-szer több embernek kellene rendelkeznie felsőfokú végzettséggel.

Ha az alacsony iskolai végzettségű, szakképzésben nem részesült válaszadókat megkülönböztetjük aszerint, hogy közterületen vagy intézményben aludtak-e, akkor még inkább szembetűnő, hogy az alacsony iskolai végzettség a kirekesztődés nagy kockázatát hordozza magában. Egyes településeken, így Kecskeméten, Nyíregyházán és Veszprémben nem csak az alacsony végzettségűek aránya magas, hanem a közterületen alvók között jóval több iskolázatlan található, mint azok között, akik igénybe veszik az intézményeket (a százalékok a teljes válaszadói csoporthoz képest mutatják az arányokat).

15. kérdés: Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?

	Közterület			Szállásnyújtó intézmény			Együtt: legfeljebb nyolc általános
	kevesebb, mint nyolc általános	általános iskola nyolc osztály	legfeljebb nyolc általános	kevesebb, mint nyolc általános	általános iskola nyolc osztály	legfeljebb nyolc általános	
Debrecen	20	104	124	12	81	93	**217**
	9,3%	48,1%	57,4%	6,2%	41,5%	47,7%	**52,8%**
Dunaújváros	2	36	38	17	60	77	**115**
	2,1%	37,5%	39,6%	8,5%	30,0%	38,5%	**38,9%**
Győr	5	51	56	23	117	140	**196**
	4,2%	43,2%	47,5%	8,3%	42,1%	50,4%	**49,5%**
Kecskemét	24	33	57	9	29	38	**95**
	23,1%	31,7%	54,8%	8,0%	25,7%	33,6%	**43,8%**
Miskolc	19	60	79	22	101	123	**202**
	10,4%	32,8%	43,2%	6,7%	30,8%	37,5%	**39,5%**
Nagykanizsa	2	10	12	4	36	40	**52**
	8,0%	40,0%	48,0%	5,8%	52,2%	58,0%	**55,3%**
Nyíregyháza	16	24	40	26	60	86	**126**
	28,1%	42,1%	70,2%	14,3%	33,0%	47,3%	**52,7%**

	Közterület			Szállásnyújtó intézmény			Együtt: legfeljebb nyolc általános
	kevesebb, mint nyolc általános	általános iskola nyolc osztály	legfeljebb nyolc általános	kevesebb, mint nyolc általános	általános iskola nyolc osztály	legfeljebb nyolc általános	
Pécs	37	94	131	18	66	84	**215**
	12,0%	30,4%	42,4%	10,1%	36,9%	46,9%	**44,1%**
Szeged	10	64	74	12	41	53	**127**
	4,8%	30,5%	0	8,3%	28,3%	0	**35,8%**
Székesfehérvár	3	85	88	5	42	47	**135**
	1,9%	52,8%	54,7%	4,8%	40,0%	44,8%	**50,8%**
Szolnok	0	29	29	0	16	16	**45**
	0,0%	41,4%	41,4%	0,0%	29,1%	29,1%	**36,0%**
Szombathely	1	7	8	7	56	63	**71**
	6,7%	46,7%	53,3%	5,1%	40,9%	46,0%	**46,7%**
Tatabánya	9	34	43	18	23	41	**84**
	11,4%	43,0%	54,4%	19,1%	24,5%	43,6%	**48,6%**
Törökszentmiklós	6	8	14	0	0	0	**14**
	27,3%	36,4%	63,6%	0%	0%	0,0%	**63,6%**
Veszprém	17	45	62	9	27	36	**98**
	16,8%	44,6%	61,4%	8,9%	26,7%	35,6%	**48,5%**
Zalaegerszeg	2	9	11	6	26	32	**43**
	8,3%	37,5%	45,8%	9,8%	42,6%	52,5%	**50,6%**
Budapest	121	438	559	105	678	783	**1342**
	10,2%	37,1%	47,3%	4,8%	31,3%	36,1%	**40,1%**
Vidék együtt	173	693	866	188	781	969	**1835**
	9,7%	38,7%	48,4%	8,4%	34,8%	43,2%	**45,5%**
Együtt	**294**	**1131**	**1425**	**293**	**1459**	**1752**	**3177**
	9,9%	**38,1%**	**48,0%**	**6,6%**	**33,1%**	**39,7%**	**43,0%**

A megkérdezettek 40%-a szakiskolai vagy szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkezik, a szakképzettek csoportján belül feltűnő különbségeket nem találunk az egyes települések között.

A fentiek megerősítik, hogy a hajléktalan emberek munkaerőpiaci és társadalmi integrációját célzó programokon belül érdemes kifejezett hangsúlyt fektetni az iskolázottság javítására, egyes településeken akár célzottan az általános iskola elvégzésére.

Magányosok, társsal élők - utcán és intézményben

8. kérdés: Kivel él együtt?
10. kérdés: Ha házas, házastársával együtt él?
11. kérdés: Van-e Önnek élettársi kapcsolata?

	Közterület			Szállásnyújtó intézmény			Együtt		
	magá-nyos	párkap-csolat-ban él	együtt	magá-nyos	párkap-csolat-ban él	együtt	magá-nyos	párkap-csolat-ban él	együtt
Debrecen	111	43	**154**	106	53	**159**	**217**	**96**	**313**
	72,1%	27,9%	**100,0%**	66,7%	33,3%	**100,0%**	**69,3%**	**30,7%**	**100,0%**
Dunaújváros	67	12	**79**	121	45	**166**	**188**	**57**	**245**
	84,8%	15,2%	**100,0%**	72,9%	27,1%	**100,0%**	**76,7%**	**23,3%**	**100,0%**
Győr	43	37	**80**	105	52	**157**	**148**	**89**	**237**
	53,8%	46,3%	**100,0%**	66,9%	33,1%	**100,0%**	**62,4%**	**37,6%**	**100,0%**
Kecskemét	47	20	**67**	61	8	**69**	**108**	**28**	**136**
	70,1%	29,9%	**100,0%**	88,4%	11,6%	**100,0%**	**79,4%**	**20,6%**	**100,0%**
Miskolc	54	53	**107**	178	38	**216**	**232**	**91**	**323**
	50,5%	49,5%	**100,0%**	82,4%	17,6%	**100,0%**	**71,8%**	**28,2%**	**100,0%**
Nagykanizsa	15	5	**20**	63	6	**69**	**78**	**11**	**89**
	75,0%	25,0%	**100,0%**	91,3%	8,7%	**100,0%**	**87,6%**	**12,4%**	**100,0%**
Nyíregyháza	22	16	**38**	82	44	**126**	**104**	**60**	**164**
	57,9%	42,1%	**100,0%**	65,1%	34,9%	**100,0%**	**63,4%**	**36,6%**	**100,0%**
Pécs	208	27	**235**	119	12	**131**	**327**	**39**	**366**
	88,5%	11,5%	**100,0%**	90,8%	9,2%	**100,0%**	**89,3%**	**10,7%**	**100,0%**
Szeged	75	52	**127**	90	14	**104**	**165**	**66**	**231**
	59,1%	40,9%	**100,0%**	86,5%	13,5%	**100,0%**	**71,4%**	**28,6%**	**100,0%**
Székesfehérvár	74	51	**125**	57	22	**79**	**131**	**73**	**204**
	59,2%	40,8%	**100,0%**	72,2%	27,8%	**100,0%**	**64,2%**	**35,8%**	**100,0%**
Szolnok	26	35	**61**	16	4	**20**	**42**	**39**	**81**
	42,6%	57,4%	**100,0%**	80,0%	20,0%	**100,0%**	**51,9%**	**48,1%**	**100,0%**
Szombathely	6	7	**13**	61	17	**78**	**67**	**24**	**91**
	46,2%	53,8%	**100,0%**	78,2%	21,8%	**100,0%**	**73,6%**	**26,4%**	**100,0%**
Tatabánya	32	21	**53**	84	5	**89**	**116**	**26**	**142**
	60,4%	39,6%	**100,0%**	94,4%	5,6%	**100,0%**	**81,7%**	**18,3%**	**100,0%**
Törökszent-miklós	8	4	**12**	0	0	**0**	**8**	**4**	**12**
	66,7%	33,3%	**100,0%**	0,0%	0,0%	**0,0%**	**66,7%**	**33,3%**	**100,0%**
Veszprém	36	43	**79**	55	23	**78**	**91**	**66**	**157**
	45,6%	54,4%	**100,0%**	70,5%	29,5%	**100,0%**	**58,0%**	**42,0%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	11	6	**17**	40	12	**52**	**51**	**18**	**69**
	64,7%	35,3%	**100,0%**	76,9%	23,1%	**100,0%**	**73,9%**	**26,1%**	**100,0%**
Budapest	392	487	**879**	1332	353	**1685**	**1724**	**840**	**2564**
	44,6%	55,4%	**100,0%**	79,1%	20,9%	**100,0%**	**67,2%**	**32,8%**	**100,0%**
Vidék együtt	835	432	**1267**	1238	355	**1593**	**2073**	**787**	**2860**
	65,9%	34,1%	**100,0%**	77,7%	22,3%	**100,0%**	**72,5%**	**27,5%**	**100,0%**
Együtt	**1227**	**919**	**2146**	**2570**	**708**	**3278**	**3797**	**1627**	**5424**
	57,2%	**42,8%**	**100,0%**	**78,4%**	**21,6%**	**100,0%**	**70,0%**	**30,0%**	**100,0%**

Társadalomba való beágyazottságunk szoros összefüggést mutat személyes kapcsolati hálónkkal, nem véletlen, hogy a hajléktalanná válásban egyéni szinten sokszor közrejátszik valamilyen családi vagy kapcsolati probléma. A hajléktalanságból való kikerülésre nagyobb esélye van annak, aki képes megerősíteni, újraépíteni kapcsolati hálóját, a házas- vagy élettársi kapcsolat pedig olyan erőforrás, melyből motivációt lehet meríteni.

A 2011-es adatfelvétel több kapcsolati állapotra vonatkozó kérdést tartalmazott. Mi három kérdés szerint készítettünk táblát azokról, akik válaszaik alapján biztosan kapcsolatban, illetve azokról, akik egyértelműen egyedül élnek. Társsal élőnek azt tekintettük, aki házas, és együtt is él házastársával, illetve azt, akinek van élettársa. Egyedül élőnek azt tekintettük, aki azt a válasz adta, hogy egyedül él. Ezek alapján az adatfelvételben részt vevők 75%-a valamelyik csoportba sorolható (a táblázat a két csoport valamelyikébe be nem sorolható válaszadókat nem tartalmazza).

Nem meglepő, hogy a hajléktalan emberek nagyobb része, országos átlagban 70%-a egyedül élőnek vallja magát. Általánosságban elmondható, hogy a szállókon több magányos hajléktalan ember tartózkodik, mint közterületen, azaz a társsal élők kisebb arányban veszik igénybe az intézményeket, mint azok, akik egyedül élnek. Ez az adat a páros férőhelyek alacsony számának ismeretében nem meglepő – ugyan az adatfelvétel alapján nem ismerjük meg az intézményektől való távolmaradás okait, tapasztalatainkból tudjuk, hogy a társsal való együttélés igénye sokszor erősebb az intézmények vonzásánál.

Párkapcsolatban élőként legnagyobb eséllyel Debrecenben, Győrben, és Nyíregyházán jutnak intézményes elhelyezéshez a hajléktalan emberek, ezen településeken nagy igény is látszik a páros elhelyezésre, magas a kapcsolatban élők aránya. Egyes városokban (Kecskeméten, Szegeden, Szolnokon és Tatabányán) a társsal élők nagyobb eséllyel tartózkodnak utcán. Elképzelhető, hogy ezeken a településeken nehezebb intézményes elhelyezéshez jutni társsal, ezt azonban nem jelenthetjük ki ilyen egyértelműen: a külső férőhelyes és a támogatott lakhatási programokra általában nagy érdeklődés mutatkozik a párkapcsolatban élők körében, akik így már kikerülnek a hajléktalanellátás intézményes kereteiből, így nem tartoznak a „Február 3." adatfelvétel célcsoportjába sem. Az is elképzelhető, hogy a kapcsolatban élők támogatása a szakmai munka során nem a szállásnyújtó ellátások irányába mozdul: a segítő inkább tűzi ki célul a külső lakhatás elérését, vagy intenzíven segíti a közterületen berendezkedetteket, minthogy intézményes keretek közé akarja szorítani a jellemzően nagyobb önállósággal élő párokat.

Gyermekesek, gyermektelenek

A gyermekesek és gyermektelenek számát összevetve szembeötlő a gyermektelenek magas, 37,5%-os aránya. A közterületen élők között még magasabb azok száma, akiknek egyetlen gyermeke sem született. Az életkori megoszlás vizsgálatából emlékezhetünk rá, hogy a kérdőívet kitöltők között viszonylag alacsony a fiatalok aránya, és nem alszanak többen közterületen, mint intézményben. Az alacsonyabb életkor nem magyarázza tehát a gyermektelenek magas számát, ennek más okait kell keresnünk.

A hajléktalanságon belüli nagyarányú gyermektelenség összefügghet az alacsony jövedelemmel, bizonytalan egzisztenciával: Kapitány Balázs és Spéder Zsolt *Gyermekvállalás*[2] című munkájában olvashatjuk, hogy a gyermektelenek 68,3%-a anyagi helyzetének romlását várja egy megszületendő gyermektől, a gyermektelenség tehát eredhet a fedél nélküliek rossz jövedelmi kilátásaiból. Kicsit továbbmenve feltehetjük, hogy akinek gyermeke van, legyen az akár felnőtt korú, több szállal kapcsolódik a társadalomhoz, nagyobb kapcsolati tőkéje, több támasza van, így védettebb a hajléktalanná válás ellen, és krízis esetén több kapaszkodót találhat.[3] Ugyanakkor a gyermeknevelés költséges, nagyobb erőfeszítést kíván, így magában hordozza az elszegényedés és a pszichés kudarc kockázatát.

Az intézményekben élőkhöz képest még magasabb arányban találhatunk gyermekteleneket a közterületen élők között. Feltehetjük, hogy a gyermekkel rendelkezők, gyermeket nevelők komolyabb motivációval és több lehetőséggel rendelkeznek a szállásnyújtó intézményekbe való bejutásra, vagy az önálló lakhatás megteremtésére.

2 Demográfiai Portré 2009. KSH Népességtudományi Kutató Intézet, Budapest, 2009.

3 De például ettől eltérő gondolatmenetettel találkozhatunk Győri Péter kötetünkben szereplő párhuzamos tanulmányában.

12. kérdés: Élve született gyermekeinek a száma

	Közterület					Szállásnyújtó intézmény					Eegyütt				
	nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek	együtt	nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek	együtt	nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek	együtt
Debrecen	96	46	35	39	**216**	71	42	46	33	**192**	**167**	**88**	**81**	**72**	**408**
	44,4%	21,3%	16,2%	18,1%	**100,0%**	37,0%	21,9%	24,0%	17,2%	**100,0%**	**40,9%**	**21,6%**	**19,9%**	**17,6%**	**100,0%**
Dunaújváros	30	37	23	2	**92**	75	44	43	32	**194**	**105**	**81**	**66**	**34**	**286**
	32,6%	40,2%	25,0%	2,2%	**100,0%**	38,7%	22,7%	22,2%	16,5%	**100,0%**	**36,7%**	**28,3%**	**23,1%**	**11,9%**	**100,0%**
Győr	38	25	38	19	**120**	78	49	79	71	**277**	**116**	**74**	**117**	**90**	**397**
	31,7%	20,8%	31,7%	15,8%	**100,0%**	28,2%	17,7%	28,5%	25,6%	**100,0%**	**29,2%**	**18,6%**	**29,5%**	**22,7%**	**100,0%**
Kecskemét	44	22	23	12	**101**	37	33	20	24	**114**	**81**	**55**	**43**	**36**	**215**
	43,6%	21,8%	22,8%	11,9%	**100,0%**	32,5%	28,9%	17,5%	21,1%	**100,0%**	**37,7%**	**25,6%**	**20,0%**	**16,7%**	**100,0%**
Miskolc	65	32	46	38	**181**	94	86	79	64	**323**	**159**	**118**	**125**	**102**	**504**
	35,9%	17,7%	25,4%	21,0%	**100,0%**	29,1%	26,6%	24,5%	19,8%	**100,0%**	**31,5%**	**23,4%**	**24,8%**	**20,2%**	**100,0%**
Nagykanizsa	13	4	5	3	**25**	28	14	13	13	**68**	**41**	**18**	**18**	**16**	**93**
	52,0%	16,0%	20,0%	12,0%	**100,0%**	41,2%	20,6%	19,1%	19,1%	**100,0%**	**44,1%**	**19,4%**	**19,4%**	**17,2%**	**100,0%**
Nyíregyháza	33	13	7	4	**57**	46	48	41	42	**177**	**79**	**61**	**48**	**46**	**234**
	57,9%	22,8%	12,3%	7,0%	**100,0%**	26,0%	27,1%	23,2%	23,7%	**100,0%**	**33,8%**	**26,1%**	**20,5%**	**19,7%**	**100,0%**
Pécs	159	65	56	38	**318**	64	42	40	35	**181**	**223**	**107**	**96**	**73**	**499**
	50,0%	20,4%	17,6%	11,9%	**100,0%**	35,4%	23,2%	22,1%	19,3%	**100,0%**	**44,7%**	**21,4%**	**19,2%**	**14,6%**	**100,0%**
Szeged	92	39	59	25	**215**	45	36	38	22	**141**	**137**	**75**	**97**	**47**	**356**
	42,8%	18,1%	27,4%	11,6%	**100,0%**	31,9%	25,5%	27,0%	15,6%	**100,0%**	**38,5%**	**21,1%**	**27,2%**	**13,2%**	**100,0%**
Székesfehérvár	64	37	35	27	**163**	30	24	24	21	**99**	**94**	**61**	**59**	**48**	**262**
	39,3%	22,7%	21,5%	16,6%	**100,0%**	30,3%	24,2%	24,2%	21,2%	**100,0%**	**35,9%**	**23,3%**	**22,5%**	**18,3%**	**100,0%**
Szolnok	24	12	16	18	**70**	18	7	17	12	**54**	**42**	**19**	**33**	**30**	**124**
	34,3%	17,1%	22,9%	25,7%	**100,0%**	33,3%	13,0%	31,5%	22,2%	**100,0%**	**33,9%**	**15,3%**	**26,6%**	**24,2%**	**100,0%**
Szombathely	5	5	3	1	**14**	53	32	27	25	**137**	**58**	**37**	**30**	**26**	**151**
	35,7%	35,7%	21,4%	7,1%	**100,0%**	38,7%	23,4%	19,7%	18,2%	**100,0%**	**38,4%**	**24,5%**	**19,9%**	**17,2%**	**100,0%**
Tatabánya	25	19	15	19	**78**	24	17	30	22	**93**	**49**	**36**	**45**	**41**	**171**
	32,1%	24,4%	19,2%	24,4%	**100,0%**	25,8%	18,3%	32,3%	23,7%	**100,0%**	**28,7%**	**21,1%**	**26,3%**	**24,0%**	**100,0%**
Törökszentmiklós	12	2	2	6	**22**	0	0	0	0	**0**	**12**	**2**	**2**	**6**	**22**
	54,5%	9,1%	9,1%	27,3%	**100,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**	**54,5%**	**9,1%**	**9,1%**	**27,3%**	**100,0%**

A hajléktalanság főbb jellemzői a vidéki...

	Közterület					Szállásnyújtó intézmény					Eegyüttt				
	nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek	együtt	nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek	együtt	nincs gyerek	1 gyerek	2 gyerek	3 vagy több gyerek	együtt
Veszprém	35	27	18	20	**100**	30	24	27	20	**101**	**65**	**51**	**45**	**40**	**201**
	35,0%	27,0%	18,0%	20,0%	**100,0%**	29,7%	23,8%	26,7%	19,8%	**100,0%**	**32,3%**	**25,4%**	**22,4%**	**19,9%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	9	4	5	6	**24**	24	18	9	7	**58**	**33**	**22**	**14**	**13**	**82**
	37,5%	16,7%	20,8%	25,0%	**100,0%**	41,4%	31,0%	15,5%	12,1%	**100,0%**	**40,2%**	**26,8%**	**17,1%**	**15,9%**	**100,0%**
Budapest	484	275	252	160	**1171**	790	509	454	361	**2114**	**1274**	**784**	**706**	**521**	**3285**
	41,3%	23,5%	21,5%	13,7%	**100,0%**	37,4%	24,1%	21,5%	17,1%	**100,0%**	**38,8%**	**23,9%**	**21,5%**	**15,9%**	**100,0%**
Vidék együtt	744	389	386	277	**1796**	717	516	533	443	**2209**	**1461**	**905**	**919**	**720**	**4005**
	41,4%	21,7%	21,5%	15,4%	**100,0%**	32,5%	23,4%	24,1%	20,1%	**100,0%**	**36,5%**	**22,6%**	**22,9%**	**18,0%**	**100,0%**
Együtt	**1228**	**664**	**638**	**437**	**2967**	**1507**	**1025**	**987**	**804**	**4323**	**2735**	**1689**	**1625**	**1241**	**7290**
	41,4%	**22,4%**	**21,5%**	**14,7%**	**100,0%**	**34,9%**	**23,7%**	**22,8%**	**18,6%**	**100,0%**	**37,5%**	**23,2%**	**22,3%**	**17,0%**	**100,0%**

Munka- és jövedelmi viszonyok

17. kérdés: Jelölje meg, hogy Ön a következő csoportok közül melyikbe tartozik! Több válasz is megjelölhető!

	Dolgozó (alkalmazott, vállalkozó, segítő családtag, alkalmi munkás stb.)	Munkanélküli	Saját jogon nyugdíjas	Hozzátartozói jogon nyugdíjas	Gyermekgondozási ellátást (gyes, gyed, gyet) kap	Eltartott, háztartásbeli	Szociális segélyezett
Debrecen	73	182	64	1	5	2	137
	19,6%	48,9%	17,2%	0,3%	1,3%	0,5%	36,8%
Dunaújváros	54	72	26	0	0	3	134
	20,1%	26,9%	9,7%	0,0%	0,0%	1,1%	50,0%
Győr	80	144	59	0	6	4	104
	23,5%	42,4%	17,4%	0,0%	1,8%	1,2%	30,6%
Kecskemét	31	103	46	3	1	2	81
	14,6%	48,6%	21,7%	1,4%	0,5%	0,9%	38,2%
Miskolc	37	134	131	2	0	5	175
	8,2%	29,6%	29,0%	0,4%	0,0%	1,1%	38,7%
Nagykanizsa	21	22	15	0	0	0	41
	24,4%	25,6%	17,4%	0,0%	0,0%	0,0%	47,7%
Nyíregyháza	14	83	56	0	0	0	69
	6,5%	38,2%	25,8%	0,0%	0,0%	0,0%	31,8%
Pécs	120	146	80	3	0	1	175
	25,8%	31,4%	17,2%	0,6%	0,0%	0,2%	37,6%
Szeged	21	175	45	1	0	0	107
	6,5%	54,0%	13,9%	0,3%	0,0%	0,0%	33,0%
Székesfehérvár	45	125	25	0	0	1	59
	19,4%	53,9%	10,8%	0,0%	0,0%	0,4%	25,4%
Szolnok	7	51	21	1	1	1	39
	6,5%	47,2%	19,4%	0,9%	0,9%	0,9%	36,1%
Szombathely	33	36	35	0	0	0	26
	27,0%	29,5%	28,7%	0,0%	0,0%	0,0%	21,3%
Tatabánya	22	78	48	2	2	1	35
	13,5%	47,9%	29,4%	1,2%	1,2%	0,6%	21,5%
Törökszentmiklós	1	0	0	0	0	0	19
	5,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Veszprém	18	99	17	1	1	2	70
	9,6%	52,9%	9,1%	0,5%	0,5%	1,1%	37,4%
Zalaegerszeg	13	40	10	0	0	1	24
	16,7%	51,3%	12,8%	0,0%	0,0%	1,3%	30,8%
Budapest	745	1433	592	12	9	37	422
	24,7%	47,5%	19,6%	0,4%	0,3%	1,2%	14,0%
Vidék együtt	590	1490	678	14	16	23	1295
	16,2%	40,9%	18,6%	0,4%	0,4%	0,6%	35,5%
Együtt	**1335**	**2923**	**1270**	**26**	**25**	**60**	**1717**
	20,0%	**43,9%**	**19,1%**	**0,4%**	**0,4%**	**0,9%**	**25,8%**

A felmérésben részt vevő települések mindegyikén legnagyobb arányban azok vannak, akik munkanélkülinek vallják magukat. Szegeden, Székesfehérváron és Zalaegerszegen a megkérdezettek több mint fele sorolja magát ebbe a csoportba. Jóval kevesebb, átlagosan minden ötödik hajléktalan embernek van valamilyen (állandó vagy alkalmi) munkája, és közel ugyanennyi válaszadó állandó jövedelemmel rendelkezik nyugdíj formájában. Országos átlagban minden negyedik ember segélyezett, a más jogán való nyugdíj, gyermek utáni ellátások, valamint eltartotti státusz előfordulása nem számottevő. A kérdésre több válasz is megjelölhető volt (a százalékok a teljes válaszadói csoporthoz képest mutatják az arányokat), de az adatok alapján úgy látszik, hogy a válaszadók legtöbbször egyetlen csoportba sorolják magukat, miközben – ahogy azt a jövedelmek elemzésénél majd látni fogjuk – többségüknek nem csupán egyetlen forrásból származik bevétele.

A dolgozó – inaktív - transzfer-jövedelemben részesülők csoportjai között jelentős különbségeket láthatunk települési szinten. **Szembeötlő az ország keleti régióiban látható alacsony dolgozói arány**: Kecskemét és Debrecen kivételével a Dunától keletre fekvő valamennyi városban mindössze 6-8% vallja dolgozónak magát, míg az ország nyugati területein ennél sokkal magasabb, akár 20% feletti arányt is láthatunk. **Az alacsony dolgozói arány viszont nem feltétlenül a munkanélküliek csoportját gyarapítja**: Miskolc, Nyíregyháza és Szolnok azon települések közé tartozik, ahol viszonylag magas a magukat nyugdíjasnak vallók aránya (Miskolcon csaknem 30%), illetve ezeken a településeken az átlagnál többen vallják magukat segélyezettnek is.

A segélyhez jutás esélyeit tekintve Budapest és vidék, valamint ez egyes települések között jelentős különbséget láthatunk: míg Budapesten 14%, azaz minden hetedik ember segélyezett, vidéken ez az arány 35%, azaz minden harmadik hajléktalan tartozik ebbe a csoportba, sőt Dunaújvárosban és Nagykanizsán minden második megkérdezett segélyezettként definiálja magát. **A válaszok tehát egyértelműen cáfolják azt a közkeletű vélekedést, miszerint az embereket a könnyen megszerezhető segély vonzza vidékről Budapestre: az adatok alapján a fővárosban nehezebb segélyhez jutni, mint más településeken.**

Egy Miskolcon élő hajléktalan kevés eséllyel dolgozik, ellenben láthatóan több lehetősége van segélyhez jutni, mint például Tatabányán élő társának: utóbbi városban szintén relatíve alacsony a dolgozók aránya, viszont csak minden ötödik hajléktalan mondta magát segélyezettnek. **A fedél nélküliek tehát más-más esélyekkel, így vélhetően más-más feltételekkel juthatnak segélyhez az egyes településeken.**

17. kérdés: Jelölje meg, hogy Ön a következő csoportok közül melyikbe tartozik! Több válasz is megjelölhető!

	Közterület				Szállásnyújtó intézmények				Együtt			
	dolgozó	munkanélküli	saját jogon nyugdíjas	szociális segélyezett	dolgozó	munkanélküli	saját jogon nyugdíjas	szociális segélyezett	dolgozó	munkanélküli	saját jogon nyugdíjas	szociális segélyezett
Debrecen	45	113	33	76	28	69	31	61	**73**	**182**	**64**	**137**
	22,0%	55,1%	16,1%	37,1%	16,8%	41,3%	18,6%	36,5%	**19,6%**	**48,9%**	**17,2%**	**36,8%**
Dunaújváros	29	4	3	61	25	68	23	73	**54**	**72**	**26**	**134**
	30,5%	4,2%	3,2%	64,2%	14,5%	39,3%	13,3%	42,2%	**20,1%**	**26,9%**	**9,7%**	**50,0%**
Győr	12	91	7	52	68	53	52	52	**80**	**144**	**59**	**104**
	10,3%	78,4%	6,0%	44,8%	30,4%	23,7%	23,2%	23,2%	**23,5%**	**42,4%**	**17,4%**	**30,6%**
Kecskemét	9	65	13	47	22	38	33	34	**31**	**103**	**46**	**81**
	9,1%	65,7%	13,1%	47,5%	19,5%	33,6%	29,2%	30,1%	**14,6%**	**48,6%**	**21,7%**	**38,2%**
Miskolc	7	71	20	83	30	63	111	92	**37**	**134**	**131**	**175**
	4,1%	41,3%	11,6%	48,3%	10,7%	22,5%	39,6%	32,9%	**8,2%**	**29,6%**	**29,0%**	**38,7%**
Nagykanizsa	10	6	1	11	11	16	14	30	**21**	**22**	**15**	**41**
	41,7%	25,0%	4,2%	45,8%	17,7%	25,8%	22,6%	48,4%	**24,4%**	**25,6%**	**17,4%**	**47,7%**
Nyíregyháza	1	43	2	10	13	40	54	59	**14**	**83**	**56**	**69**
	1,8%	76,8%	3,6%	17,9%	8,1%	24,8%	33,5%	36,6%	**6,5%**	**38,2%**	**25,8%**	**31,8%**
Pécs	78	94	38	128	42	52	42	47	**120**	**146**	**80**	**175**
	26,0%	31,3%	12,7%	42,7%	25,5%	31,5%	25,5%	28,5%	**25,8%**	**31,4%**	**17,2%**	**37,6%**
Szeged	2	115	6	76	19	60	39	31	**21**	**175**	**45**	**107**
	1,0%	59,9%	3,1%	39,6%	14,4%	45,5%	29,5%	23,5%	**6,5%**	**54,0%**	**13,9%**	**33,0%**
Székesfehér-vár	18	83	14	38	27	42	11	21	**45**	**125**	**25**	**59**
	12,7%	58,5%	9,9%	26,8%	30,0%	46,7%	12,2%	23,3%	**19,4%**	**53,9%**	**10,8%**	**25,4%**
Szolnok	5	21	10	22	2	30	11	17	**7**	**51**	**21**	**39**
	9,1%	38,2%	18,2%	40,0%	3,8%	56,6%	20,8%	32,1%	**6,5%**	**47,2%**	**19,4%**	**36,1%**
Szombathely	4	11	0	0	29	25	35	26	**33**	**36**	**35**	**26**
	26,7%	73,3%	0,0%	0,0%	27,1%	23,4%	32,7%	24,3%	**27,0%**	**29,5%**	**28,7%**	**21,3%**
Tatabánya	11	55	1	22	11	23	47	13	**22**	**78**	**48**	**35**
	14,7%	73,3%	1,3%	29,3%	12,5%	26,1%	53,4%	14,8%	**13,5%**	**47,9%**	**29,4%**	**21,5%**
Törökszent-miklós	1	0	0	19	0	0	0	0	**1**	**0**	**0**	**19**
	5,3%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	**5,3%**	**0,0%**	**0,0%**	**100,0%**
Veszprém	12	68	3	28	6	31	14	42	**18**	**99**	**17**	**70**
	12,0%	68,0%	3,0%	28,0%	6,9%	35,6%	16,1%	48,3%	**9,6%**	**52,9%**	**9,1%**	**37,4%**
Zalaegerszeg	3	13	2	7	10	27	8	17	**13**	**40**	**10**	**24**
	12,5%	54,2%	8,3%	29,2%	18,5%	50,0%	14,8%	31,5%	**16,7%**	**51,3%**	**12,8%**	**30,8%**
Budapest	200	669	117	103	545	764	475	319	**745**	**1433**	**592**	**422**
	18,7%	62,4%	10,9%	9,6%	28,0%	39,3%	24,4%	16,4%	**24,7%**	**47,5%**	**19,6%**	**14,0%**
Együtt	**447**	**1522**	**270**	**783**	**888**	**1401**	**1000**	**934**	**1335**	**2923**	**1270**	**1717**
	16,2%	**55,1%**	**9,8%**	**28,4%**	**22,8%**	**35,9%**	**25,6%**	**23,9%**	**20,0%**	**43,9%**	**19,1%**	**25,8%**

Ha a kérdésre adott főbb válaszokat a közterületen élők és az intézményben alvók csoportjára bontjuk, láthatjuk, hogy ugyan országos összesítésben inkább szállásokon élnek a dolgozók, mint utcán (ami munkába járás szempontjából logikusnak tűnhet), mégis számtalan városban a közterületeken élők között magasabb számban és arányban találunk dolgozókat, mint az intézményekben: Debrecenben 45 utcán élő megkérdezett vallja magát dolgozónak, míg intézményben csak 28 főt találunk, Pécsett pedig 78 közterületen alvó dolgozót ért el a vizsgálat a szállón alvó 42 fővel szemben. Ebből egy dolog bizonyosan következik: a válaszadók munkavégzésből származó jövedelme annyira alacsony, hogy nem lehet belőle önálló lakhatást fenntartani. Az alacsony bér származhat abból, hogy csupán alkalmi, pár napos vagy rendszertelen munkavégzésről van szó, ill. abból, hogy a hajléktalan emberek nagyon alacsony bérű munkát végeznek. Személyes segítői tapasztalak alapján hozzátehetjük azt is, hogy a dolgozó hajléktalanok életét nagyon gyakran teszi bizonytalanná a munkabér kifizetésének késedelme, sok esetben a bérfizetés megtagadása. **A munkába állás, munkavégzés tehát nem feltétlenül elégséges ahhoz, hogy a lakhatási helyzetben tartós javulás következzen be.**

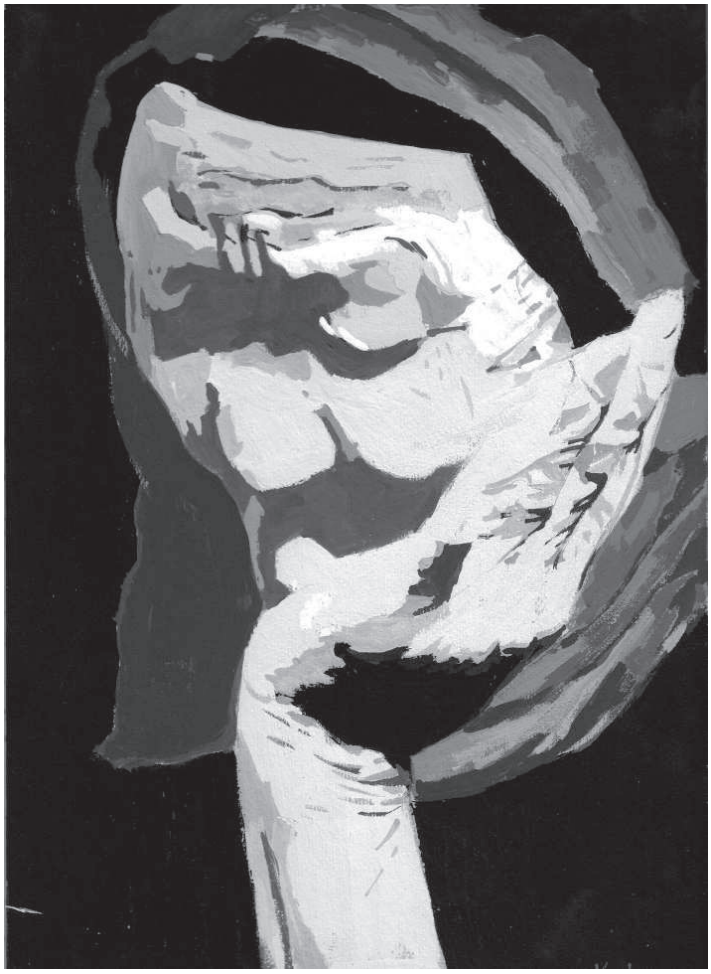

Kovács Béla műve

22. kérdés: Miből élt meg 2011 januárjában? Több válasz is megjelölhető!

	Rendszeres munkából	Alkalmi munkából	Öregségi (vagy özvegyi) nyugdíjból	Rokkantsági nyugdíjból, járadékból	Munkanélküli ellátásból	Önkormányzati segélyből	Kéregetésből, koldulásból	Gyűjtögetésből, kukázásból	Mások segítettek (nem volt pénzem)
Debrecen	13	93	35	60	28	105	56	74	70
	3,3%	23,3%	8,8%	15,0%	7,0%	26,3%	14,0%	18,5%	17,5%
Dunaújváros	18	56	15	30	15	129	4	70	20
	6,2%	19,3%	5,2%	10,3%	5,2%	44,5%	1,4%	24,1%	6,9%
Győr	60	52	42	75	14	101	28	47	26
	15,3%	13,3%	10,7%	19,1%	3,6%	25,8%	7,2%	12,0%	6,6%
Kecskemét	11	42	25	30	12	76	29	32	29
	5,2%	19,7%	11,7%	14,1%	5,6%	35,7%	13,6%	15,0%	13,6%
Miskolc	14	69	85	87	37	123	49	94	66
	2,8%	14,0%	17,2%	17,6%	7,5%	24,9%	9,9%	19,0%	13,4%
Nagykanizsa	6	19	8	13	4	43	13	8	4
	6,4%	20,2%	8,5%	13,8%	4,3%	45,7%	13,8%	8,5%	4,3%
Nyíregyháza	11	25	39	47	3	60	38	33	16
	5,0%	11,3%	17,6%	21,3%	1,4%	27,1%	17,2%	14,9%	7,2%
Pécs	26	157	19	75	21	126	122	161	85
	5,3%	32,2%	3,9%	15,4%	4,3%	25,9%	25,1%	33,1%	17,5%
Szeged	7	33	18	59	24	125	63	107	56
	2,0%	9,3%	5,1%	16,7%	6,8%	35,4%	17,8%	30,3%	15,8%
Székesfehérvár	23	67	13	26	20	52	39	85	28
	8,9%	25,9%	5,0%	10,0%	7,7%	20,1%	15,1%	32,8%	10,8%
Szolnok	4	18	7	19	15	32	9	24	12
	3,3%	14,8%	5,7%	15,6%	12,3%	26,2%	7,4%	19,7%	9,8%
Szombathely	28	18	15	37	1	24	15	14	10
	19,4%	12,5%	10,5%	25,7%	0,7%	16,7%	10,4%	9,7%	6,9%
Tatabánya	8	35	26	39	7	29	15	34	22
	4,7%	20,3%	15,2%	22,8%	4,1%	17,0%	8,8%	19,8%	12,9%
Törökszentmiklós	0	7	0	0	0	11	2	8	6
	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	52,4%	9,5%	38,1%	28,6%
Veszprém	8	52	16	15	6	82	18	65	27
	4,0%	26,1%	8,0%	7,5%	3,0%	41,2%	9,0%	32,8%	13,6%
Zalaegerszeg	3	24	4	7	5	13	4	11	17
	3,9%	31,6%	5,3%	9,2%	6,6%	17,1%	5,3%	14,5%	22,4%
Budapest	300	806	267	524	130	381	363	657	433
	9,2%	24,6%	8,2%	16,0%	4,0%	11,6%	11,1%	20,1%	13,2%
Együtt	**540**	**1573**	**634**	**1143**	**342**	**1512**	**867**	**1524**	**927**
	7,5%	**21,8%**	**8,8%**	**15,9%**	**4,7%**	**21,0%**	**12,0%**	**21,2%**	**12,9%**

Az előző, öndefinícióra épülő kérdésnél jobban árnyalja a képet, ha az adatfelvételt megelőző hónap (2011 januárja) jövedelmi viszonyaira kérdezünk. A *„Miből élt meg 2011 januárjában?”* kérdésre adott válaszokból kiderül, hogy munkavégzés terén egyértelműen az alkalmi munka jellemző. A rendszeres munkából származó jövedelem előfordulása 10% alatt marad, kivéve két települést: Győrben és Szombathelyen kiemelkedő, 15-19%-os arányban származott jövedelem rendszeres munkából. Érdekes, hogy az előző tábla alapján kevesebben vallják magukat dolgozónak, mint ahány válaszadónak effektív munkajövedelme van: az alkalmi munka eszerint ugyan jövedelemforrás, de nem jelent olyan biztonságot, mely alapján dolgozónak definiálná magát minden ember.

A társadalmilag legkevésbé elfogadott jövedelemforrásokat és életformákat (koldulás, kukázás és teljes jövedelemnélküliség) tekintve azt látjuk, hogy Pécsett, Szegeden, Székesfehérváron és Veszprémben a legmagasabb azok aránya, akik ezen válaszok valamelyikét megjelölték. Ez nem jelenti azt, hogy a válaszolók más módon nem tesznek szert pénzre: a kérdésre több válasz is megjelölhető volt, többségük két-három jövedelemforrást is megjelölt a kérdőíven. **Valószínű, hogy a kéregetők, gyűjtögetők, kukázók egy részének az így megszerzett jövedelem kiegészítésül szolgál a munkából származó vagy transzferjövedelme mellett.**

21. kérdés: Dolgozott az elmúlt hét napban (2011. január 27- február 2. között)? Kérjük, az „igen” választ jelölje, ha a adott időszakban végzett legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát!

	Közterület				Szállásnyújtó intézmények				Együtt			
	igen, dolgoztam	nem dolgoztam	nincs válasz	együtt	igen, dolgoztam	nem dolgoztam	nincs válasz	együtt	igen, dolgoztam	nem dolgoztam	nincs válasz	együtt
Debrecen	54	151	11	**216**	24	164	8	**196**	**78**	**315**	**19**	**412**
	25,0%	69,9%	5,1%	**100,0%**	12,2%	83,7%	4,1%	**100,0%**	**18,9%**	**76,5%**	**4,6%**	**100,0%**
Dunaújváros	13	79	6	**98**	42	147	9	**198**	**55**	**226**	**15**	**296**
	13,3%	80,6%	6,1%	**100,0%**	21,2%	74,2%	4,5%	**100,0%**	**18,6%**	**76,4%**	**5,1%**	**100,0%**
Győr	24	96	0	**120**	91	187	1	**279**	**115**	**283**	**1**	**399**
	20,0%	80,0%	0,0%	**100,0%**	32,6%	67,0%	0,4%	**100,0%**	**28,8%**	**70,9%**	**0,3%**	**100,0%**
Kecskemét	12	88	4	**104**	30	78	4	**112**	**42**	**166**	**8**	**216**
	11,5%	84,6%	3,8%	**100,0%**	26,8%	69,6%	3,6%	**100,0%**	**19,4%**	**76,9%**	**3,7%**	**100,0%**
Miskolc	20	139	24	**183**	32	281	15	**328**	**52**	**420**	**39**	**511**
	10,9%	76,0%	13,1%	**100,0%**	9,8%	85,7%	4,6%	**100,0%**	**10,2%**	**82,2%**	**7,6%**	**100,0%**
Nagykanizsa	3	22	0	**25**	10	55	3	**68**	**13**	**77**	**3**	**93**
	12,0%	88,0%	0,0%	**100,0%**	14,7%	80,9%	4,4%	**100,0%**	**14,0%**	**82,8%**	**3,2%**	**100,0%**
Nyíregyháza	6	31	20	**57**	22	156	3	**181**	**28**	**187**	**23**	**238**
	10,5%	54,4%	35,1%	**100,0%**	12,2%	86,2%	1,7%	**100,0%**	**11,8%**	**78,6%**	**9,7%**	**100,0%**

	Közterület				Szállásnyújtó intézmények				Együtt			
	igen, dolgoztam	nem dolgoztam	nincs válasz	együtt	igen, dolgoztam	nem dolgoztam	nincs válasz	együtt	igen, dolgoztam	nem dolgoztam	nincs válasz	együtt
Pécs	114	194	9	**317**	40	136	5	**181**	**154**	**330**	**14**	**498**
	36,0%	61,2%	2,8%	**100,0%**	22,1%	75,1%	2,8%	**100,0%**	**30,9%**	**66,3%**	**2,8%**	**100,0%**
Szeged	13	195	6	**214**	21	118	4	**143**	**34**	**313**	**10**	**357**
	6,1%	91,1%	2,8%	**100,0%**	14,7%	82,5%	2,8%	**100,0%**	**9,5%**	**87,7%**	**2,8%**	**100,0%**
Székesfehérvár	33	129	0	**162**	36	63	4	**103**	**69**	**192**	**4**	**265**
	20,4%	79,6%	0,0%	**100,0%**	35,0%	61,2%	3,9%	**100,0%**	**26,0%**	**72,5%**	**1,5%**	**100,0%**
Szolnok	12	58	0	**70**	8	43	4	**55**	**20**	**101**	**4**	**125**
	17,1%	82,9%	0,0%	**100,0%**	14,5%	78,2%	7,3%	**100,0%**	**16,0%**	**80,8%**	**3,2%**	**100,0%**
Szombathely	4	10	1	**15**	44	89	5	**138**	**48**	**99**	**6**	**153**
	26,7%	66,7%	6,7%	**100,0%**	31,9%	64,5%	3,6%	**100,0%**	**31,4%**	**64,7%**	**3,9%**	**100,0%**
Tatabánya	24	55	0	**79**	15	75	3	**93**	**39**	**130**	**3**	**172**
	30,4%	69,6%	0,0%	**100,0%**	16,1%	80,6%	3,2%	**100,0%**	**22,7%**	**75,6%**	**1,7%**	**100,0%**
Törökszentmiklós	6	16	0	**22**	0	0	0	**0**	**6**	**16**	**0**	**22**
	27,3%	72,7%	0,0%	**100,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**	**27,3%**	**72,7%**	**0,0%**	**100,0%**
Veszprém	21	81	0	**102**	17	80	5	**102**	**38**	**161**	**5**	**204**
	20,6%	79,4%	0,0%	**100,0%**	16,7%	78,4%	4,9%	**100,0%**	**18,6%**	**78,9%**	**2,5%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	6	17	0	**23**	17	40	4	**61**	**23**	**57**	**4**	**84**
	26,1%	73,9%	0,0%	**100,0%**	27,9%	65,6%	6,6%	**100,0%**	**27,4%**	**67,9%**	**4,8%**	**100,0%**
Budapest	290	863	30	**1183**	594	1487	76	**2157**	**884**	**2350**	**106**	**3340**
	24,5%	73,0%	2,5%	**100,0%**	27,5%	68,9%	3,5%	**100,0%**	**26,5%**	**70,4%**	**3,2%**	**100,0%**
Vidék együtt	365	1361	81	**1807**	449	1712	77	**2238**	**814**	**3073**	**158**	**4045**
	20,2%	75,3%	4,5%	**100,0%**	20,1%	76,5%	3,4%	**100,0%**	**20,1%**	**76,0%**	**3,9%**	**100,0%**
Együtt	**655**	**2224**	**111**	**2990**	**1043**	**3199**	**153**	**4395**	**1698**	**5423**	**264**	**7385**
	21,9%	**74,4%**	**3,7%**	**100,0%**	**23,7%**	**72,8%**	**3,5%**	**100,0%**	**23,0%**	**73,4%**	**3,6%**	**100,0%**

A munkavégzés gyakoriságát, intenzitását a 2011-es évi országos népszámlálásból átvett kérdéssel is mérhetjük. A megkérdezettek igen nagy arányban nyilatkoztak úgy, hogy az elmúlt héten jövedelmet biztosító, legalább 1 órás munkát végeztek. Miután a rendszeres munkavégzők aránya alacsony, feltételezhetjük, hogy a korábbi héten dolgozók között jelentős számban vannak alkalmi munkavállalók – ez pedig azt jelenti, hogy az alkalmi munkavállalás inkább rendszeres tevékenységet, mint eseti munkavégzést jelent, a rendszeres munkára való hajlandóság azokban is megvan, akik csak alkalmiznak. Feltételezhetjük, hogy akár állandó munkaviszonyban is dolgoznának azok a hajléktalan emberek, akik most csak alkalmi lehetőségekkel élnek.

Akadályok a mindennapokban: betegség és fogyatékosság

19. kérdés: Van valamilyen tartós betegsége, fogyatékossága?

	Közterület			Szállásnyújtó Intézmények			Együtt		
	igen	nem	együtt	igen	nem	együtt	igen	nem	együtt
Debrecen	61	151	**212**	80	94	174	**141**	**245**	**386**
	28,8%	71,2%	**100,0%**	46,0%	54,0%	100,0%	**36,5%**	**63,5%**	**100,0%**
Dunaújváros	3	95	**98**	50	128	178	**53**	**223**	**276**
	3,1%	96,9%	**100,0%**	28,1%	71,9%	100,0%	**19,2%**	**80,8%**	**100,0%**
Győr	23	95	**118**	129	143	272	**152**	**238**	**390**
	19,5%	80,5%	**100,0%**	47,4%	52,6%	100,0%	**39,0%**	**61,0%**	**100,0%**
Kecskemét	35	69	**104**	41	56	97	**76**	**125**	**201**
	33,7%	66,3%	**100,0%**	42,3%	57,7%	100,0%	**37,8%**	**62,2%**	**100,0%**
Miskolc	55	122	**177**	151	147	298	**206**	**269**	**475**
	31,1%	68,9%	**100,0%**	50,7%	49,3%	100,0%	**43,4%**	**56,6%**	**100,0%**
Nagykanizsa	4	21	**25**	28	39	67	**32**	**60**	**92**
	16,0%	84,0%	**100,0%**	41,8%	58,2%	100,0%	**34,8%**	**65,2%**	**100,0%**
Nyíregyháza	8	49	**57**	74	104	178	**82**	**153**	**235**
	14,0%	86,0%	**100,0%**	41,6%	58,4%	100,0%	**34,9%**	**65,1%**	**100,0%**
Pécs	105	209	**314**	80	82	162	**185**	**291**	**476**
	33,4%	66,6%	**100,0%**	49,4%	50,6%	100,0%	**38,9%**	**61,1%**	**100,0%**
Szeged	42	170	**212**	74	59	133	**116**	**229**	**345**
	19,8%	80,2%	**100,0%**	55,6%	44,4%	100,0%	**33,6%**	**66,4%**	**100,0%**
Székesfehérvár	27	131	**158**	28	58	86	**55**	**189**	**244**
	17,1%	82,9%	**100,0%**	32,6%	67,4%	100,0%	**22,5%**	**77,5%**	**100,0%**
Szolnok	27	40	**67**	20	34	54	**47**	**74**	**121**
	40,3%	59,7%	**100,0%**	37,0%	63,0%	100,0%	**38,8%**	**61,2%**	**100,0%**
Szombathely	1	14	**15**	42	77	119	**43**	**91**	**134**
	6,7%	93,3%	**100,0%**	35,3%	64,7%	100,0%	**32,1%**	**67,9%**	**100,0%**
Tatabánya	23	56	**79**	36	50	86	**59**	**106**	**165**
	29,1%	70,9%	**100,0%**	41,9%	58,1%	100,0%	**35,8%**	**64,2%**	**100,0%**
Törökszentmiklós	11	11	**22**	0	0	0	**11**	**11**	**22**
	50,0%	50,0%	**100,0%**	0%	0%	0%	**50,0%**	**50,0%**	**100,0%**
Veszprém	19	83	**102**	40	50	90	**59**	**133**	**192**
	18,6%	81,4%	**100,0%**	44,4%	55,6%	100,0%	**30,7%**	**69,3%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	9	15	**24**	23	31	54	**32**	**46**	**78**
	37,5%	62,5%	**100,0%**	42,6%	57,4%	100,0%	**41,0%**	**59,0%**	**100,0%**
Budapest	342	807	**1149**	883	1003	1886	**1225**	**1810**	**3035**
	29,8%	70,2%	**100,0%**	46,8%	53,2%	100,0%	**40,4%**	**59,6%**	**100,0%**
Vidék együtt	453	1331	**1784**	896	1152	2048	**1349**	**2483**	**3832**
	25,4%	74,6%	**100,0%**	43,8%	56,3%	100,0%	**35,2%**	**64,8%**	**100,0%**
Együtt	**795**	**2138**	**2933**	**1779**	**2155**	**3934**	**2574**	**4293**	**6867**
	27,1%	**72,9%**	**100,0%**	**45,2%**	**54,8%**	**100,0%**	**37,5%**	**62,5%**	**100,0%**

A tartós betegségre, fogyatékosságra vonatkozó kérdésünkre – néhány településtől eltekintve – a válaszadók legalább harmada adott igen választ, ez az arány a hajléktalan emberek általánosan rossz egészségügyi állapotát igazolja. **Az intézmények védő funkciója jól látható** a közterületen élők és szállásokat használók összevetésekor: Szolnok kivételével

minden településen jóval több tartós betegséggel élő veszi igénybe a szállásokat, mint ahányan utcán alszanak.

20. kérdés: Miben akadályozza Önt a tartós betegsége, vagy fogyatékossága? Több válasz is megjelölhető!

	Önellátás (pl. öltözködés, tisztálkodás)	Mindennapi élet (pl. bevásárlás)	Munkavállalás	Családi élet	Közlekedés	Közösségi élet	Kommunikáció, információszerzés	Nem akadályozza semmiben
Debrecen	8	37	99	11	42	13	27	34
	2,1%	9,6%	25,6%	2,9%	10,9%	3,4%	7,0%	8,8%
Dunaújváros	6	18	45	15	17	6	5	22
	2,1%	6,3%	15,7%	5,2%	5,9%	2,1%	1,7%	7,7%
Győr	24	45	106	15	61	20	9	17
	6,2%	11,6%	27,3%	3,9%	15,7%	5,2%	2,3%	4,4%
Kecskemét	7	17	52	5	15	9	6	20
	3,5%	8,5%	26,0%	2,5%	7,5%	4,5%	3,0%	10,1%
Miskolc	30	73	106	21	53	13	28	49
	6,3%	15,5%	22,4%	4,4%	11,2%	2,7%	5,9%	10,4%
Nagykanizsa	2	6	20	2	4	3	0	14
	2,3%	6,8%	22,7%	2,3%	4,5%	3,4%	0,0%	15,9%
Nyíregyháza	12	32	47	5	36	8	5	11
	5,2%	13,7%	20,2%	2,1%	15,5%	3,4%	2,1%	4,7%
Pécs	23	60	150	31	70	33	18	26
	4,9%	12,7%	31,8%	6,6%	14,9%	7,0%	3,8%	5,5%
Szeged	11	22	76	8	32	9	7	19
	3,2%	6,3%	21,8%	2,3%	9,2%	2,6%	2,0%	5,5%
Székesfehérvár	9	9	52	3	17	7	4	29
	3,6%	3,6%	20,6%	1,2%	6,7%	2,8%	1,6%	11,5%
Szolnok	4	8	34	2	19	0	5	11
	3,4%	6,8%	28,8%	1,7%	16,1%	0,0%	4,2%	9,2%
Szombathely	5	8	21	5	7	4	5	11
	3,8%	6,0%	15,8%	3,8%	5,3%	3,0%	3,8%	8,3%
Tatabánya	10	18	40	6	12	0	8	17
	6,0%	10,8%	24,0%	3,6%	7,2%	0,0%	4,8%	10,2%
Törökszentmiklós	1	2	4	2	4	0	2	0
	5,6%	11,1%	22,2%	11,1%	22,2%	0,0%	11,1%	0,0%
Veszprém	4	26	47	6	14	6	3	12
	2,1%	13,7%	24,7%	3,2%	7,4%	3,2%	1,6%	6,3%
Zalaegerszeg	1	3	24	2	5	2	2	7
	1,2%	3,7%	29,6%	2,5%	6,2%	2,5%	2,5%	8,6%
Budapest	111	306	803	95	310	108	96	445
	3,6%	9,9%	25,9%	3,1%	10,0%	3,5%	3,1%	14,4%
Együtt	**268**	**690**	**1726**	**234**	**718**	**241**	**230**	**744**
	3,9%	**10,0%**	**24,9%**	**3,4%**	**10,4%**	**3,5%**	**3,3%**	**10,7%**

A tartós betegségből, fogyatékosságból eredő mindennapi akadályokról szóló kérdés a 2011. évi népszámlálás kérdései közt is szerepelt. A rossz egészségi állapotból eredő hátrányokat jól mutatja, hogy a válaszadók mindössze 10%-a nyilatkozott úgy, hogy állapota nem jelent nehézséget a mindennapi életben. A legfontosabb akadályozottság minden településen a munkavállalás területén jelentkezik: ez átlagosan minden negyedik főt érint a betegséggel rendelkezők közül, legmagasabb arányban Pécsett. **Az akadályozottsághoz való személyes viszonyulás változatosságát jól példázza Szombathely esete, ahol az intézményes ellátást évek óta támogatják foglalkoztatási programokkal: az itt tartósan beteg vagy fogyatékossággal élő hajléktalan emberek mindössze 15%-a érzi úgy, hogy állapota hátráltatná a munkavállalásban.**

A közlekedésben való akadályozottságot érdemes az ellátó intézmények településen belüli (sokszor azon kívüli) elhelyezkedésével, elérhetőségével párhuzamosan vizsgálni: Győr esetében, ahol szinte a teljes intézményrendszer a településen kívül működik, a válaszadók komoly hátrányként, 15%-ban érzik akadályozottnak közlekedésüket.

A hajléktalanná válás előzményei

16. kérdés: Mi az oka annak, hogy hajléktalanná vált? Több válasz is megjelölhető!

	Családi problémák miatt el kellett jönnöm otthonról	Válás után a lakásban a volt házastársam (élettárs) maradt	Kiüldöztek a lakásomból	Megszűnt a munkahelyem által biztosított lakhatás	Nem tudtam fizetni a bérleti díjat	Lakásom lakhatatlanná vált	Kilakoltattak	Állami gondozásból kerültem ki	Lakásomat eladtam	Börtönből szabadultam	Kórházból, szociális otthonból jöttem el	Lakásmaffia áldozata lettem
Debrecen	161	94	35	32	77	22	32	22	22	22	6	16
	38,9%	22,7%	8,5%	7,7%	18,6%	5,3%	7,7%	5,3%	5,3%	5,3%	1,4%	3,9%
Dunaújváros	149	65	30	39	52	8	16	9	9	16	4	10
	49,7%	21,7%	10,0%	13,0%	17,3%	2,7%	5,3%	3,0%	3,0%	5,3%	1,3%	3,3%
Győr	164	63	12	25	43	12	32	6	8	24	7	6
	41,1%	15,8%	3,0%	6,3%	10,8%	3,0%	8,0%	1,5%	2,0%	6,0%	1,8%	1,5%
Kecskemét	92	37	19	14	42	8	9	5	13	7	3	6
	41,8%	16,8%	8,6%	6,4%	19,1%	3,6%	4,1%	2,3%	5,9%	3,2%	1,4%	2,7%
Miskolc	180	77	35	23	64	27	44	17	33	33	12	15
	35,2%	15,0%	6,8%	4,5%	12,5%	5,3%	8,6%	3,3%	6,4%	6,4%	2,3%	2,9%
Nagykanizsa	42	14	8	8	20	5	8	13	3	4	0	4
	44,7%	14,9%	8,5%	8,5%	21,3%	5,3%	8,5%	13,8%	3,2%	4,3%	0,0%	4,3%
Nyíregyháza	84	61	14	13	25	7	5	15	8	15	6	11
	35,1%	25,5%	5,9%	5,4%	10,5%	2,9%	2,1%	6,3%	3,3%	6,3%	2,5%	4,6%

	Családi problémák miatt el kellett jönnöm otthonról	Válás után a lakásban a volt házastársam (élettárs) maradt	Kiüldöztek a lakásomból	Megszűnt a munkahelyem által biztosított lakhatás	Nem tudtam fizetni a bérleti díjat	Lakásom lakhatatlanná vált	Kilakoltattak	Állami gondozásból kerültem ki	Lakásomat eladtam	Börtönből szabadultam	Kórházból, szociális otthonból jöttem el	Lakásmaffia áldozata lettem
Pécs	181	101	42	20	107	16	23	36	19	56	14	11
	36,2%	20,2%	8,4%	4,0%	21,4%	3,2%	4,6%	7,2%	3,8%	11,2%	2,8%	2,2%
Szeged	121	76	14	18	65	8	32	25	14	21	1	17
	33,3%	20,9%	3,9%	5,0%	17,9%	2,2%	8,8%	6,9%	3,9%	5,8%	,3%	4,7%
Székesfehérvár	128	45	11	27	38	1	5	21	7	24	7	8
	47,8%	16,8%	4,1%	10,1%	14,2%	,4%	1,9%	7,9%	2,6%	9,0%	2,6%	3,0%
Szolnok	41	30	0	9	12	6	8	8	2	6	2	4
	32,8%	24,0%	0,0%	7,2%	9,6%	4,8%	6,4%	6,4%	1,6%	4,8%	1,6%	3,2%
Szombathely	59	23	5	11	19	2	12	4	7	9	2	4
	38,3%	14,9%	3,2%	7,1%	12,3%	1,3%	7,8%	2,6%	4,5%	5,8%	1,3%	2,6%
Tatabánya	77	29	12	8	23	5	12	7	10	6	2	8
	44,3%	16,7%	6,9%	4,6%	13,2%	2,9%	6,9%	4,0%	5,7%	3,4%	1,1%	4,6%
Törökszentmiklós	6	4	3	3	3	2	1	2	2	4	0	0
	27,3%	18,2%	13,6%	13,6%	13,6%	9,1%	4,5%	9,1%	9,1%	18,2%	0,0%	0,0%
Veszprém	76	27	4	20	27	8	6	25	6	20	4	5
	37,1%	13,2%	2,0%	9,8%	13,2%	3,9%	2,9%	12,2%	2,9%	9,8%	2,0%	2,4%
Zalaegerszeg	36	12	5	10	16	4	4	5	5	4	1	2
	42,4%	14,1%	5,9%	11,8%	18,8%	4,7%	4,7%	5,9%	5,9%	4,7%	1,2%	2,4%
Budapest	1364	532	235	292	480	100	221	165	160	123	44	229
	40,5%	15,8%	7,0%	8,7%	14,2%	3,0%	6,6%	4,9%	4,7%	3,7%	1,3%	6,8%
Együtt	2961	1290	484	572	1113	241	470	385	328	394	115	356
	39,8%	17,3%	6,5%	7,7%	15,0%	3,2%	6,3%	5,2%	4,4%	5,3%	1,5%	4,8%

Arra a kérdésre, hogy *„Mi az oka annak, hogy hajléktalanná vált?”*, a válaszadók személyes élettörténetüket sorolják be valamelyik választható kategóriába. Egy ilyen kérdésnél az érintettek nem feltétlenül azt az okot jelölik meg, melyet egy külső szemlélő az ellátás igénybevételéhez vezető oknak tekintene. Lehetséges, hogy más választ kapnánk arra a kérdésre, hogy valaki miért vesz igénybe hajléktalanellátó intézményeket, és ugyancsak eltérő válasz érkezne arra a kérdésre, hogy mi az oka annak, hogy még jelenleg is hajléktalan, azaz miért nem tudott kikerülni ebből a helyzetből. Sokfajta, és egyszerre akár többféle válasz is adható tehát a hajléktalanság okát firtató kérdésre. A kapott válaszok valószínűleg a lehetséges válaszok közül azok,

1. amelyek elmondása a leginkább kielégíti az érintett közlési igényét,
2. amelyek történeti kontextusa a legkönnyebben alakítható,
3. és amelyek a külső elvárásoknak legjobban megfelelnek (kritikákkal szemben a legjobban védhetők).

A fentieket megerősíti, hogy miközben tudjuk, hogy a hajléktalanná válás legtöbbször összetett, személyes és társadalmi, közvetett és közvetlen kiváltó okokból egyaránt fakadó esemény, a válaszadók többsége csupán egyetlen okot jelölt meg a kérdésre, miközben több válasz adása is lehetséges volt (a százalékok a teljes válaszadói csoporthoz képest mutatják az arányokat). **A hajléktalanná válás komplex folyamata tehát a személyes élettörténetben sokszor egyetlen lényeges momentumba sűrűsödik.** A *„Mi az oka annak, hogy hajléktalanná vált?"* kérdésre adott válasz ezért nem több, mint egy belső értelmezési kerete az egyén személyes élettörténetének, ezért pusztán a válaszból nem következtethetünk a segítségnyújtás lehetséges irányaira.

Ha az egyes településeken megkeressük a hajléktalanná válásnak tulajdonított három legjellemzőbb okot, szinte teljes egyezést találunk az összes város között: a válaszadók legnagyobb hányada a családi problémákat jelölte meg, ezt követi a válással járó lakásvesztés, amikor a volt házas-vagy élettárs marad a lakásban, illetve általában kisebb arányban, de jellemző ok még a bérleti díj nem fizetése. Ha a családi okokat és a válás utáni lakásvesztést, mint szintén a családból eredő eseményt együtt vizsgáljuk, minimum a válaszadók fele, de akár kétharmada minden településen megjelölte legalább az egyiket: **az emberek nagyobbik hányada tehát családi kötelékei elvesztéséhez köti hajléktalanná válását – az egyéb tényezők mellett talán a családot élik meg olyan kapocsnak, mely leginkább képes megóvni a lecsúszástól, és ennek elvesztése hagyja a legmélyebb nyomokat az élettörténetben.** Bár lehet, hogy a hajléktalanná válás egyénenként és ezért településenként is nagyon különböző módon megy végbe, úgy tűnik, hogy a fedél elvesztését nagyon egyformán élik meg az érintettek. A hajléktalanná válás története sematikussá, sorsszerűvé válik, amikor a személyes életút a válaszokat meghatározó, fent leírt keretbe kerül. Az egyéni sajátosságok elkopnak, az életút szokványosan elfogadott események láncolata lesz, ami könnyen megosztható a sorstársakkal is.

Az állami gondozásból való kikerülés országosan 5%-ban jellemző, ugyanakkor Nagykanizsán és Veszprémben ennek több mint kétszerese, 10% feletti azok aránya, akik ezt az okot jelölték meg hajléktalanná válásuk előidézőjeként.

„Friss” hajléktalanok és régóta fedél nélkül élők

13. kérdés: Hajléktalannak tartja-e magát? Ha igen, akkor mióta hajléktalan?

	Közterület		Szállásnyújtó intézmény		Együtt	
	egy éven belül	több mint tíz éve	egy éven belül	több mint tíz éve	egy éven belül	több mint tíz éve
Debrecen	9	78	33	60	**42**	**138**
	4,2%	36,6%	18,5%	33,7%	**10,7%**	**35,3%**
Dunaújváros	1	18	45	38	**46**	**56**
	1,2%	22,2%	27,1%	22,9%	**18,6%**	**22,7%**
Győr	7	44	34	52	**41**	**96**
	6,1%	38,6%	19,2%	29,4%	**14,1%**	**33,0%**
Kecskemét	3	18	24	20	**27**	**38**
	4,5%	26,9%	27,6%	23,0%	**17,5%**	**24,7%**
Miskolc	11	55	37	76	**48**	**131**
	6,4%	31,8%	16,0%	32,9%	**11,9%**	**32,4%**
Nagykanizsa	2	2	8	16	**10**	**18**
	8,3%	8,3%	14,3%	28,6%	**12,5%**	**22,5%**
Nyíregyháza	5	22	24	42	**29**	**64**
	9,8%	43,1%	18,0%	31,6%	**15,8%**	**34,8%**
Pécs	4	95	24	57	**28**	**152**
	1,4%	32,8%	15,1%	35,8%	**6,2%**	**33,9%**
Szeged	16	34	19	38	**35**	**72**
	13,6%	28,8%	15,3%	30,6%	**14,5%**	**29,8%**
Székesfehérvár	7	52	11	29	**18**	**81**
	4,5%	33,3%	13,6%	35,8%	**7,6%**	**34,2%**
Szolnok	5	30	14	15	**19**	**45**
	8,3%	50,0%	32,6%	34,9%	**18,4%**	**43,7%**
Szombathely	0	3	7	27	**7**	**30**
	0,0%	27,3%	8,4%	32,5%	**7,4%**	**31,9%**
Tatabánya	3	24	13	27	**16**	**51**
	4,5%	36,4%	16,9%	35,1%	**11,2%**	**35,7%**
Törökszentmiklós	1	12	0	0	**1**	**12**
	4,5%	54,5%	0,0%	0,0%	**4,5%**	**54,5%**
Veszprém	3	42	11	34	**14**	**76**
	3,2%	44,2%	14,3%	44,2%	**8,1%**	**44,2%**
Zalaegerszeg	0	4	7	8	**7**	**12**
	0,0%	17,4%	17,5%	20,0%	**11,1%**	**19,0%**
Budapest	54	381	259	696	**313**	**1077**
	5,6%	39,6%	14,3%	38,3%	**11,3%**	**38,8%**
Vidék együtt	77	533	311	539	**388**	**1072**
	4,9%	34,1%	18,2%	31,5%	**11,8%**	**32,7%**
Együtt	**131**	**914**	**570**	**1235**	**701**	**2149**
	5,2%	**36,2%**	**16,2%**	**35,0%**	**11,6%**	**35,5%**

Kimagasló az egy éven belül fedél nélkülivé váltak aránya Dunaújvárosban, Kecskeméten és Szolnokon, ezeken a településeken minden negyedik-ötödik megkérdezett nem régen vesztette el lakhatását. **Biztató, hogy a friss hajléktalanok többsége szinte mindenhol inkább alszik intézményben, mint utcán.** A több mint tíz éve fedél nélküliek esetében már jóval kiegyenlítettebb arányt láthatunk utca és intézmény között, a hajléktalanként leélt évek tehát esélyesebbé teszik azt, hogy valaki szállások helyett közterületen éljen. Bár a hajléktalanná válás óta eltelt több mint tíz év akár azt is jelentheti, hogy időközben volt olyan időszak, amikor az illető nem volt hajléktalan, a régóta fedél nélküliek komoly, országos átlagban egyharmados aránya igazolni látszik, hogy a hajléktalanok csoportján belül jelentős a problémával tartósan küzdők aránya, akik nem tudnak kikerülni ebből az élethelyzetből, vagy időszakos kikerülésük után újra és újra elvesztik önálló lakhatásukat.

A lakcím hiánya és következményei

A személyes okmányokban regisztrált hivatalos lakcím hiánya korábban is komoly hátrányokat okozott a hajléktalan embereknek a munkavállalásban, elérhetőségben, és számtalan, a mindennapi élethez szükséges ügyintézés, például bankszámla létesítése kapcsán. Ezeket a problémákat 2011-től egy még komolyabb akadály tetézte: nem részesülhet társadalombiztosítási ellátásokban, és korlátozottan gyakorolhatja állampolgári jogait (nem mehet el szavazni) az, akinek nincsen bejelentett lakcíme, ugyanis külföldön élőnek minősül.

Súlyos joghátrányt jelent a megkérdezett hajléktalan emberek közel fele számára, hogy nem rendelkeznek bejelentett lakcímmel. Még rosszabb az arány, ha az eleve kiszolgáltatottabb helyzetű **utcán élő embereket vizsgáljuk: csaknem kétharmaduknak nincsen lakcíme**. A településenként tapasztalható jelentős különbségek a lakcímbejelentés és az ahhoz kapcsolódó illetékességi szabályok hiányosságait, illetve a végrehajtás bizonytalanságát mutatják, melyre a hajléktalanellátó szervezetek számtalanszor felhívták a figyelmet. Székesfehérváron például kiemelkedően magas a lakcímmel rendelkezők aránya, csak minden ötödik ügyfélnek nincsen lakcíme. Ezzel szemben **Pécsett és Szegeden** fordított arányt láthatunk, ezeken a településeken **csak körülbelül minden negyedik hajléktalan mondhatja el magáról, hogy bejelentett lakcímmel rendelkezik**.

3. kérdés: Van-e Önnek bejelentett lakóhelye (állandó lakcíme)?

	Közterület				Szállásnyújtó intézmény				Eegyütt			
	van	nincs	nem tudja	együtt	van	nincs	nem tudja	együtt	van	nincs	nem tudja	együtt
Debrecen	47	161	8	**216**	117	73	0	**190**	**164**	**234**	**8**	**406**
	21,8%	74,5%	3,7%	**100,0%**	61,6%	38,4%	0,0%	**100,0%**	**40,4%**	**57,6%**	**2,0%**	**100,0%**
Dunaújváros	11	75	13	**99**	124	72	1	**197**	**135**	**147**	**14**	**296**
	11,1%	75,8%	13,1%	**100,0%**	62,9%	36,5%	0,5%	**100,0%**	**45,6%**	**49,7%**	**4,7%**	**100,0%**
Győr	94	25	0	**119**	218	59	2	**279**	**312**	**84**	**2**	**398**
	79,0%	21,0%	0,0%	**100,0%**	78,1%	21,1%	0,7%	**100,0%**	**78,4%**	**21,1%**	**0,5%**	**100,0%**
Kecskemét	30	66	8	**104**	57	57	1	**115**	**87**	**123**	**9**	**219**
	28,8%	63,5%	7,7%	**100,0%**	49,6%	49,6%	0,9%	**100,0%**	**39,7%**	**56,2%**	**4,1%**	**100,0%**
Miskolc	78	95	9	**182**	195	129	1	**325**	**273**	**224**	**10**	**507**
	42,9%	52,2%	4,9%	**100,0%**	60,0%	39,7%	0,3%	**100,0%**	**53,8%**	**44,2%**	**2,0%**	**100,0%**
Nagykanizsa	6	19	0	**25**	25	39	0	**64**	**31**	**58**	**0**	**89**
	24,0%	76,0%	0,0%	**100,0%**	39,1%	60,9%	0,0%	**100,0%**	**34,8%**	**65,2%**	**0,0%**	**100,0%**
Nyíregyháza	27	30	0	**57**	123	53	5	**181**	**150**	**83**	**5**	**238**
	47,4%	52,6%	0,0%	**100,0%**	68,0%	29,3%	2,8%	**100,0%**	**63,0%**	**34,9%**	**2,1%**	**100,0%**
Pécs	26	287	6	**319**	114	64	1	**179**	**140**	**351**	**7**	**498**
	8,2%	90,0%	1,9%	**100,0%**	63,7%	35,8%	0,6%	**100,0%**	**28,1%**	**70,5%**	**1,4%**	**100,0%**
Szeged	26	186	4	**216**	57	86	1	**144**	**83**	**272**	**5**	**360**
	12,0%	86,1%	1,9%	**100,0%**	39,6%	59,7%	0,7%	**100,0%**	**23,1%**	**75,6%**	**1,4%**	**100,0%**
Székesfehérvár	132	25	4	**161**	92	12	0	**104**	**224**	**37**	**4**	**265**
	82,0%	15,5%	2,5%	**100,0%**	88,5%	11,5%	0,0%	**100,0%**	**84,5%**	**14,0%**	**1,5%**	**100,0%**
Szolnok	26	44	0	**70**	43	12	0	**55**	**69**	**56**	**0**	**125**
	37,1%	62,9%	0,0%	**100,0%**	78,2%	21,8%	0,0%	**100,0%**	**55,2%**	**44,8%**	**0,0%**	**100,0%**
Szombathely	2	13	0	**15**	104	28	7	**139**	**106**	**41**	**7**	**154**
	13,3%	86,7%	0,0%	**100,0%**	74,8%	20,1%	5,0%	**100,0%**	**68,8%**	**26,6%**	**4,5%**	**100,0%**
Tatabánya	20	59	0	**79**	52	38	2	**92**	**72**	**97**	**2**	**171**
	25,3%	74,7%	0,0%	**100,0%**	56,5%	41,3%	2,2%	**100,0%**	**42,1%**	**56,7%**	**1,2%**	**100,0%**
Törökszentmiklós	4	18	0	**22**	0	0	0	**0**	**4**	**18**	**0**	**22**
	18,2%	81,8%	0,0%	**100,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**	**18,2%**	**81,8%**	**0,0%**	**100,0%**
Veszprém	32	70	0	**102**	51	51	1	**103**	**83**	**121**	**1**	**205**
	31,4%	68,6%	0,0%	**100,0%**	49,5%	49,5%	1,0%	**100,0%**	**40,5%**	**59,0%**	**0,5%**	**100,0%**
Zalaegerszeg	13	10	0	23	28	33	0	61	**41**	**43**	**0**	**84**
	56,5%	43,5%	0,0%	100,0%	45,9%	54,1%	0,0%	100,0%	**48,8%**	**51,2%**	**0,0%**	**100,0%**

	Közterület				Szállásnyújtó intézmény				Eegyütt			
	van	nincs	nem tudja	együtt	van	nincs	nem tudja	együtt	van	nincs	nem tudja	együtt
Budapest	555	608	16	1179	1358	778	17	**2153**	1913	1386	33	**3332**
	47,1%	51,6%	1,4%	100,0%	63,1%	36,1%	0,8%	**100,0%**	57,4%	41,6%	1,0%	**100,0%**
Vidék együtt	574	1183	52	1809	1400	806	22	**2228**	1974	1989	74	**4037**
	31,7%	65,4%	2,9%	100,0%	62,8%	36,2%	1,0%	**100,0%**	48,9%	49,3%	1,8%	**100,0%**
Együtt	**1129**	**1791**	**68**	**2988**	**2758**	**1584**	**39**	**4381**	**3887**	**3375**	**107**	**7369**
	37,8%	**59,9%**	**2,3%**	**100,0%**	**63,0%**	**36,2%**	**0,9%**	**100,0%**	**52,7%**	**45,8%**	**1,5%**	**100,0%**

32. kérdés: Meddig lakhat (aludhat) Ön a jelenlegi lakó (alvó) helyén?

	Közterület					Éjjeli menedékhely					Átmeneti szállás				
	0 - 30 nap	1- 6 hónap	6 hónapon túl	nem tudja	Együtt	0 - 30 nap	1- 6 hónap	6 hónapon túl	nem tudja	Együtt	0 - 30 nap	1- 6 hónap	6 hónapon túl	nem tudja	együtt
Debrecen	4	1	37	173	215	3	1	22	96	122	1	15	28	7	**51**
	1,9%	,5%	17,2%	80,5%	100,0%	2,5%	,8%	18,0%	78,7%	100,0%	2,0%	29,4%	54,9%	13,7%	**100,0%**
Dunaújváros	1	0	61	36	98	2	3	35	54	94	0	1	72	32	**105**
	1,0%	,0%	62,2%	36,7%	100,0%	2,1%	3,2%	37,2%	57,4%	100,0%	0,0%	1,0%	68,6%	30,5%	**100,0%**
Győr	6	9	12	93	120	0	0	7	5	12	2	3	94	18	**117**
	5,0%	7,5%	10,0%	77,5%	100,0%	0,0%	,0%	58,3%	41,7%	100,0%	1,7%	2,6%	80,3%	15,4%	**100,0%**
Kecskemét	0	14	8	79	101	5	2	21	53	81	0	2	27	4	**33**
	0,0%	13,9%	7,9%	78,2%	100,0%	6,2%	2,5%	25,9%	65,4%	100,0%	0,0%	6,1%	81,8%	12,1%	**100,0%**
Miskolc	4	7	38	132	181	1	5	40	45	91	1	1	95	51	**148**
	2,2%	3,9%	21,0%	72,9%	100,0%	1,1%	5,5%	44,0%	49,5%	100,0%	0,7%	0,7%	64,2%	34,5%	**100,0%**
Nagykanizsa	4	1	2	15	22	0	1	39	4	44	0	2	8	14	**24**
	18,2%	4,5%	9,1%	68,2%	100,0%	0,0%	2,3%	88,6%	9,1%	100,0%	0,0%	8,3%	33,3%	58,3%	**100,0%**
Nyíregyháza	0	0	3	53	56	0	9	58	48	115	0	0	0	0	**0**
	0,0%	,0%	5,4%	94,6%	100,0%	0,0%	7,8%	50,4%	41,7%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**
Pécs	7	10	6	273	296	1	4	44	56	105	2	13	16	9	**40**
	2,4%	3,4%	2,0%	92,2%	100,0%	1,0%	3,8%	41,9%	53,3%	100,0%	5,0%	32,5%	40,0%	22,5%	**100,0%**

	Közterület					Éjjeli menedékhely					Átmeneti szállás				
	0 - 30 nap	**1- 6 hónap**	**6 hónapon túl**	**nem tudja**	**Együtt**	**0 - 30 nap**	**1- 6 hónap**	**6 hónapon túl**	**nem tudja**	**Együtt**	**0 - 30 nap**	**1- 6 hónap**	**6 hónapon túl**	**nem tudja**	**együtt**
Szeged	4	12	52	142	**210**	0	49	24	23	**96**	1	17	25	5	**48**
	1,9%	5,7%	24,8%	67,6%	**100,0%**	0,0%	51,0%	25,0%	24,0%	**100,0%**	2,1%	35,4%	52,1%	10,4%	**100,0%**
Székesfehérvár	0	13	22	126	**161**	1	6	12	28	**47**	0	6	23	27	**56**
	0,0%	8,1%	13,7%	78,3%	**100,0%**	2,1%	12,8%	25,5%	59,6%	**100,0%**	0,0%	10,7%	41,1%	48,2%	**100,0%**
Szolnok	2	0	23	45	**70**	2	0	0	30	**32**	0	5	2	4	**11**
	2,9%	,0%	32,9%	64,3%	**100,0%**	6,3%	,0%	0,0%	93,8%	**100,0%**	0,0%	45,5%	18,2%	36,4%	**100,0%**
Szombathely	0	0	5	10	**15**	0	3	12	24	**39**	0	0	59	5	**64**
	0,0%	,0%	33,3%	66,7%	**100,0%**	0,0%	7,7%	30,8%	61,5%	**100,0%**	0,0%	0,0%	92,2%	7,8%	**100,0%**
Tatabánya	2	2	24	51	**79**	0	1	12	7	**20**	0	10	7	3	**20**
	2,5%	2,5%	30,4%	64,6%	**100,0%**	0,0%	5,0%	60,0%	35,0%	**100,0%**	0,0%	50,0%	35,0%	15,0%	**100,0%**
Törökszentmiklós	0	3	6	13	**22**	0	0	0	0	**0**	0	0	0	0	**0**
	0,0%	13,6%	27,3%	59,1%	**100,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	**0,0%**
Veszprém	0	8	17	77	**102**	2	3	21	24	**50**	0	0	30	0	**30**
	0,0%	7,8%	16,7%	75,5%	**100,0%**	4,0%	6,0%	42,0%	48,0%	**100,0%**	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	**100,0%**
Zalaegerszeg	3	3	2	16	**24**	0	0	7	22	**29**	0	2	19	9	**30**
	12,5%	12,5%	8,3%	66,7%	**100,0%**	0,0%	,0%	24,1%	75,9%	**100,0%**	0,0%	6,7%	63,3%	30,0%	**100,0%**
Budapest	41	52	81	997	**1171**	20	45	170	532	**767**	44	272	360	246	**922**
	3,5%	4,4%	6,9%	85,1%	**100,0%**	2,6%	5,9%	22,2%	69,4%	**100,0%**	4,8%	29,5%	39,0%	26,7%	**100,0%**
Együtt	**78**	**135**	**399**	**2331**	**2943**	**37**	**132**	**524**	**1051**	**1744**	**51**	**349**	**865**	**434**	**1699**
	2,7%	**4,6%**	**13,6%**	**79,2%**	**100,0%**	**2,1%**	**7,6%**	**30,0%**	**60,3%**	**100,0%**	**3,0%**	**20,5%**	**50,9%**	**25,5%**	**100,0%**

Az alvóhely biztonsága

A *„Meddig lakhat (aludhat) Ön a jelenlegi lakó (alvó) helyén?”* kérdés a mindennapok megélését jellemző valamiféle biztonságra, kiszámíthatóságra vonatkozik, de mást jelent közterületen élők, és mást intézményben alvók tekintetében. Utcán élőknél, stabilan kialakított alvóhely esetében is kézenfekvő, így a leggyakoribb is a „Nem tudom” válasz, ezzel együtt vannak települések (Dunaújváros, Szolnok, Szombathely), ahol a megkérdezettek jelentős hányada nem látja akadályát annak, hogy még legalább 6 hónapig élhessen az adott területen.

A kérdésnek a szállásnyújtó intézmények esetében más színezete van: a válaszok azt a biztonságérzetet tükrözik, melyet ügyfeleik élnek meg az igénybevétel során. Bár a menedékhelyek igénybevétele elvileg nincs időben limitálva, mégis, a legjellemzőbb válasz itt is a „Nem tudom” volt: **a menhelyeken alvók ezek szerint nem élik meg hosszú távú biztonságként a szálláshasználatot, nincs információjuk arról, hogy meddig vehetik igénybe azt.** Ugyanakkor vannak települések, ahol mintha tisztább lenne a kép a menedékhelyet látogatók fejében, és tudják, hogy hosszú távon maradhatnak: talán **az intézmények eltérő működési rendje, házirendje okozhatja a különbségeket**. Érdekes Szeged esete, ahol a menedékhelyen alvók fele, 49 fő 1 és 6 hónap közötti időszakra teszi a várható igénybevétel idejét.

Az átmeneti szállás igénybevétele nem csak törvényileg meghatározott keretek között mozog, hanem írásbeli megállapodáshoz is kötött. Vélhetően ennek tudható be, hogy az átmeneti szállón élőknek már csak negyede nem tudja, hogy meddig maradhat – bár ez az arány, éppen a szerződéses viszonyok miatt, még így is magas. A válaszok települések szerinti különbözősége a menedékhelyekhez hasonlóan ebben az esetben is az intézmények eltérő működési, tájékoztatási rendjéből fakadhat. **A „Nem tudom”, válaszok magas aránya a szállásokon azt jelzi, hogy ezen intézmények ügyfelei bizonytalanok lakhatásukat illetően, sőt kiszolgáltatottan élik meg helyzetüket: feltehetően nem csak azt nem tudják, hogy meddig maradhatnak, de azt sem, hogy milyen tényezőkön múlik alvóhelyük biztonsága.**

Zárógondolatok

A „Február 3.” kutatással elért hajléktalan emberek válaszainak elemzése számtalan irányba indíthat el bennünket a lehetséges okok és megoldások keresése, újabb kérdések felé. Tanulmányunk készítése során azonban amikor képet kívántunk alkotni a fedél nélkül élő emberről, a fellelt összefüggések újra és újra a hajléktalan lét alap-élményét, a bizonytalanság képét rajzolták ki előttünk. Az utcán vagy szálláson alvó ember magánya, a lakcím-nélküliség, vagy éppen a munkavégzés után ki nem fizetett kereset olyan bizonytalanságot teremt, mely a hajléktalan ember életében mindennapi állapottá rögzül, és folyamatos stresszként az előrelépés akadályává válik. Ha tartós változást, életforma-váltást

szeretnénk elérni ügyfeleink életében, nem kerülhetjük meg annak alapos átgondolását, hogy a hajléktalanellátás jelenlegi rendszere képes-e biztonságot teremteni a fedél nélküli embereknek.

Breitner Péter: A hajléktalanság lakástörténeti előzményei[1]

A következő tanulmányban elsősorban a hajléktalanság lakástörténeti előzményeit fogjuk megvizsgálni, ezen belül is az utolsó használt lakás különböző jellemzőit. Ezzel összefüggésben röviden foglalkozunk a földrajzi-származási kérdésekkel, valamint a hajléktanság okaival, amelyet ugyan már többször megtettünk korábban is, de a téma annyira bonyolult és szövevényes, hogy újra és újra a lapjainkra kívánkozik. Menet közben megpróbálunk levonni néhány – a hajléktalanná válás természetére vonatkozó – általános következtetést is.

Elöljáróban a **„lakhatás”** és **„lakás”** fogalmakról kell néhány szót ejtenünk. A lakhatást és a lakást a hajléktalansággal foglalkozó szakirodalomban és a segítői szóhasználatban is élesen meg szoktuk különböztetni, mert – főleg az életnek ezen a területén – jelentősen eltérhet a mögöttes tartalmuk. A lakást elsősorban a szó hétköznapi jelentése szerint használjuk: amely egy olyan lakhatást nyújtó alkalmatosság, amelyben legalább egy olyan lakóhelyiség van, amelyben a bentlakók saját életstílusuk szerint élnek, és önrendelkezésük alapján használják azt. Saját maguk zárják és nyitják, ők döntik el, hogy kikkel élnek benne együtt, kit engednek be és kit nem, milyen szabályokat alkalmaznak dohányzással, alvással, étkezéssel, időbeosztással stb. kapcsolatban.

A „lakhatás” ennél sokkal tágabb, minden olyan lehetőséget ide szoktunk sorolni, amely valamilyen fedelet biztosít emberek számára. Lakhatásnak (de nem lakásnak) tekinthető a hajléktalanszálló, a kórház, a kaszárnya, a munkásszálló, a börtön, de egy romos ház pincéje is. Ezek fedelet nyújtanak a benne élők számára, de a lakáshasználattal kapcsolatban felsorolt jellemzők: önrendelkezés, együttélési és térhasználati szabályok, időbeosztás stb. szempontjából egészen más természetűek.

A két fogalom iménti, kissé modellszerű leírása után azonban meg kell jegyeznünk, hogy a helyzet ennél árnyaltabb. Hajléktalan emberek beszámolóiból tudjuk, hogy a lakáshasználat nem minden esetben jelenti az autonómia imént leírt jelenlétét, sőt az is előfordulhat, hogy a nem lakáshoz kötődő lakhatás önállóbb életformát enged meg, mint ami egy adott lakásban lehetséges: egy lakásba befogadott, de cselédsorban, megtűrten élő ember például akár kiszolgáltatottabb helyzetben is lehet, mint a deszkákból összetákolt, erdei kalyibában élő sorstársa.[2]

---

1 A tanulmány a Menhely Alapítvány megbízásából a Hajléktalanokért Közalapítvány támogatásával készült.

2 A kép teljessége érdekében azt is meg kell jegyeznünk, hogy amikor korábbi felméréseinkben kérdezettjeinktől a hajléktalanná válásuk időpontja és az utolsó lakáshasználat ideje iránt érdeklődtünk, gyakran két különböző időpontot említettek meg. A szubjektív beszámolók szerint olykor ez, olykor az történt előbb, az esetek másik részében a két esemény egybeesett. Ezek az eredményeink megerősítik azokat a tapasztalatainkat, hogy a hajléktalanná válás nem azonos a lakás elvesztésével, hanem annál összetettebb, sokdimenziós jelenség. A továbbiakban nem térünk

Ezzel együtt a lakáshasználatról szóló korábbi megállapításainkat (általában) érvényesnek tekinthetjük, hiszen ez (legtöbbször) autonómabb életformát tesz lehetővé, mint a hajléktalan lét, különösen, ha annak intézményi változatához hasonlítjuk. (Az utolsó lakás használatának „autonómia fokozatával" később még foglalkozunk.)

A lakhatás és lakás közötti különbséget azért volt szükséges ilyen hosszan kifejteni, hogy világos legyen: ebben a tanulmányban kifejezetten az **utolsó lakás** különböző jellemzőit tárgyaljuk, azaz azt az utolsó lakhatást, amelyben a kérdezett még nem intézményben, még nem utcán, hanem a szó hagyományos értelmében, valamilyen lakásban élt.

Mielőtt a születési helyekről és az utolsó lakásról szóló első diagramot közelebbről megvizsgálnánk, sorra kell vennünk néhány, a február 3. felméréssorozatra vonatkozó módszertani háttér-információt, amely ennek értelmezéséhez is szükséges.

A felmérésünk nem azonos a hajléktalan népesség megszámlálásával, és ilyesmire a 2011. évi felvétel során nem is törekedtünk[3]. Kérdezőbiztosaink elsősorban az intézményeken, szolgáltatásokon keresztül éri el a válaszadóinkat, akik részvétele önkéntes. Az elérés és részvétel mértéke földrajzi szempontból korántsem egységes.[4] Éppen ezért a felmérés nem mutatja meg a magyarországi hajléktalan emberek létszámát, és az alább használt, megyénkénti bontásban megjelenő számok is legfeljebb csak tájékoztató jellegűek.[5]

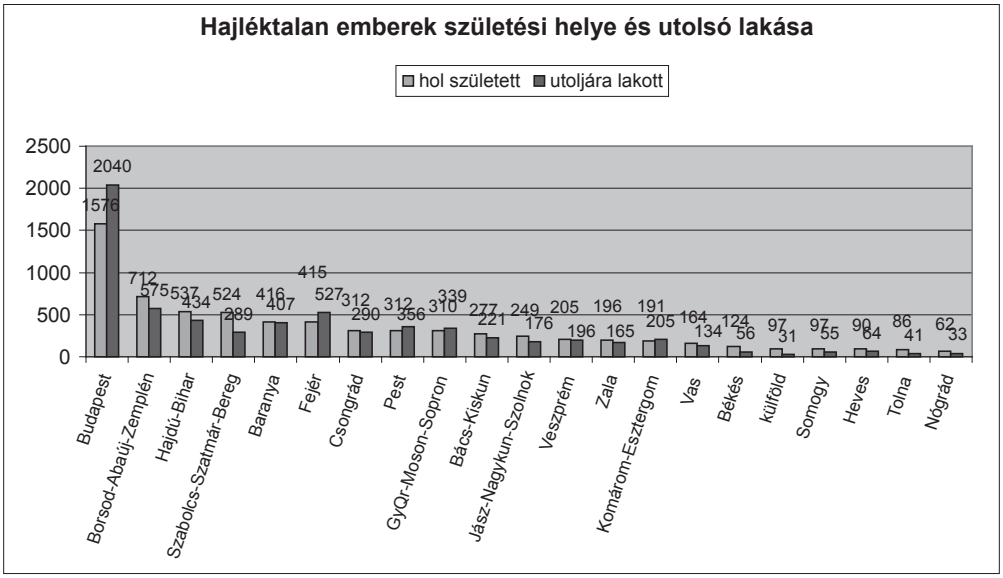

ennek a részleteire. Erről lásd korábbi munkáinkat, elsősorban: Gurály Zoltán – Győri Péter – Mezei György – Pelle József: A Margó szélén. In: Otthontalanul…, Budapest, 2003.

3 2005-ben és 2008-ban – a szokásos adatfelvételünkkel párhuzamosan – „számlálást" is végeztünk. Ezek egészen más módszertani eszközökkel készültek. Erről lásd bővebben: Gurály Zoltán – Fehér Boróka: Rövid áttekintés a budapesti hajléktalan-regisztráció módszertanáról.

4 Lásd erről: Szabó Andrea: Titkok, legendák, adatok – A Február Harmadika adatfelvétel

5 Míg az összlétszám tekintetében csak tájékozató jellegűnek tekinthető a február 3. kutatássorozat, addig az elért, lekérdezett információink, adataink nagy pontosságúak és reprezentatívak. Mintavételi eljárás helyett minden évben a hajléktalan populáció teljes sokaságát célozzuk meg a kérdőíveinkkel.

A hajléktalanság lakástörténeti előzményei

A kérdőíveinkkel elért hajléktalan emberek zöme Budapesten született, de még többen voltak azok, akiknek itt volt az utolsó lakása. Ez beleillik abba a közismert településszociológiai tapasztalatba, amely szerint Budapest állandó migrációs célpont. A Budapesten élő emberek jelentős része minden korszakban vidéki (esetleg külföldi) születésű volt. A vidékről a városokba vagy a fővárosba áramló tömegek pedig mindig is veszélyeztetettebb helyzetben voltak, mint a helyben születettek. Ezeknek az embereknek egy része már eleve vagy a vidéki munkanélküliség és a rossz megélhetési viszonyok elöl menekült a fővárosba, vagy jobb perspektívákkal érkezett, de aztán valamiért mégsem tudott megkapaszkodni, és helyzete marginalizálódott. Végül – ha vidékre már nem volt visszaút - akár hajléktalanná is válhatott.

Ugyanennek a gondolatmenetnek a folytatásaképpen érdemes még szemügyre venni a hagyományosan „demográfiai többletet" produkáló megyéinket (Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg), amelyekben mindig is nagyobb volt a termékenység, mint amennyit a helyi, környéki megélhetési viszonyok megengedtek, és ezért ezekről a területekről a korábbi korszakokban is jelentős volt az elvándorlás. Ezekből a megyékből származott a városi cselédség, a summások, a kubikosok, később a munkásszállók lakóinak jelentős része, illetve ezeket a vidékeket mindig erősen érintették a külföldre vándorlási hullámok is. Nem olyan nagy meglepetés, hogy a hajléktalan emberek közül is sokan származnak el ezekről a területekről. Adatainkból az is látszik, hogy az e megyékben születettek többen vannak, mint azok, akiknek itt volt az utolsó lakásuk, amely megerősíti az elvándorlásról leírtakat.

A számainkat továbbra is óvatosan kell kezelnünk, de esetleg még Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megye is szóba kerülhet, mint hagyományosan magasabb elvándorlási arányokkal rendelkező területek.

A születési hely és az utolsó lakás egymáshoz való viszonyának végiggondolása után azt is meg kell jegyeznünk, hogy e két tényező meglehetősen komoly együttállása figyelhető meg, amely megerősíti a magyar társadalom immobilitásáról szóló elképzeléseket. Adatainkból azt olvashatjuk ki, hogy a hajléktalan emberek túlnyomó többsége maga sem volt túlzottan mobil élete során, és többnyire az eredeti származási helyén szegényedett el, csúszott le, és vált végül hajléktalanná. Ebből az is következik, hogy legtöbbször a kibocsátó, helyi társadalomban ment végbe a helyben született tagjának lecsúszása és hajléktalanná válása, amelyben nem volt elég erő, összetartás vagy védő potenciál ahhoz, hogy megakadályozza ezt.

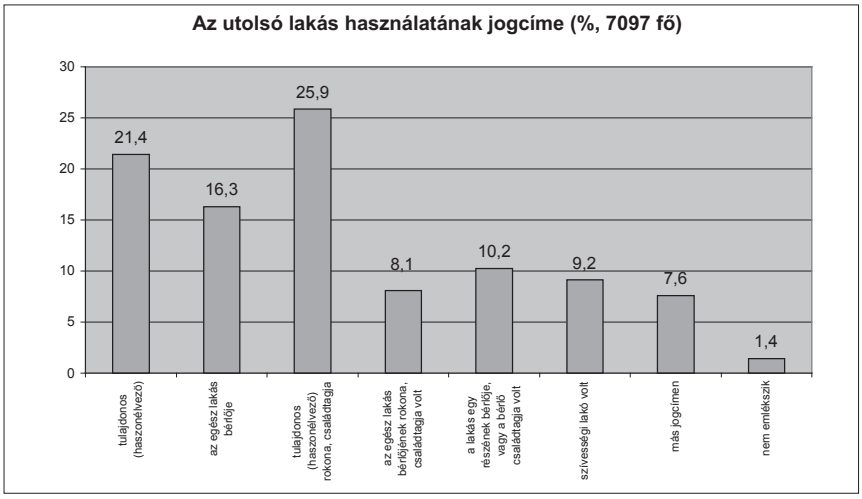

Az utolsó lakás használatának jogcíme is érdekes képet mutat. Mindössze a megkérdezettek 21,4%-a volt tulajdonosa annak a lakásnak, amelyben élt, azt pedig tudjuk jól, hogy a mai Magyarországon többnyire csak a tulajdon nyújt elfogadható lakhatási biztonságot. Az utoljára „egész lakást bérlők" csoportján belül (16,3%) sajnos nem ismerjük az önkormányzati, határozatlan idejű („fő") bérletek és a piaci magánbérletek (amit a köznyelv ma „albérletnek" hív) arányát, pedig ez a lakhatási biztonság, és a helyi társadalomba való beágyazottság mértékére való következtetés szempontjából rendkívül fontos lenne. A határozatlan idejű önkormányzati lakásbérleteket „biztos lakhatásnak" tekinthetnénk, hiszen viszonylag alacsony a lakbérük, és aránylag „nehéz" elveszíteni őket. A piaci lakásbérletekről ugyanez nem mondható el. Ezek jóval drágábbak, és a lakhatási jogbiztonság legtöbbször hiányzik mögülük.

(A férfiak és a nők között csekély különbség mutatkozik: a nők között valamivel kisebb az utolsó lakást tulajdonlók aránya (17,6%), és kissé többen vannak azok, akik a korábbi lakásban a tulajdonos családtagjaként, rokonaként laktak (27,5%), illetve akik az egész lakást bérelték (17,9%))

A „tulajdonosok" és az „egész lakást bérlők" csoportjain kívüli válaszadók viszont mindnyájan többé-kevésbé függő, bizonytalan helyzetben, nem saját jogon laktak az utoljára használt lakásukban. Ők családtagok, rokonok, vagy akár kimondottan is „szívességi" lakók.

Összességében arra mutatnak rá az adataink, hogy a hajléktalan emberek által használt utolsó lakás (legalább) 63,7%-uk számára már eleve bizonytalan, nem saját jogú lakhatást nyújtott.

Az utolsó lakással kapcsolatban, a használati jogcímen túl azt is megkérdeztük, hogy „Lakott-e előzőleg ennél jobb lakásban" a válaszadó. Erre 50,4% felelt igennel. (A férfiak és nők között nem találtunk különbséget.) Később ezzel bővebben is foglalkozunk, egyelőre csupán egy részkövetkeztetést vonnánk le: **Adataink megerősítik azt az elképzelésünket, amely szerint a hajléktalanság felé sodródó emberek jó részének (nagyjából a felének) életében az utolsó lakás egy lakásvesztési folyamat (esetleg sorozat) utolsó állomása, míg mások eleve nem is jutottak biztonságos, megfelelő, saját jogú lak-**

hatáshoz életük során. A továbbiakban megpróbálunk fényt deríteni arra, hogy milyen további társadalmi meghatározottságok, egyéni különbségek lehetnek ezen a területen.

Hajléktalanná válás és társadalmi státusz

Szociológiai ténynek számít, hogy az iskolai végzettség az egyik legjobb mutató, ha valakinek (vagy egy csoportnak) a társadalmi státuszára vagyunk kíváncsiak. Ez az a változó, amely leginkább összefüggést mutat a jövedelemmel, a vagyoni helyzettel, az életmóddal, sőt a lakáshelyzettel is, magyarán azokkal a jellemzőkkel, amelyek együttesen egyfajta társadalmi hovatartozást mutatnak meg. A következő oldalakon mi is a (legmagasabb, befejezett) iskolai végzettséget fogjuk arra használni, hogy egy kicsit közelebbről megvizsgáljuk az eddig elmondottakat.

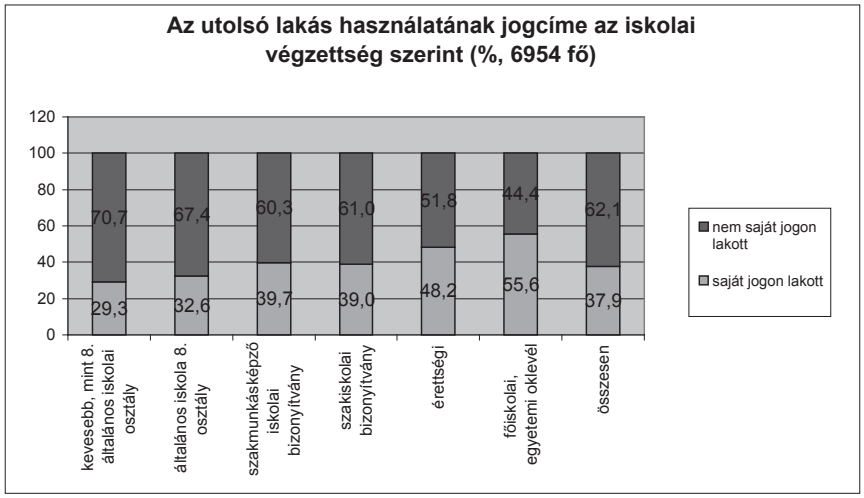

Az utolsó lakás jogcímére vonatkozóan csak a „saját jogon lakó” és a „nem saját jogon lakó” összevont csoportokat vizsgáljuk. A saját jogon lakók közé soroltuk azokat, akik az utolsó lakásukat „tulajdonosként” használták, és azokat, akik „egész lakást béreltek”. A többiek a nem saját jogon lakók közé tartoznak. A saját jogon lakók közé az összes kérdezett 37,9%-a került, míg 62,1%-ot tesznek ki a nem saját jogon lakók. A képet azonban erősen árnyalja, ha a különböző iskolai végzettségi csoportokban egyenként is megnézzük ugyanezt. Minél magasabb iskolai végzettség szerinti csoportot vizsgálunk meg, annál hangsúlyosabban vannak jelen az utolsó lakásukat saját jogukon lakók. Azok között, akik az általános iskolát sem végezték el, arányuk 29,3%, míg a diplomásoknak több mint a fele (55,6%) ide tartozik, a köztes csoportokban pedig egyenletesen emelkedik az arányuk.

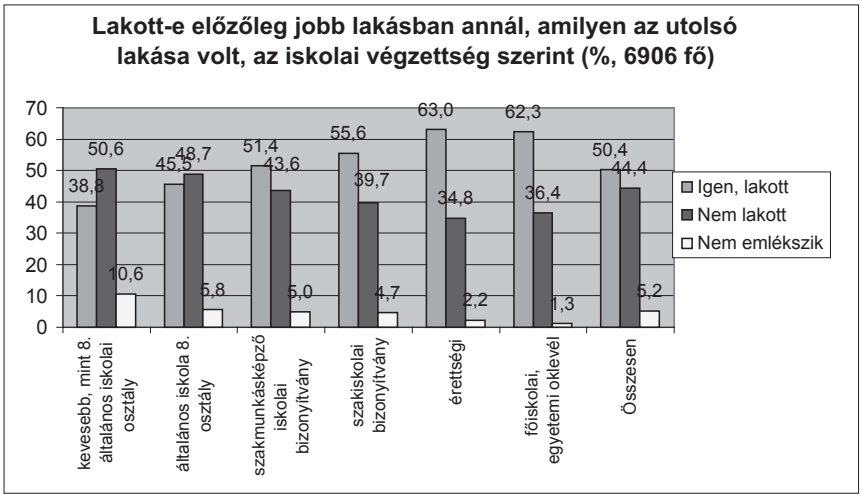

Hasonló tendencia figyelhető meg a „Lakott-e előzőleg jobb lakásban annál, mint amilyen az utolsó volt?” kérdésre adott válaszok esetében is: az iskolai végzettség növekedésével szintén egyenletesen emelkedik azok aránya, akik korábban már valamikor jobb lakásban is laktak. (A nők és a férfiak között nem találtunk számottevő különbséget.)

Ezek alapján, rész-összegzésképpen azt állíthatjuk, hogy **a magasabb iskolai végzettségűek között többen vannak azok, akik számára az utolsó használt lakás egy lakásvesztési folyamat utolsó állomása, míg az alacsonyabb végzettséggel rendelkezők sokkal inkább „beleszülettek”, majd sodródni voltak kénytelenek helyzetükkel.**

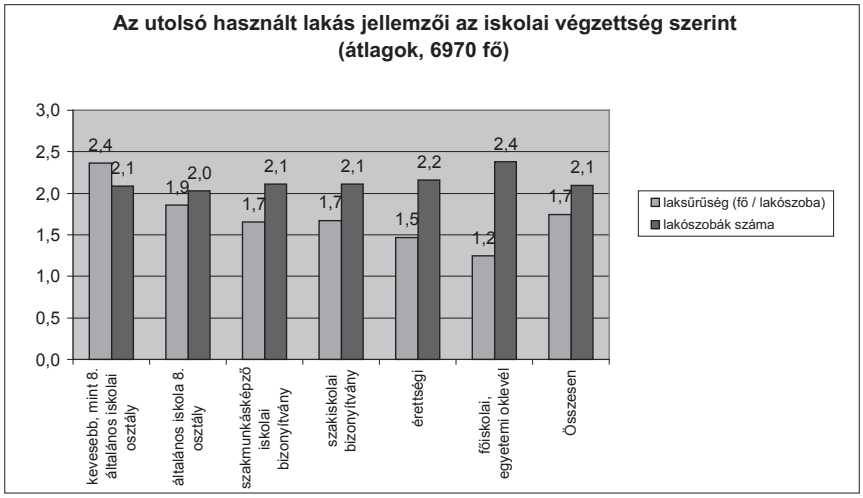

Végül szemügyre vesszük még az utolsó lakás két fontos jellemzőjét: a lakószobák számát[6] és a laksűrűségét (azaz hogy átlagosan hány fő lakott egy lakószobát). Az utolsó lakás lakószobáinak száma átlagosan 2,1 lakószoba, a laksűrűség 1,7 fő/szoba. (A nőknél ez egy kissé magasabb: 1,9 fő/szoba, amely mögött valószínűleg az utolsó lakásokban (ekkor még) velük együtt lakó gyermekeik állnak.)

6 A szoba és a félszoba között nem tettünk különbséget, mindkettőt „lakószobának” vettük.

A szobaszámból és a laksűrűségből könnyen kiszámítható, hogy egy-egy lakásban átlagosan 3,6 fő lakott, azaz kérdezettjeink többsége meglehetősen zsúfolt lakáskörülmények között élt. Ez csupán átlagérték, az iskolai végzettség vizsgálata azonban ez esetben is erősen differenciálja a képet: Az átlagos szobaszám nem mutat különösebb eltérést az egyes csoportokban, a zsúfoltság mértéke viszont igencsak függ az iskolai végzettségtől. Míg az általános iskolát sem végzettek között átlagosan 2,4 fő lakott egy szobát (ez az adott szobaszám (2,1) mellett 5 fő együtt élőt jelent), addig a diplomások utolsó lakásában csak 1,2 fő lakott együtt egy szobában (ami az adott szobaszám (2,4) mellett átlagosan 2,9 fős háztartást jelent). A két szélső végzettségi kategória között az arányok szintén egyenletesen változnak.

A tanulmányunk eddigi eredményeit a következőképpen összegezhetjük: A hajléktalan emberek utolsó használt lakása többnyire zsúfolt és bizonytalan jogállású volt. Ezt a képet azonban erőteljesen befolyásolja az iskolai végzettség, amelyet a társadalmi réteg-hovatartozás mércéjeként használtunk. Minél magasabb az iskolai végzettsége egy hajléktalan embernek, annál valószínűbb, hogy kevésbé zsúfolt és autonómabb lakhatást jelentett számára az utolsó lakás, és annál valószínűbb az is, hogy korábban ennél jobb lakásban is élt. Az alacsonyabb iskolai végzettségű kérdezettjeink esetében ennek a fordítottja látható: zsúfoltabb, kevésbé autonóm használatú volt számukra az utolsó lakás, és valószínűbb az is, hogy soha nem is éltek ennél jobb lakhatási körülmények között.

Eredményeink egyúttal azt is jelentik, hogy a magasabb iskolai végzettségű hajléktalan emberek több lépcsőfokot zuhantak eredeti helyzetükhöz képest, és több veszteséget éltek meg, míg az alacsonyabb végzettségű társaik sokkal inkább beleszülettek a szegénységbe és a lakásínségbe, és mit sem tehettek ez ellen.

A hajléktalan emberek többsége ebbe az utóbbi, csekély önvédő képességgel rendelkező társadalmi csoportba tartozik[7]. Azok közé az emberek közé, akiknek nem kell különösebb egyéni hibát elkövetniük ahhoz, hogy végképp lecsússzanak. Ehhez bőven elég néhány strukturális ok, olyan, mint a munkanélküliség, a lakáshiány, vagy a túlságosan alacsony bérek.

Eredményeink összecsengenek Jacqueline Wiseman „társadalmi margóról" alkotott elméletével, aki szerint: *„a társadalmi margó az egyén rendelkezésére álló tér, amin belül hibázhat a munkahelyén, hitelre vásárolhat, vagy a jelentős másik lábára léphet anélkül, hogy komoly retorziók érnék, például kirúgnák a munkahelyéről, megtagadnák tőle a hitelt, vagy elveszítené barátait, családját. Ha az embert jól ismerik, és sok vonzó tulajdonsága van, elég társadalmi margóval rendelkezik ahhoz, hogy kellemetlen jellemzői is legyenek..."*[8]

A „margóméretet" mi most az iskolai végzettséggel erősen összefüggő társadalmi státusz használatával próbáltuk megragadni.

---

7 A hajléktalan emberek iskolai végzettsége az utóbbi években (évtizedben) folyamatosan romlik, és ma már meglehetősen alacsony. Ennek részletes elemzésével azonban ebben a tanulmányban nem foglalkozunk. Lásd erről: Győri Péter: Amit tudunk – 10 év. Alapinformációk a Budapesten élő hajléktalan emberekről 1999-2009.

8 Jacqueline Wiseman *„Stations of The Lost: The Treatment of Skid Row Alcoholics."* 1970, University of Chicago Press

Ha mondandónkat Wiseman fogalmaira akarnánk lefordítani, a következőképpen hangzana: **minél magasabb társadalmi státuszból érkezik az egyén, annál szélesebb a társadalmi margója, annál nagyobb a játéktere, amelyben mozoghat, anélkül, hogy lecsússzon. Ezzel szemben, minél alacsonyabb társadalmi közegbe tartozik valaki, annál vékonyabb a társadalmi margója, azaz annál kevesebb elkövetett hiba is elég a marginalizálódáshoz. A hajléktalan emberek túlnyomó többségének korábban is vékony társadalmi margójuk volt, és ezért életük mindig is erőteljesen függött a rajtuk kívülálló társadalmi folyamatoktól.**

E gondolatmenet segítségével végre rendet tehetünk a ***„bárkiből lehet hajléktalan"*** vagy a ***„csakis azokból lehet hajléktalan, akik maguk rontják el az életüket…"*** vélekedések helyességét illetően is. Talán kezdjük azzal, hogy ezek közül egyik sem igaz.

A valóság sokkal inkább az, hogy **a lecsúszásra, hajléktalanná válásra egészen más esélyük van a különböző embereknek, és ez az esély attól függ, hogy kinek milyen széles társadalmi margó, mozgástér adatott.**

A hajléktalan emberekkel foglalkozó segítőknek is fontos szem előtt tartaniuk azt a különbséget, hogy ügyfeleik közül ki „honnan jött". Másképpen érdemes közelíteni ahhoz az emberhez, aki többé-kevésbé konszolidált körülmények közül csúszott a hajléktalanságba, és ahhoz is, aki mindig nyomorban élt, esetleg mindig is rosszabb fizikai körülmények között (például magasabb laksűrűségben) lakott, mint amilyeneket akár egy hajléktalanszálló nyújt. E két különböző életút mögött gyakran egészen másfajta traumák, motivációk, vágyak és kiút-lehetőségek találhatók. Más társadalmi közegben érzik otthonosan vagy idegenül magukat, más körülmények között boldogulnak és vallanak kudarcot, más eseményekhez kapcsolódik örömük, bánatuk és szégyenérzetük.

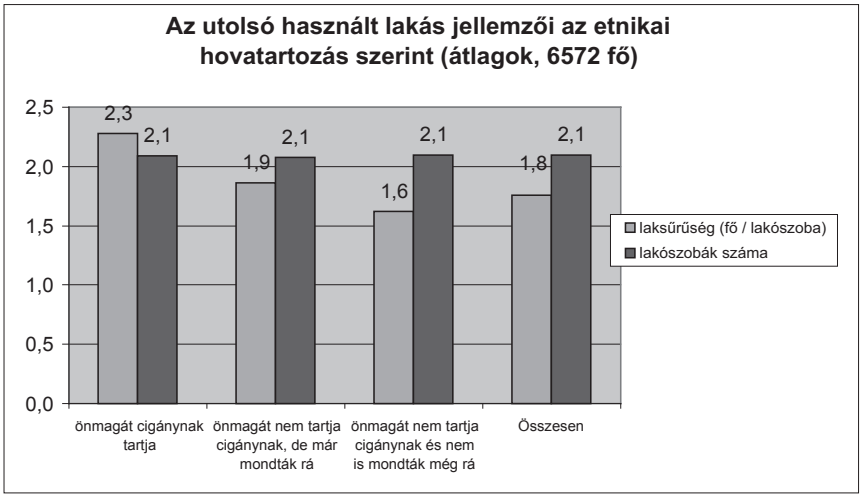

Az utolsó diagram, amely az etnikai hovatartozásról és az utolsó lakás körülményeiről szól, tulajdonképpen kiegészíti az eddig leírtakat. A cigány származás majdhogynem egyenlő a szegénységgel, és egyértelmű társadalmi hátrányokat jelent, egyebek között a lakhatási körülmények szempontjából is. A cigány származású hajléktalan emberek sok-

kal rosszabb lakhatási körülmények között éltek hajléktalanná válásuk előtt, mint a nem cigányok. A korábbi gondolatmenet szerint a cigányság lecsúszásában, kiilleszkedésben is sokkal inkább a társadalmi meghatározottság játszik közre, mint az egyéni hibák. Úgy tűnik, hogy legtöbbüknek nem volt választásuk.

Csatesz: Szomorúság

A hajléktalanná válás okai – élethelyzetek a számok mögött

A hajléktalanná válás okairól (a saját sorsukról alkotott szubjektív véleményük alapján) is minden évben beszámolnak a kutatássorozatunk kérdezettjei. Ilyenkor – lévén a hajléktalanságot multifaktoriális jelenségnek tekintjük – a válaszadók több okot is megjelölhetnek.

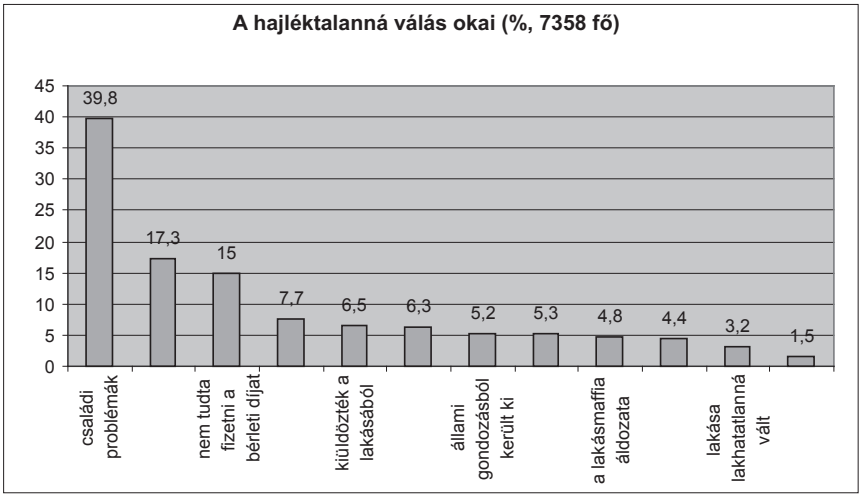

2011-ben a válaszadók elsősorban családi problémát említettek (39,8%). A lakhatás elvesztésének második fő okaként (17,3%) a válást nevezték meg, amely tulajdonképpen szintén „családi probléma", tehát a hajléktalan emberek több mint fele (57,1%) úgy érzi, hogy hajléktalanná válásának legfőbb oka személyes, kapcsolati-, családi konfliktusokban kereshető.

Ezzel együtt a Február 3. felmérések mindig erősen leegyszerűsített képet adnak a hajléktalanná válás okairól. A kvantitatív típusú, nagy tömeget megszólító módszerrel azonban nem is tehetünk ennél sokkal többet. Az életútelemzésekre és más „puha" információkra alapozó anyaggyűjtések sokkal mélyebb összefüggéseket képesek megvilágítani az olyan bonyolult és sokdimenziós jelenségekkel kapcsolatban, mint a hajléktalanság. Ezek szerint a lecsúszás, a hajléktalanná válás jelensége mögött a társadalom minden alrendszerét érintő, azokban mélyen és szervesen jelenlévő tényezők húzódnak meg, olyanok, mint a negatív mintát nyújtó vagy bántalmazó szülői viselkedés, az iskolai kirekesztés, a munkanélküliség, vagy az alkoholfogyasztás és kísérőjelenségei. A hajléktalanság általában jóval több, mint a lakhatás hiánya, és kiváltó okai között a rossz lakáshelyzet csak egy a sok lecsúszásra hajlamosító rizikófaktor közül.[9]

Természetesen a hajléktalanná válást közvetlenül megelőző, vagy az utcára kerülést konkrétan kiváltó okok fontosságát sem akarjuk elbagatellizálni. A lakhatási jogbizton-

9 Lásd erről bővebben: Breitner Péter: A hajléktalanná válás rizikófaktorai és a kiút lehetőségei, Mentés Másként – Tanulmányok a Van Esély Alapítvány programjáról, Van Esély Alapítvány, Budapest, 2010. (http://www.vanesely.hu/forum2.html)

ság (itt elsősorban a lakásbérletekre gondolunk) megerősítése és a lakhatási támogatások különböző formáinak rendezése és összegeinek racionalizálása nagyban javíthatná a helyzetet.[10]

A válaszadók (az imént említett személyes okok mellett) úgy érzik, hogy azért váltak hajléktalanná, mert valamilyen intézményből kerültek ki (állami gondozásból jött 5,2%, börtönből szabadult 5,3%, kórházból, vagy kórházból, szociális otthonból jött el 1,5%). Mások közvetlenül a lakhatásuk elvesztéséhez kötik hajléktalanságukat: a válaszadók 15%-a nem tudta tovább fizetni a lakásbérleti/albérleti díját, 7,7% számolt be arról, hogy a munkahelyével egybekötött lakhatás megszűnése miatt vált hajléktalanná, 6,5%-át kiüldözték a lakásából, 6,3%-át kilakoltatták, 4,8% a lakásmaffia áldozatának érzi magát és végül 3,2% lakása lakhatatlanná vált.

Tapasztalataink szerint a kérdezettek a hajléktalanná válás okaként leggyakrabban valamilyen, a *hajléktalanná válást közvetlenül megelőző eseményt* neveznek meg, Ezek mögött azonban mindig valamilyen, egyéni életútban rejtőző háttértényező húzódik meg.

A 2011-ben néhány nyitott kérdés is szerepelt a kérdőívünkben, amelyek a válaszadók szó szerinti válaszait tartalmazzák. Ezek közül az egyik kérdésünk így hangzott: ***„Miért kellett eljönnie abból a lakásból, ahol utoljára lakott?”*** A beérkező válaszok alapvetően visszaadják a családi okok túlsúlyát, valamint a gazdasági okok jelentőségét, de ezeken a konkrét válaszokon keresztül a hajléktalanná válás okainak más, az elszenvedőjük által szubjektíven megélt mélységeibe is belepillanthatunk. A 7000-nél is több válasz mögött ugyanennyi történet és ugyanennyi élet húzódik meg, amelyek közül itt most csak néhányból villanthatunk fel egy-egy mozzanatot, a válaszadók mondatai alapján.

A válaszok egy része rideg emberi viszonyokra mutat, és lemondóan fogalmazza meg, hogy mi volt az a „családi ok”, amely a lecsúszásban szerepet játszott:

„A szüleim kidobtak, mert nem szerettek.”
„Elhagyott a feleségem, más költözött a helyemre.”
„Testvérbosszú.”
„Nem tartok el 4 személyt 1 nyugdíjból.”
„Mert megutáltuk egymást a lakótársaimmal.”
„Anyám meghalt, mostohaapám kidobott.”
„Nagyon egyedül éreztem magam, ezért hagytam ott.”
„Szüleim eladták a lakást, és az új helyre nem akarták, hogy odaköltözzek, mert terhes voltam”
„Eladtam a lakásomat, a gyerekeim elvették az árát, nem volt hová mennem.”

10 Lásd erről bővebben: Dr. Győri Péter és Maróthy Márta Merre tovább? - Egy nemzeti hajléktalanügyi stratégia lehetséges keretei (stratégiai terület I.)

Más megfogalmazásokból, vagy még inkább azok sorai közül, azt olvashatjuk ki, hogy a válaszadó az utolsó lakáshasználata idején olyan társadalmi-gazdasági közegben élt, amelyben egy párkapcsolati konfliktus, partnerváltás könnyen felvetheti a lakhatás kérdését is:

„Eladtam a házam, odaköltöztem egy nőhöz, aztán kirúgott."
„Összejöttem a jelenlegi élettársammal."
„Otthagytam a Pistát."
„Beleszerettem Laciba"

A válaszok egy része viszont kifejezetten szegénységet, sőt nyomort jelez:

„Mert nem volt elég pénze a mamának hogy a külső helyet is fűtse."
„Sokan lettünk, már nem lehetett bírni."
„Nem volt tüzelőm."
„Áram nélküli penészes hely volt."
„Megszűnt az albérlet, másikba nem tudtam költözni, kaució hiánya miatt."
„Férjem meghalt, fiam örökségét a lakás feléből ki kellett fizetnem, másik fele tartozásra ment, és munkanélküli voltam."

Más válaszadók viszont a (helyi, vidéki) munkanélküliséget és az ebből következő ingázási, elvándorlási kényszert emelik ki:

„Nem volt munka, Pestre kellett jönnöm."
„Munkahelyeim máshol voltak, közben a ház állapota leromlott."
„Édesanyámnak elege lett abból, hogy minden munkahelyen csak 3-4 hónapig dolgoztam, és ahol laktam nincs munka."

Kutatói és segítői tapasztalatok egyaránt azt mutatják, hogy a hajléktalan emberek egy része olykor már-már extrém módon fixálódik az élettörténete, sorsa egy bizonyos pontján (fordulópontján), és valamilyen, a régmúltban bekövetkezett életeseményben látja a hajléktalanná válásának okát:

„Azt a lakást lányommal vettük közösen, aki az anyját is odavitte, akitől elváltam 1980-ban."
„Kirúgták az embereket az utcára 1990-ben."

A beszámolók másik csoportja paradox módon az életkezdésről, az önállósodásról szól. E válaszokkal kapcsolatban akár a néplélekben élő mesei motívumok, a „legkisebb fiú" és a „szerencsepróbálás" is eszünkbe juthatnak, miközben persze tudjuk jól, hogy a legkisebb fiúk szülői házból való távozása mögött mindig is a gazdasági és az öröklési rendből fakadó kényszer állt:

„Mert meg akartam próbálni az életet."
„Felnőtt vagyok. Önállósodtam."
„Nagykorú lettem."

Egy-egy válaszban viszont maga a lakásvesztési folyamat, illetve annak egy bizonyos, többnyire a végállomáshoz közeli pontja jelenik meg. A tapasztalatok azt mutatják, hogy e helyzetek mögött leggyakrabban zavaros anyagi és személyi viszonyok, alkohol és önfeladás húzódik meg (legtöbbször hasonló élethelyzetben vannak a lakásmaffia áldozatai is):

„Eladták a lakást a fejem fölül, amíg nem voltam otthon."
„Eladtuk, kiköltöztünk Csatár-hegyre, egy olcsó telket vettünk."
„Rom lett a kis családi ház, teleknek eladtuk, külterületen vettünk egy kis telket faházzal."
„Feleségem halála után eladtam lakásomat, és a pénz elfolyt."
„Albérletben laktam, a főbérlőt kilakoltatták."

A lecsúszási, hajléktalanná válási okok természetesen soha nem ilyen tiszta formában érvényesülnek, hanem egymásra hatva közösen fejtik ki hatásukat. A feltett kérdésekre adott válaszokat tulajdonképpen a valóság egy-egy narratívájának tekinthetjük. Az pedig nagyon sok mindentől függ, hogy ki hogyan emlékszik vissza a múltra, minek tulajdonít jelentőséget és minek nem, hogyan éli meg (visszamenőlegesen) a hajléktalanná válásának történetét, mit emel ki és mit nyom el magában akkor, amikor egy ehhez hasonló kérdésre kell választ adnia.

Győri Péter: „Cigány” – „nem-cigány” hajléktalanok[1]

Igazából ki a cigány? Az a cigány, akit a környezete cigánynak tart, vagy az a cigány, aki önmagáról megvallja, hogy ő cigány? De akkor nem cigány az, akiről a környezete azt mondja, hogy cigány, viszont magát nem tartja annak? Vagy csak az a cigány, akiről a környezete is ezt mondja és maga is ezt vallja? Több kutató hosszú és izgalmas vitákat folytat e kérdésekről. Mi nem vindikáljuk magunknak a jogot, hogy megmondjuk, ki a cigány. Ezért elemzésünk során megpróbálunk annak megfelelően fogalmazni, ahogy az adott kérdést föltettük, és ahogy a válaszolók válaszoltak.[2]

Kikről mondták már, hogy cigány?

2011 februárjában a budapesti és vidéki hajléktalan emberek körében lebonyolított önkitöltős (ha segítségre volt szükség, akkor hagyományosan lekérdezett) kérdezés során a több mint hétezer válaszadó **25,5%-a** számolt be arról, már mondták rá, hogy cigány. Ez többszöröse a cigányok teljes hazai népességen belüli részarányának. Minél fiatalabb hajléktalanokról van szó, annál nagyobb a valószínűsége, hogy az illetőről mondták már, hogy cigány. **A fiatal, 20-29 év közötti hajléktalanok 44%-áról mondták már, hogy cigány.** E tekintetben nincs lényeges különbség a férfiak és nők között (mármint abban nincs lényeges különbség, hogy mind a férfiaknál, mind a nőknél minél fiatalabb korcsoportot tekintünk, annál nagyobb arányban találkozunk azzal a válasszal, hogy mondták már a kérdezettről, hogy ő cigány). ***(1. tábla)***

De összességében a hajléktalan nők körében mégiscsak érzékelhetően többen vannak, akikről már mondták, hogy cigány (29%-uk, a férfiaknál ez 24%). Jelenlegi lakhatási módjukat vagy hajléktalancsoportba tartozásukat tekintve a női fapadosokon (ingyenes éjjeli menedékhelyeken) élők körében a legnagyobb azok aránya (33%), akikről környezetük azt mondta, hogy cigány. Szintén magas a cigánynak mondottak aránya a többiekhez képest a közterületeken élő nők körében (31%), de még a női átmeneti szállókon

1 Lásd erről még: Győri Péter: Fedél nélkül élők. In: Az utcák népe, Otthontalanul… Tégy az emberért! 6. kötet, 2008. Lengyel Gabriella: Cigánynak vélt hajléktalanok. In: Mindennapi hajléktalanság, Otthontalanul… Tégy az emberért! 7. kötet, 2010.

2 Két kérdésre válaszolhattak a Budapest és 16 vidéki város közterületein élő, vagy hajléktalan szállásain lakó hajléktalan emberek a 2011. február 3-i kérdőíves kérdezés során: az első kérdés így szólt: ***„Mondták-e már Önre, hogy cigány?***, a másik kérdés pedig a következő volt: ***„Ön cigánynak tartja-e magát?”*** (Ahol az egyszerűség kedvéért csak „cigány” emberről szólunk idézőjelek között, ott az első kérdésre adott válaszok alapján fogalmazunk.)

lakók között is nagyobb arányban vannak cigánynak mondott emberek (28%), mint bármely férfi csoporton belül. ***(2. tábla)***

Mondták-e már róla, hogy cigány – cigánynak vallja-e magát?

Azok közül a férfiak közül, akikről mondták már, hogy cigány, a többség (54%-uk) önmagát is cigánynak vallja, 43%-uk viszont nem (3% nem válaszolt). Azok közül a nők közül, akikről mondták már, hogy cigány, szintén a többség (60%-uk) önmagát is cigánynak vallja, 36%-uk nem (4% nem válaszolt). Azok közül, akikről nem mondták még, hogy cigány, lényegében senki nem is vallja magát cigánynak. Akik önmagukat cigánynak vallják, azok szinte kivétel nélkül úgy válaszoltak, hogy volt már olyan helyzet, amikor mondták rá, hogy ő cigány.

Mindenesetre kevesebben vannak, akik magukat cigánynak vallják (a férfiak körében 15%, a nők körében 20%), mint akikről környezetük mondta már, hogy ő cigány. De még ez a „szűkebb” csoport is felülreprezentált, ha a cigány népesség teljes népességen belüli arányát tekintjük. Ugyanakkor az óvatos szakértői becslések szerint a hazai mélyszegénységben élő népességen belül a romák aránya 2001-2006 között 24%-ról 32%-ra nőtt, s ez magasabb, mint a mi mérésünk szerinti részarány (az összehasonlítás lényegében alig lehetséges az eltérő módszertanok miatt)[3]. ***(3. tábla)***

Ha azonban korcsoportonként is megvizsgáljuk, hogy hányan vallják magukat cigánynak, igen-igen figyelemre méltó jelenségre bukkanunk: a férfiak körében átlagosan 15% azok aránya, akik cigánynak vallják magukat, azonban a 30-39 éves hajléktalan férfiak körében ez az arány 22%, a 20-29 éves férfiak körében már 30%. A nők körében ennél is látványosabb a korcsoportonkénti különbség, a 60 évesnél idősebb hajléktalan nők körében a magukat cigánynak vallók aránya nem éri el a 10%-ot, de a 30-39 évesek körében arányuk már 33%, **a huszonéves hajléktalan nők körében pedig az önmagukat cigánynak vallók aránya már 39%!** Vagyis a fiatal, fiatal-középkorú hajléktalanok körében **megjelent egy immár markáns hajléktalan-cigány népesség, különösen a fiatal hajléktalan nők körében.** ***(4. tábla)***

3 Bass László, Darvas Ágnes, Ferge Zsuzsa: A gyermekszegénység elleni nemzeti program kimunkálása. A szegénységben élők helyzetének változása 2001 és 2006 között – különös tekintettel a gyermekes családokra (ELTE TáTK, MTA Gyermekprogram Iroda). Hablicsek László: A roma népesség iskolázottságának területi alakulása: tények és becslések. Kisebbségkutatás, 2007/4.

Települések

Mielőtt elhamarkodott következtetésekre jutnánk: a különböző városokban megkérdezett hajléktalan emberek körében Budapesten egészében közel átlagos azok aránya, akikről mondták már, hogy cigány (26%), az országos átlagnál jellegzetesen magasabb arányokat Veszprémben (37%), Zalaegerszegen (36%), Debrecenben (30%), Pécset (29%), Nagykanizsán (28%) találunk, vagyis **elsősorban a dunántúli városközpontokban**, miközben Észak-kelet Magyarország centrumában, Miskolcon „csak” 18% azon hajléktalanok aránya, akikről mondták már, hogy cigány. ***(5. tábla)***

Migráció

Általában elmondható, hogy a hajléktalanellátó intézményeket többségében azok az emberek veszik igénybe, akik abban a megyében születtek, ahol az intézmény működik. A be- vagy odavándorlás általában is, s úgy látszik, hogy a hajléktalanná váltak körében is legkevésbé irányul az Észak-keleti, illetve keleti régiók felé, közepes a Közép-magyarországi, jelentősebb a dunántúli régiókban. Budapest ilyen szempontból egyedülálló helyzetben van. Budapestre – egy idő után ismét – jelentős bevándorlás jellemző, ez mutatkozik meg abban is, hogy a budapesti hajléktalan emberek valamivel több mint fele (53%-a) máshonnan származik, máshol volt születési helye. Budapesten a legnagyobb a különbség a „cigány” és „nem-cigány” hajléktalan emberek migrációjának mintázata között. Budapesten a hajléktalan „cigány” emberek döntő többsége (72%-a) nem budapesti születésű, leginkább Borsodból, Szabolcsból származik. A budapesti „nem-cigány” hajléktalanok körében a máshonnan származottak aránya 49%, a többiek Budapesten születtek. (Ne tévesszen meg bennünket: természetesen más az, hogy ki honnan származik, hol született, s más az, hogy a család vagy ő maga korábban már elköltözött a születési helyről, s akár évek múltával aztán honnan lett hajléktalan.)

De a „cigány” hajléktalanok migrációja más szempontból is különböző mintázatokat mutat. Nem kevés településen a hajléktalan „cigány” emberek körében inkább fordulnak elő az adott megyéből származóak (Debrecen, Nyíregyháza, Nagykanizsa, Kecskemét, Pécs, Zalaegerszeg), mint a „nem-cigányok” körében. Vagyis az itt élő hajléktalanok esetében a „nem-cigányok” inkább bevándorlók, mint a „cigány” hajléktalanok. Más településeken kiegyenlített a helyzet, vagy valamivel több bevándorlót találunk a „cigányok” körében. Vagyis általánosságban egyáltalán nem mondhatjuk, hogy a hajléktalan népességen belül a „cigányok” mobilabbak, mint a „nem-cigányok”, sőt. De ismételjük: Budapest helyzete ilyen szempontból teljesen sajátos. ***(6. tábla)***

Iskolai végzettség

A hajléktalan férfiak 37%-a szakmunkás képző bizonyítványt tud fölmutatni, 33%-uknak csupán nyolc osztályos iskolai végzettsége van (6%-uk még ezzel sem rendelkezik). **A cigánynak mondott hajléktalan férfiak körében azonban a legfeljebb nyolc osztályt végzettek vannak többségben** (8 osztálya van 41%-nak, az sincs 12%-nak). De a hajléktalan nők körében még ennél is sokkal riasztóbb a helyzet. **A cigánynak mondott hajléktalan nők 51%-ának legfeljebb általános iskolai 8 osztályos végzettsége van, és 25%-uknak még ilyen végzettsége sincs! Ez lényegében tömeges XXI. századi félanalfabéta, rendkívül nyomorúságos helyzetet mutat.**

A nyolc általánost sem végzett hajléktalan férfiak körében a cigánynak mondottak részaránya 47%, a nők körében 54%. A csupán nyolc osztályt végzett hajléktalan férfiak között a cigánynak mondottak aránya 31%, a nők körében 33%. (Mondanunk sem kell, minél magasabb iskolai végzettségű csoportokat tekintünk, annál alacsonyabb a cigánynak mondott emberek aránya.) A különböző típusú hátrányok kiemelkedő halmozódását mutatja ez a kép. ***(7. tábla)***

Hajléktalanná válás oka

A hajléktalanná válás okaira vonatkozóan (lakásvesztés, kiüldözés, lakhatatlanná vált lakás stb.) hasonló válaszokat adtak a cigánynak mondott megkérdezettek és a cigánynak nem mondott emberek. Némi különbséget azok körében találunk, akik az állami gondozásból kikerülést nevezik meg hajléktalanná válásuk okaként. Ezt az okot a hajléktalanok 5%-a tekinti hajléktalanná válása okának, a cigánynak mondott emberek között arányuk ennek kétszerese, 11%. Ennek oka valószínűleg nem más, mint az a tudott tény, hogy az állami gondozásban lévők körében messze felül vannak reprezentálva a cigány gyerekek, fiatalok. ***(8. tábla)***

Csatesz: Madárijesztő

Megélhetés – munka - jövedelem

Az összes válaszadó 12%-a jelölte meg megélhetése egyik formájaként a kéregetést, koldulást. A cigánynak mondott hajléktalanok körében ez a megélhetési forma kétségtelenül gyakoribb – a férfiak körében 16% (a „nem-cigány” férfiak körében 11%), a nők körében 19% (a „nem-cigány” nők körében 9%). A hajléktalan „kolduló cigányasszony” toposznak tehát van mérhető alapja, azonban ez nem általánosítható, s mellesleg a jelenség okait is érdemes megvizsgálni. ***(9. tábla)***

Az összes válaszadó közel 1/4-e jelölte meg megélhetése egyik formájaként a gyűjtögetést, kukázást. Nem jellemző ez a megélhetési forma a „nem-cigány” nők körében (15%-uk említi e megélhetési módot), de a többiek körében sajnos igen sokan szorulnak erre a megélhetésre (a „cigány” férfiak 25%-a, a „nem-cigány” férfiak 21%-a, a „cigány” nők 26%-a). Előző évekbeli méréseink eredményei alapján bizton állíthatjuk, hogy e megélhetési forma fontosságának, gyakoriságának növekedése egyértelműen az egyéb megélhetési formák, magyarul a valamilyen munkavállalási lehetőségek radikális visszaszorulásának a következménye. ***(10. tábla)***

Nincs különbség az egyes csoportok között arra a kérdésre adott válaszaikban, hogy munkavállalásának akadályát jelenti-e, hogy nem lehet munkát találni. Mind a férfiak, mind a nők, mind a cigánynak tartott, mind a cigánynak nem mondott hajléktalan emberek **67-71%-a említi, hogy a munkahiány akadályozza munkavállalásukat** (ettől még adódnak némi munkák alkalmanként). ***(11. tábla)***

Majdnem ugyanez érvényes a „Dolgozott-e az elmúlt hét napban?” kérdésre adott válaszokra is. A férfiak 69-73%-a, a nők 79%-a válaszolta azt, hogy nem dolgozott a megkérdezést megelőző hét nap során. Ebben persze benne vannak a nyugdíjasok, a munkaképtelenek is, és tudjuk, hogy ebben a válaszban benne van az is, hogy ki mit ért „dolgozás” alatt (pl. az „újságozást”, „lomizást”, alkalmi besegítést stb. ideérti-e vagy sem). **Az aktív korú hajléktalan népességre vetítve ez katasztrofális mértékű inaktivitási rátát jelez.** ***(12. tábla)***

Azon túl, hogy dolgozott-e az illető az elmúlt hét nap során, azt is megkérdeztük, hogy egyáltalán „Tud-e dolgozni?”. A férfiaknak csupán 27%-a, a nőknek pedig csak 22%-a nyilatkozott úgy, hogy igen, tud dolgozni. Figyelemre méltó, hogy **mind a férfiak, mind a nők körében inkább a cigánynak mondott emberek állítják, hogy ők képesek, tudnak – pontosabban tudnának – dolgozni.**

Azonban a legtöbben e kérdésre azzal válaszoltak, hogy az öregség, betegség, rokkantság áll munkavállalásuk útjába (a „cigány” férfiak 38%-a, a „nem-cigány” férfiak 46%-a, a „cigány” nők 45%-a, a „nem cigány” nők 52%-a). A többiek a dolgozás akadályaként a jó munkahely, szakma, fizetés hiányát említik (15-16%), vagy egyéb bajaikat (pszichés problémájukat, függőségüket, vagy éppen kinézetüket: 8-11%) – e tekintetben azonban nincs markáns különbség a cigánynak mondott és a cigánynak nem mondott hajléktalan emberek között.

„Cigány” – „nem-cigány” hajléktalanok

E lesújtó helyzet másik oldala, hogy 2011 elején a válaszadó hajléktalan emberek kevesebb mint 1/3-ának volt valamilyen rendszeres vagy alkalmi munkából származó jövedelme (a férfiak 31%-ának, a nők 20%-ának). E tekintetben sincs mérhető különbség a „cigány”, „nem-cigány” hajléktalanok között. ***(13. tábla)***

Összegzés

Az ezredfordulón azon kaptuk magunkat, hogy mintha egyre több cigány származású emberrel találkoznánk a Budapest közterületein élők, vagy éppen a hajléktalan szállásokat igénybe vevők körében. Ez teljesen ellentmondott annak a korábbi tapasztalatnak, hogy a történelmi-társadalmi viharokat egyfajta „összebújással” túlélő magyarországi cigányság tradicionálisnak mondható mély nyomora nem találkozott össze az új keletű, vagy új keletűnek vélt tömeges hajléktalan élethelyzettel. A kilencvenes években a nem-cigány páriák, földönfutóvá vált emberek töltötték meg a megnyíló hajléktalan szállásokat, kényszerültek az utcára „lakni”. A változást észlelve elkezdtük „óvatosan” megkérdezni minden éves február 3-i felmérésünk során, hogy az illetőre mondták-e már, hogy ő cigány.

Budapesten 2004 óta, a már akkor is igen magas 19%-os arányról 2011-re 26%-ra nőtt a hajléktalan emberek körében a „cigány” emberek aránya.

A szálak sajnos összeértek.

A mélyszegénység, az iskolázatlanság, az új évezred félanalfabétizmusa, az etnikai és olykor nemi alávetettség, a rendszeres, tisztes jövedelemszerző munka világából való kiszorítottság, települések és régiók teljes ellehetetlenülése és a földönfutó, hajléktalan, fedél nélküli lét egy tömbbé szerveződésének vagyunk tanúi.

A „hajléktalan világban” elkerülhetetlenül és markánsan, mindennapi szinten megjelennek az iskolai és munkahelyi diszkriminációnak, mély egyenlőtlenségnek, a települési és etnikai szegregációnak, a szociális, egészségügyi, pszichiátriai-addiktológiai és a lakhatási rendszerek hiányainak és diszfunkcióinak a következményei, hogy azt ne mondjuk, produktumai. E folyamatok következményeivel találjuk szembe magunkat a mindennapokban is, s akkor is, amikor egyszerre több mint hétezer hajléktalan ember válaszaival szembesülünk.

Táblák

1. tábla

Életkor	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”			
	Igen	Nem	Nem válaszol	Együtt
- 19 éves	6	15		**21**
	28,6%	71,4%		**100,0%**
20 - 29 éves	185	229	10	**424**
	43,6%	54,0%	2,4%	**100,0%**
30 - 39 éves	334	630	38	**1002**
	33,3%	62,9%	3,8%	**100,0%**
40 - 49 éves	589	1321	55	**1965**
	30,0%	67,2%	2,8%	**100,0%**
50 - 59 éves	519	1882	57	**2458**
	21,1%	76,6%	2,3%	**100,0%**
60 - 69 éves	148	843	30	**1021**
	14,5%	82,6%	2,9%	**100,0%**
70 - éves	22	155	7	**184**
	12,0%	84,2%	3,8%	**100,0%**
Együtt	**1803**	**5075**	**197**	**7075**
	25,5%	**71,7%**	**2,8%**	**100,0%**

„Cigány” – „nem-cigány” hajléktalanok

Neme	Életkor	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”			
		Igen	Nem	Nem válaszol	Együtt
Férfi	- 19 éves	4	10		**14**
		28,6%	71,4%		**100,0%**
	20 - 29 éves	131	161	8	**300**
		43,7%	53,7%	2,7%	**100,0%**
	30 - 39 éves	247	486	28	**761**
		32,5%	63,9%	3,7%	**100,0%**
	40 - 49 éves	435	1030	40	**1505**
		28,9%	68,4%	2,7%	**100,0%**
	50 - 59 éves	379	1480	47	**1906**
		19,9%	77,6%	2,5%	**100,0%**
	60 - 69 éves	111	668	23	**802**
		13,8%	83,3%	2,9%	**100,0%**
	70 - éves	17	119	3	**139**
		12,2%	85,6%	2,2%	**100,0%**
	Együtt	**1324**	**3954**	**149**	**5427**
		24,4%	**72,9%**	**2,7%**	**100,0%**
Nő	- 19 éves	1	5		**6**
		16,7%	83,3%		**100,0%**
	20 - 29 éves	50	57	2	**109**
		45,9%	52,3%	1,8%	**100,0%**
	30 - 39 éves	76	124	8	**208**
		36,5%	59,6%	3,8%	**100,0%**
	40 - 49 éves	137	246	14	**397**
		34,5%	62,0%	3,5%	**100,0%**
	50 - 59 éves	123	352	7	**482**
		25,5%	73,0%	1,5%	**100,0%**
	60 - 69 éves	32	166	4	**202**
		15,8%	82,2%	2,0%	**100,0%**
	70 - éves	4	33	3	**40**
		10,0%	82,5%	7,5%	**100,0%**
	Együtt	**423**	**983**	**38**	**1444**
		29,3%	**68,1%**	**2,6%**	**100,0%**

2. tábla

Neme	Adatfelvétel helye	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”			
		Igen	Nem	Nem válaszol	Együtt
Férfi	Közterület	546	1612	62	**2220**
		24,6%	72,6%	2,8%	**100,0%**
	Éjjeli menedékhely	365	965	38	**1368**
		26,7%	70,5%	2,8%	**100,0%**
	Átmeneti szálló	283	857	41	**1181**
		24,0%	72,6%	3,5%	**100,0%**
	Speciális szálló	137	544	10	**691**
		19,8%	78,7%	1,4%	**100,0%**
	Együtt	**1331**	**3978**	**151**	**5460**
		24,4%	**72,9%**	**2,8%**	**100,0%**
Nő	Közterület	191	391	26	**608**
		31,4%	64,3%	4,3%	**100,0%**
	Éjjeli menedékhely	91	181	6	**278**
		32,7%	65,1%	2,2%	**100,0%**
	Átmeneti szálló	120	309	6	**435**
		27,6%	71,0%	1,4%	**100,0%**
	Speciális szálló	24	104	1	**129**
		18,6%	80,6%	,8%	**100,0%**
	Együtt	**426**	**985**	**39**	**1450**
		29,4%	**67,9%**	**2,7%**	**100,0%**

3. tábla

Neme	„Ön cigánynak tartja-e magát?”	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”			
		Igen	Nem	Nem válaszol	Együtt
Férfi	Igen	704	88	5	**797**
		53,5%	2,2%	3,4%	**14,7%**
	Nem	568	3830	27	**4425**
		43,1%	97,0%	18,1%	**81,7%**
	Nem válaszol	45	31	117	**193**
		3,4%	,8%	78,5%	**3,6%**
	Együtt	**1317**	**3949**	**149**	**5415**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
Nő	Igen	253	36	2	**291**
		59,8%	3,7%	5,1%	**20,1%**
	Nem	151	934	5	**1090**
		35,7%	94,9%	12,8%	**75,4%**
	Nem válaszol	18	14	32	**64**
		4,3%	1,4%	82,1%	**4,4%**
	Együtt	**423**	**984**	**39**	**1446**
		100,0%	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

4. tábla

Neme	Életkor	„Ön cigánynak tartja-e magát?”			
		Igen	Nem	Nem válaszol	Együtt
Férfi	- 19 éves	3	11		**14**
		21,4%	78,6%		**100,0%**
	20 - 29 éves	90	193	13	**296**
		30,4%	65,2%	4,4%	**100,0%**
	30 - 39 éves	163	555	38	**756**
		21,6%	73,4%	5,0%	**100,0%**
	40 - 49 éves	255	1179	66	**1500**
		17,0%	78,6%	4,4%	**100,0%**
	50 - 59 éves	207	1647	49	**1903**
		10,9%	86,5%	2,6%	**100,0%**
	60 - 69 éves	66	714	22	**802**
		8,2%	89,0%	2,7%	**100,0%**
	70 - éves	16	120	4	**140**
		11,4%	85,7%	2,9%	**100,0%**
	Együtt	**800**	**4419**	**192**	**5411**
		14,8%	**81,7%**	**3,5%**	**100,0%**
Nő	- 19 éves	1	5		**6**
		16,7%	83,3%		**100,0%**
	20 - 29 éves	43	65	2	**110**
		39,1%	59,1%	1,8%	**100,0%**
	30 - 39 éves	68	129	12	**209**
		32,5%	61,7%	5,7%	**100,0%**
	40 - 49 éves	92	280	24	**397**
		23,2%	70,5%	6,0%	**100,0%**
	50 - 59 éves	67	401	15	**483**
		13,9%	83,0%	3,1%	**100,0%**
	60 - 69 éves	17	179	6	**202**
		8,4%	88,6%	3,0%	**100,0%**
	70 - éves	2	34	4	**40**
		5,0%	85,0%	10,0%	**100,0%**
	Együtt	**290**	**1093**	**63**	**1447**
		20,0%	**75,5%**	**4,4%**	**100,0%**

5. tábla

„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	Település																	Együtt
	Budapest	Győr	Miskolc	Debrecen	Kecskemét	Szeged	Székesfehérvár	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Pécs	Dunaújváros	Nyíregyháza	Szolnok	Veszprém	Szombathely	Tatabánya	Törökszentmiklós	
Igen	817	110	89	122	44	97	52	26	30	145	49	69	25	74	36	39	4	**1828**
	25,5%	27,6%	17,9%	29,8%	20,9%	27,4%	19,8%	28,0%	36,1%	29,2%	16,8%	29,2%	20,2%	36,5%	24,7%	22,9%	18,2%	**25,4%**
Nem	2289	282	377	268	162	244	210	64	53	343	235	162	99	123	107	129	18	**5165**
	71,5%	70,9%	76,0%	65,5%	76,8%	68,9%	79,8%	68,8%	63,9%	69,2%	80,8%	68,6%	79,8%	60,6%	73,3%	75,9%	81,8%	**71,8%**
Együtt	3200	398	496	409	211	354	263	93	83	496	291	236	124	203	146	170	22	**7195**
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**

6. tábla

Kérdezés helye	Születési helye	„Ön cigánynak tartja-e magát?”		
		Igen	Nem	Együtt
Budapest	**Budapest**	**28%**	**51%**	**47%**
	BAZ megye	15%	6%	**7%**
	Pest megye	8%	7%	**7%**
	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	21%	6%	**9%**
	Más megyékben	28%	30%	**30%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*462*	*2 371*	**2 940**
Dunaújváros	**Fejér megye**	**54%**	**57%**	**57%**
	Budapest	13%	8%	**9%**
	Más megyékben	33%	35%	**34%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*24*	*231*	**260**
Veszprém	**Veszprém megye**	**61%**	**63%**	**62%**
	Más megyékben	39%	37%	**38%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*51*	*135*	**192**
Tatabánya	**Komárom-Esztergom megye**	**46%**	**68%**	**65%**
	BAZ megye	27%	1%	**4%**
	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	14%	4%	**6%**
	Más megyékben	13%	27%	**25%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*22*	*136*	**158**
Győr	**Győr-Moson-Sopron megye**	**57%**	**66%**	**66%**
	Veszprém megye	14%	5%	**6%**
	Más megyékben	29%	29%	**28%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*44*	*319*	**368**
Székesfehérvár	**Fejér megye**	**57%**	**67%**	**66%**
	Más megyékben	43%	33%	**34%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*23*	*223*	**249**
Zalaegerszeg	**Zala megye**	**87%**	**58%**	**67%**
	Más megyékben	13%	42%	**33%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*23*	*55*	**82**
Szeged	**Csongrád megye**	**63%**	**71%**	**69%**
	Békés megye	11%	10%	**10%**
	Más megyékben	26%	19%	**21%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*54*	*275*	**340**
Pécs	**Baranya megye**	**71%**	**68%**	**70%**
	Más megyékben	29%	32%	**30%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*125*	*329*	**462**

Kérdezés helye	Születési helye	„Ön cigánynak tartja-e magát?”		
		Igen	Nem	Együtt
Szolnok	**Jász-Nagykun-Szolnok megye**	**64%**	**72%**	**71%**
	BAZ megye	14%	1%	**3%**
	Más megyékben	22%	27%	**26%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*14*	*104*	**120**
Kecskemét	**Bács-Kiskun megye**	**92%**	**72%**	**73%**
	Más megyékben	8%	28%	**27%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*13*	*179*	**197**
Szombathely	**Vas megye**	**71%**	**76%**	**76%**
	Más megyékben	29%	24%	**24%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*21*	*107*	**133**
Nagykanizsa	**Zala megye**	**80%**	**75%**	**76%**
	Somogy megye	15%	8%	**10%**
	Más megyékben	5%	17%	**14%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*20*	*72*	**93**
Nyíregyháza	**Szabolcs-Szatmár-Bereg me-**	**77%**	**75%**	**76%**
	BAZ megye	19%	1%	**5%**
	Hajdú-Bihar megye	0%	15%	**12%**
	Más megyékben	4%	9%	**7%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*43*	*175*	**224**
Miskolc	**BAZ megye**	**82%**	**82%**	**81%**
	Más megyékben	18%	18%	**19%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*66*	*384*	**485**
Törökszent-miklos	**Jász-Nagykun-Szolnok megye**	**100%**	**79%**	**82%**
	Más megyékben	0%	21%	**18%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*3*	*19*	**22**
Debrecen	**Hajdú-Bihar megye**	**94%**	**81%**	**84%**
	Más megyékben	6%	19%	**16%**
	Együtt (%)	100%	100%	**100%**
	Együtt (fő)	*49*	*290*	**383**

7. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	„Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?”							
		kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	általános iskola nyolc osztály	szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	szakiskolai bizonyítvány	érettségi	főiskolai, egyetemi oklevél	nincs válasz	Együtt
Férfi	Igen	162	546	398	78	86	18	30	**1318**
		47,2%	30,8%	19,8%	20,3%	13,5%	10,0%	36,1%	**24,4%**
	Nem	168	1177	1569	300	534	157	41	**3946**
		49,0%	66,3%	78,0%	77,9%	84,1%	87,2%	49,4%	**72,9%**
	Együtt	343	1775	2011	385	635	180	83	**5412**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**
Nő	Igen	107	216	43	24	20	7	8	**425**
		53,8%	32,7%	15,5%	29,6%	12,9%	13,5%	36,4%	**29,4%**
	Nem	83	426	232	57	132	44	10	**984**
		41,7%	64,4%	83,5%	70,4%	85,2%	84,6%	45,5%	**68,0%**
	Együtt	199	661	278	81	155	52	22	**1448**
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	**100,0%**

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	„Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?”							
		kevesebb, mint nyolc általános iskolai osztály	általános iskola nyolc osztály	szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	szakiskolai bizonyítvány	érettségi	főiskolai, egyetemi oklevél	nincs válasz	Együtt
Férfi	Igen	162	546	398	78	86	18	30	1318
		12,3%	41,4%	30,2%	5,9%	6,5%	1,4%	2,3%	100,0%
	Nem	168	1177	1569	300	534	157	41	3946
		4,3%	29,8%	39,8%	7,6%	13,5%	4,0%	1,0%	100,0%
	Együtt	**343**	**1775**	**2011**	**385**	**635**	**180**	**83**	**5412**
		6,3%	**32,8%**	**37,2%**	**7,1%**	**11,7%**	**3,3%**	**1,5%**	**100,0%**
Nő	Igen	107	216	43	24	20	7	8	425
		25,2%	50,8%	10,1%	5,6%	4,7%	1,6%	1,9%	100,0%
	Nem	83	426	232	57	132	44	10	984
		8,4%	43,3%	23,6%	5,8%	13,4%	4,5%	1,0%	100,0%
	Együtt	**199**	**661**	**278**	**81**	**155**	**52**	**22**	**1448**
		13,7%	**45,6%**	**19,2%**	**5,6%**	**10,7%**	**3,6%**	**1,5%**	**100,0%**

8. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	Hajléktalanná válásom oka: állami gondozásból kerültem ki		
		nem választ ki	kiválaszt	Együtt
Férfi	Igen	1187	144	**1331**
		89,2%	10,8%	**100,0%**
	Nem	3857	121	**3978**
		97,0%	3,0%	**100,0%**
	Együtt	**5187**	**273**	**5460**
		95,0%	**5,0%**	**100,0%**
Nő	Igen	378	48	**426**
		88,7%	11,3%	**100,0%**
	Nem	950	35	**985**
		96,4%	3,6%	**100,0%**
	Együtt	**1363**	**87**	**1450**
		94,0%	**6,0%**	**100,0%**

9. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	Megélhetési forrás: kéregetésből, koldulásból		
		nem választ ki	kiválaszt	Együtt
Férfi	Igen	1081	207	**1288**
		83,9%	16,1%	**100,0%**
	Nem	3458	417	**3875**
		89,2%	10,8%	**100,0%**
	Együtt	**4647**	**644**	**5291**
		87,8%	**12,2%**	**100,0%**
Nő	Igen	334	76	**410**
		81,5%	18,5%	**100,0%**
	Nem	875	86	**961**
		91,1%	8,9%	**100,0%**
	Együtt	**1235**	**165**	**1400**
		88,2%	**11,8%**	**100,0%**

10. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	Megélhetési forrás: gyűjtögetésből, kukázásból		
		nem választ ki	kiválaszt	Együtt
Férfi	Igen	969	318	**1287**
		75,3%	24,7%	**100,0%**
	Nem	3048	825	**3873**
		78,7%	21,3%	**100,0%**
	Együtt	4115	1173	**5288**
		77,8%	22,2%	**100,0%**
Nő	Igen	306	105	**411**
		74,5%	25,5%	**100,0%**
	Nem	820	141	**961**
		85,3%	14,7%	**100,0%**
	Együtt	1147	254	**1401**
		81,9%	18,1%	**100,0%**

11. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	Munkavégzés akadálya: nem lehet munkát találni		
		nem választ ki	kiválaszt	Együtt
Férfi	Igen	879	417	**1296**
		67,8%	32,2%	**100,0%**
	Nem	2772	1138	**3910**
		70,9%	29,1%	**100,0%**
	Együtt	**3742**	**1599**	**5341**
		70,1%	**29,9%**	**100,0%**
Nő	Igen	279	140	**419**
		66,6%	33,4%	**100,0%**
	Nem	685	287	**972**
		70,5%	29,5%	**100,0%**
	Együtt	**984**	**442**	**1426**
		69,0%	**31,0%**	**100,0%**

12. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	„Dolgozott az elmúlt hét napban (2011. január 27- február 2 között)?”			
		Igen, dolgoztam	Nem dolgoztam (pl. nincs munkája, nyugdíjas)	Nincs válasz	Együtt
Férfi	Igen	358	908	58	**1324**
		27,0%	68,6%	4,4%	**100,0%**
	Nem	947	2879	123	**3949**
		24,0%	72,9%	3,1%	**100,0%**
	Együtt	**1324**	**3893**	**207**	**5424**
		24,4%	**71,8%**	**3,8%**	**100,0%**
Nő	Igen	75	336	12	**423**
		17,7%	79,4%	2,8%	**100,0%**
	Nem	187	776	19	**982**
		19,0%	79,0%	1,9%	**100,0%**
	Együtt	**268**	**1139**	**37**	**1444**
		18,6%	**78,9%**	**2,6%**	**100,0%**

13. tábla

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	„Tud-e dolgozni?”					
		munkaképes	öreg, beteg, rokkant	nincs jó (munkahely, szakma, fizetés)	nem tud (ideg, alkohol, kinézet)	másért képtelen	Együtt
Férfi	Igen	371	480	210	171	47	**1279**
		29,0%	37,5%	16,4%	13,4%	3,7%	**100,0%**
	Nem	1002	1752	549	401	133	**3837**
		26,1%	45,7%	14,3%	10,5%	3,5%	**100,0%**
	Együtt	**1398**	**2287**	**791**	**589**	**184**	**5249**
		26,6%	**43,6%**	**15,1%**	**11,2%**	**3,5%**	**100,0%**
Nő	Igen	108	184	69	40	12	**413**
		26,2%	44,6%	16,7%	9,7%	2,9%	**100,0%**
	Nem	197	497	148	71	40	**953**
		20,7%	52,2%	15,5%	7,5%	4,2%	**100,0%**
	Együtt	**310**	**695**	**227**	**115**	**54**	**1401**
		22,1%	**49,6%**	**16,2%**	**8,2%**	**3,9%**	**100,0%**

Neme	„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”	„Rendszeres és/vagy alkalmi munka jövedelme volt-e?”		
		Nem	Igen	Együtt
Férfi	Igen	858	430	1288
		66,6%	33,4%	100,0%
	Nem	2666	1209	3875
		68,8%	31,2%	100,0%
	Együtt	**3629**	**1662**	**5291**
		68,6%	**31,4%**	**100,0%**
Nő	Igen	331	80	411
		80,5%	19,5%	100,0%
	Nem	766	195	961
		79,7%	20,3%	100,0%
	Együtt	**1122**	**279**	**1401**
		80,1%	**19,9%**	**100,0%**

Győri Péter: Amit tudunk – 10 év

Alapinformációk a Budapesten élő hajléktalan emberekről 1999-2009[1]

Ez az írásunk nem egy-egy február harmadikai hajléktalan adatfelvétel eredményeinek az elemzését tartalmazza, hanem tíz év összehasonlítható információinak – szándékaink szerint – egyszerű, világos, áttekinthető összefoglalását adja, tíz év tendenciáit mutatja be, dokumentálja. Az utóbbi néhány évben a február harmadikai kérdőíves szociológiai felmérést egyre több vidéki városban is lebonyolítjuk, azonban tíz év adatai „csak" Budapestről, a Budapesten működő hajléktalan szállók lakóiról, illetve a Budapest közterületein élő fedél nélküli emberekről állnak rendelkezésünkre[2]. Ezért ez az összefoglaló Budapest hajléktalan népessége összetételének időbeli alakulását mutatja be oly módon, hogy a szűkebben vett hajléktalanok két főbb csoportjának, a (bármilyen) hajléktalan szállókon lakók csoportjának és a közterületeken élő fedél nélküliek csoportjának az összetételét is külön-külön végigkövetjük a tíz év alatt[3].

A budapesti hajléktalan emberek körében megkérdezettek/válaszadók száma 1999-2004 között 2500 fő körül, 2005 után 4000 fő körül volt.

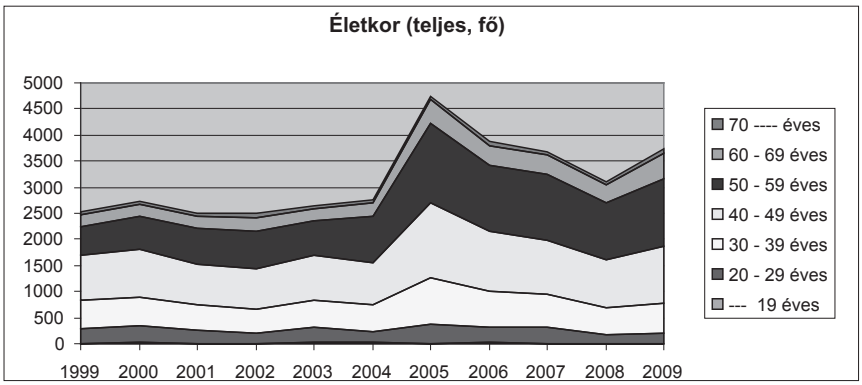

A hajléktalan szállókon lakók körében megkérdezettek/válaszadók száma többnyire 2200-2500 fő körül mozgott, míg **a fedél nélkül élők** körében megkérdezettek/válasz-

1 A tanulmány a Menhely Alapítvány megbízásából a Hajléktalanokért Közalapítvány támogatásával készült.

2 „Csak" Budapest hajléktalan népessége összetételének alakulását tekintjük át, azonban legjobb tudomásunk szerint nincs még egy olyan nagyváros, ahol ilyen rendszeres, összehasonlító adatfelvétel folyna, ahol ilyen longitudinális statisztikai sorok egyáltalán rendelkezésre állnának a hajléktalan emberekről.

3 „Tíz év"-ről szólunk, bár tizenegy adatfelvétel adatait dolgoztuk fel: ez a tizenegy adatfelvétel fog át pontosan tíz naptári évet.

adók száma **robbanásszerűen emelkedett a vizsgált évtized alatt 300-400 főről 1400 főre!**

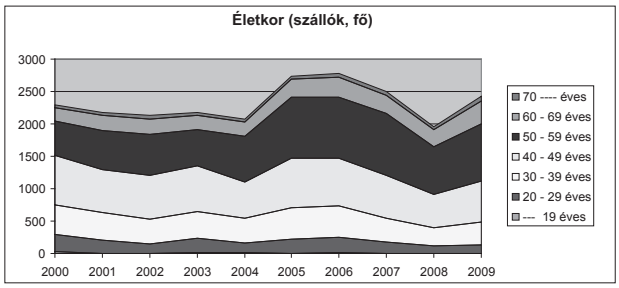

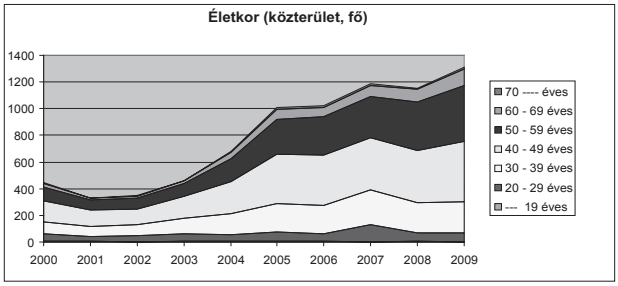

Életkor

A budapesti hajléktalan emberek körében folyamatosan emelkedik az 50-59 évesek részaránya (24%-ról 35%-ra), és nő a 60-69 évesek részaránya is (9%-ról 12%-ra), miközben csökken az ennél fiatalabbak aránya. 1999-ben még a negyvenesek, 2009-ben már az ötvenesek alkották a legnagyobb korcsoportot a hajléktalanok körében.
E fő tendencián belül a **hajléktalan szállókon lakók** körében egyre inkább meghatározó az **50 év fe letti** középkorúak és idősek jelenléte (arányuk 34%-ról 54%-ra kúszott), míg

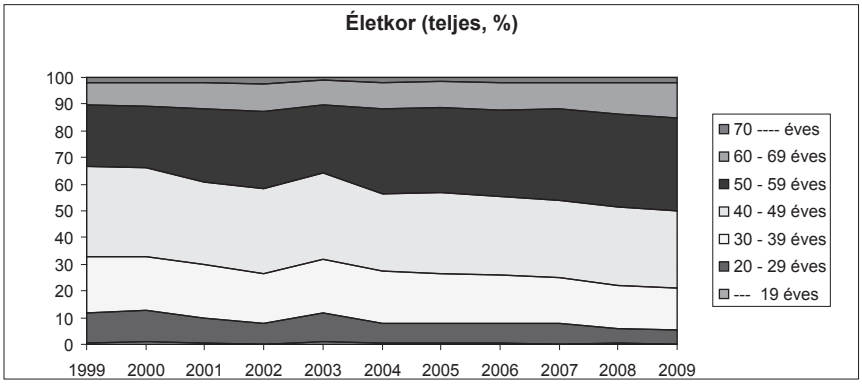

a **fedél nélkül élők** körében továbbra is meghatározó, bár folyamatosan csökkenő az **50 év alattiak** aránya (70%-ról 57%-ra).

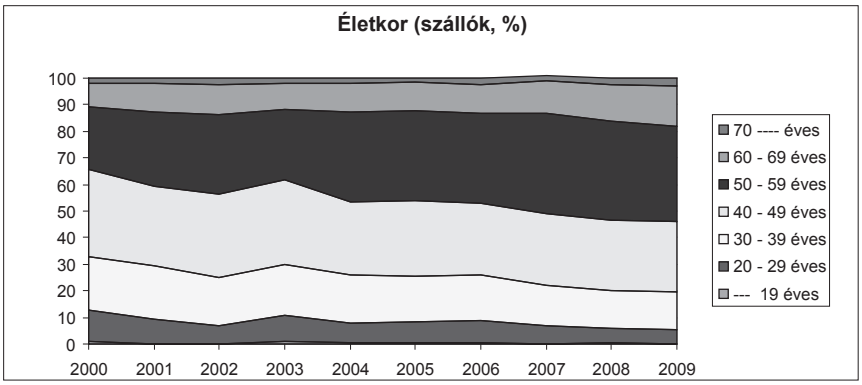

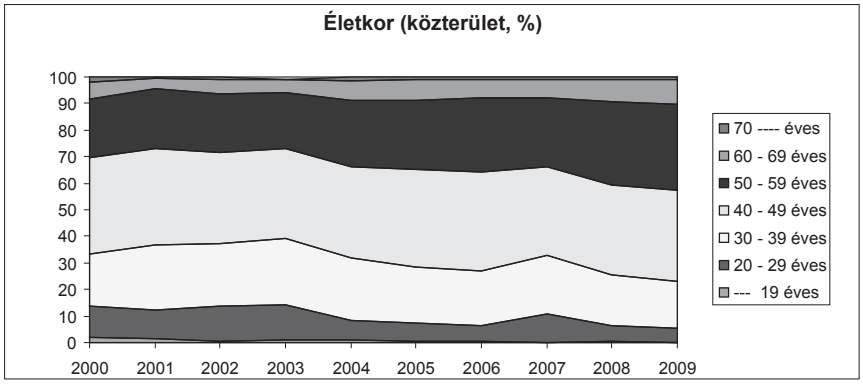

Nem

Tíz év alatt a megkérdezett/válaszadó hajléktalanok száma közel kétszeresére növekedett, s ezen belül a hajléktalan nők száma is a kétszeresére, 450 főről 700-800 főre emelkedett.

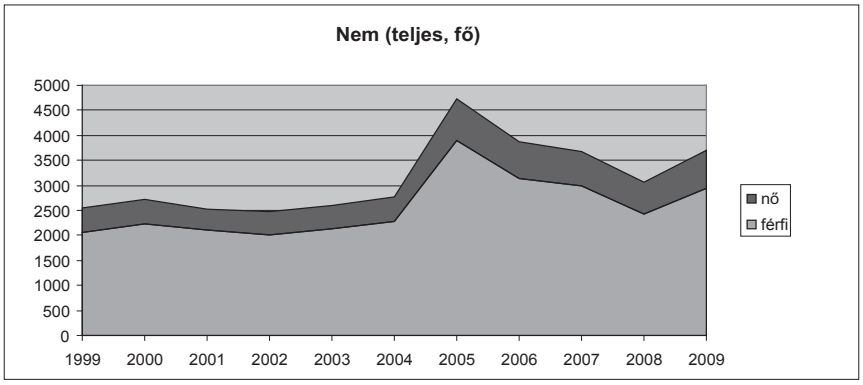

A hajléktalan szállókon lakók körében a nők száma lényegében változatlan (450-500 fő), miközben a fedél nélkül élők körében a nők száma a kb. 50 főről közel 300 főre emelkedett. Ez egyben azt is jelenti, hogy Budapesten a hajléktalan férfiak döntő többsége továbbra is a hajléktalan szállókat használja, miközben a hajléktalan nők közel fele a közterületen, fedél nélkül él.

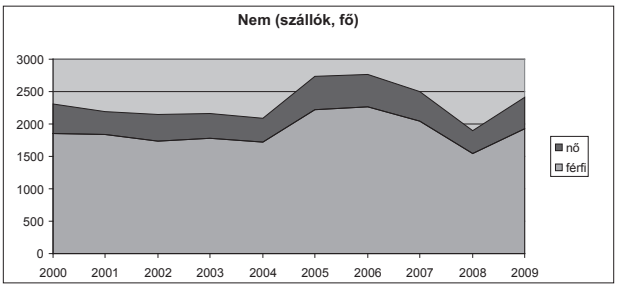

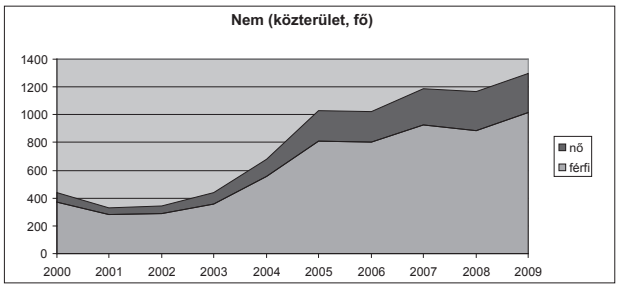

A budapesti hajléktalan emberek körében a nők aránya tíz év alatt szinte változatlan, a nők mindvégig 19-21%-ot képviselnek.

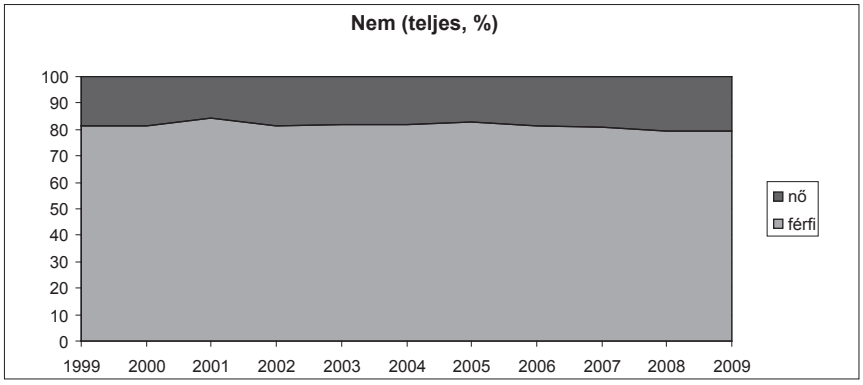

A hajléktalan szállókon lakók körében a nők aránya mindvégig 19-20%-ot képvisel, ami persze a női/férfi férőhelyek struktúrájának változatlanságát is mutatja. A fedél nélkül élők körében azonban a nők aránya lassan, fokozatosan, de érzékelhetőbben emelkedett 16%-ról 22%-ra. Ez azért azt is jelenti, hogy minden ötödik fedél nélküli helyzetben élő ember nő.

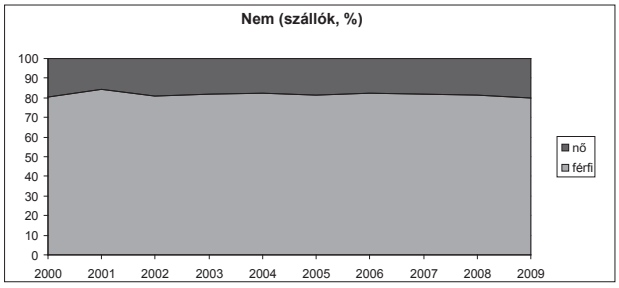

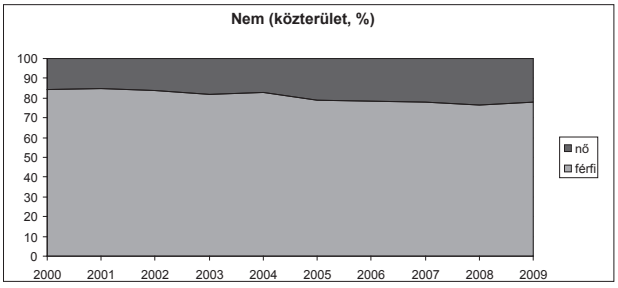

Iskolai végzettség

A vizsgált tíz év alatt a budapesti hajléktalan emberek körében két és félszeresére nőtt a nyolc általánossal sem rendelkezők száma, másfélszeresére nőtt a csak nyolc általánossal rendelkezők száma, megduplázódott az ipari iskolai végzettségűek száma, miközben az ennél magasabb végzettségűek száma változatlan.

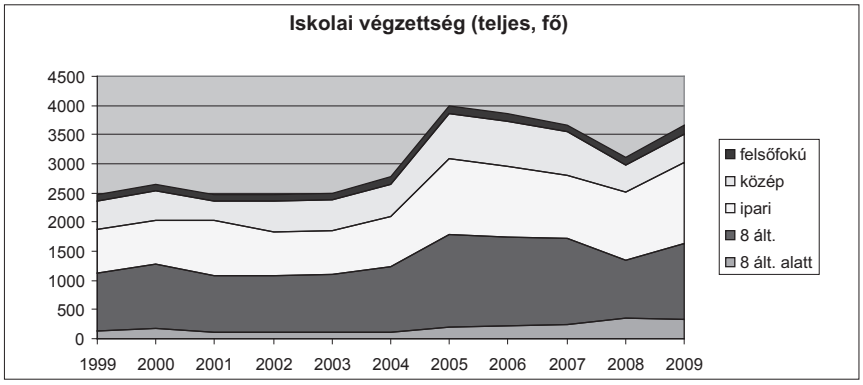

A hajléktalan szállókon lakók körében a legalább középfokú végzettséggel rendelkezők száma folyamatosan 500-550 fő, az alacsonyabb végzettségűek száma 1900 fő, **a fedél nélkül élők körében** a legalább középfokú végzettséggel rendelkezők a száma folyamatosan 100 fő körüli, miközben **az alacsonyabb végzettségűek száma 340 főről 1200 főre emelkedett!**

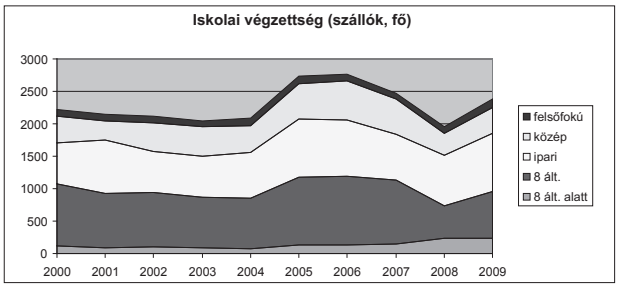

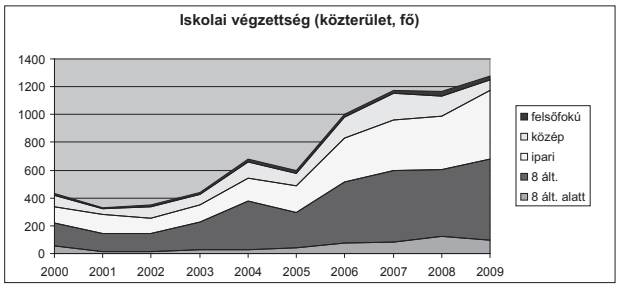

A budapesti hajléktalan emberek körében a legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők aránya a tíz év során végig 45% körül stagnál, miközben a középfokú és magasabb végzettségűek aránya folyamatosan, enyhén csökken (25%-ról 17%-ra).

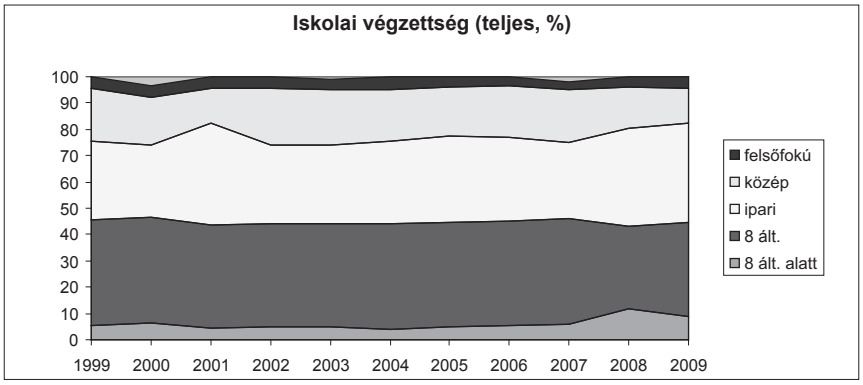

A hajléktalan szállókon lakók körében csökkent a legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők aránya (48%-ról 40%-ra), bár a legalacsonyabb végzettségűek aránya itt is nőtt (5%-ról 10%-ra!), miközben a fedél nélkül élők körében változatlanul magas a legfeljebb nyolc általánossal rendelkezők aránya (50-53%), viszont lassan eltűnnek közülük a középfokú vagy annál magasabb végzettségűek (23%-ról 8%-ra).

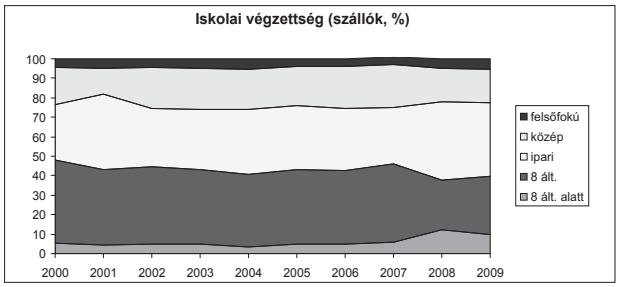

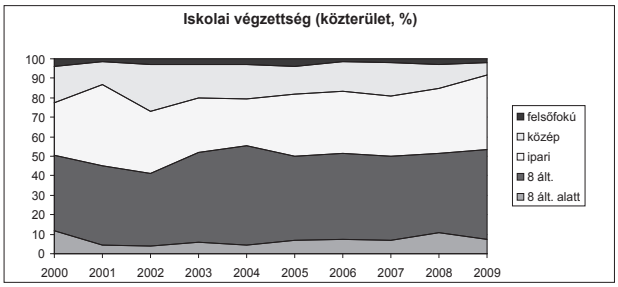

Hajléktalanná válás ideje

A budapesti hajléktalan emberek közül minden év február 3-án 300-400 fő mondja azt, hogy egy éven belül vált hajléktalanná, bár 2005-2007 között ez a szám fölkúszott 600 főre(!). Folyamatosan egyre többen nyilatkoznak úgy, hogy már legalább tíz év óta hajléktalanok, számuk a 300 főről ma már elérte az 1100 főt.

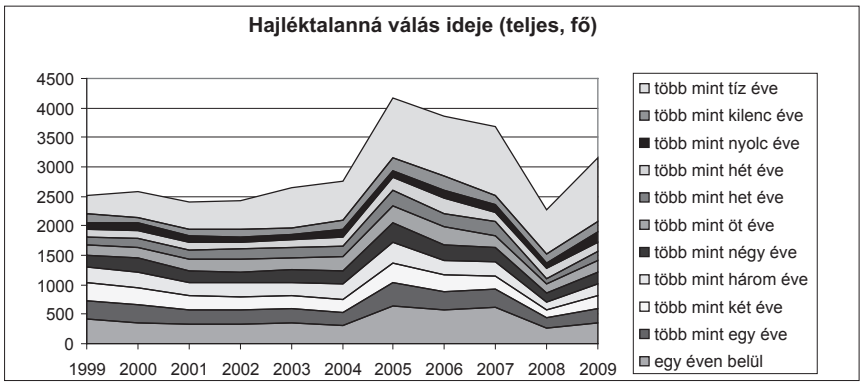

Elsősorban a hajléktalan szállókon lakók között találhatóak azok, akik azt mondják, hogy egy éve hajléktalanok (250-300 fő), de köztük is 400 főről 700 főre nőtt azok száma, akik azt válaszolják, hogy már legalább tíz éve hajléktalanok. **A fedél nélkül élők körében látványosan és robbanásszerűen nőtt a több mint tíz éve hajléktalanok száma**: 70-80 főről 400-440 főre.

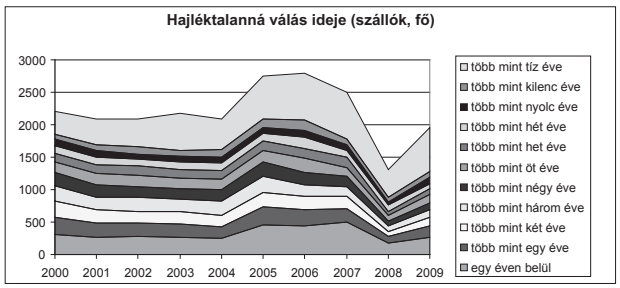

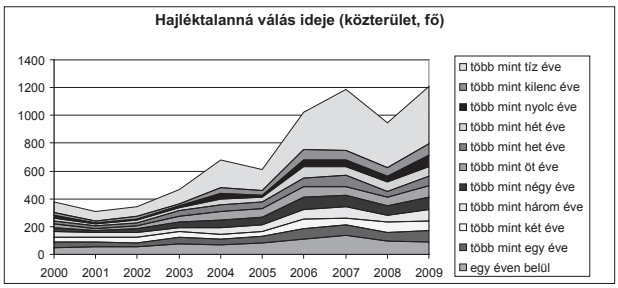

A budapesti hajléktalan emberek körében az egy éven belül hajléktalanná váltak aránya folyamatosan 15% körül mozog, enyhén csökken, miközben **a legalább tíz éve hajléktalanok aránya egyértelműen és jelentősen nő (12%-ról 34%-ra!)**.

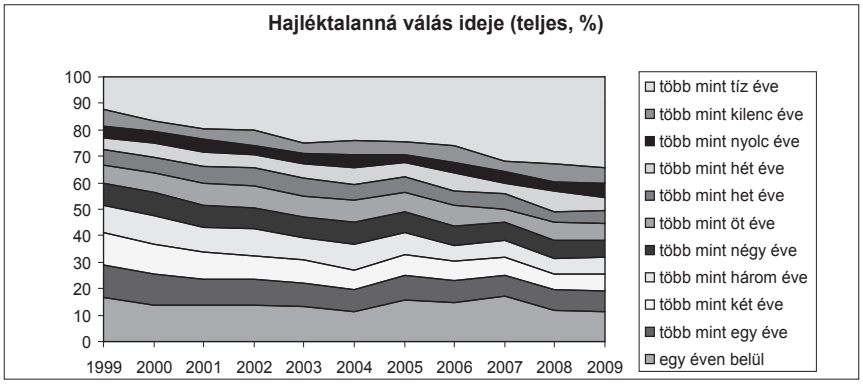

Miközben mind a hajléktalan szállókon lakók körében, mind a fedél nélkül élők körében a több mint tíz éve hajléktalanok aránya elérte a 34%-ot, aközben a szállókon stagnált, a fedél nélküliek körében érzékelhetően csökkent (12%-ról 7%-ra) az egy éven belül hajléktalanná váltak aránya.

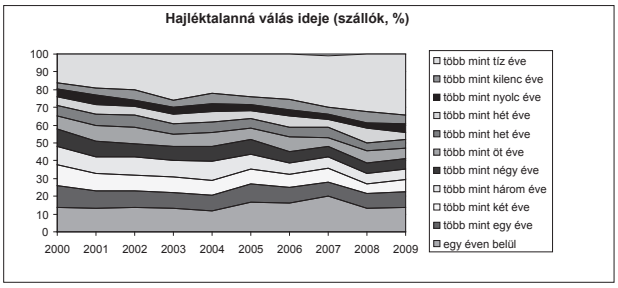

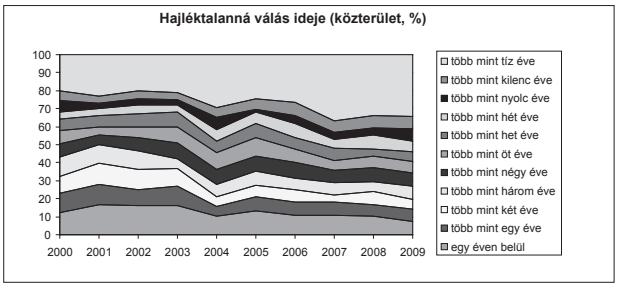

Hajléktalanná válás oka

A budapesti hajléktalan emberek közül mintegy 1500 fő nyilatkozik úgy, hogy személyi konfliktus miatt vált hajléktalanná. A második leggyakoribb ok csoport a gazdasági okok (munka, lakhatás), melyet kétszer annyian említenek az évtized végén, mint az évtized elején.

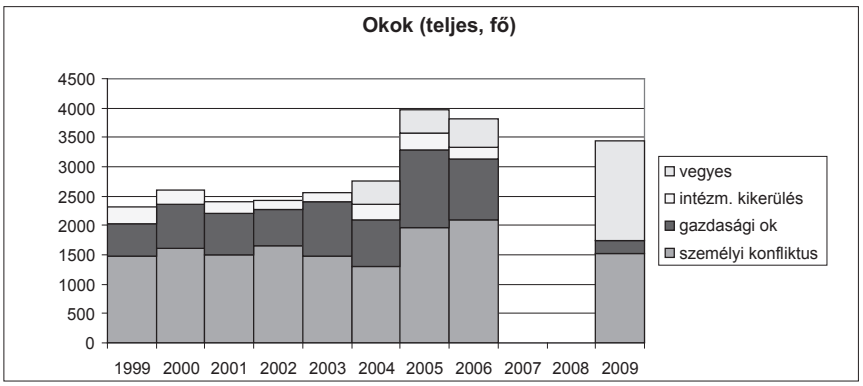

Mind a hajléktalan szállókon lakók, mind a fedél nélkül élők körében az első helyen a személyi, második helyen a gazdasági okok szerepelnek, de az utóbbi csoportban a gazdasági okok szerepe jelentősen megnőtt az utóbbi évek alatt.

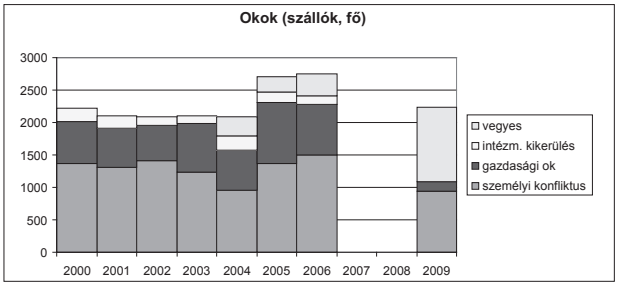

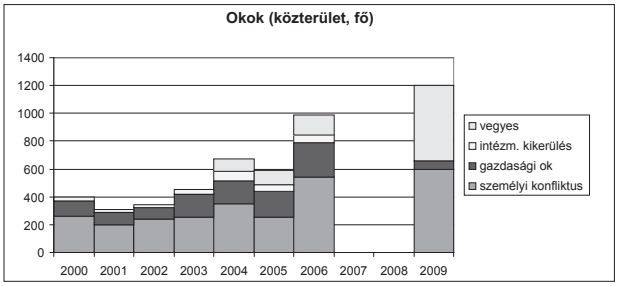

A budapesti hajléktalan emberek körében a személyi konfliktusokat hajléktalanná válásuk okaként megnevezők aránya 60-65%-ról 50-55%-ra csökkent, s ezzel párhuzamosan megnőtt a gazdasági okokat említők aránya, különösen 2003-2006 között.

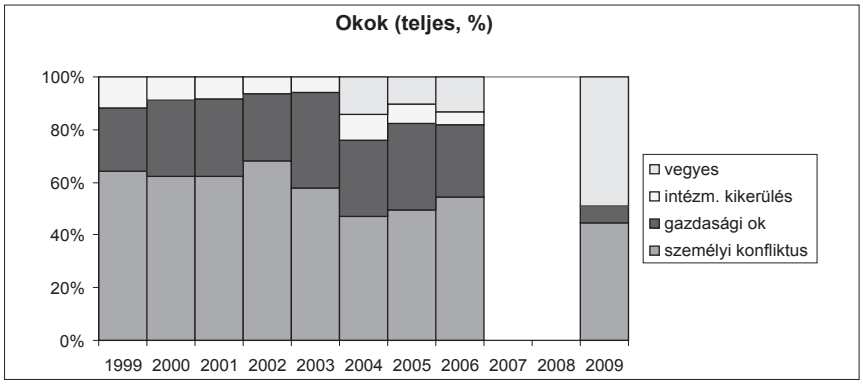

A hajléktalan szállókon lakók és a fedél nélkül élők körében az intézményből kikerülést nevezi meg okként 5-10%, mindkét csoportban nő a gazdasági és csökken a személyi okok súlya, de így is minden második ember a személyi okot nevezi meg döntőnek.

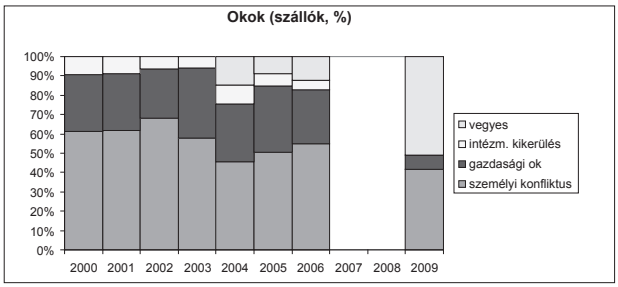

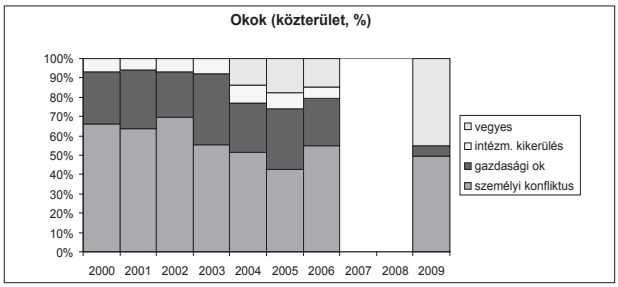

Hol aludt előző éjszaka?

A budapesti hajléktalan emberek többsége, 1800-2500 ember valamilyen hajléktalan szálláson töltötte a kérdezést megelőző éjszakát, de megháromszorozódott (300-ról 900-ra nőtt) a közterületen éjszakázók száma és megnőtt (60-ról 100-140-re) az egyéb lakásban meghúzódók száma.

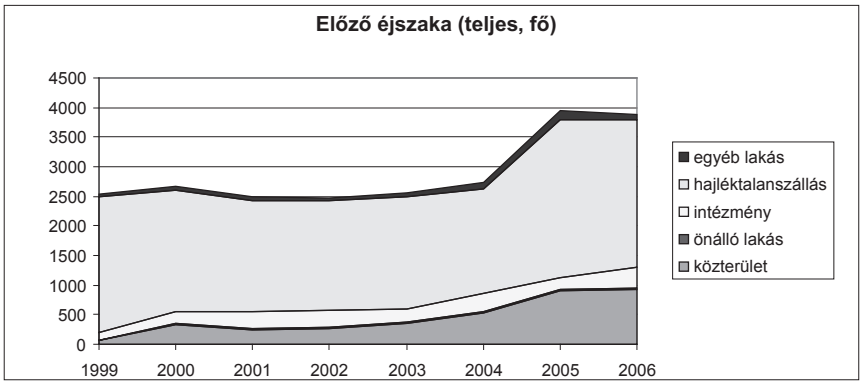

2006-ig nem nőtt a hajléktalan szállókon megkérdezettek körében az előző éjszaka közterületen alvók száma (40-50 fő) és szintén állandóságot mutat a fedél nélkül élők körében az előző éjszaka más körülmények között alvók száma (100-150 fő).

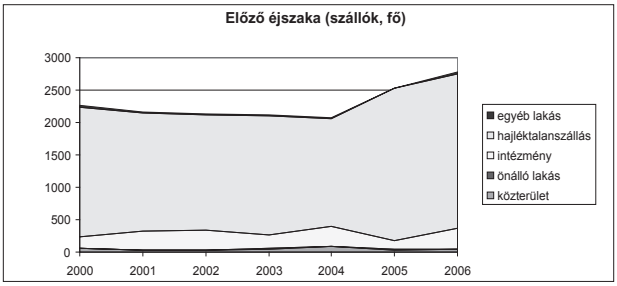

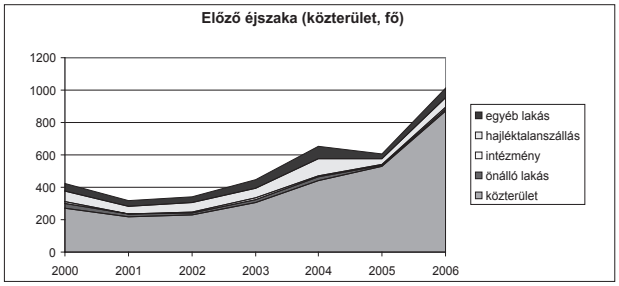

A budapesti hajléktalan emberek körében talán a legnagyobb változás, hogy 10%-ról 24%-ra nőtt a közterületen éjszakázók aránya.

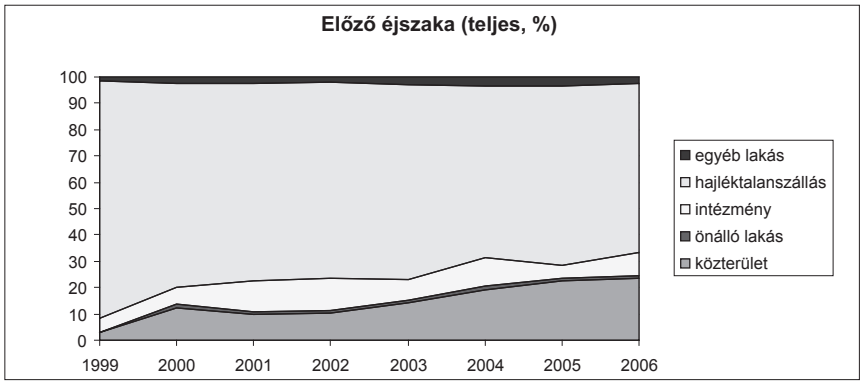

A hajléktalan szállókon lakók stabilan 90%-a előző éjszaka is szállón aludt, a többiek általában kórházból érkeztek éppen. A fedél nélkül élők sokkal gyakrabban váltják helyüket, 2004-ig 30-40%-uk más körülmények között aludt előző éjszaka, azonban ez jelentősen szűkült az utóbbi években, körükben **stabilizálódni látszik a közterületen alvás!**

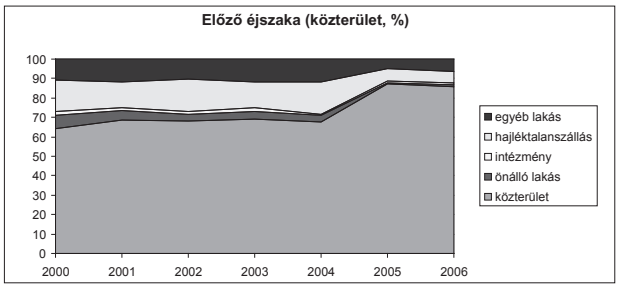

Hol aludt egy évvel korábban?

A budapesti hajléktalan emberek számának növekedésével együtt nőtt az egy évvel korábban is már hajléktalanok száma. Megemlítendő, hogy ezen belül gyorsabban nőtt az egy évvel korábban még valamilyen lakásban lakók száma (600-ról 800 főre) és a közterületen alvók száma.

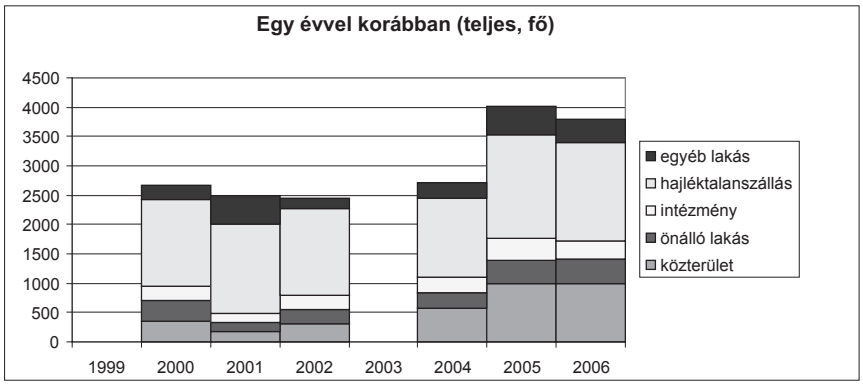

A hajléktalan szállókon lakók közül évről-évre kb. 800 fő még máshol aludt egy évvel korábban (kivéve 2006-ban), míg a fedél nélkül élők körében a korábban máshol alvók száma 200-250 fő, **a már egy éve is közterületen alvók száma igen jelentősen, 200 főről 700 főre növekedett!**

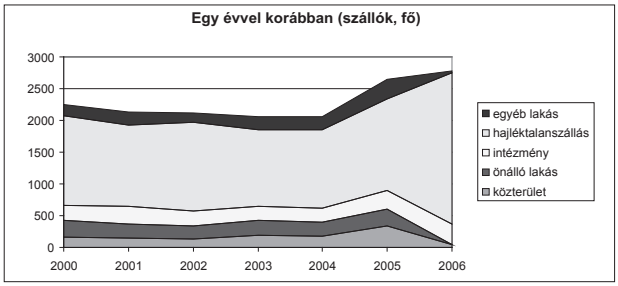

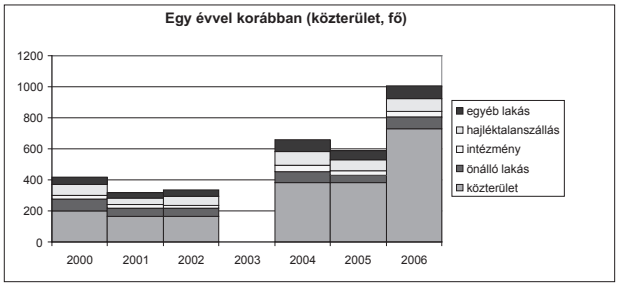

A budapesti hajléktalan emberek 5-10%-a másfajta intézményben, 20%-a lakásban élt egy évvel korábban, miközben a korábban közterületen élők aránya 10%-ról 25%-ra nőtt, a korábban is már szállásokon lakók aránya 55-60%-ról 45%-ra csökkent.

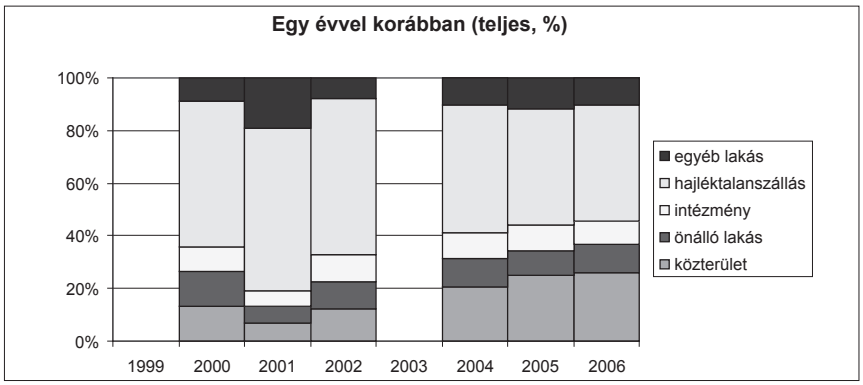

A hajléktalan szállókon lakók stabilan kb. 60%-a egy évvel korábban is már így lakott, 2005-ben ez az arány csökkent, majd 2006-ban megnőtt, miközben **a fedél nélkül élők körében egyértelműen, folyamatosan nőtt a már egy évvel korábban is így élők aránya (50%-ról 73%-ra).**

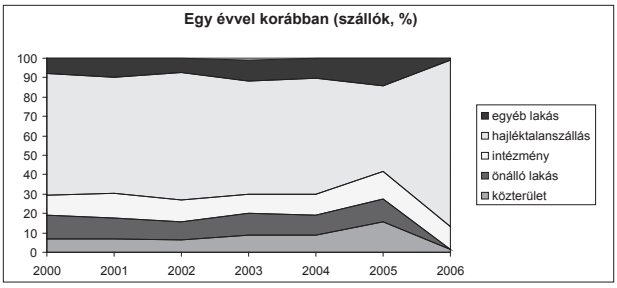

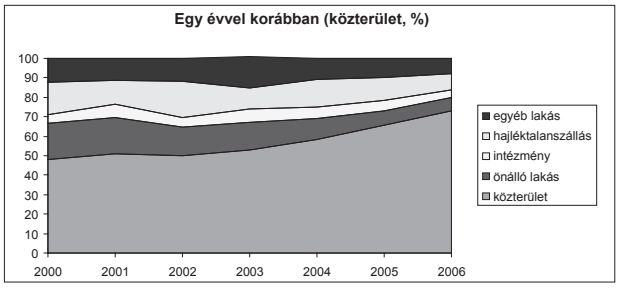

Munkaképes-munkaképtelen

A budapesti hajléktalan emberek körében a munkaképesek száma 2003-ig fokozatosan csökkent (1100 főre), azóta a munkaképesek száma lényegében folyamatosan nőtt (2000 főre).

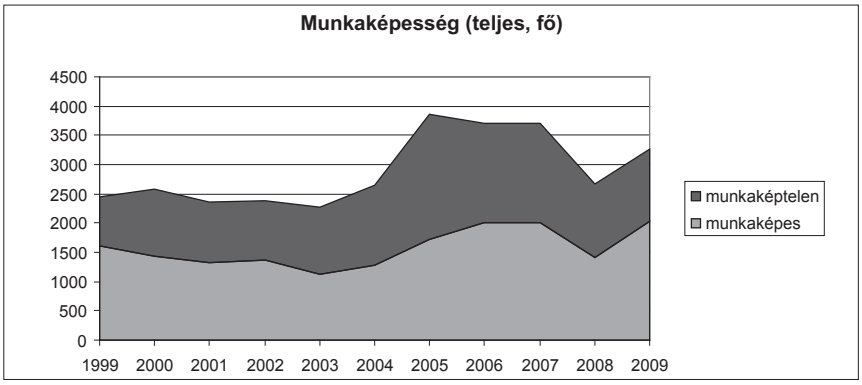

A hajléktalan szállókon lakók közül folyamatosan 900-1100 munkaképtelen, a munkaképesek száma is nagyjából állandó (1100-1300 fő), míg a fedél nélkül élők körében 200-ról 700-ra nőtt a munkaképesek és 120-ról 400-ra nőtt a munkaképtelenek száma.

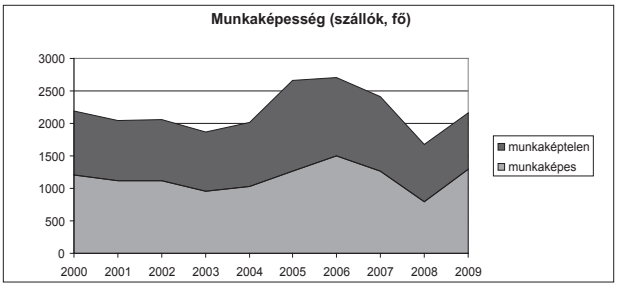

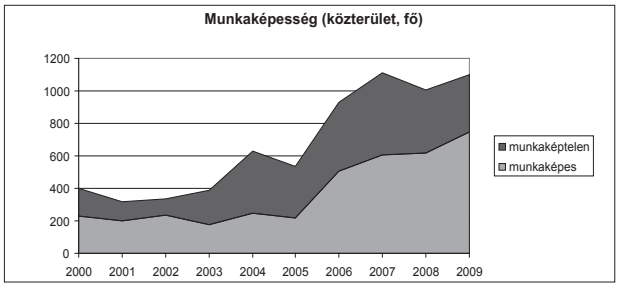

A budapesti hajléktalan emberek nagyjából fele-fele munkaképes, illetve munkaképtelen a saját bevallása szerint. Ez az arány annak ellenére nagyjából változatlan, hogy közben az átlagéletkor növekedett, és nőtt a kérdezettek körében a fedél nélküliek aránya. (Pontosabban éppen e két folyamat egymással ellentétes hatása okozhatja az összetétel állandóságát.)

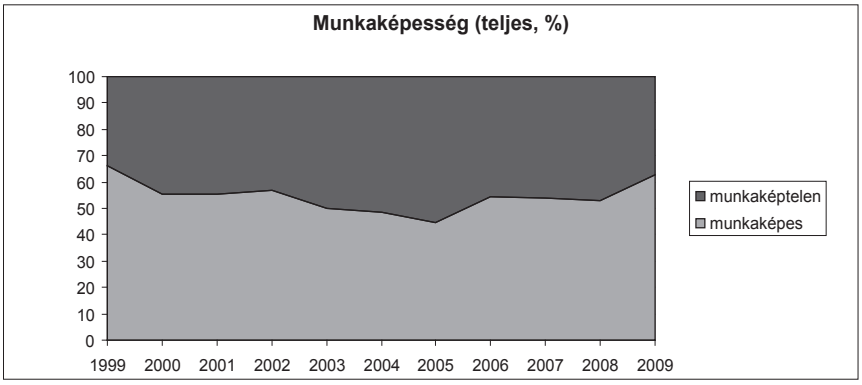

A hajléktalan szállókon lakók 50-55%-a folyamatosan munkaképesnek vallja magát, a fedél nélkül élők körében a munkaképesek mintegy 60-70%-os aránya 2002-től lecsökkent, majd 2005-től folyamatosan nőtt, ismét 70%-ra.

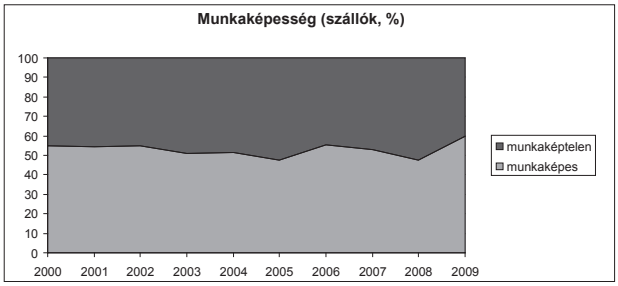

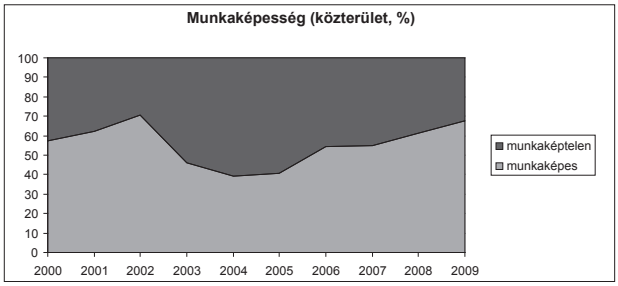

Jövedelemnélküliek

A budapesti hajléktalan emberek nagy többségének van *valamilyen* jövedelme. **Tíz év alatt folyamatosan, 2009-re látványosan lecsökkent a semmilyen jövedelemmel nem rendelkezők aránya (20%-ról 5%-ra).**

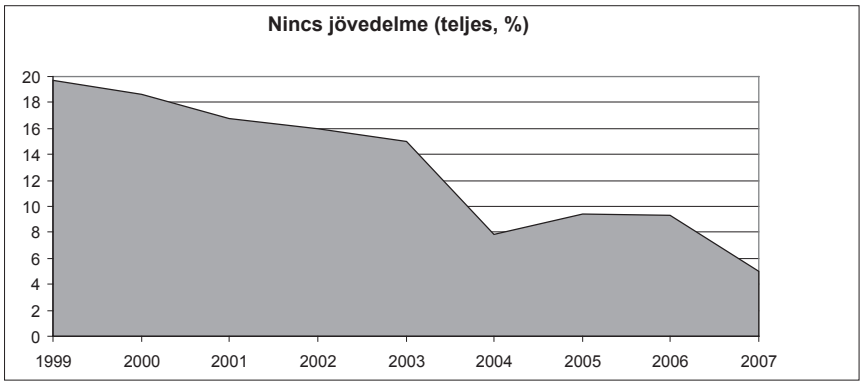

A hajléktalan szállókon lakók körében korábban is kevesebben voltak teljesen jövedelemnélküliek (16%), de ez is lecsökkent 5-6%-ra, miközben a fedél nélkül élők körében korábban 40%-ot(!) képviselt a jövedelemnélküliek csoportja, de ez is lecsökkent mára 4%-ra.

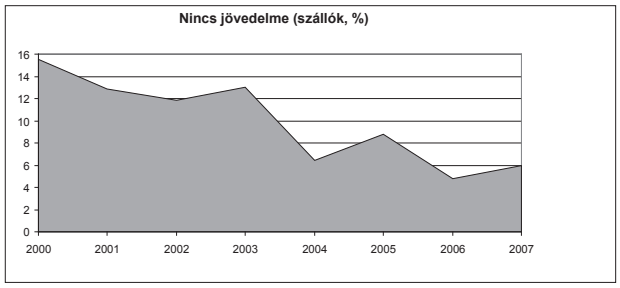

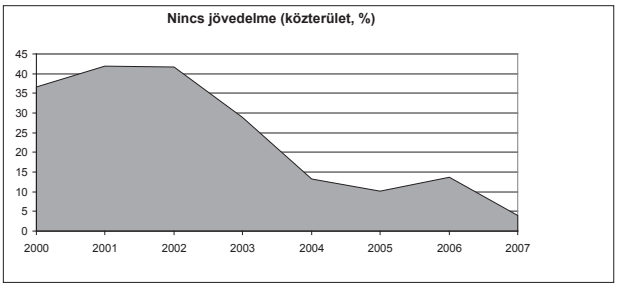

Jövedelme: munkabér

A budapesti hajléktalan emberek körében **2006-ig folyamatosan nőtt a munkabérrel rendelkezők aránya (40%-ról 57%-ra), ezt követően azonban radikálisan csökkent a munkabérből (is) élők aránya.**

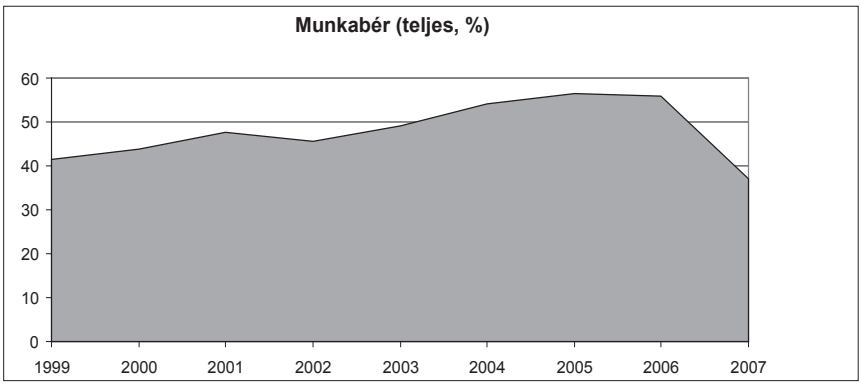

A hajléktalan szállókon lakók kb. 50%-a folyamatosan munkabérért dolgozott az elmúlt évek során. **A fedél nélkül élők körében látványosan nőtt a munkabér szerepe 2000 és 2006 között, ezt követően azonban mindkét csoportban visszaesés következett, a fedél nélküliek körében igen jelentős arányban.**

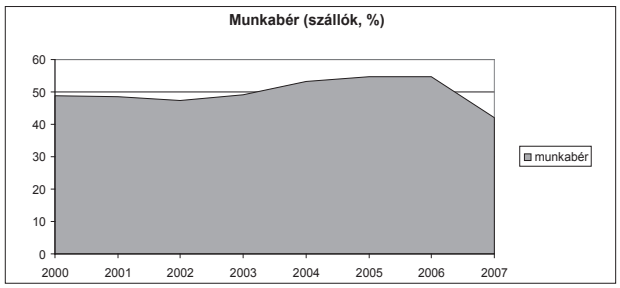

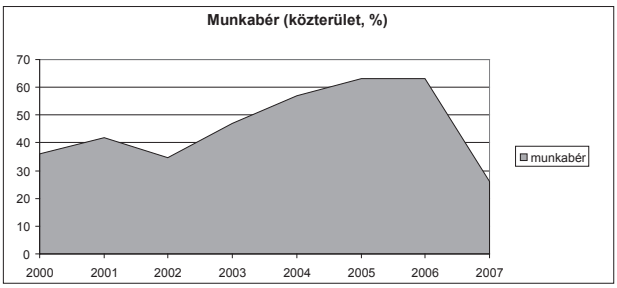

Segély

A segélyek szerepe a hajléktalan szállókon lakók körében enyhén emelkedett, a fedél nélkül élők körében hullámzóan stagnált, de mindkét csoportban lényegében perifférikus, legfeljebb 10% részesül ilyen ellátásban.

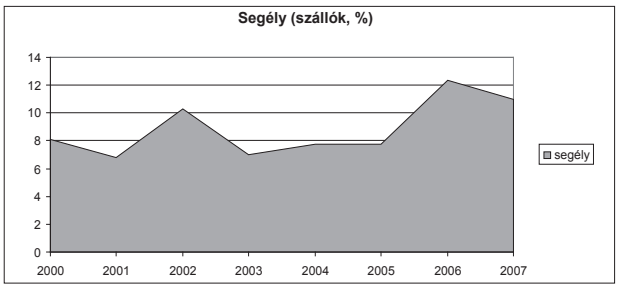

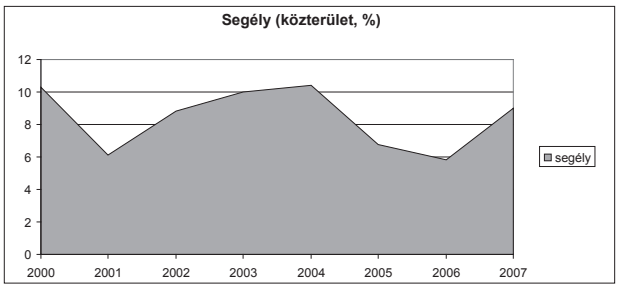

A napi költésekből következtethetően a hajléktalan szállókon lakók jövedelmi helyzete nominálisan alig javult az elmúlt időszak alatt (reálértékben jelentősen romlott), 50%-uk szabad kiadása nem éri el a havi 15000 Ft-ot. A fedél nélkül élők korábban sokkal roszszabb helyzetből indultak, 2009-re már nagyjából „behozták” a másik csoportot.

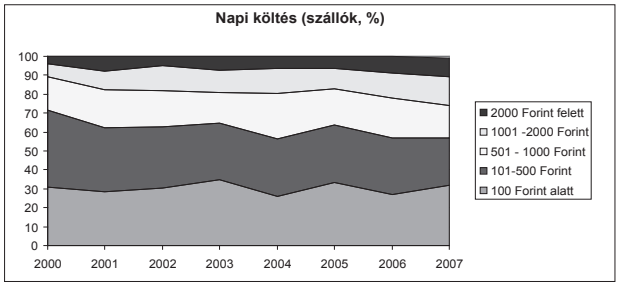

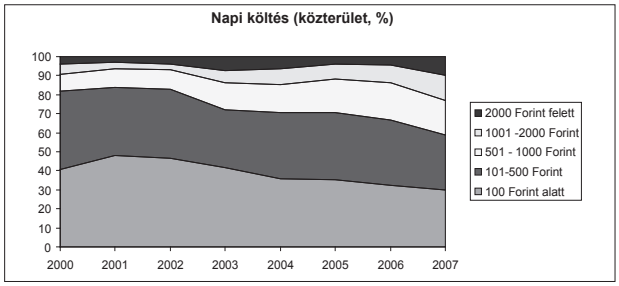

Kivel él?

A budapesti hajléktalan emberek döntő többsége (75-80%-a) egyedül él, 10-15%-uk bandával, csoportban, és kicsi, de egyre növekvő részük valamelyik családtagjával él együtt hajléktalanként.

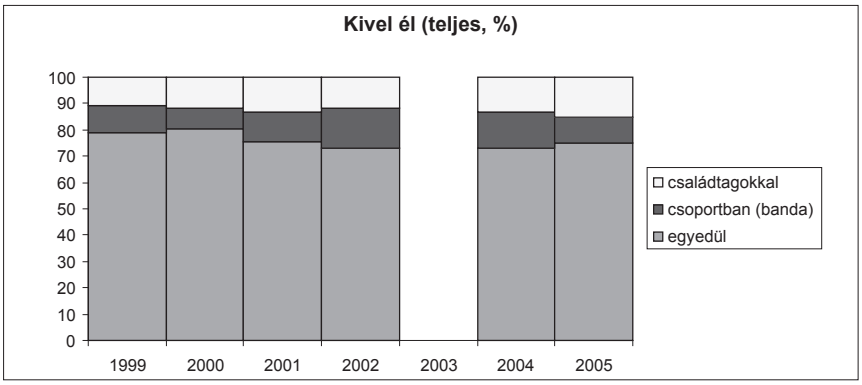

A hajléktalan szállókon lakókhoz képest a fedél nélkül élők körében sokkal jellemzőbb, hogy csoportban élik napjaikat (25-30%), s az is, hogy családtagjukkal együtt „csövez-nek” (20-25%).

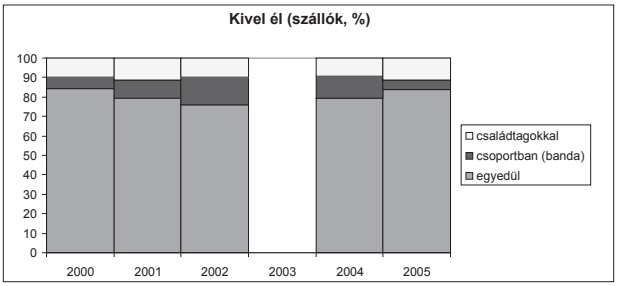

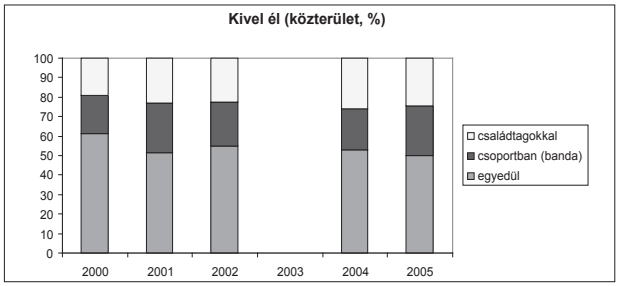

Intézmény típusa

A Budapesten megkérdezett hajléktalanok körében az elmúlt évek során hullámzóan nőtt a tartós bentlakásos intézményekben válaszolók száma, valamelyest csökkent az átmeneti szállókon, és érzékelhetően nőtt az éjjeli menhelyeken válaszolók száma.

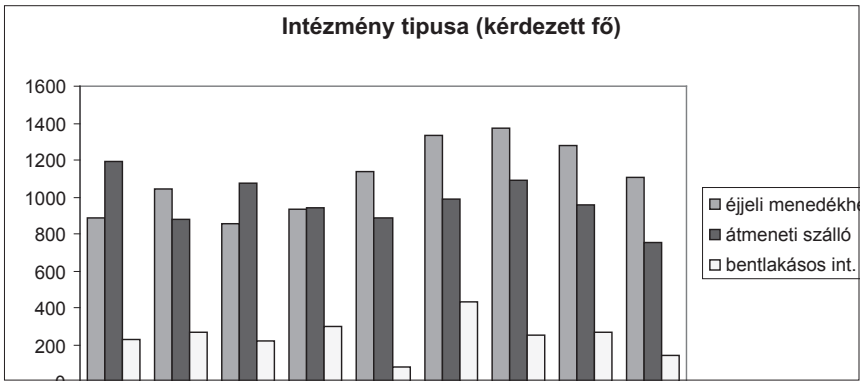

A Budapesten megkérdezett hajléktalanok körében az elmúlt évek során megnőtt az állandó lakcímmel már nem rendelkezők aránya, változatlanul 30% alatti a vidéki lakcímmel rendelkezők aránya, és 40%-ról 34%-ra csökkent a budapesti állandó lakcímmel bírók aránya.

Az 1999–2009 közötti tíz év összefoglalójának összefoglalójaként azt mondhatjuk, hogy egészében inkább az állandóság jellemzi a budapesti hajléktalan népesség szociológiai-demográfiai összetételét, miközben maguk a személyek változtak, de változtak a körülmények is, a hajléktalanellátás is.
A hosszú távú, tíz éves időszakot átfogó tendenciák közül kiemelhető, hogy a hajléktalan emberek körében megnőtt az idősebbek aránya, a fedél nélküliek között nőtt a nők aránya, egyértelműen és határozottan megnőtt az igen hosszú ideje hajléktalanok aránya, miközben folyamatosan növekszik a gazdasági-lakhatási okok miatt hajléktalanná válók súlya. Egyfajta – nem jó értelemben vett - „stabilizálódás", „elrendeződés" figyelhető meg: aki most valamilyen szálláson lakik, nagyobb valószínűséggel lakott már korábban is ilyen körülmények között, mint tíz évvel ezelőtt, s ugyanez elmondható a közterületeken élőkre vonatkozóan is.
Miközben egészében a munkaképesek aránya nem változott a hajléktalan emberek körében, aközben a jövedelemnélküliek aránya jelentősen csökkent a vizsgált tíz év alatt, a munkabérrel rendelkezők aránya érzékelhetően, folyamatosan növekedett egészen 2006-ig, majd ezt követően zuhanásszerűen csökkent.

Melléklet – Tájékoztató táblák

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten élő hajléktalan emberek alapmegoszlásai (fő) 1999 – 2009											
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Életkor											
--- 19 éves	14	34	7	6	20	17	14	15	8	14	4
20 - 29 éves	286	318	239	192	285	201	360	292	294	169	193
30 - 39 éves	524	552	509	462	527	537	890	705	632	507	585
40 - 49 éves	858	908	775	789	859	802	1434	1137	1060	907	1085
50 - 59 éves	568	633	680	717	660	876	1528	1266	1250	1091	1300
60 - 69 éves	214	237	246	260	244	269	462	392	378	364	490
70 ---- éves	51	53	52	60	38	54	66	84	63	63	81
Összesen	2515	2735	2508	2486	2633	2756	4754	3891	3685	3115	3738
Nem											
férfi	2065	2219	2118	2022	2134	2286	3909	3149	2979	2436	2943
nő	474	511	400	461	470	486	812	721	706	627	767
Összesen	2539	2730	2518	2483	2604	2772	4721	3870	3685	3063	3710
Legmagasabb iskolai végzettség											
8 ált. alatt	135	169	110	119	120	104	200	212	235	362	324
8 ált.	995	1113	965	965	979	1123	1590	1523	1490	979	1307
ipari	737	747	965	743	755	869	1307	1229	1078	1166	1391
közép	498	501	325	528	527	544	757	763	741	481	485
felsőfokú	113	116	107	107	110	134	149	129	109	129	156
Összesen	2478	2646	2472	2462	2491	2774	4003	3856	3653	3117	3663
Hajléktalanná válás ideje											
egy éven belül	416	348	324	338	346	314	650	565	628	268	356
több mint egy éve	308	306	245	230	242	223	384	318	288	175	250
több mint két éve	310	295	245	216	239	212	333	285	242	139	207
több mint három éve	257	270	220	256	212	269	346	240	228	133	201
több mint négy éve	211	232	205	180	209	225	342	274	248	146	200
több mint öt éve	169	189	196	210	201	235	294	306	195	155	198
több mint hat éve	146	155	157	170	173	168	257	214	239	96	160
több mint hét éve	120	128	122	116	135	165	207	260	165	177	148
több mint nyolc éve	111	121	121	84	104	138	125	144	137	80	178
több mint kilenc éve	151	99	96	137	110	154	221	248	154	146	176
több mint tíz éve	312	427	472	490	672	661	1013	1012	1161	749	1088
Összesen	2511	2570	2403	2427	2643	2764	4172	3866	3685	2264	3162
Tartózkodási hely a megelőző éjszaka											
közterület	67	326	241	260	358	528	898	921			
önálló lakás	2	37	22	18	26	30	36	22			
intézmény	138	180	292	304	211	303	197	357			
hajléktalanszállás	2290	2067	1868	1841	1894	1775	2672	2486			
egyéb lakás	30	65	59	53	77	100	141	96			
Összesen	2527	2675	2482	2476	2566	2736	3944	3882			

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten élő hajléktalan emberek alapmegoszlásai (fő) 1999 – 2009											
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tartózkodási hely az előző év azonos napján											
közterület		358	175	301		564	999	993			
önálló lakás		350	151	247		283	380	409			
intézmény		248	157	257		266	394	318			
hajléktalanszállás		1475	1535	1457		1326	1762	1675			
egyéb lakás		230	470	191		280	479	395			
Összesen		2661	2488	2453		2719	4014	3790			
Hajléktalanná válás oka											
személyi konfliktus	1488	1617	1500	1657	1483	1306	1973	2091			1529
gazdasági ok	551	750	710	615	917	791	1305	1045			222
intézményből kikerülés	276	229	205	160	160	271	285	192			
vegyes						399	413	499			1681
Összesen	2315	2596	2415	2432	2560	2767	3976	3827			3432
Jövedelemforrások											
nincs jövedelme	500	497	394	392	394	188	332	313	194		
munkabér	1051	1171	1118	1119	1256	1298	1995	1870	1326		1544
tb.-ellátás	721	781	677	695	722	719	931	946	769		861
guberál									324		196
segély	267	225	157	248	193	200	270	220	363		296
egyéb									618		638
Összesen	2539	2674	2346	2454	2565	2405	3528	3349	3594		3535
Napi költés összege											
100 Forint alatt							1279	1093	1153		946
101-500 Forint							1179	1177	966		708
501 - 1000 Forint							763	778	634		709
1001 -2000 Forint							428	473	526		588
2000 Forint felett							258	286	362		374
Összesen							3907	3807	3641		3325
Egészségi állapot											
munkaképes	1614	1429	1313	1360	1135	1280	1720	2016	2016	1411	2040
munkaképtelen	832	1147	1049	1029	1127	1366	2131	1698	1698	1265	1220
Összesen	2446	2576	2362	2389	2262	2646	3851	3714	3714	2676	3260
Kapcsolatok (Kivel él együtt?)											
egyedül	1794	2142	1690	1706		1938	2901	2245	1442	752	978
csoportban (banda)	239	208	255	360		365	383	395	355	436	381
családtagokkal	246	306	295	271		354	592	546	496	474	695
								219	425		
								194			
								151	777	1508	1729
Összesen	2279	2656	2240	2337		2657	3876	3750	3495	3170	3783

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten élő hajléktalan emberek alapmegoszlásai (fő) 1999 – 2009											
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A szálló fenntartója											
önkormányzati intézmény	1390	1295	1209	1148	1203	1175	1326	1253			
alapítvány	557	1207	1138	1059	1173	1479	2561	2341			
karitatív szervezet	172	240	175	273	236	130	326	281			
egyesület	327							18			
állami intézmény	38										
egyéb	9										
Összesen	2493	2742	2522	2480	2612	2784	4213	3893			
Intézmény típusa											
éjjeli menedékhely	151	350	287	247	287	283	380	409		1104	
átmeneti szálló	157	248	294	257	248	266	394	318		754	
bentlakásos int.	1535	1475	1315	1457	1250	1326	1762	1675		145	
közterület	175	358	307	301	411	564	999	993		1189	
Összesen	2018	2431	2203	2262	2481	2719	4014	3790		3192	
Lakcíme (állandó lakcím)											
nincs címe	874	985	855	988	947	1158	1661	1578			
Budapest	971	999	973	858	1051	848	1344	1253			
egyéb város	376	397	351	341	304	466	626	903			
kistelepülés	293	298	268	237	245	290	485				
Összesen	2514	2679	2447	2424	2547	2762	4116	3734			
Tartózkodási hely (ideiglenes lakcím)											
nincs címe	731	769	776	650	629	1305	1836	1322			
Budapest	1710	1712	1487	1646	1890	1333	2099	2382			
egyéb város	31	110	89	32	30	85	79	141			
kistelepülés					16						
Összesen	2472	2591	2352	2328	2565	2723	4014	3845			

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten élő hajléktalan emberek alapmegoszlásai (%) 1999 – 2009											
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Életkor											
--- 19 éves	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
20 - 29 éves	11	12	10	8	11	7	8	8	8	5	5
30 - 39 éves	21	20	20	19	20	19	19	18	17	16	16
40 - 49 éves	34	33	31	32	33	29	30	29	29	29	29
50 - 59 éves	23	23	27	29	25	32	32	33	34	35	35
60 - 69 éves	9	9	10	10	9	10	10	10	10	12	13
70 ---- éves	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Nem											
férfi	81	81	84	81	82	82	83	81	81	80	79
nő	19	19	16	19	18	18	17	19	19	20	21
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Legmagasabb iskolai végzettség											
8 ált. alatt	5	6	4	5	5	4	5	5	6	12	9
8 ált.	40	41	39	39	39	40	40	39	40	31	36
ipari	30	27	39	30	30	31	33	32	29	37	38
közép	20	18	13	21	21	20	19	20	20	15	13
felsőfokú	5	4	4	4	4	5	4	3	3	4	4
Összesen	100	97	100	100	100	100	100	100	99	100	100
Hajléktalanná válás ideje											
egy éven belül	17	14	14	14	13	11	16	15	17	12	11
több mint egy éve	12	12	10	9	9	8	9	8	8	8	8
több mint két éve	12	12	10	9	9	8	8	7	7	6	7
több mint három éve	10	11	9	11	8	10	8	6	6	6	6
több mint négy éve	9	9	9	7	8	8	8	7	7	6	6
több mint öt éve	7	7	8	9	8	9	7	8	5	7	6
több mint hat éve	6	6	7	7	7	6	6	6	6	4	5
több mint hét éve	5	5	5	5	5	6	5	7	4	8	5
több mint nyolc éve	4	5	5	3	4	5	3	4	4	4	6
több mint kilenc éve	6	4	4	6	4	6	5	6	4	6	6
több mint tíz éve	12	17	20	20	25	24	24	26	32	33	34
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Tartózkodási hely a megelőző éjszaka											
közterület	3	12	10	11	14	19	23	24			
önálló lakás	0	1	1	1	1	1	1	1			
intézmény	6	7	12	12	8	11	5	9			
hajléktalanszállás	90	77	75	74	74	65	68	64			
egyéb lakás	1	2	2	2	3	4	4	2			
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100			

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten élő hajléktalan emberek alapmegoszlásai (%) 1999 – 2009											
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tartózkodási hely az előző év azonos napján											
közterület		13	7	12		21	25	26			
önálló lakás		13	6	10		10	9	11			
intézmény		9	6	10		10	10	8			
hajléktalanszállás		55	62	59		49	44	44			
egyéb lakás		9	19	8		10	12	10			
Összesen		100	100	100		100	100	100			
Hajléktalanná válás oka											
személyi konfliktus	64	62	62	68	58	47	50	55			45
gazdasági ok	24	29	29	25	36	29	33	27			6
intézményből kike-rülés	12	9	9	7	6	10	7	5			0
vegyes						14	10	13			49
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100			100
Jövedelemforrások											
nincs jövedelme	20	19	17	16	15	8	9	9	5		
munkabér	41	44	48	46	49	54	57	56	37		44
tb.-ellátás	28	29	29	28	28	30	26	28	21		24
guberál									9		6
segély	11	8	7	10	8	8	8	7	10		8
egyéb									17		18
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100		100
Napi költés összege											
100 Forint alatt							33	29	32		28
101-500 Forint							30	31	27		21
501 - 1000 Forint							20	20	17		21
1001 -2000 Forint							11	12	14		18
2000 Forint felett							7	8	10		11
Összesen							100	100	100		100
Egészségi állapot											
munkaképes	66	56	56	57	50	48	45	54	54	53	63
munkaképtelen	34	45	44	43	50	52	55	46	46	47	37
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Kapcsolatok (Kivel él együtt?)											
egyedül	79	81	75	73		73	75	60	41	24	26
csoportban (banda)	11	8	11	15		14	10	11	10	14	10
családtagokkal	11	12	13	12		13	15	15	14	15	18
								6	12		0
								5			0
								4	22	48	46
Összesen	100	100	100	100		100	100	100	100	100	100

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten élő hajléktalan emberek alapmegoszlásai (%) 1999 – 2009											
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A szálló fenntartója											
önkormányzati intézmény	56	47	48	46	46	42	31	32			
alapítvány	22	44	45	43	45	53	61	60			
karitatív szervezet	7	9	7	11	9	5	8	7			
egyesület	13							0			
állami intézmény	2										
egyéb	0										
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100			
Intézmény típusa											
éjjeli menedékhely	6	13	12	10	12	10	9	11		35	
átmeneti szálló	6	9	12	10	10	10	10	8		24	
bentlakásos int.	62	55	54	59	50	49	44	44		5	
közterület	7	13	13	12	17	21	25	26		37	
Összesen	81	91	90	92	100	100	100	100		100	
Lakcíme (állandó lakcím)											
nincs címe	35	37	35	41	37	42	40	42			
Budapest	39	37	40	35	41	31	33	34			
egyéb város	15	15	14	14	12	17	15	24			
kistelepülés	12	11	11	10	10	10	12				
Összesen	100	100	100	100	100	100	100	100			
Tartózkodási hely (ideiglenes lakcím)											
nincs címe	29	30	33	28	25	48	45	34			
Budapest	69	66	63	71	74	49	52	62			
egyéb város	1	4	4	1	1	3	2	4			
kistelepülés					1						
Összesen	99	99	100	100	101	99	99	100			

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten szállásokon lakó hajléktalan emberek alapmegoszlásai (fő) 2000 – 2009										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Életkor										
--- 19 éves	25	2	4	16	11	7	8	6	6	3
20 - 29 éves	267	204	146	226	151	216	236	169	105	125
30 - 39 éves	465	429	380	409	376	476	485	366	287	352
40 - 49 éves	751	656	669	700	568	778	744	669	513	635
50 - 59 éves	537	606	639	562	701	931	941	946	729	878
60 - 69 éves	208	233	242	219	220	289	302	292	268	367
70 ---- éves	44	50	56	38	44	44	70	51	51	70
Összesen	2297	2180	2136	2170	2071	2741	2786	2499	1959	2430
Nem										
férfi	1859	1839	1735	1774	1726	2223	2269	2051	1548	1930
nő	447	350	405	390	367	505	494	448	351	481
Összesen	2306	2189	2140	2164	2093	2728	2763	2499	1899	2411
Legmagasabb iskolai végzettség										
8 ált. alatt	117	95	106	94	74	129	131	150	237	229
8 ált.	954	833	835	778	775	1048	1055	979	503	720
ipari	633	829	631	634	703	902	877	716	778	902
közép	421	286	445	450	423	540	595	543	338	406
felsőfokú	100	102	96	95	115	113	113	89	94	131
Összesen	**2225**	**2145**	**2113**	**2051**	**2090**	**2732**	**2771**	**2477**	**1950**	**2388**
Hajléktalanná válás ideje										
egy éven belül	302	272	283	272	243	462	447	493	172	268
több mint egy éve	266	210	200	193	187	271	244	210	113	169
több mint két éve	262	209	177	195	174	230	210	192	67	136
több mint három éve	231	188	222	187	223	236	177	150	83	117
több mint négy éve	207	189	155	167	169	226	182	161	74	111
több mint öt éve	163	181	190	158	168	173	227	133	92	120
több mint hat éve	131	138	145	137	125	148	147	156	60	91
több mint hét éve	113	110	99	115	123	123	177	109	104	78
több mint nyolc éve	99	112	73	89	92	91	99	86	41	94
több mint kilenc éve	78	83	121	92	117	128	163	88	83	97
több mint tíz éve	353	401	422	573	461	655	715	721	427	672
Összesen	2205	2093	2087	2178	2082	2743	2788	2499	1316	1953
Tartózkodási hely a megelőző éjszaka										
közterület	54	23	29	50	87	33	37			
önálló lakás	5	6	5	10	7	6	9			
intézmény	172	288	299	202	297	135	317			
hajléktalanszállás	2009	1826	1785	1835	1666	2353	2390			
egyéb lakás	20	21	18	24	23	7	29			
Összesen	2260	2164	2136	2121	2080	2534	2782			

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten szállásokon lakó hajléktalan emberek alapmegoszlásai (fő) 2000 – 2009										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Tartózkodási hely az előző év azonos napján										
közterület	157	145	134	192	181	340	37			
önálló lakás	273	229	197	229	210	265	9			
intézmény	230	272	240	219	226	295	317			
hajléktalanszállás	1415	1275	1396	1206	1235	1437	2390			
egyéb lakás	180	207	151	220	207	310	29			
Összesen	2255	2128	2118	2066	2059	2647	2782			
Hajléktalanná válás oka										
személyi konfliktus	1362	1302	1418	1229	958	1365	1507			935
gazdasági ok	650	617	533	750	622	938	774			157
intézményből kikerülés	203	186	137	125	207	173	131			
vegyes					304	237	339			1141
Összesen	2215	2105	2088	2104	2091	2713	2751			2233
Jövedelemforrások										
nincs jövedelme	354	262	250	268	122	220	131	151		
munkabér	1115	987	1001	1048	1013	1370	1507	1024		1039
tb.-ellátás	635	645	644	659	619	720	774	632		694
guberál								75		64
segély	185	138	218	150	148	194	339	263		219
egyéb								305		284
Összesen	2289	2032	2113	2125	1902	2504	2751	2450		2300
Napi költés összege										
100 Forint alatt						1391	746	804		687
101-500 Forint						1276	818	630		408
501 - 1000 Forint						809	578	429		407
1001 -2000 Forint						452	370	370		375
2000 Forint felett						270	239	251		253
Összesen						4198	2751	2484		2130
Egészségi állapot										
munkaképes	1207	1114	1124	956	1032	1264	1500	1272	793	1294
munkaképtelen	983	929	930	915	981	1393	1203	1140	877	864
Összesen	2190	2043	2054	1871	2013	2657	2703	2412	1670	2158
Kapcsolatok (Kivel él együtt?)										
egyedül	1894	1532	1530		1597	2206	1802	1135	374	520
csoportban (banda)	126	177	288		228	126	188	156	119	101
családtagokkal	225	224	199		188	298	287	203	136	262
							91	138		
							192			
							144	707	1362	1564
Összesen	2245	1933	2017		2013	2630	2704	2339	1991	2447

A február 3-i adatfelvételek során válaszadó, Budapesten szállásokon lakó hajléktalan emberek alapmegoszlásai (fő) 2000 – 2009										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A szálló fenntartója										
önkormányzati intézmény	1273	1179	1148	1160	1135	1155	1103			
alapítvány	900	888	855	823	885	1490	1564			
karitatív szervezet	135	125	133	179	77	104	117			
egyesület							0			
állami intézmény										
egyéb										
Összesen	2308	2192	2136	2162	2097	2749	2784			
Intézmény típusa										
éjjeli menedékhely	884	1044	855	937	1135	1334	1370	1275	1104	
átmeneti szálló	1195	882	1074	941	885	986	1092	959	754	
bentlakásos int.	229	266	220	300	77	431	251	264	145	
							72	0		
közterület		330					0	118		
Összesen	2308	2522	2149	2178	2097	2751	2788	2501	2003	
Lakcíme (állandó lakcím)										
nincs címe	816	741	864	778	902	1048	1070			
Budapest	839	838	735	874	647	904	950			
egyéb város	332	298	297	252	315	414	672			
kistelepülés	263	246	194	197	216	337				
Összesen	2250	2123	2090	2101	2080	2703	2692			
Tartózkodási hely (ideiglenes lakcím)										
nincs címe	597	626	489	453	839	981	740			
Budapest	1526	1339	1495	1647	1161	1610	1906			
egyéb város	93	81	22	23	58	50	103			
kistelepülés	12	8	3	10	8	15				
Összesen	2228	2054	2009	2133	2066	2656	2749			

Gurály Zoltán: Mennyi az annyi?

Hajléktalanság és amivel nem számolunk[1]

2011-ben a hajléktalanellátók már hagyományosnak mondható őszi konferenciáján hivatalosan is elhangzott, hogy a hajléktalanellátás évente nyolc és fél milliárdjába kerül az államnak. Nyitrai Imre, az akkori helyettes államtitkár ugyan nem kommentálta ezt az összeget, de a kijelentés, valószínűleg, a kontextusa miatt a „sokat költünk" üzenetet hordozta.

Ha az éves kiadások mértékét csupán az egy adott időpontban hajléktalan emberek számához mérjük, az összevetés félreértésekre is alkalmat adhat. Létezik azonban egy jobb mutató, amely jobban szemlélteti a szükséges segítség nagyságát: az egy időszakon át hosszabb-rövidebb időt hajléktalanként élő emberek száma. Az egy **időpontban**, illetve az egy **időszak** alatt hajléktalan emberek száma közötti különbség érzékeltetésére teszek kísérletet a Február harmadika adatfelvétel segítségével, fel szeretném villantani a megközelítések különbözősége réven megnyíló másfajta értelmezések lehetőségeit.

Hány hajléktalan embert látnak el a szolgáltatók egy adott év február harmadikán?

A Február harmadika kutatás keretében 1999 óta minden év február 3-án kérdőíves adatfelvétel zajlik a hajléktalan emberek körében, vagyis 2012. február 3-án a 14. felmérést bonyolítottuk le. Az felvételre szolgáló adatlapon a hajléktalanná válásra, a hajléktalanként eltöltött időre, a jövedelemre, a munkavállalásra és az életmódra vonatkozó kérdések szerepelnek. A kérdések egy része minden évben azonos, míg bizonyos specifikus kérdéscsoportok évről évre változnak. Nézzünk meg most egy adatfelvételek által határolt öt éves időszakot! Gyakorlati okokból nem az adatfelvétel-sorozat teljes időszakát vizsgáljuk, hanem csak az elmúlt öt évet: a 2006. február 3. és 2011. február 3. közötti időszakban lezajlott hat felmérés adatait fogjuk használni. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy ebben az időszakban hány ember használta a hajléktalanszállókat, illetve hányan éjszakáztak közterületen (a nappali ellátók nem voltak helyszínei a kérdezésnek). Az adatfelvételek során mindenkit igyekeztünk elérni, akit a felmérésben részt vevő hajléktalanellátó

1 Köszönet Kurucz Andreának és Szabó Andreának, akik átnézték és javították a szöveget: ami hiba mégis benne maradt, az az én figyelmetlenségem eredménye.

intézmények hajléktalanként ismertek, tehát törekedtünk a teljes körű adatgyűjtésre. Ennek a módszernek is megvannak azonban a maga korlátai: az intézmények (így egész települések is) önkéntesen csatlakoznak a felméréshez, a kérdőív kitöltésére sem vállalkozott mindenki, és a kérdezés szervezői is gyakran ütköztek kapacitáskorlátokba (a résztvevő szolgáltatóknál sem mindig jut el minden igénybevevőhöz a kérdőív, illetve az adatfelvétel időszakában nem minden utcán élővel találkoznak az utcai szolgálatok munkatársai).

A felvételek során a válaszadók legmagasabb száma 8 100 fő, a legalacsonyabb 6 800 fő volt. A kérdezés döntően minden évben ugyanazokban a városokban, ugyanazokban az intézményekben zajlott: Budapesten, Pécset, Győrben, Debrecenben, Miskolcon, Szegeden, Kecskeméten minden egyes évben kérdeztünk; míg voltak települések, ahol nem minden évben csatlakoztak a szolgáltatók a felméréshez[2]. Tudjuk, hogy nem mindenkit találtak meg a kérdezők, és nem minden hajléktalan ember válaszolt a kérdéseinkre azok közül, akik valamilyen ellátást kaptak az adott napon. A szálláshelyeken kérdezettek száma 4 500 és 5 000 fő között volt egy-egy alkalommal, miközben az időszakos férőhelyekkel együtt hozzávetőlegesen 9 000 ágyon éjszakáztak emberek ezeken a napokon. A felmérésben részt vevő utcán élők száma 2 500 és 3 000 fő között volt, amely szintén kevesebb az utcai szolgálatokkal kapcsolatban álló hajléktalan emberek számánál.

Kétfajta korrekcióra van tehát szükségünk akkor, amikor meg akarjuk tudni az adott napon hajléktalanként élő emberek tényleges számát. Egyrészt a saját adatfelvételünk

Kovács Béla: Teremtés

2 A felmérésben való részvételre semmi nem kötelezi az intézményeket, van olyan szolgáltató, amely a kezdetektől fogva csak minden második évben vállalja az adatfelvétellel járó többletfeladatokat.

adathiányait kell korrigálnunk (az adatfelvételben részt vevő szolgáltatóknál a kérdéseinkre nem válaszolók száma), másrészt az adatfelvételből eleve kimaradt városok, intézmények ügyfeleinek számát is figyelembe kell venni. Talán akkor tudjuk elkerülni legjobban a nagyot mondás vádját, ha a mért számokhoz képest csupán 30%-kal becsüljük nagyobbnak a hajléktalan emberek tényleges számát az adatfelvételek napján. Tehát a hajléktalan emberek tényleges száma a 2006 és 2011 közötti évek február harmadikáin nagy valószínűséggel 8 300 és 10 500 között volt.

Hány hajléktalan embert láttak el a szolgáltatók hat egymást követő év február harmadikáin?

Az adatok alkalmasak arra, hogy egy megkérdezett személyhez egy egyedi azonosító kódot[3] kapcsoljunk. Ilyen módon, az azonosító kódok alapján meg tudjuk mondani, hogy ki hány adatfelvételben szerepelt. Azon nem csodálkoztunk, hogy az egymást követő évek kérdezései alkalmával nem ugyanazt a 7 500 embert találtuk ugyanazokon a helyeken, nagy meglepetést okozott viszont, hogy **összesen 27 662 különböző hajléktalan embert találtunk** az említett időszakban[4]**.** Ha mindenhova eljutunk, és mindenki válaszol a kérdéseinkre, akkor – a 30%-os óvatos kiegészítéssel együtt – feltehetően **36 000 különböző embernek az adatai szerepelhetnének** az adatbázisunkban.

Hány hajléktalan embert láttak el a szolgáltatók az elmúlt 5 év 1825 napján?

A fenti számolásnál, mint a mesékben, „hat nap volt csak az öt esztendő", vagyis csak az adatfelvételek hat napján voltak mérések. Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy az elmúlt öt év összes napján hány hajléktalan ember került kapcsolatba az ellátórendszerünkkel legalább egy alkalommal, akkor további számítások szükségesek. A statisztikai valószínűségek alapján kiszámítható, hogy amennyiben mind az 1825 napon lett volna adatfelvétel, akkor a hat konkrét napon felvett adatoknál egyharmaddal nagyobb igénybevevői számot kapnánk. Más szavakkal azt mondhatnánk például, hogy egy 60 férőhelyes szállón egy év alatt átlagosan 80 különböző embert láttak el a szolgáltatók. Ezek után szinte bizonyosak lehetünk abban, hogy a vizsgált **öt év leforgása alatt valamennyi időt utcán élők, illetve szállón lakók száma nem lehetett kevesebb 48 ezer főnél.**

3 A személyi azonosító kódot a megkérdezett születési dátumának és monogramjának felhasználásával képezzük minden évben azonos módon; egy adott megkérdezettnek – az adathiányos esetektől eltekintve – minden évben ugyanaz a szám-, és betűkombináció a személyi azonosító kódja.

4 A személyi azonosító kódok alapján képzett adatbázis elemszáma, amelyben azok a személyek is szerepelnek, akiknek adathiány miatt nem volt személyi azonosítójuk. Az adathiányos esetek (ugyanakkor valós személyek) kihagyása után 26 481 fő marad az adatbázisunkban.

Mennyi az annyi?

48 000 ember egy közepes méretű magyar város teljes lakossága, **Magyarországon a felnőtt lakosság 6 ezreléke.** De mivel miden negyedik hajléktalan felnőtt férfi (magasabb az arányuk, mint a teljes népességben), számuk nem egy közepes város, hanem **például Kecskemét teljes felnőtt férfi lakosságának felel meg**. Mivel a harminc és ötven év közötti férfiak az átlagosnál magasabb arányt képviselnek a hajléktalanok között – az ellátás speciális jellegének szemléltetésére –, akár azt is mondhatjuk, hogy **a hajléktalanellátás előtt álló feladat olyan mértékű, mintha a Szegeden élő harminc és ötven év közötti férfiak mindegyikének öt éven belül valamilyen súlyos lakhatási problémáját kellene megoldania.** Egy ilyen esetben, ha hasonlóan tömeges méretekben jelentkeztek volna a szociális problémák a jövedelemtermelés szempontjából leginkább potens emberek körében egy meghatározott földrajzi helyen, akkor biztosan katasztrófa sújtotta területté nyilvánították volna az adott helyet. Csakhogy a hajléktalanság nem koncentrálódik egy adott területre.

Milyen helyzetben vannak azok az emberek, akik számára szolgáltatást kellett nyújtani hajléktalanként?

Sejtjük, hogy a hajléktalan emberek szociális helyzete nem hasonlítható egy kisváros lakóiéhoz. Az adatok azt mutatják, hogy nemcsak sok, zömében aktív korú emberrel kell foglalkoznia a hajléktalanellátásnak, hanem ezek az emberek jellemzően nagyon alacsony jövedelműek is. A 2011. évi adatfelvételünkben válaszadó hajléktalan emberek közel 10%-ának egyáltalán nem volt saját jövedelme, adományból tartotta fenn magát. Akiknek volt jövedelmük, azok jövedelmének januári átlaga szinte pontosan a rendszeres szociális segély összegével azonos (28 200 Ft).

De az abszolút szegénységi szinten vagy az alatt fogyasztók aránya is nagyon magas volt a hajléktalanok körében. A Világbank adatai szerint a napi **1,25 USD-nél kevesebb összegből** élők a világ minden országában szegénynek számítanak. **A Február harmadika kutatás adatai alapján a megkérdezett hajléktalan emberek 20%-a él olyan szegénységben, amely Kairóban is szegénységnek számítana.** A Világbank adatai szerint 2009-ben Magyarországon – más fejlett országokhoz hasonlóan – a lakosság 2% élt ilyen körülmények között. Tízszer annyian vannak tehát a hajléktalan emberek között a kritikusan alacsony fogyasztásúak, mint az országos átlag.

Mennyit költenek a hajléktalan emberek?

A hajléktalan emberek jövedelemszegények, de ennek ellenére – mint látni fogjuk – másokhoz hasonlóan ők is fizetnek adót, támogatást is kapnak bizonyos feltételek teljesülése esetén. 2011. február harmadikán 7 445 hajléktalan embert sikerült megkérdeznünk a

lakó-/alvóhelyén, közülük 6 678 fő válaszolt arra a kérdésünkre, hogy mennyi pénze volt januárban. A válaszadóknak mindösszesen 192 millió forintjuk volt ebben a hónapban. Ha minden hónapban legalább ennyi volt a pénzük – amit jó okunk van feltételezni, hiszen január az alkalmi és idénymunkák tekintetében a legrosszabb hónap –, akkor egy évben legalább 2 303 millió forintjuk volt összesen a megkérdezetteknek. Ha feltételezzük, hogy a nem válaszolók és a kérdezésből kimaradt városok, intézmények lakói hasonló anyagi helyzetben vannak,[5] akkor ennek az összegnek az elköltése után a költségvetésbe befolyó adó (csak az ÁFA-bevétellel számolva, és nem kalkulálva a cigaretta, illetve az alkohol jövedéki adójával) **915 millió Ft: ezt az összeget a hajléktalanok fogyasztási adó formájában a költségvetésbe befizették.**

Mennyi pénzt kerestek munkával a hajléktalan emberek?

2011 januárjában munkája ellenértékeként 1861 hajléktalan ember 61 millió forintot kapott, éves szinten minimum (a januárnál gazdaságilag nincs rosszabb hónap a hajléktalan emberek számára) 732 millió forint munkajövedelmük volt; a teljes hajléktalan népességen belül a munkajövedelemmel rendelkezőkre számolva 1 milliárd 164 millió forint ez az összeg. Az ez után az összeg után **befizetett személyi jövedelemadó minimális összege** *(a 2010-es szabályok alapján)* **238 000 000 Ft volt.**

„Egy tonna vashulladék újrahasznosításával az alábbi megtakarítások érhetők el:
• 1.5 tonna vasérc,
• 0.5 tonna szén,
• 40% vízmennyiség,
• 75% energia,
• 1.28 tonna szilárd szennyezőanyag, mely a légszennye-zés 86%-áért felel,
• vízszennyezés 76%-át”
Forrás: http://www.intermetal.hu/hu/vas-acel.html

Kukázás és guberálás?

2011 januárjában 1380 hajléktalan embernek, vagyis a megkérdezettek 20%-ának volt guberálásból származó jövedelme, ezzel átlagosan személyenként 17 400 Ft bevételhez jutottak. Ez a mindenfajta minimumösszeg (a nyugdíjminimum, a nyugdíjminimum 80%-a stb.) alatti jövedelem összesen mégis közel 24 millió forint havi bevételt jelentett a hajléktalanoknak. Éves szinten ez az összeg a 300 millió forintot közelíti. Ha kihagyjuk a guberálók közül azokat, akik többfajta jövedelemmel is rendelkeztek, akkor a csak guberálásból élők 665-en maradnak. Erre azért van szükség, hogy lássuk, mi az a legkisebb összeg, ami biztosan guberálásból származik. A csak gyűjtögetésből, kukázásból élők 8,2

5 3 661 millió Ft körül lehet az az összeg, amely a hajléktalan emberek egy év alatt rendelkezésére áll.

millió Ft havi összeggel gazdagodnak az általuk összegyűjtött hulladék újrahasznosításából. Ha a gyűjtögetés szempontjából átlagos hónapnak veszem a januárt (márpedig valószínűleg ennél csak jobb hónapok vannak), akkor **éves szinten közel 100 millió forintos** részesedést jelent a megtermelt (visszanyert) értékből. De a hulladékhasznosításnak önmagában is van nemzetgazdasági értéke.

A megtermelt, újrahasznosított termékek értékéről annyit tudunk még, hogy **2011-es áron ezért a pénzért közel 2 198 tonna vashulladékot, vagy 7 000 tonna papírt kellett összegyűjteni** (az adatok a 2011. elején érvényes felvásárlási árak alapján álltak össze). Emlékezzünk rá, hogy ez a mennyiség csak azoknak az embereknek a munkája, akik kizárólag guberálásból élnek, mint fentebb láttuk, több mint kétszer ennyi ember űzi az újrahasznosítási ipart a hajléktalanok között, hogy így egészítse ki más forrásból származó bevételeit.

„Az Inter-Metal cégcsoport a 2009. évben 37.000 tonna vas-, és acélhulladékot, 12.000 tonna szí-nesfémhulladékot és 1.000 tonna hulladékká vált elektromos- és elektronikai berendezést gyűjtött be. Árbevételük meghaladta a 6 milliárd forintot … átlagos dolgozói létszám 85 fő alkalmazásával."

Forrás: http://www.intermetal.hu/hu/vas-acel.html

Még jelentősebb lehet a hajléktalanok közreműködése, ha figyelembe vesszük, hogy nem mindenkit sikerült elérnünk a felmérésünkkel. Mindezt egy olyan tevékenység kapcsán említjük, amely ugyan egyes helyeken féllegális, de a hasznosságát ma a világban senki sem vonja kétségbe: az újrahasznosítható hulladék ipari méretekben történő begyűjtése egyébként milliárdos környezetvédelmi beruházások keretében zajlik.

Mennyi pénzt nem költ el az állam a hajléktalan emberekre?

A lakásfenntartási támogatásra – jövedelme alapján – szinte minden hajléktalan ember jogosult lenne, ám sajnálatos módon nincs lakásuk, ami után igénybe vehetnék ezt a támogatást. Ha csak a folyamatosan az utcán élőket vesszük számba – hiszen ők azután végképp nem kapnak ilyet –, akkor a normatív támogatás összege egy évben 180 000 000 Ft lenne az adatfelvételünkben szereplő utcán élők esetében; **a teljes fedél nélkül élő népesség esetén e támogatás 286 200 000 Ft lenne.**

Mivel a szállódíjra nem szokás támogatást kapni, a szállón lakók ki nem fizetett lakásfenntartási támogatása is a megtakarítások közé tartozik. **Az összes hajléktalan ember esetében a normatív lakásfenntartási támogatás elmaradása miatt keletkezett éves megtakarítás 1 175 millió Ft**. Ezen kívül **nem kaptak (2011. évi körülményekkel kalkulálva) a hajléktalan emberek gázártámogatást, nem kapnak kamattámogatást lakáshitelre stb.,** amelyek összegszerű megtakarításoknak is tekinthetők, azonban nehezen határozható meg a pontos összegük.

Összefoglalás

Sokkal több emberre költünk relatíve kevesebbet annál, mint amennyit az éves finanszírozási összeg hallatán gondolhatnánk. A környezetünkben élő emberek helyváltoztatásának tapasztalatai alapján első pillanatban azt hihetnénk, hogy a hajléktalanellátást egy időpontban használók száma jó közelítése az éves ellátotti számnak, pedig nem az. Ezen kívül a hajléktalan emberek életfeltételeik biztosítására sokkal több aktív eszközt használnak, mint amelyre az adatok ismeretének a hiányában tippeltünk volna. Ráadásul ezek között a források között vannak olyanok, amelyek nemzetgazdaságilag is kiemelten fontos aktivitás eredményei.

Szabó Andrea: A nagy számok törvénye – egy különleges adatbázis elemzési lehetőségei[1]

26.481 hajléktalan ember, 40.412 kérdőív

A következőkben egy nagyon különleges adatbázisról lesz szó: ebben az adatbázisban hat év „Február Harmadika" adatfelvételében szereplő minden hajléktalan ember megjelenik, és tartalmaz minden kitöltött kérdőívből adatokat. Az adatbázisban összesen 26.481 (különböző) hajléktalan ember azonosítható a neve és a születési ideje segítségével képzett azonosítószám alapján. Az adatrendszer tartalmazza az összes beazonosítható ember által kitöltött minden kérdőív bizonyos kérdéseire adott válaszait, ami összesen 40.412 kérdőívet jelent. Ha megpróbáljuk elképzelni ezt a kérdőívmennyiséget, akkor viszonyításként használhatjuk az A4-es méretű fénymásolópapírt[2]. A kérdőívek számából kalkulálható, hogy egy 27 db dobozból álló tornyot kell magunk elé képzelnünk.

Tehát a 2006-2011 közötti **hat „Február harmadikai" hajléktalan adatfelvétel során összesen 40.412 db kérdőív lett kitöltve, mintegy 26.481 különböző hajléktalan ember közreműködésével.**[3] Az egy emberhez köthető, különböző évek adatfelvételeiből származó információk alapján azonosítható, hogy az egyén mely években töltött ki kérdőívet, vagyis melyik évben van róla adat. Ez a tény már önmagában is nagyon érdekes elemzésekre ad lehetőséget. Az adatbázis azonban ennél jóval összetettebb: arra is módot ad, hogy a különböző években felvett adatok tartalmát összehasonlíthassuk. A következőkben arra teszünk kísérletet, hogy értelmezzük ennek az alig felfogható méretű, egészen egyedülálló adatbázisnak a tartalmát, a belőle nyerhető információkat.

Meg kell jegyeznünk, hogy adatbázisunk jelenleg kísérleti stádiumban van. Az adatok alapján levont következtetéseket akkor lehet majd érvényesnek tekintenünk, ha az adatbázis ellenőrzése befejeződött. Ezért minden az adatokból levont következtetésünk jelenleg csupán hipotézisnek tekinthető, ezeket a végleges adatbázison újra ellenőrizni szükséges. Ennek az elemzésnek az a célja, hogy megmutassa milyen összetett problémákat és részletes eredményeket adhat egy ilyen hosszú idősort átfogó kutatás éves adatainak összefűzése.

---

1 A tanulmány a Menhely Alapítvány megbízásából a Hajléktalanokért Közalapítvány támogatásával készült.

2 Egy doboznyi fénymásolópapír közelítőleg 1.250 db kérdőívre elegendő a 2008-2011-es időszakban (ekkor 4 oldalas volt a kérdőív), és 2.500 db kérdőívre a 2006-2007-es időszakban (ekkor 2 oldalas volt a kérdőív).

3 Itt és a továbbiakban a személyi azonosítóval megkülönböztethető emberekről és az általuk megválaszolt kérdőívekről szólunk.

Mit mutatnak ezek a számok? – Mintázatok az adatbázisban

Az évente ismétlődő „Február Harmadika" adatfelvétel alapján régóta tudjuk, hogy az egymást követő évek adatbázisaiban mindig vannak új megkérdezettek és olyanok, akik nem az adott évben szerepelnek először a felmérésben. Az új, hosszabb időtartamot átfogó adatbázis azonban azt is meg tudja mutatni, ha valaki egyik évben részt vesz a felmérésben, majd néhány évig nincs róla adat, és később újra felbukkan a válaszadók között. Az egyes egyének megjelenései az egyes években sajátos mintázatot rajzolnak ki. A Hajléktalanellátás Országos Konferenciáján 2011-ben egy dia erejéig már próbáltuk illusztrálni ezen mintázatok bonyolultságát[4].

De haladjunk az egyszerűtől a bonyolult fele. Az adatbázisban szereplő emberek két nagy csoportra oszthatóak. Az egyik csoportba azok tartoznak, akik a hat felmérés alatt csak egyszer válaszoltak a kérdéseinkre, csak egyetlen adatsor áll róluk rendelkezésre. Hogy ezek az emberek miért nem szerepelnek a többi évben az adatbázisunkban, annak számtalan magyarázata lehetséges. Az első, és természetesen a legoptimistább feltételezés az lehet, hogy ezek az emberek csak rövid időre tapasztalták meg a hajléktalanságot, és az egyetlen kérdezést megelőzően és azt követően is rendelkeztek otthonnal. Az ennél kevésbé derülátó értelmezési lehetőségek lényege, hogy az adatfelvétel soha sem adja meg a hajléktalan emberek teljes számát: mindig vannak olyanok, akiket „nem talál meg" a felmérésünk. Az ennél még pesszimistább magyarázat szerint olyan hajléktalan emberek is lehetnek ebben a csoportban, akik nem csak az adatfelvétel látóköréből esnek ki, de általában a hajléktalanellátó rendszer sem tud róluk az egyetlen felbukkanásuk előtt és után: nincs kapcsolatuk semmilyen ellátó szervezettel.

Az 1. táblázat adataiból az látszik, hogy a megkérdezettek közel 70%-a csak egyetlen évben töltött ki „Február Harmadika" kérdőívet, és csak kevesebb, mint harmaduk adott választ több évben a kérdésekre.

Évek, amikor szerepel az adatbázisban		Esetszám (fő)	Az érvényes esetek százalékában (%)
Csak egy alkalommal az adatbázisban összesen	csak 2006-ban	3 373	12,74
	csak 2007-ben	3 306	12,48
	csak 2008-ban	2 179	8,23
	csak 2009-ben	2 854	10,78
	csak 2010-ben	3 351	12,65
	csak 2011-ben	3 394	12,82
	összesen	**18 457**	**69,70**
Több évben szerepel az adatbázisban összesen		8 024	30,30
Összes megkérdezett		**26 481**	**100,00**

1. táblázat: az adatbázisban szereplő válaszadók a megjelenési alkalmak száma szerint

4 Gurály Zoltán: Hajléktalanság keletkezése, megszűnése és alakváltozásai I.; előadás, A Hajléktalanellátás Országos Konferenciája 2011. (http://www.hajlektalanokert.hu/dokumentumok/konferencia/2011/guralyzoltan.pdf)

Az könnyen belátható, hogy minél tovább haladunk visszafelé az időben, annál nagyobb az esély arra, hogy valaki újra megjelenjen a felmérésben: annál több alkalma volt rá, hogy kitöltse a kérdőívet. Aki csak 2006-ban válaszolt a kérdésekre, annak még öt alkalommal lett volna lehetősége kitölteni a kérdőívet, hiszen a megelőző évekről nincs adatunk; róluk tehát azt tudjuk biztosan, hogy a 2007-2011-es időszakban nem vettek részt a felmérésben. Ezzel szemben, aki csak 2011-ben szerepel a felmérésben, arról biztosan tudjuk, hogy a megelőző 5 alkalommal nem válaszolt a kérdéseinkre, de arról nincs képünk, hogy a következő öt évben vajon fog-e kitölteni kérdőívet.

Az értelmezési nehézségek ellenére azt mondhatjuk, hogy **az adatbázisban csak egyszer szereplő hajléktalan emberek száma meglepően nagy állandóságot mutat a vizsgált években.** Ha nem az összes válaszadó számát tekintjük, hanem az adott évből az adatbázisban szereplő összes megkérdezett számához viszonyítunk (1. ábra), akkor hasonlóan kiegyensúlyozott képet kapunk.

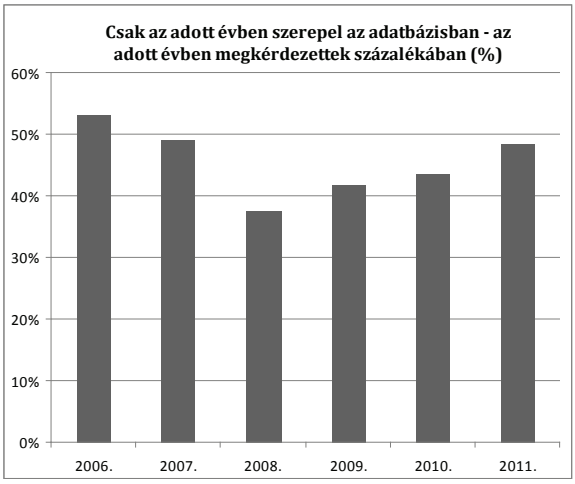

1. ábra: a csak az adott évben megkérdezett hajléktalan emberek

Annak az esélye, hogy egy személy csak egyetlen alkalommal vesz részt a felmérésben, a vizsgált időszak közepéig csökken, majd onnan ismét növekedésnek indul. A jelenség magyarázata valószínűleg igen komplex.[5]

Ha részletesebben szeretnénk megvizsgálni, hogy a felmérésben többször szereplő emberek pontosan mikor és mennyi ideig voltak az adatfelvétel látókörében, akkor szembetaláljuk magunkat az adatbázis bonyolultságával. Ennek érzékeltetésére – nem belemenve a kombinatorika világába – azt mondhatjuk, hogy összesen 57 forgatókönyv létezik arra, hogy valaki mikor jelenik meg, vagy éppen „tűnik el" a hat kérdezés alkalmával, és további hat lehetőséget adnak azok az esetek, amikor csak egy évben szerepel valaki.[6]

5 Egy lehetséges magyarázatot mutat be: Gurály Ottó: A hajléktalanná válás dinamikája

6 Az ismétlődő válaszadás lehetőségeit az első megjelenés sorrendjébe állítva az 1. számú melléklet jelmagyarázatában látható mintázatokat kapjuk (lásd 1. számú melléklet, a fekete háttér jelzi a megjelenéseket).

Az eltérő mintázatokhoz kapcsolható elemszámok természetesen nagyon eltérőek lehetnek, ezt illusztrálja az 1. számú mellékletben található ábra. A ferde vonallal jelzett kiemelkedő értékek az egymást követő két évben történő válaszadást jelölik (2006-2007, 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010, valamint 2010-2011). A vízszintessel jelzett oszlopok az egymást követő három évben válaszadó személyek számát emelik ki. Az ábra nem tartalmazza a csak egy évben megkérdezettek kiemelkedően magas elemszámait, kizárólag a legalább két alkalommal megkérdezett emberek szerepelnek benne.

A bonyolult ábrákból – nem meglepő módon – az látható, hogy az egymást közvetlenül követő években a leggyakoribb a kérdőív ismételt kitöltése, azon belül is az egymást követő két évben. Másrészt az is egyértelműen látszik, hogy annál nagyobb az elemszám, minél közelebbi időpillanatot tekintünk. Utóbbi jelenség magyarázata nem egyszerű, valószínűleg szerepet játszik benne a felmérés módszertana és korlátai, de biztosan részben magyarázza a hajléktalanságban eltöltött idő hosszának változása is.

Mit mutatnak ezek a számok? – A krónikusan[7] hajléktalanként élők az adatbázisban

Továbbra is az adatbázis alapszámainál maradva és a megjelenések alkalmait vizsgálva kézenfekvőnek tűnik részletesebben is megnézni, hogy vajon a hajléktalanként eltöltött idő hossza mutat-e valamilyen összefüggést azzal, hogy valakit „megtalál-e" a „Február Harmadika" adatfelvétel. A logika szerint azt várnánk, hogy akik magukat több év óta hajléktalannak mondják, azok gyakrabban szerepelnek a válaszadók között.[8]

Itt most ennek a kérdésfelvetésnek csak egy szeletét nézzük meg részletesebben, mégpedig azok adatait, akik saját bevallásuk szerint több mint tíz éve hajléktalanként élnek. A 2011. évi adatfelvétel eredményeit vizsgálva a felmérésben **2.817 olyan ember szerepelt, akik a 2006-2010-es időszakban nem fordultak elő a válaszadók között**. Ennek optimista magyarázata lehetne, hogy ők a korábbi felmérések időszakában nem voltak hajléktalanok. A hajléktalanná válás időpontjára adott válaszaik (2. ábra) azonban ennél lényegesen színesebb képet mutatnak.

7 Ebben a fejezetben „krónikus hajléktalannak" tekintjük mindazokat, akik tíz vagy ennél több éve tekintik magukat hajléktalannak. Adatbázisunk szempontjából ez a csoport jól elkülöníthető, mindazonáltal érdemes megjegyeznünk, hogy a nemzetközi szakirodalom ennél jóval rövidebb időszakot is tartós (long-term) hajléktalanságnak tekint: például Finnországban az egy évnél hosszabb ideje fennálló vagy három éven belül többször ismétlődő hajléktalanságot tekintik tartósnak.

8 Ezen állítás összetett vizsgálatát és az adatok matematikai statisztikai elemzését tartalmazza: Gurály Ottó: A hajléktalanná válás dinamikája.

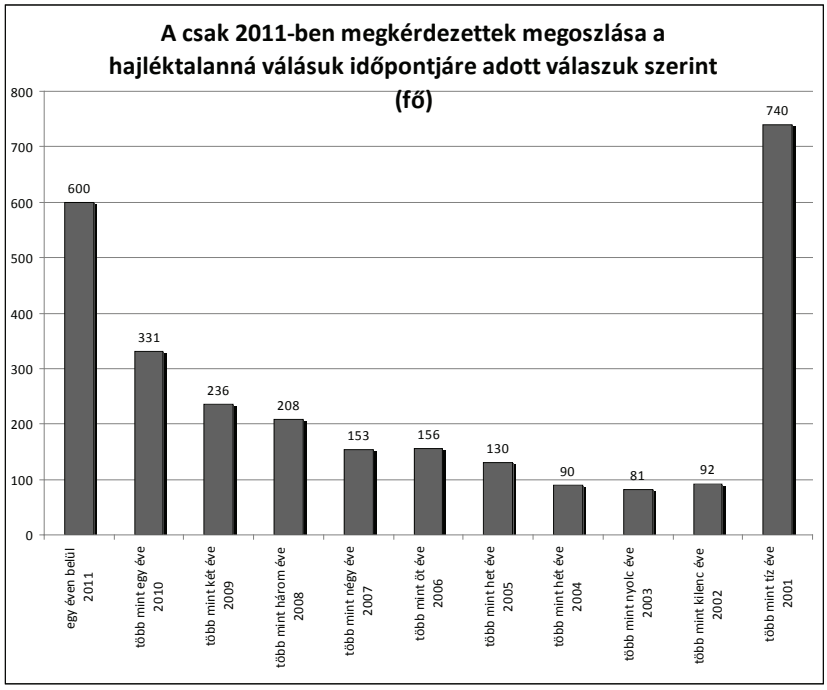

2. ábra: A csak a 2011-es felmérésben szereplő hajléktalan emberek megoszlása a hajléktalanná válásuk időpontjára adott válaszuk szerint

Azt láthatjuk, hogy ebben a csoportban (a 2011-ben először válaszadók csoportjában) **csupán a megkérdezettek ötödére (21%) igaz az, hogy saját válasza szerint az elmúlt egy év során vált hajléktalanná. Ezzel szemben több mint negyedük (26,3%) azt állítja magáról, hogy tíz évnél is régebben vált hajléktalanná.** Még ennél is figyelemreméltóbb a látható mintázat: a megkérdezettek fele egyenletesen csökkenő számban vallja magát 2-9 éve hajléktalannak. Ehhez képest kiemelkedő azok száma, akik saját válaszuk szerint 2001-ben, vagy annál régebben váltak hajléktalanná. **Találtunk tehát a 2011-es felmérés során 740 főt, akik tíz évnyi hajléktalanságuk alatt 2011-et megelőzően egyszer sem töltöttek ki kérdőívet.**

Ha a teljes adatbázist nézzük, akkor az látható, hogy a megkérdezettek 29,7%-a tekinthető krónikus hajléktalannak, vagyis **tíz válaszadó hajléktalan ember közül három úgy válaszol, hogy ő nagyon hosszú ideje (tíz évnél is régebben) él ebben az élethelyzetben.**

Ezen felül a felmérés minden évben talál egy meglehetősen nagy csoportot, akik a korábbi adatfelvételekben annak ellenére nem jelentek meg többször, hogy krónikus hajléktalannak mondják magukat. soka

Az adatok nagyon hasonló mintázatot mutatnak éves bontásban, mint a csak egy évben válaszadók számának megoszlása (1. ábra) abban a tekintetben, hogy a 2008. és 2007. év adatai itt is nagymértékben eltérnek a többi évtől. Míg 2006-ban, 2009-ben, 2010-ben és 2011-ben szinte azonos (21-22%) a krónikus hajléktalanok aránya, addig 2007-ben és 2008-ban érzékelhetően alacsonyabb ez az arány (17-18%).

Alkalmak, amikor szerepel az adatbázisban (alkalom)		Esetszám (a válaszadók száma) (fő)	Több, mint tíz éve hajléktalanok száma (fő)	Több, mint tíz éve hajléktalanok aránya (%)
Csak egy alkalommal szerepel az adatbázisban	csak 2011-ben	3 394	730	21,51
	csak 2010-ben	3 351	728	21,72
	csak 2009-ben	2 854	640	22,42
	csak 2008-ban	2 179	378	17,35
	csak 2007-ben	3 306	610	18,45
	csak 2006-ban	3 373	733	21,73
Összesen az adatbázisban egy alkalommal szereplők:		**18 457**	**4 150**	**22,48**
Több alkalommal szerepel az adatbázisban	2 alkalom	4 371	1 671	38,23
	3 alkalom	2 110	1 054	49,95
	4 alkalom	968	594	61,36
	5 alkalom	439	292	66,51
	6 alkalom	136	94	69,12
Összesen az adatbázisban több évben szereplők:		**8 024**	**3 705**	**46,17**
Összes megkérdezett:		**26 481**	**7 855**	**29,66**

2. táblázat: Krónikus hajléktalanok száma és aránya az adatbázisban való megjelenésük szerint

Az adatok mögött ismét összetett folyamatokat kell feltételeznünk, melyek között ezúttal biztosan szerepet játszik, hogy az adatfelvételben használt kérdőív éppen 2008-ban lett először önkitöltős.

Egy lehetséges befolyásoló tényező az ebben az időszakban kiépülő lakhatási támogatás rendszere is. Feltételezhetjük, hogy a 2006-ban induló programok nyomán sokan tudtak az ellátórendszeren kívüli lakhatási formába kerülni, az így felszabadult férőhelyeket pedig olyan emberek töltötték meg, akik korábban nem voltak kapcsolatban az intézményekkel. Ők 2006-ban újnak számítottak a felmérés számára, míg 2007-2008-ban már ismert válaszadóként jelennek meg. Ami arra utalhat, hogy nem csak bekerültek az ellátórendszerbe, de ott tartósan meg is ragadtak. Úgy tűnik, hogy 2009-re ez a folyamat kiegyenlítődik.

És természetesen azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a 2006-2007-es időszakban épül ki az utcai szociális szolgálatok rendszere, aminek köszönhetően olyan közterületen élők kerülnek az ellátást végző szervezetek látókörébe, akik számára korábban nem működött szolgáltatás, bár hosszú ideje hajléktalanok voltak[9].

Ha annak okát szeretnénk kutatni, hogy tízévnyi hajléktalanság alatt miért csupán egyetlen alkalommal kerül be valaki a felmérésünkbe, jelenleg csupán a megérzéseink-

9 Ezen adatok elemzésénél ismét figyelmeztetnünk kell az adatbázis kísérleti jellegére: a folyamatok okainak magyarázatát, és kísérleti hipotézisünk alátámasztását a végleges adatbázisban újra ellenőriznünk kell.

re és feltételezéseinkre hagyatkozhatunk. Azt biztosan állíthatjuk, hogy a jelenség túlmutat az adatfelvétel korlátain: pusztán az, hogy az adatfelvétel nem ér el minden a hajléktalanellátást végző szolgáltatókkal kapcsolatban álló embert[10], nem magyaráz ekkora számokat. Azt kell feltételeznünk, hogy ezek az emberek nem csak a felmérésünk számára „láthatatlanok", de az ellátórendszer sem éri el őket.

Ha kiterjesztjük az elemzést a teljes adatbázisra, akkor a 2. táblázat adataiból leolvashatjuk, hogy minél többször szerepel valaki az adatbázisunkban, annál nagyobb az esély rá, hogy tíz évnél régebben hajléktalan. Vagy ugyanezt az állítást megfordítva: a felmérés nagyobb eséllyel találja meg a krónikus hajléktalanokat akkor, ha többször van alkalmunk kérdéseket feltenni nekik. Az arányok a kérdezési alkalmak számának növekedésével egyenletesen emelkednek, a három alkalommal megkérdezett válaszadóknak már a fele, míg a hat alkalommal kérdezetteknek a 70%-a több mint tíz éve hajléktalan.

Ha a jelenséget részleteiben is szeretnénk vizsgálni, akkor ismét figyelembe kell vennünk azt a bizonyos (57+6) 63 féle mintázatot, ami szerint az egyes emberek megjelenhetnek a felmérésekben. A 2. számú mellékletben található ábra kísérletet tesz arra, hogy rendszert találjon az arányszámok változásában. Az értékek közötti mozgások ellenére a tartósan hajléktalanok arányának a kérdezések számával párhuzamosan emelkedő értéke – az egy alkalommal megkérdezettek esetén 17,3-21,7%, míg a hat alkalommal megkérdezettek esetében már 69% – tisztán látható. Ha csak azokat a mintázatokat vesszük figyelembe, mikor csak egy évben vagy egymást közvetlenül követő években van adatunk az egyénekről (az ábrán világosszürke hátérrel jelezve), akkor azt találjuk, hogy **a kérdezés időpontjától szinte függetlenül egységes a magukat tíz évnél hosszabb ideje hajléktalannak tartók aránya.** Ha ugyanannyi alkalommal talált meg valakit a felmérés: az alkalmak számának emelkedésével párhuzamosan emelkedik az érték – a két alkalommal megkérdezettek esetében 29-34%, a három alkalommal megkérdezettek esetében 42-45%, a négy alakalommal megkérdezettek esetében 54-59%, és ez az arány nem függ az első megkérdezés évétől.

Ezzel szemben a hiányos adatok (nem egymást követő megjelenések a mintában, az ábrán sötétszürke hátérrel jelölve) sokkal bizonytalanabb képet mutatnak. Ezen esetek elemzésével a csökkenő elemszámok miatt óvatosan kell eljárni. A bizonytalanságok ellenére a mintázat arra utalhat, hogy a tartósan hajléktalanok arányának átlaga inkább az egy alkalommal magasabb kérdezésszám értékéhez közelít: például a három alkalommal, de nem egymást követő évben megjelenő esetekben a tíz évnél régebben hajléktalanok átlagos aránya közelít a négy egymást követő évben megkérdezettekéhez.

A felmérésben csak egyetlen alkalommal megkérdezettek körében a magukat régóta hajléktalannak definiálók magas aránya arra utal, hogy a magukat hajléktalannak tekin-

10 A „Február Harmadika" kutatáshoz való csatlakozás önkéntes, ezért minden évben van néhány olyan hajléktalanellátási szolgáltatást végző intézmény, melyen belül nem folyik adatfelvétel. Ezen intézmények ügyfélköréről nincs adatunk az adott évben. Mivel vidéken előfordulhat, hogy egy települést egy szolgáltató lát el, ezért az adott szolgáltató távolmaradása a felméréstől azt eredményezi, hogy a teljes településről nincs adat az adott évben. Ez a jelenség magyarázhatna néhány százaléknyi eltérést, de ekkora arányokat biztosan nem.

tő emberek nem kis csoportjai hosszú időn keresztül nem az ellátórendszerben keresik helyzetük megoldását. **A felméréseinkre adott válaszokból ismételten az következik, hogy a hajléktalanság, vagy óvatosan fogalmazva, a szubjektíve megélt hajléktalanság terjedelme jóval nagyobb (jóval több embert érint), mint az intézményesült hajléktalanellátás által elért emberek száma. Felméréseink alapján biztosak lehetünk abban, hogy jelen pillanatban is nagy számban élnek köztünk olyan emberek, akik saját helyzetüket a hajléktalanok helyzetével azonosnak tekintik, miközben magával a hajléktalanellátással nincs kapcsolatuk.**

Mit mutatnak ezek a számok? – Településadatok, térbeli mobilitás az adatbázis alapján

Adatbázisunk tartalmazza az összes megkérdezett esetében a kérdezés helyét, települését. Ez lehetőséget ad arra, hogy azon válaszadók esetében, akik minimum kétszer válaszoltak a kérdéseinkre, összehasonlíthassuk a válaszadás helyszínét. A fentiekben már megállapítottuk, hogy összesen 8.024 hajléktalan ember válaszolt a kérdéseinkre 2-6 alkalommal a vizsgált hat év alatt. Ezek a válaszadók több mint huszonkétezer összehasonlítható település-választ adtak, ennyi kitöltött kérdőív kapcsolódik ezekhez az emberekhez.

Ezen óriási szám megértéséhez vissza kell utalnunk az 1. sz. mellékletben látható mintázatokra. Az adatbázisunkban több alkalommal szereplő egyének közül a minden évből rendelkezésünkre áll egy-egy adat a kérdezés helyszínére vonatkozóan, vagyis minden évben töltöttek ki kérdőívet.

A vizsgálat során egy ember esetében minden lehetséges összehasonlítást el fogunk végezni. Az 1. számú mellékletből látható, hogy egy ember nem csak egymást követő években, hanem bizonyos évek kihagyásával egymástól távolabbi években is megjelenhet az adatbázisban. Több válasz esetén nem csak időrendben az egymást követő évpárok eredményeit hasonlíthatjuk össze, hanem az egymástól távolabbi éveket is, például az utolsó megjelenés helyszínét a legelsővel. Ha kiemelünk egy válaszadót, aki a 2006., a 2008., és a 2010. években töltött ki kérdőívet, akkor ebben az esetben három összehasonlítást fogunk elvégezni: összehasonlítjuk a 2006. és 2008. években adott válaszokat, a 2008-ban és 2010-ben adott válaszokat, valamint a 2006. és a 2010. évek válaszát is.

Az összehasonlítási lehetőségek elméleti[11] számát a következő táblázat szemlélteti (3. táblázat).

11 Az összehasonlítások elméleti száma és a valóban elvégezhető összehasonlítások száma közötti eltérést adathiányok okozzák.

	2 011-ben	2 010-ben	2 009-ben	2 008-ban	2 007-ben	Összesen
2010-ben	2 415					**2 415**
2009-ben	1 692	2 292				**3 984**
2008-ban	1 274	1 652	1 881			**4 807**
2007-ben	1 072	1 291	1 348	1 697		**5 408**
2006-ban	919	1 130	1 191	1 297	1 788	**6 325**
Összesen	**7 372**	**6 365**	**4 420**	**2 994**	**1 788**	**22 939**

3. táblázat: a kérdezések helyszíneinek elméleti összehasonlítási lehetőségei, azon válaszadók száma, akikről évpáronként mindkét évből szerepel településadat

A táblázat egyben arra a kérdésre is választ ad, hogy az egyes évpárokban hány olyan válaszadót találunk, aki mindkét évben válaszolt a kérdéseinkre (azt nem mutatja meg, hogy a vizsgált évpáron túl még hány évben töltöttek ki kérdőívet). A fehér területek azokat a lehetőségeket jelzik, melyek nem használhatóak számunkra: nem hasonlíthatjuk össze az adott évet önmagával, illetve nincs értelme visszafelé is elvégezni az összehasonlítást (pl. 2008-2009 és 2009-2008). Az oszlopokban azt találjuk, hogy a későbbi évhez képest a korábbi években hány válasz szerepelhet, így a táblázat alsó sorában az látszik, hogy a későbbi évhez képest korábbi években hány ember válasza található az adatbázisban. A táblázat soraiban az szerepel, hogy a korábbi években megkérdezetteket később milyen arányban találja meg a felmérés[12].

A táblából az is leolvasható, hogy összesen 15 alkalommal kell elvégeznünk az összehasonlítást a különböző évpárokkal, ez a valóságban 15 db táblázat elkészítését jelenti, ahol mindig az oszlopok tartalmazzák a későbbi év településeit, míg a sorok a korábbi évekét. Ismét nem merülünk el a kombinatorikai magyarázatokban, szemléletesen azt mondhatjuk, hogy a 3. táblázat minden adatot tartalmazó celláját kibontjuk egy olyan táblázattá, ahol részletesen látható a kérdezés települése.

A hajléktalan emberek „vándorlásáról" a mai közbeszédben igen gyakran lehet hallani. Az a vád éri őket, hogy a jobb színvonalú ellátásokhoz való hozzáférés érdekében elutaznak egyik városból a másikba. Összehasonlításunk alkalmas arra, hogy ezt a feltételezést megvizsgáljuk. A 15 db összehasonlító táblázatot a 3. számú melléklet, ezek összegzését pedig a 4. számú melléklet tartalmazza.

A 4. számú mellékletben található adatok azt mutatják, hogy az összes 22.723 összehasonlításból[13] **csupán 3,2%-ban tapasztaljuk azt, hogy a megkérdezés települése változik**. Ekkora elemszám mellett a változó települést mutató esetek száma (726 eset) és aránya szinte hibahatáron belülinek mondható. Másképpen fogalmazva azt is mondhat-

12 Például a 2007 feliratú sorban azt látjuk, hogy az ebben az évben megkérdezettek közül később, vagyis 2008-2011-ben évenként hány ember szerepel ismét az adatbázisban. Ezzel szemben a 2007 feliratú oszlop egyetlen cellája azt mutatja meg, hogy a 2007-ben megkérdezett emberek közül az adatbázisban szereplő egyetlen korábbi évben 1.788 fő szerepelt szintén az a felmérésben.

13 Az elvben lehetséges, és a valóságban elvégezhető összehasonlítások különbsége az adathiányokból származik.

juk, hogy **a hajléktalan emberek rendkívül erősen kötődnek az egyes településekhez: 100 esetből mindössze 3 alkalommal találjuk őket másik településen, mint bármely korábbi évben egy hat éves időszak alatt.**

A fenti kijelentésünket pontosítva meg kell jegyeznünk, hogy ez az adat azon hajléktalan emberekre igaz, akik legalább két alkalommal a hajléktalanellátás és a „Február Harmadika" adatfelvétel látókörében voltak. Vagyis még pontosabban fogalmazva azt mondhatjuk, hogy **ha a hajléktalan emberek kapcsolatba kerülnek egy hajléktalanellátó intézménnyel egy településen, akkor egészen elenyésző számban választják később e helyett egy másik település hajléktalanellátását.**

Az összefüggés nagyon erős, ezért a hozzá nem illeszkedő esetek elemszáma nagyon alacsony, így ezek elemzése során igen óvatosan kell eljárnunk. Ha mégis meg szeretnénk vizsgálni az adatbázisunkban **települést váltó hajléktalanok** mozgását, akkor azt találjuk, hogy **nagy részük két közeli nagyváros között mozog**, mint Nyíregyháza és Debrecen, vagy Nagykanizsa és Zalaegerszeg. A képhez hozzátartozik, hogy a vidéki városokban sok esetben városi szinten hiányoznak fontos szolgáltatások, mint az egészségügyi centrum, de ezek általában megtalálhatók a régió valamelyik másik nagyvárosában. Így azt is feltételezhetjük, hogy **ezeknek a mozgásoknak egy részét maga az ellátórendszer generálja, például a krízisautó szállítja át a hajléktalan embert egyik városból a másikba a megfelelő ellátás érdekében, vagy a férőhelyhiány miatt**: a felmérés téli időszakban készül, ilyenkor a vidéki ellátók zöme 100% feletti kihasználtsággal üzemel. Az összes eltérő települést mutató esetnek csak a harmadában érkezik a válaszadó Budapestre valamelyik vidéki településről, legnagyobb arányban Győrből és Miskolcról.

Az adatbázis jelenlegi állapotában ez a legegyszerűbben elvégezhető összehasonlítási módszer. Ha megpróbáljuk egy példán elképzelni a tartalmát, akkor észre kell vennünk, hogy elfedi az egyéni életutakat, és csak a nagy tendenciát mutatja be. Képzeljük el, hogy egy Kovács János[14] nevű hajléktalan ember a következő években szerepel az adatbázisunkban:

- 2007-ben Székesfehérváron kérdezték meg
- 2008-ban Budapesten vettek fel vele kérdőívet
- 2010-ben pedig ismét Székesfehérváron találta a felmérésünk

Ez a jelen elemzési módszerünk esetében azt fogja jelenteni, hogy Kovács János a 3. számú mellékletben összesen 3 db táblázatban szerepel:

- A 8. számú táblázatban a 2010-es és 2007-es településadat összehasonlításában egyező településadatot mutat
- A 7. számú táblázatban a 2010-es és 2008-as településadat összehasonlításában különböző településadatot mutat
- A 13. számú táblázatban a 2008-as és 2007-es településadat összehasonlításában különböző településadatot mutat

14 Fiktív név és adatok

Ebben az esetben látható, hogy az általunk elvégzett összehasonlítások szempontjából két alkalommal települést váltónak minősül, míg egy alkalommal azonos települést jelez számunkra.

A 4. számú mellékletben Kovács János esetében azt fogjuk tapasztalni, hogy három cellában találunk tőle adatot:

- A Székesfehérvár oszlop és a Székesfehérvár sor metszetében (egyező településadat)
- A Székesfehérvár oszlop és a Budapest sor metszetében (különböző településadat)
- A Budapest oszlop és a Székesfehérvár sor metszetében (különböző településadat)

Vagyis azt megmutatja ez a módszer, hogy hányszor költözött Kovács János, még a településváltás irányát/sorrendjét is jelzi, de azt az egyéni utat nem tudja leképezni, hogy ez a folyamat a Fővárosba költözést, majd onnan visszatérést takar.
Az adatbázis további fejlesztésével fedhetjük majd fel ezeket az egyéni forgatókönyveket.

Mit mutatnak ezek a számok? – Intézménytípusok adatai, mennyire működik a „lépcsőzetes" ellátási rendszer?

A települések közötti mobilitás ilyen mértékű hiánya felveti a kérdést, hogy vajon a különféle ellátási formákhoz is ilyen mértékben ragaszkodnak-e a hajléktalan emberek. Adatbázisunkban a megkérdezési alkalmakhoz nem csak a megkérdezés települése kapcsolódik, hanem a megkérdezéskor használt szolgáltatástípus is. Nem csak azt tudjuk meg belőle, hogy melyik városban volt a válaszadó, hanem azt is, hogy éppen az utcai szolgálat, az éjjeli menedékhely, az átmeneti szálló, vagy más szolgáltatás keretében töltötte-e ki a kérdőívet.

Ebben az esetben azokat a válaszadókat vizsgáljuk, akik 2011-ben és még 1-5 korábbi évben válaszoltak a kérdéseinkre[15]. (Vagyis a 3. táblázat első oszlopában szereplő összehasonlítási lehetőségeket végezzük el.) Erre a változtatásra azért van szükség, mert ezúttal azt szeretnénk vizsgálni, hogy a hajléktalan emberek az ellátórendszerben az első (az adatfelvétel által is regisztrált) kapcsolat után a „magasabb szintű" ellátás felé mozognak-e. Vagyis annak a hipotézisnek az igazságtartalmát vizsgáljuk, hogy a**z elmúlt évek során kiépült és jogilag részletesen szabályozott „lépcsőzetes" ellátórendszerben valójában az elvárt irányban lépnek-e tovább a hajléktalan emberek: a közterületről az éjjeli menedékhely, illetve az átmeneti szálló irányába.**[16]

Az 5. számú melléklet táblázata tartalmazza a részletes adatokat a korábbi adatfelvételek szolgáltatásairól. Azt mondhatjuk a számok alapján, hogy **66%-ban a korábbi években is megegyező szolgáltatásban történt a kérdezés.** Ez arra utal, hogy **a hajléktalan**

15 Ebben a mintában összesen 3.608 fő adatai szerepelnek, akik összesen 10.980 kérdőívet töltöttek ki

16 Az egyéb szállók (lábadozó, egészségügyi centrum, rehabilitációs szálló, hajléktalanok otthona stb.) az egyes években különbözőképpen kerültek kategorizálásra, ezért ezek az adatok megjelennek ugyan az elemzésben, de nem lehet következtetni belőlük.

emberek az évek során nem csak a települések között nem vándorolnak, de a szolgáltatástípusok között is csak egyharmad arányban váltanak.

Azt mutatják az adataink, hogy a legmagasabb arányban az utcai szolgálatok esetében egyezik meg a korábbi kérdezés helyszíne: ebben az esetben 78%-ban szintén közterületen kérdezték meg a hajléktalan embereket a korábbi években. Az éjjeli menedékhelyek esetében ez az arány 65%, míg az átmeneti szálló esetében a 2011-ben itt kérdezetteket 61%-ban a korábbi megkérdezések alkalmával is ebben a szolgáltatástípusban találjuk[17]. Az arányok szerint a közterületi életmód köt a leginkább, itt a legalacsonyabb annak az esélye, hogy más szolgáltatástípust is igénybe vesz a megkérdezett a hajléktalanként töltött évek alatt.

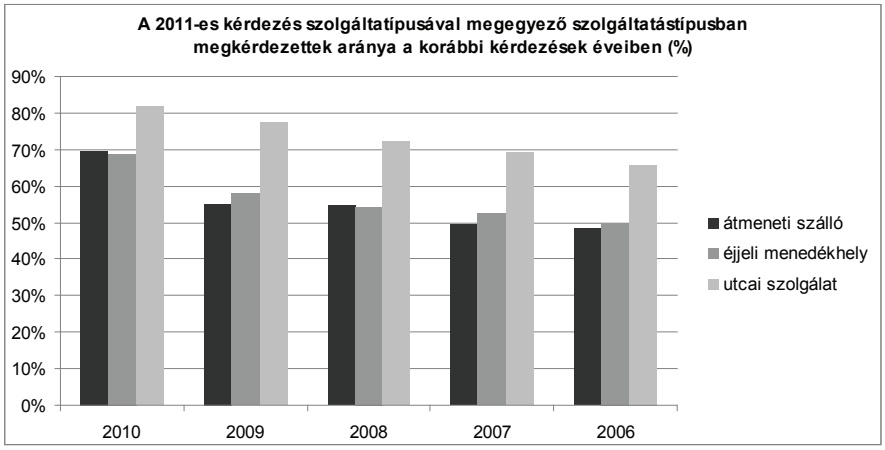

3. ábra: a 2011-es kérdezés szolgáltatástípusával megegyező szolgáltatástípusban megkérdezettek aránya a korábbi kérdezések évében

Ha az adatokat évenkénti bontásban nézzük (3. ábra), akkor azt tapasztaljuk, hogy minél korábbi évet tekintünk, annál alacsonyabb az azonos szolgáltatástípusban megkérdezettek aránya; az értékek egyenletesen csökkennek. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy 2006-ban, a 2011-es kérdezés előtt 5 évvel is a mindkét évben megkérdezettek fele ugyanazt a szolgáltatástípust veszi igénybe. Még ennél is figyelemreméltóbb, hogy **az utcai szolgálatok esetében a 2011-es kérdezést öt évvel megelőzően, vagyis 2006-ban megkérdezett hajléktalan emberek kétharmada szintén közterületen élt.** Ismét igazolódik az a sok éves megállapítás, hogy az átmeneti szálló és az éjjeli menedékhely a két szolgáltatás (szabályozásbeli) tartalmának különbözősége ellenére ebből a szempontból is alig mutat eltérést.

Összegezve, azt tapasztaljuk, hogy 2011-ben az átmeneti szállók egyharmad[18] arányban fogadnak be korábban utcai szolgálat által, vagy éjjeli menedékhelyen

17 Itt érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy ebben a mintában csak azok szerepelnek, akiket a felmérés egynél több alkalommal megtalált, vagyis azt nem tudjuk megmondani, hogy hányan kerültek ki az ellátórendszerből.

18 Az érintettek 33,3%-a válaszolt a korábbi években valamilyen éjjeli menedékhelyen, vagy közterületen

kérdezetteket, míg a 2011-ben közterületen válaszolók 18%-a a korábbi években már megfordult éjjeli menedékhelyen vagy átmeneti szállón.[19]

Az egyéb kategória egyszerre tartalmazza a nagymértékben állandó ügyfélkört ellátó hajléktalanok otthonai, rehabilitációs szállók adatait, valamint a nagy forgalmat bonyolító lábadozók és egészségügyi centrumok igénybevevőit. A kategória adatainak változatossága jól mutatja ezeket a jellegzetességeket.

Összegzés

A fenti elemzési lehetőségek az adatbázis tartalmának csak egy kis szeletét szemléltetik. Azt mindenképpen megállapíthatjuk, hogy az adatbázis – kísérleti jellege ellenére – nagyon fontos hipotézisek tesztelésének alapjául szolgálhat. Azt azonban érdemes figyelembe vennünk, hogy az adatbázis rendkívüli bonyolultsága, az adatrendszer kombinatorikai, matematikai statisztikai vonatkozásai rendkívül nehézzé teszik a belőle nyerhető információk szemléletes bemutatását, a következtetések érthető megfogalmazását. Szintén komoly korlátot jelent, hogy az adatbázis alapján felmerülő mintázatokat, trendeket a jelen kísérleti stádiumban érdemes visszaellenőrizni az érintett évekhez kapcsolódó eredeti adatok között. Az adatrendszer hat különböző adatbázis összefűzésével keletkezett, ezért a benne foglalt változók tartalma kismértékben eltérhet a különböző években – mint azt a szolgáltatástípus egyéb kategóriájánál is láthattuk. Ezért a végleges következtetések levonása előtt jelentős feladat lesz a végleges adatbázis létrehozása és feltevéseink ellenőrzése.

Dvorcsák Gábor:
Öröm nélkül

19 Az előző elemzéshez hasonlóan ismét meg kell jegyezni, hogy ezek az arányok nem az egyes válaszadó emberek számának arányát jelzik, hanem az összes válasz és az eltérő válaszok arányát. Másképpen fogalmazva egy hajléktalan ember annyiszor szerepel az összegzésünkben, ahány összehasonlítható adat (kérdőív) rendelkezésre áll róla. Az egyes egyedi utak mintázatát az adatbázis további fejlesztése fogja megmutatni.

1. melléklet

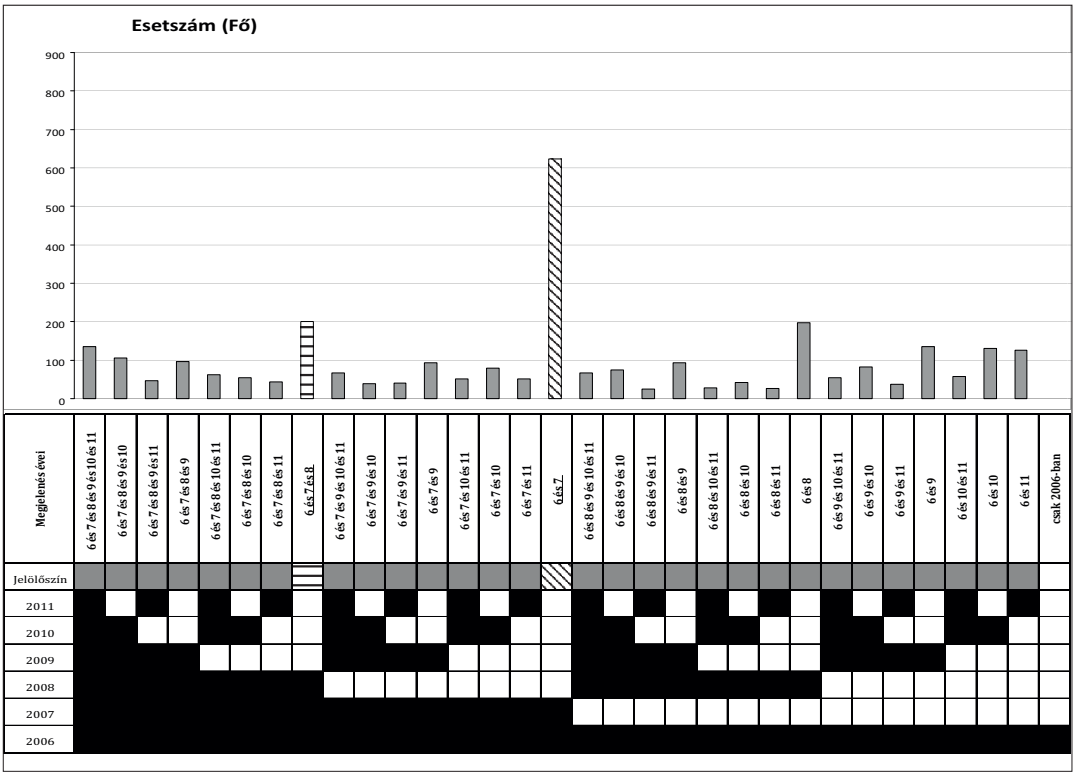
Esetszám (Fő)
900
800
700
600
500
400
300
200
100
0
Megjelenés évei
6 és 7 és 8 és 9 és 10 és 11
6 és 7 és 8 és 9 és 10
6 és 7 és 8 és 9 és 11
6 és 7 és 8 és 9
6 és 7 és 8 és 10 és 11
6 és 7 és 8 és 10
6 és 7 és 8 és 11
6 és 7 és 8
6 és 7 és 9 és 10 és 11
6 és 7 és 9 és 10
6 és 7 és 9 és 11
6 és 7 és 9
6 és 7 és 10 és 11
6 és 7 és 10
6 és 7 és 11
6 és 7
6 és 8 és 9 és 10 és 11
6 és 8 és 9 és 10
6 és 8 és 9 és 11
6 és 8 és 9
6 és 8 és 10 és 11
6 és 8 és 10
6 és 8 és 11
6 és 8
6 és 9 és 10 és 11
6 és 9 és 10
6 és 9 és 11
6 és 9
6 és 10 és 11
6 és 10
6 és 11
csak 2006-ban
Jelölőszín
2011
2010
2009
2008
2007
2006

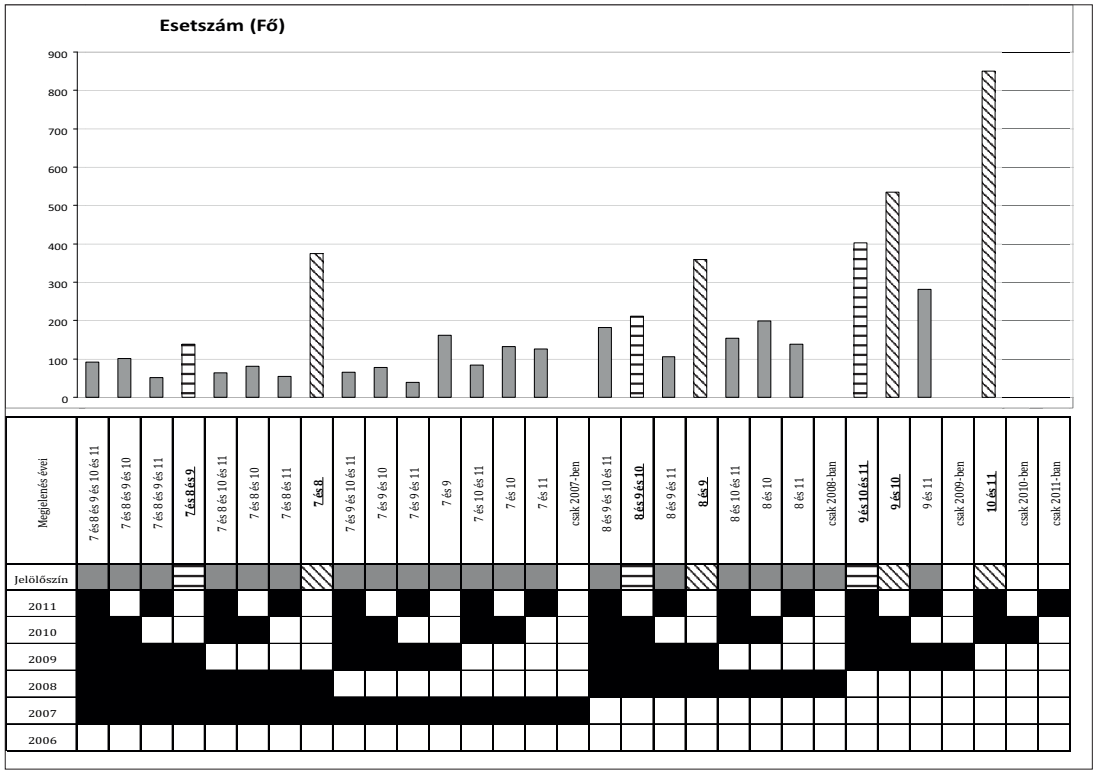
Esetszám (Fő)
900
800
700
600
500
400
300
200
100
0
Megjelenés évei
7 és 8 és 9 és 10 és 11
7 és 8 és 9 és 10
7 és 8 és 9 és 11
7 és 8 és 9
7 és 8 és 10 és 11
7 és 8 és 10
7 és 8 és 11
7 és 8
7 és 9 és 10 és 11
7 és 9 és 10
7 és 9 és 11
7 és 9
7 és 10 és 11
7 és 10
7 és 11
csak 2007-ben
8 és 9 és 10 és 11
8 és 9 és 10
8 és 9 és 11
8 és 9
8 és 10 és 11
8 és 10
8 és 11
csak 2008-ban
9 és 10 és 11
9 és 10
9 és 11
csak 2009-ben
10 és 11
csak 2010-ben
csak 2011-ben
Jelölőszín
2011
2010
2009
2008
2007
2006

2. melléklet

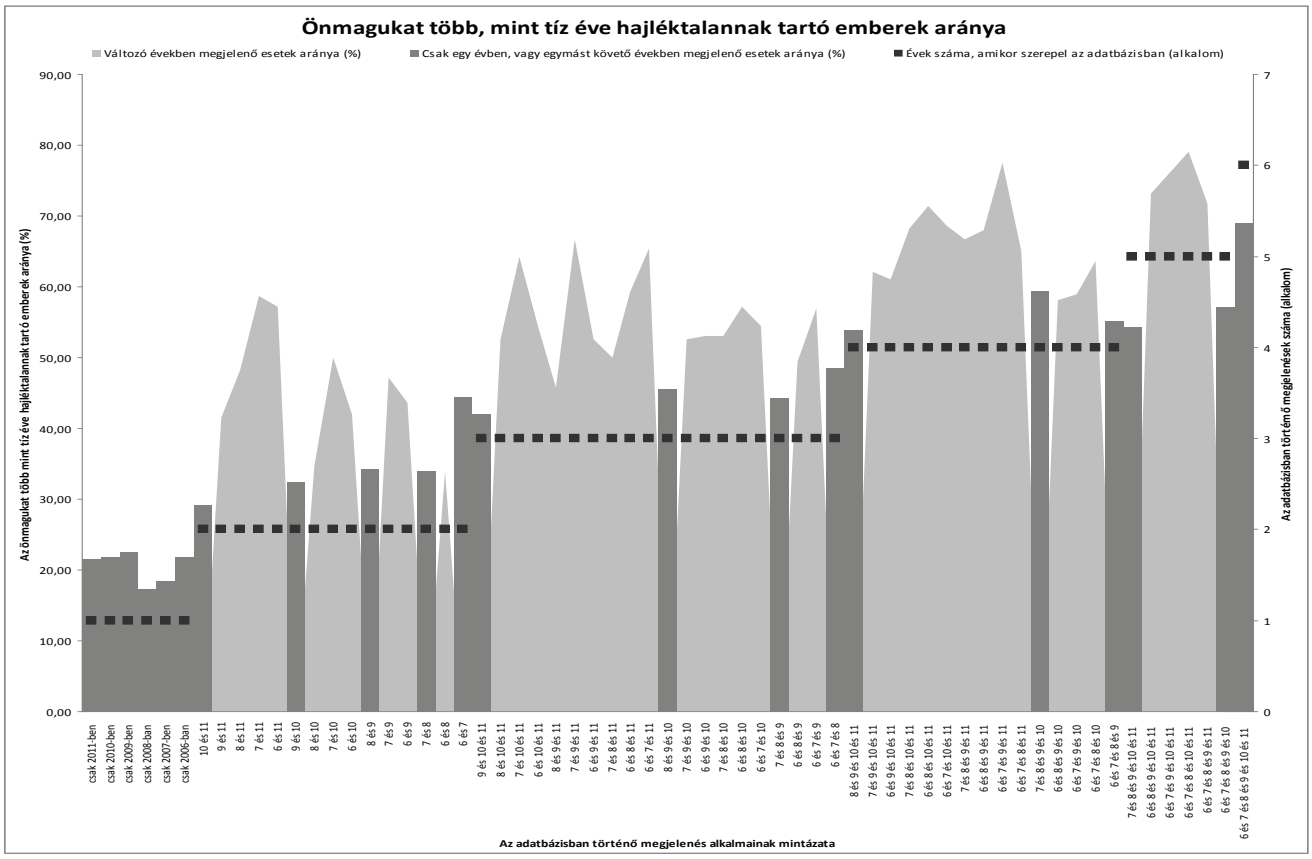
Önmagukat több, mint tíz éve hajléktalannak tartó emberek aránya
Változó években megjelenő esetek aránya (%)
Csak egy évben, vagy egymást követő években megjelenő esetek aránya (%)
Évek száma, amikor szerepel az adatbázisban (alkalom)
Az önmagukat több mint tíz éve hajléktalannak tartó emberek aránya (%)
Az adatbázisban történő megjelenések száma (alkalom)
Az adatbázisban történő megjelenés alkalmainak mintázata

3. melléklet

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**1. táblázat: 2011/2010**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2010	**1KMR**	Budapest	1046	0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	2	**1051**
	2NYD	Győr	0	169		1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**171**
	2NYD	Szombathely	2	0		67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**69**
	2NYD	Nagykanizsa	1	1		1	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**44**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0		0	1	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**40**
	3KD	Dunaújváros	3	0		0	0	0	117	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**120**
	3KD	Esztergom	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
	3KD	Székesfehérvár	2	0		1	0	0	0	0	88	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	**93**
	3KD	Tatabánya	0	0		0	0	0	0	0	0	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**67**
	3KD	Veszprém	0	0		0	0	0	0	0	0	0	81	0	0	0	0	0	0	0	0	**81**
	4DD	Pécs	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	76	0	1	0	0	0	0	0	**77**
	5ÉM	Miskolc	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	168	0	0	0	0	0	0	**169**
	6ÉA	Debrecen	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	78	4	0	0	0	0	**82**
	6ÉA	Nyíregyháza	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	59	0	0	0	0	**63**
	6ÉA	Szolnok	1	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	62	0	0	0	**64**
	6ÉA	Törökszentmiklos	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**
	7DA	Kecskemét	3	0		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80	0	**84**
	7DA	Szeged	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	130	**132**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**2. táblázat: 2011/2009**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2009	**1KMR**	Budapest	735	9		1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	1	**752**
	2NYD	Győr	1	122		0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	**125**
	2NYD	Szombathely	2	1		60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**63**
	2NYD	Nagykanizsa	1	0		0	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	**34**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0		0	0	30	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**31**
	3KD	Dunaújváros	0	0		0	0	0	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**56**
	3KD	Esztergom	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
	3KD	Székesfehérvár	0	0		0	0	0	0	0	76	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	**77**
	3KD	Tatabánya	0	0		0	0	0	0	0	0	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**22**
	3KD	Veszprém	0	0		0	0	0	0	0	0	0	60	0	0	0	0	0	0	0	0	**60**
	4DD	Pécs	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	57	0	0	0	0	0	0	0	**57**
	5ÉM	Miskolc	5	0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	126	0	0	0	0	1	0	**133**
	6ÉA	Debrecen	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	65	3	0	0	0	0	**69**
	6ÉA	Nyíregyháza	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	37	0	0	0	0	**39**
	6ÉA	Szolnok	3	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	36	0	0	0	**40**
	7DA	Kecskemét	3	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	46	0	**50**
	7DA	Szeged	3	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	76	**80**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**3. táblázat: 2011/2008**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2008	**1KMR**	Budapest	554	1		0	0	1	2	0	0	0	0	1	0	2	2	1	0	0	3	**567**
	2NYD	Győr	0	103		0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	**106**
	2NYD	Nagykanizsa	0	0		0	34	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	**36**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0		0	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**20**
	3KD	Dunaújváros	0	0		0	0	0	59	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**59**
	3KD	Székesfehérvár	0	0		0	0	0	1	0	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**35**
	3KD	Tatabánya	0	1		0	0	0	0	0	0	44	0	0	0	0	1	0	0	0	0	**46**
	4DD	Pécs	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	51	0	0	0	0	0	0	0	**52**
	5ÉM	Miskolc	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	93	0	0	0	0	0	0	**95**
	6ÉA	Debrecen	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	60	8	0	0	3	0	**72**
	6ÉA	Nyíregyháza	0	0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	12	0	0	0	0	**13**
	6ÉA	Szolnok	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	27	0	0	1	**31**
	7DA	Kecskemét	4	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	38	0	**43**
	7DA	Szeged	1	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	62	**65**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																				
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**4. táblázat: 2011/2007**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2007	**1KMR**	Budapest	523	1		0	0	1	1	0	2	0	1	1	1	1	0	0	0	3	2	**537**
	2NYD	Győr	1	106		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**108**
	2NYD	Sopron	1	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
	2NYD	Nagykanizsa	1	1		1	31	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**35**
	2NYD	Zalaegerszeg	3	0		0	1	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**18**
	3KD	Székesfehérvár	1	0		0	0	0	0	0	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**34**
	3KD	Tatabánya	1	1		0	0	0	0	0	0	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**25**
	5ÉM	Miskolc	6	0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	153	0	0	1	0	0	0	**161**
	6ÉA	Debrecen	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	5	0	0	0	0	**53**
	6ÉA	Nyíregyháza	4	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0	0	0	**29**
	7DA	Kecskemét	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	37	0	**39**
	7DA	Szeged	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	26	**28**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**5. táblázat: 2011/2006**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2006	**1KMR**	Budapest	423	3		1	1	0	1	0	0	0	1	2	2	4	3	0	0	0	4	**445**
	2NYD	Győr	3	94		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**97**
	2NYD	Nagykanizsa	1	0		0	27	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	**32**
	2NYD	Zalaegerszeg	1	0		0	0	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**13**
	3KD	Székesfehérvár	1	0		0	0	0	1	0	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**62**
	4DD	Pécs	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	33	0	0	0	0	0	0	1	**36**
	5ÉM	Miskolc	11	0		1	0	1	0	0	1	0	0	0	117	1	1	0	0	0	0	**133**
	6ÉA	Debrecen	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	5	0	0	0	1	**48**
	7DA	Kecskemét	1	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27	0	**29**
	7DA	Szeged	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	22	**23**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**6. táblázat: 2010/2009**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2009	**1KMR**	Budapest	1028	12		0	1	0	0	0	2	0	0	4	0	0	0	2	0	2	0	**1051**
	2NYD	Győr	2	185		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**188**
	2NYD	Szombathely	1	0		81	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	**83**
	2NYD	Nagykanizsa	1	0		0	43	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	**46**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0		0	0	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**42**
	3KD	Dunaújváros	0	0		0	0	0	64	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	**65**
	3KD	Esztergom	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	**3**
	3KD	Székesfehérvár	0	0		0	0	0	1	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**101**
	3KD	Tatabánya	0	0		0	0	0	0	0	0	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**24**
	3KD	Veszprém	1	0		0	0	0	0	0	0	0	76	0	0	0	0	0	0	0	0	**77**
	4DD	Pécs	2	0		0	0	0	0	0	0	0	1	71	0	0	0	0	0	0	0	**74**
	5ÉM	Miskolc	4	0		0	0	0	1	0	0	0	0	1	138	0	0	0	0	2	0	**146**
	6ÉA	Debrecen	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	93	1	0	0	0	0	**94**
	6ÉA	Nyíregyháza	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	50	0	0	0	0	**52**
	6ÉA	Szolnok	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	50	0	0	0	**53**
	7DA	Kecskemét	2	0		0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	73	0	**77**
	7DA	Szeged	2	2		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	106	**110**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	2NYD	2NYD	2NYD	2NYD	2NYD	3KD	3KD	3KD	3KD	3KD	4DD	5ÉM	6ÉA	6ÉA	6ÉA	6ÉA	7DA	7DA	
Év	Régió	7. táblázat: 2010/2008	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	Összesen
2008	1KMR	Budapest	726	2		1	0	0	2	0	1	0	1	1	1	0	0	2	0	0	1	738
	2NYD	Győr	0	161		0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	164
	2NYD	Nagykanizsa	0	0		0	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	41
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0		0	0	37	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	38
	3KD	Dunaújváros	0	0		0	0	0	69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69
	3KD	Székesfehérvár	1	0		0	0	0	0	0	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36
	3KD	Tatabánya	0	0		0	0	0	0	0	0	51	0	0	0	0	1	0	0	0	0	52
	4DD	Pécs	3	1		0	0	0	0	0	0	0	0	61	0	0	0	0	0	0	0	65
	5ÉM	Miskolc	5	0		0	0	0	1	0	0	0	0	1	104	0	0	0	0	0	0	111
	6ÉA	Debrecen	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	69	5	0	0	3	0	79
	6ÉA	Nyíregyháza	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	20
	6ÉA	Szolnok	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	33	0	0	1	37
	7DA	Kecskemét	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	51	0	54
	7DA	Szeged	3	2		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	95	101

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**8. táblázat: 2010/2007**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2007	**1KMR**	Budapest	650	2		1	0	0	0	0	1	0	0	1	2	0	2	2	0	3	1	**665**
	2NYD	Győr	0	146		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**147**
	2NYD	Sopron	0	1		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
	2NYD	Nagykanizsa	0	0		0	46	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**46**
	2NYD	Zalaegerszeg	1	0		1	0	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**27**
	3KD	Székesfehérvár	0	0		0	0	0	0	0	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**36**
	3KD	Tatabánya	3	0		1	0	0	0	0	0	28	0	0	0	0	0	0	0	0	1	**33**
	5ÉM	Miskolc	8	0		0	0	1	0	0	1	0	0	1	147	0	0	1	0	0	0	**159**
	6ÉA	Debrecen	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45	4	0	0	0	0	**49**
	6ÉA	Nyíregyháza	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	35	0	0	0	0	**38**
	7DA	Kecskemét	0	0		0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	45	0	**48**
	7DA	Szeged	1	0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	37	**39**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**9. táblázat: 2010/2006**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2006	**1KMR**	Budapest	527	3		0	1	0	2	0	0	0	0	2	3	3	1	2	0	1	3	**548**
	2NYD	Győr	2	136		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**139**
	2NYD	Nagykanizsa	1	0		0	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	**33**
	2NYD	Zalaegerszeg	1	0		1	0	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**23**
	3KD	Székesfehérvár	0	0		0	0	0	1	0	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**61**
	4DD	Pécs	3	0		0	0	0	1	0	0	1	1	40	0	0	0	0	0	0	1	**47**
	5ÉM	Miskolc	17	0		1	0	2	1	0	0	0	0	1	118	1	0	0	0	1	1	**143**
	6ÉA	Debrecen	2	0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	49	4	0	0	0	1	**57**
	7DA	Kecskemét	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	1	**38**
	7DA	Szeged	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	41	**41**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**10. táblázat: 2009/2008**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2008	**1KMR**	Budapest	853	3		1	0	2	0	0	1	0	0	2	0	1	0	0		0	2	**865**
	2NYD	Győr	8	175		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**184**
	2NYD	Nagykanizsa	0	0		0	57	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**58**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0		0	0	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**40**
	3KD	Dunaújváros	1	0		0	0	0	47	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**48**
	3KD	Székesfehérvár	1	0		0	0	0	0	0	56	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**57**
	3KD	Tatabánya	1	0		0	0	0	0	0	0	21	0	0	0	0	0	0		0	0	**22**
	4DD	Pécs	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	64	0	0	0	0		0	0	**66**
	5ÉM	Miskolc	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	149	0	1	0		0	0	**151**
	6ÉA	Debrecen	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	99	4	0		5	1	**109**
	6ÉA	Nyíregyháza	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	24	0		0	0	**24**
	6ÉA	Szolnok	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	40		0	0	**42**
	7DA	Kecskemét	2	0		0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0		50	0	**55**
	7DA	Szeged	4	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	108	**112**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	2NYD	2NYD	2NYD	2NYD	2NYD	3KD	3KD	3KD	3KD	3KD	4DD	5ÉM	6ÉA	6ÉA	6ÉA	6ÉA	7DA	7DA	
Év	Régió	11. táblázat: 2009/2007	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	Összesen
2007	1KMR	Budapest	667	1		1	2	0	0	1	1	0	0	3	2	1	1	0		1	0	681
	2NYD	Győr	7	149		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	1	158
	2NYD	Sopron	0	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	1
	2NYD	Nagykanizsa	0	0		0	50	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	51
	2NYD	Zalaegerszeg	2	0		1	1	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	31
	3KD	Székesfehérvár	0	0		0	0	0	0	0	44	0	0	0	0	0	0	0		0	0	44
	3KD	Tatabánya	0	0		0	0	0	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0		0	0	11
	5ÉM	Miskolc	3	1		0	0	0	0	0	0	0	0	0	186	0	0	0		0	0	190
	6ÉA	Debrecen	0	0		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	46	4	0		0	0	51
	6ÉA	Nyíregyháza	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	39	0		0	0	40
	7DA	Kecskemét	0	0		0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0		44	0	47
	7DA	Szeged	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	41	42

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																				
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**12. táblázat: 2009/2006**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2006	**1KMR**	Budapest	575	2		0	0	1	0	1	0	0	0	2	3	1	0	0		0	3	**588**
	2NYD	Győr	10	133		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**144**
	2NYD	Nagykanizsa	1	0		0	34	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**36**
	2NYD	Zalaegerszeg	1	0		0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**18**
	3KD	Székesfehérvár	1	0		0	0	0	0	0	72	0	0	0	0	0	0	0		0	0	**73**
	4DD	Pécs	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	48	0	0	0	0		0	1	**50**
	5ÉM	Miskolc	8	1		0	0	1	0	0	0	0	0	0	148	0	1	0		0	1	**160**
	6ÉA	Debrecen	2	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	49	2	0		0	0	**54**
	7DA	Kecskemét	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		31	0	**32**
	7DA	Szeged	1	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0		0	32	**34**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**13. táblázat: 2008/2007**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2007	**1KMR**	Budapest	902	2			1	0	0		1	0		1	3	0	2	0		0	0	**912**
	2NYD	Győr	0	174			0	0	0		0	0		1	0	0	0	0		0	0	**175**
	2NYD	Sopron	0	2			0	0	0		0	0		0	0	0	0	0		0	0	**2**
	2NYD	Nagykanizsa	0	0			63	0	0		0	0		0	0	0	0	0		0	0	**63**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0			0	35	0		0	0		0	0	0	0	0		0	0	**35**
	3KD	Székesfehérvár	0	1			0	0	0		35	0		0	0	0	0	0		0	0	**36**
	3KD	Tatabánya	0	0			0	0	0		0	36		0	0	0	0	0		0	0	**36**
	5ÉM	Miskolc	2	0			0	0	0		0	0		0	174	0	0	0		0	1	**177**
	6ÉA	Debrecen	1	0			0	0	0		0	0		0	0	74	0	0		0	0	**75**
	6ÉA	Nyíregyháza	0	0			0	0	0		0	0		0	0	1	31	0		0	0	**32**
	7DA	Kecskemét	0	0			0	1	0		0	0		0	0	1	0	0		62	0	**64**
	7DA	Szeged	0	0			0	0	0		0	0		0	0	0	0	0		0	55	**55**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**14. táblázat: 2008/2006**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2006	**1KMR**	Budapest	624	2			1	0	0		0	0		2	2	3	0	0		1	2	**637**
	2NYD	Győr	1	155			0	0	0		0	0		1	1	0	0	0		0	0	**158**
	2NYD	Nagykanizsa	0	0			49	0	0		0	0		0	0	0	0	0		0	0	**49**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0			0	25	0		0	0		0	0	0	0	0		0	0	**25**
	3KD	Székesfehérvár	1	1			0	0	0		41	0		0	0	0	0	0		0	0	**43**
	4DD	Pécs	2	0			0	0	0		0	0		55	0	0	0	0		0	1	**58**
	5ÉM	Miskolc	6	1			0	1	0		0	0		1	129	0	1	0		0	0	**139**
	6ÉA	Debrecen	1	0			0	0	0		0	0		0	0	72	0	0		0	0	**73**
	7DA	Kecskemét	1	0			0	0	0		0	0		0	0	1	0	0		39	0	**41**
	7DA	Szeged	0	0			0	0	0		0	0		0	0	0	0	0		0	47	**47**

		Települések, ahol az időszak egy másik évében megkérdezték az adott hajléktalan embert	Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
			1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
Év	**Régió**	**15. táblázat: 2007/2006**	Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklós	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
2006	**1KMR**	Budapest	914	0	0		1	3			0	0			2	1	1			0	2	**924**
	2NYD	Győr	1	214	0		0	1			0	0			0	0	0			0	0	**216**
	2NYD	Nagykanizsa	1	0	0		57	0			0	0			0	0	0			0	0	**58**
	2NYD	Zalaegerszeg	0	0	0		0	39			0	0			0	0	0			0	0	**39**
	3KD	Székesfehérvár	1	0	1		0	0			56	0			0	0	0			0	0	**58**
	4DD	Pécs	2	0	0		0	0			0	0			0	0	0			0	0	**2**
	5ÉM	Miskolc	11	1	0		0	0			0	0			317	0	2			0	0	**331**
	6ÉA	Debrecen	2	0	0		0	0			0	0			1	65	0			0	0	**68**
	7DA	Kecskemét	2	0	0		0	0			0	0			0	0	0			50	0	**52**
	7DA	Szeged	0	1	0		0	0			0	0			0	0	0			0	39	**40**

		Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (az átlós szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
		1KMR	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**2NYD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**3KD**	**4DD**	**5ÉM**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**6ÉA**	**7DA**	**7DA**	
		Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	**Összesen**
Összesen elvégzett összehasonlítás		11 008	2 290	**1**	227	647	445	441	**2**	846	329	232	591	2 298	982	412	263	**0**	751	958	**22 723**
Összesen azonos települést jelző össze-hasonlítás	**elemszám**	**10 747**	**2 222**	**0**	**208**	**635**	**423**	**412**	**0**	**826**	**327**	**217**	**556**	**2 267**	**951**	**332**	**248**	**0**	**709**	**917**	**21 997**
	%	**97,63%**	**97,03%**		**91,63%**	**98,15%**	**95,06%**	**93,42%**		**97,64%**	**99,39%**	**93,53%**	**94,08%**	**98,65%**	**96,84%**	**80,58%**	**94,30%**		**94,41%**	**95,72%**	**96,80%**

4. melléklet

Települések, ahol 2006-2011 időszakban egy másik évben megkérdezték az adott hajléktalan embert		Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (a szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
		1KMR	2NYD	2NYD	2NYD	2NYD	2NYD	3KD	3KD	3KD	3KD	3KD	4DD	5ÉM	6ÉA	6ÉA	6ÉA	6ÉA	7DA	7DA	
		Budapest	Győr	Sopron	Szombathely	Nagykanizsa	Zalaegerszeg	Dunaújváros	Esztergom	Székesfehérvár	Tatabánya	Veszprém	Pécs	Miskolc	Debrecen	Nyíregyháza	Szolnok	Törökszentmiklos	Kecskemét	Szeged	Összesen
1KMR	Budapest	10747	43	-	6	9	8	9	2	10	-	4	24	22	17	12	9	-	13	26	**10961**
2NYD	Győr	36	2222	-	3	-	4	1	-	3	-	5	2	1	-	-	-	-	2	1	**2280**
2NYD	Sopron	1	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**7**
2NYD	Szombathely	5	1	-	208	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	**215**
2NYD	Nagykanizsa	8	2	-	2	635	1	6	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	6	-	**662**
2NYD	Zalaegerszeg	9	-	-	3	3	423	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**440**
3KD	Dunaújváros	4	-	-	-	-	-	412	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	**417**
3KD	Esztergom	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	**5**
3KD	Székesfehérvár	9	2	1	1	-	-	4	-	826	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	**846**
3KD	Tatabánya	5	2	-	1	-	-	-	-	-	327	-	-	-	-	2	-	-	-	1	**338**
3KD	Veszprém	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	217	-	-	-	-	-	-	-	-	**218**

Települések, ahol 2006-2011 időszakban egy másik évben megkérdezték az adott hajléktalan embert		Budapest 1KMR	Győr 2NYD	Sopron 2NYD	Szombathely 2NYD	Nagykanizsa 2NYD	Zalaegerszeg 2NYD	Dunaújváros 3KD	Esztergom 3KD	Székesfehérvár 3KD	Tatabánya 3KD	Veszprém 3KD	Pécs 4DD	Miskolc 5ÉM	Debrecen 6ÉA	Nyíregyháza 6ÉA	Szolnok 6ÉA	Törökszentmiklos 6ÉA	Kecskemét 7DA	Szeged 7DA	Összesen
		Települések, ahol 2006-2011-ben kérdezték az adott hajléktalan embert (a szürke színű mezőbe azok az esetek kerülnek, amikor mindkét vizsgált évben ugyanazon a településen kérdezték az adott hajléktalan embert, az ezeken kívül eső cellákba került esetekben a kérdezés helyszíne a vizsgált évpárban nem egyezett meg)																			
4DD	Pécs	18	1	-	-	-	-	1	-	-	1	2	556	-	1	-	-	-	-	4	**584**
5ÉM	Miskolc	90	4	-	2	-	6	4	-	3	-	-	5	2267	2	6	2	-	4	3	**2398**
6ÉA	Debrecen	15	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	951	49	-	-	11	3	**1033**
6ÉA	Nyíregyháza	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	7	332	-	-	-	-	**350**
6ÉA	Szolnok	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	9	248	-	-	2	**267**
6ÉA	Törökszentmiklos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**
7DA	Kecskemét	23	1	-	1	-	3	2	-	2	-	-	-	6	2	1	2	-	709	1	**753**
7DA	Szeged	18	6	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	5	917	**949**
Összesenel végzett összehasonlítás		**11008**	**2290**	**1**	**227**	**647**	**445**	**441**	**2**	**846**	**329**	**232**	**591**	**2298**	**982**	**412**	**263**	**-**	**751**	**958**	**22723**
Összesen azonos települést jelző összehasonlítás	elemszám	**10747**	**2222**	**-**	**208**	**635**	**423**	**412**	**-**	**826**	**327**	**217**	**556**	**2267**	**951**	**332**	**248**	**-**	**709**	**917**	**21997**
	%	**97,63**	**97,03**	**-**	**91,63**	**98,15**	**95,06**	**93,42**	**-**	**97,64**	**99,39**	**93,53**	**94,08**	**98,65**	**96,84**	**80,58**	**94,30**	**-**	**94,41**	**95,72**	**96,80**

5. melléklet

Korábbi kérdezések éve	A szolgáltatás típusa 2010-2006-ban	A szolgáltatás típusa 2011-ben				Összesen	Ebből az adott évben a 2011-adattal megegyező szolgáltatás	
		átmeneti szálló	éjjeli mendekhely	utcai szolgálat	spec szálló			
2010	**átmeneti szálló**	444	80	36	78	**638**	444	70%
2009	**átmeneti szálló**	253	100	33	75	**461**	253	55%
2008	**átmeneti szálló**	151	61	24	40	**276**	151	55%
2007	**átmeneti szálló**	135	55	27	56	**273**	135	49%
2006	**átmeneti szálló**	112	46	26	47	**231**	112	48%
2010	**éjjeli menedékhely**	102	424	52	38	**616**	424	69%
2009	**éjjeli menedékhely**	87	253	56	40	**436**	253	58%
2008	**éjjeli menedékhely**	84	222	65	39	**410**	222	54%
2007	**éjjeli menedékhely**	68	189	60	43	**360**	189	53%
2006	**éjjeli menedékhely**	67	158	38	54	**317**	158	50%
2010	**utcai szolgálat**	47	68	637	28	**780**	637	82%
2009	**utcai szolgálat**	36	71	460	29	**596**	460	77%
2008	**utcai szolgálat**	33	51	303	34	**421**	303	72%
2007	**utcai szolgálat**	35	40	213	20	**308**	213	69%
2006	**utcai szolgálat**	30	43	178	19	**270**	178	66%
2010	**egyéb**	10	11	15	29	**65**	29	45%
2010	**speciális szálló**	22	20	18	248	**308**	248	81%
2009	**speciális szálló**	23	8	11	155	**197**	155	79%
2008	**egyéb**	7	2	9	15	**33**	15	45%
2008	**egyéb hajléktalan szálló**	8	3	1	88	**100**	88	88%
2007	**egyéb hely**	0	0	0	0	**0**	0	
2007	**eü. centrum, lábadozó**	3	0	4	4	**11**	4	36%
2007	**külső férőhely**	6	2	12	19	**39**	19	49%
2007	**rehabilitációs szálló**	16	7	3	25	**51**	25	49%
2007	**szociális otthon**	0	0	0	27	**27**	27	100%
2006	**egyéb hajléktalan szálló**	12	10	6	47	**75**	47	63%
2006	**egyéb hajléktalan szálló**	0	0	0	11	**11**	11	100%
2006	**lakás**	5	0	1	1	**7**	1	14%
Összesen 2011-ben az adott szolgáltatásban kérdezett		**1796**	**1924**	**2288**	**1309**	**7317**	**4801**	**66%**
Ebből korábbi években is a 2011-es évvel megegyező szolgáltatásban kérdezett		**1095**	**1246**	**1791**	**669**			
		61%	**65%**	**78%**	**51%**			

Gurály Ottó: A hajléktalanná válás dinamikája

Magyarországon immár 10 éve minden év február 3-án számba veszik az utcán, illetve a szállókon tartózkodó hajléktalanokat. A felmérés során mindenki egyértelmű azonosítót is kap (személyes adatai alapján), ami lehetőséget biztosít arra, hogy az egyes felmérések során láthassuk, kik azok, akiket már az előző években is kérdeztek valamikor, illetve kik azok, akik újonnan jelentek meg.

Ezek alapján készíthető egy táblázat, mely a 2006 és 2011 között megkérdezett (összesen nagyjából 25 000 személyt) a szerint csoportosítja, hogy mely év(ek)ben kérdezték őket. Ezen táblázat eredményei alapján igyekszünk olyan modellt építeni, ami magyarázza a hajléktalan populáció változásait, és előrejelzést adhat az elkövetkező évekre.

A felmérés során az alanyok egy jelentős része megválaszolta azt a kérdést, mely 2006-2007-ben így hangzott: ***„Mióta hajléktalan?”,*** 2008-2011-ben pedig így szólt: ***„Hajléktalannak tartja-e magát, ha igen, akkor mióta?”***

A válaszok alapján készült eloszlásfüggés az 1. grafikonon látható. A pontokra illesztett görbe képlete:

$$F(T) = 1 - e^{-R0*T} \qquad (1)$$

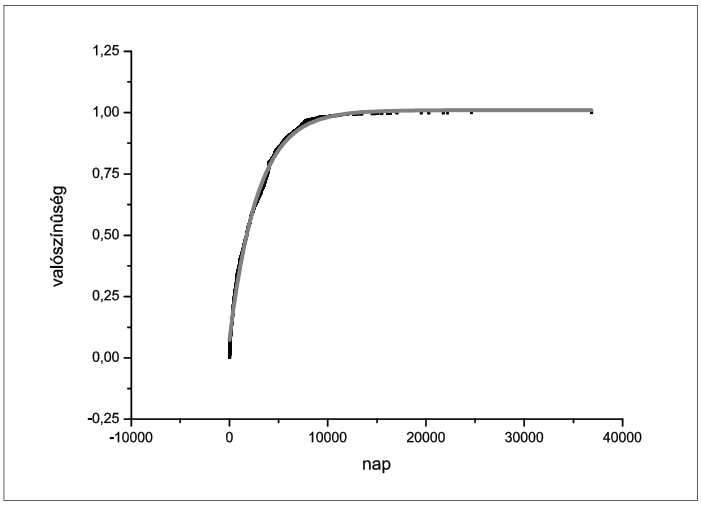

1. grafikon: A hajléktalanság időtartamának eloszlásfüggvénye

Az illesztés alapján R0 értékére $3.5*10^{-4}$ adódott. Az (1)-es képlet által leírt eloszlásfüggvény egy exponenciális eloszláshoz tartozik. Ahhoz, hogy ebből megkapjuk a hajléktalanság várható időtartamának tényleges eloszlását, figyelembe kell vennünk a mérés pontos

körülményeit. Ugyanis itt nem olyan emberek válaszoltak a kérdésre, akik egy adott ideig voltak hajléktalanok, hanem olyanok akik a kérdezés idején is azok voltak. Ha f(T)-vel jelöljük az 1.grafikonon látható eloszlásfüggvényből számolható sűrűségfüggvényt, akkor a hajléktalanság időtartamának g(t) eloszlása az alábbi képlettel számítható:

$$f(T) = \int_T^{\infty} g(t)dt \qquad (2)$$

A (2) egyenlet felírásakor feltettük, hogy adott időtartam alatt nagyjából ugyanannyi ember válik hajléktalanná. Általános esetben (2) csak numerikusan oldható meg, de szerencsénkre exponenciális függvény esetén könnyen megadható g(t), aminek hasonlóan exponenciális eloszlása lesz:

$$g(t) = \frac{1}{R0} e^{-R0*t} \qquad (3)$$

Mit jelent valójában az, hogy a hajléktalanság időtartamának exponenciális eloszlása van? Ezt a fajta eloszlást másképpen örökifjú eloszlásnak is szokták hívni, utalva arra a tulajdonságára, hogy a rendszer „nem emlékszik" az előéletére, minden változás valószínűsége állandó. A konkrét esetben ez azt jelenti, hogy **a hajléktalan állapotból való kiszabadulás esélye független attól, hogy az adott személy mióta hajléktalan.** Ez a megállapítás egyrészt jelzi, hogy a hajléktalanság, mint állapot, nagyon erősen meghatározó vonás, másrészről jelentősen egyszerűsíti modellünket.

Ha megvizsgáljuk a február 3-án készített felmérések eredményeit, azt láthatjuk, hogy annak a valószínűsége, hogy egy ember több mint egy évig marad hajléktalan (egymás utáni két évben is megjelenik a mintában) nagyjából 30 % körüli. A fentebb levezetett eloszlásfüggvény exponenséből számítható valószínűség ezzel szemben 88 %.

Az eltérést a kérdés eltérő értelmezése okozza. Tapasztalatok szerint a megkérdezettek hajléktalan voltuk kezdetét általában azon eseményhez kötik, ami létbizonytalanságba taszította őket (válás, lakás elvesztése, baleset stb), de általában nem vezetett azonnal utcára kerüléshez. Vagyis feltételeznünk kell egy köztes állapotot (továbbiakban potenciális csoport), akik ugyan nem hajléktalanok, de bármikor, elég nagy eséllyel azok lehetnek. A ténylegesen hajléktalan emberek ebből a csoportból kerülnek ki, és ide is térnek vissza.

A fentiek alapján tehát a hajléktalan populáció változásának modellje a 1. ábrán látható módon képzelhető el. Az egyének mozgását négy valószínűség határozza meg, melyeket a konkrét felmérésekből kell kiszámolni.

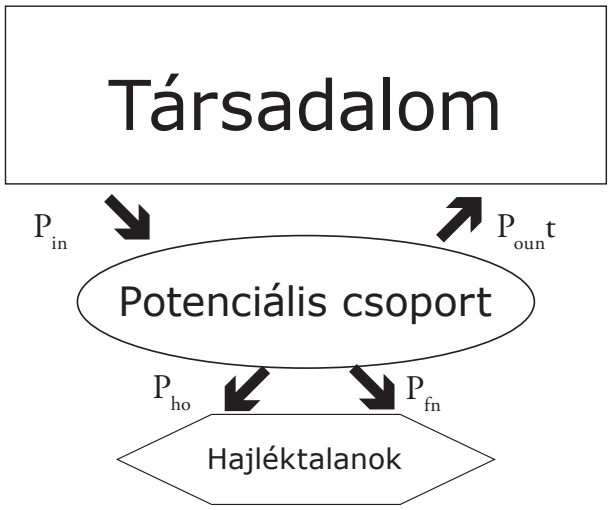

A modellben a valószínűség egyetlen napra vonatkoznak, tehát például p_{ho} azt jelöli, hogy egy, a potenciális csoportba tartozó egyén, egy napon belül mekkora eséllyel válik hajléktalanná (ezek persze kicsi valószínűségek, de belőlük akár az egy hónapra, akár a több éves időtartamra vonatkozó esélyek könnyedén számíthatók).

Az adatok alapján azonnal megállapítható, hogy a felső két valószínűség jóval kisebb, mint az alsók, vagyis a potenciális csoport és társadalom többi része közti mozgás jóval lassabb, mint a potenciális csoport és a hajléktalanok közötti.

Az éves felmérések alapján megbecsülhető, hogy egy adott évben (0.év) hajléktalanná váló személy milyen valószínűséggel lesz ebben a csoportban a következő évben, aztán az azutániban és így tovább. A 2. grafikonon látható, hogy a 2007 február 3-án megkérdezettek hányad része volt a hajléktalan az ezt követő években. Látható, hogy a lecsengés itt is exponenciális jelleget mutat, az illesztett görbe paramétereiből kiszámítható, hogy mekkora volt az esélye annak, hogy egy hajléktalan ember egy napon belül visszatér a potenciális csoportba, amit p_{fr}-vel jelöltünk.

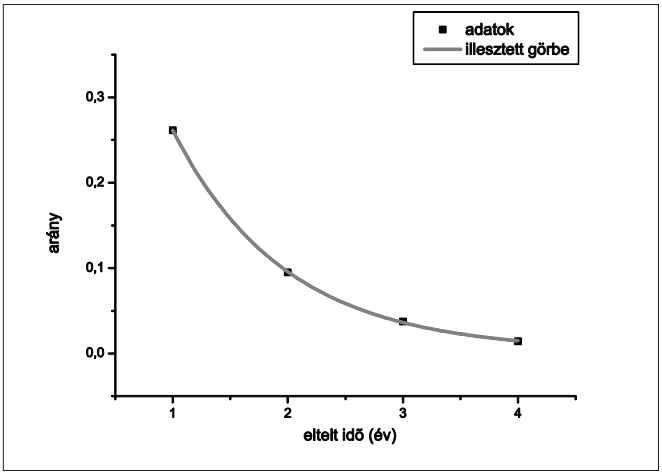

2. grafikon: A hajléktalanok csoportjában maradók aránya

Az exponenciális eloszlásról fentebb elmondottak alapján tehát világos, hogy a potenciális csoport és a hajléktalanok közötti mozgást is leírhatjuk, legalábbis közelítőleg, egyetlen valószínűséggel. Azonban az adatok alapján két fontos módosítást is kell alkalmaznunk, amik nemcsak a modell működtetésére vonatkozó szabályok, de fontos megállapítások a hajléktalanok mozgásával kapcsolatban:

• A megfigyelések alapján egy adott személy a hajléktalanná válást követő első éven belül nagyjából 75%-os valószínűséggel „szabadul ki" ebből az állapotból, ez a valószínűség azonban a további években csak 64 % körüli (és nem változik számottevően)

• Létezik egy olyan csoport, amelynek tagjai minden egyes évben benn vannak a megkérdezettek között és nem illeszkednek a fent vázolt dinamikába. Őket a modell nem tudja kezelni, mivel viselkedésük markánsan eltér a többségétől. Amikor a modell fő paramétereit számoljuk, őket mindig ki kell venni (a 2. grafikon adatait is nélkülük számoltuk). Egyszerűen nem lehet olyan valószínűségeket mondani, ami mellett a modell jelezné őket, illetve ha őket belevennénk az eloszlásba, látványosan eltorzítanák annak jellegét.

A második pontban leírt csoportot „notórius hajléktalanoknak" nevezzük a továbbiakban. Ők valójában egy negyedik csoportot képeznek, amelyből gyakorlatilag nincs átjárás a többibe és a hagyományos szociális ellátórendszer képtelen őket mozgatni.

Mindezek után elkészíthető a teljes folyamatot szimuláló program, melynek célja, hogy feltérképezzük az éves felmérések eredményei mögött álló teljes folyamatot, illetve, hogy megbecsüljük az egyes csoportok teljes légyszámát (elsősorban a potenciális csoportét). A cél megtalálni azokat a valószínűségeket, amelyekkel a szimulációt lefutatva az éves felmérések eredményeihez legjobban illeszkedő eredményt kapjuk.

A modell lehetőséget ad, az egyes egyének jellemző valószínűségek differenciálására is, tehát alkalmas lehet arra is, hogy bizonyos lokális jelenségeket feltárjon, illetve új tényezők megjelenése esetén azok hatásait előre megbecsülje.

Az egyszerűsített (négy valószínűséggel dolgozó) modell szimulációi alapján az alábbi becsléseket tehetjük (ezek azon paraméterekből számolhatók, amik mellett a szimuláció eredményei elég jól visszaadják a felméréseket):

• A potenciális csoport mérete nagyjából 48 000 és 50 0000 fő között van
• A potenciális csoportnak évente mintegy 12 %-a „cserélődik ki"
• Egy év alatt a potenciális csoportba tartozók nagyjából 20%-a válik hajléktalanná

Győri Péter – Gurály Zoltán: A titkos lista

Közel tíz éve már annak, hogy a hajléktalan emberek körében végzett évenkénti kérdőíves adatfelvételünk során, 2003. február 3-án megkértük a hajléktalan embereket, hogy minősítsék az általuk ismert szálláshelyeket. Azokban az években még csak Budapesten folyt ez az évenkénti felmérés, a budapesti hajléktalan szállásokról, átmeneti szállókról és éjjeli menedékhelyekről kértünk a két és félezer megkérdezett hajléktalan embertől egy fajta minősítést. Az eredmények elsődleges feldolgozását követően – a kutatást szervező Február Harmadika Munkacsoporton belüli hosszas értékelés, elemzés és töprengés után – e minősítéseket „titkosítottuk", máig nem hoztuk nyilvánosságra.

Melyek voltak, lehettek az akkori munkacsoport „titkosítási" döntésének az okai?

1. Úgy láttuk, hogy erősen megkérdőjelezhető az értékelések megbízhatósága. Nem csak azért, mert minden ilyen értékelés szubjektív, hanem azért is, mert igen sokan mondtak értékítéletet olyan szálláshelyről is, ahol még soha nem laktak, aludtak. Vagyis a válaszokban keveredtek a saját élményen, tapasztalaton alapuló értékelések és az egyes szállásokról csak hallottak, a szállások meg nem tapasztalt „híre".
2. Nem bíztunk abban, hogy a potenciális olvasók megfelelő mértékben különbséget tudnak tenni az ily módon bemutatott szubjektív értékelések és az objektív minőségbeli különbségek között. Nem zárhattuk ki azt a lehetőséget, hogy egy jól működő intézmény is relatíve rossz minősítést kapott, vagy a híre sem olyan jó, és fordítva. Ha ez az olvasókban is keveredik, akkor az több kárt okozhat az ellátásban, mint hasznot.
3. Végül, de nem utolsó sorban, az eredményeket látván felmerült bennünk, hogy – akár mindezen tisztázatlanságok mentén – egyes résztvevő hajléktalan ellátó szervezetek „megsértődnek" a minősítéseket látván, és soha többé nem mernek vagy nem akarnak majd részt venni az ilyen éves felmérésekben.

De most már eltelt közel tíz év. Látni fogjuk, az akkor értékelt intézmények egy része azóta már nem is működik, vagy éppen jelentősen átalakult, nem is ismerne rá egy tíz évvel ezelőtti igénybevevő, ma már más, új intézményekkel bővült a budapesti ellátás, de arról is röviden szólunk majd, hogy a „titkos lista" milyen átalakításokat indukált az ellátásban az elmúlt évek során.

De nézzük, mit is kérdeztünk 2003 februárjában?

A titkos lista

IRJA A KÉRDÉSEK UTÁN ÁLLÓ NÉGYZETEKBE A KIVÁLASZTOTT HÁROM SZÁLLÁSHELY ELŐTT ÁLLÓ SZÁMOT!										
Melyik szállókon lakott már?							*25 Alföldi* *27 Külső Mester* *28 Bánya (idősek)* *35 Dózsa átmeneti* *14 Dózsa fapad* *06 Könyves férfi* *07 Elődd (fapad)* *54 Dózsa (eü.) krízis* *92 Kálvária* *62 Vaspálya* *97 Táblás*	*02 Rés-női* *03 Vajda* *04 Dankó (Oltalom)* *08 Jászberényi* *10 Pro Domo fapad* *11 Borszéki* *19 MMSZ Miklós*	*29 Hajszál átm._rehab* *55 Rés Pesti út* *60 Tömő utca* *15 MMSZ vonat* *18 MV Ady E. fapad* *99 vidék*	*12 Isola* *33 Madridi* *45 Twist* *93 garázs* *21 Őr* *23 Dobozi*
Melyik szállók voltak a legjobbak?										
Indoklás:…….....										
Melyik szállók voltak a legrosszabbak?										
Indoklás:…….....										
Melyik szállókra nem menne be?								93 ……..	95……	
Indoklás:.....……								94……..	96……	

Miután megkérdeztük, hogy egyáltalán mely szállásokat ismeri az illető, egyszerű nyitott kérdésként megkérdeztük azt is, hogy a kérdezett szerint melyik szállók a legjobbak és melyek a legrosszabbak. Plusz megkérdeztük, hogy melyik szállókra nem is menne be a kérdezett. Mindegyik válaszhoz lehetett nagyon rövid indoklást is fűzni. A válaszok rögzítéséhez felsoroltuk (össze-vissza) az akkor télen működő hivatalos és nem hivatalos szállás helyeket, átmeneti szállókat és éjjeli menedékhelyeket a hajléktalan köznyelvben szokásos megnevezésükkel. Fontos megjegyezni, hogy akkor még nem önkitöltős kérdőívvel dolgoztunk, a kérdéseket az adott szálláson vagy közterületen dolgozó szociális segítők tették fel. Nyilván tisztában voltunk ennek jelentős torzító hatásával.

Egy másik igen jelentős torzító tényező, hogy a szállások megoszlottak női és férfi szállásokra (koedukált szállás nem igen volt még akkoriban), s ez a nők és férfiak válaszait természetesen eleve meghatározta.

Milyen volt a szállások ismertsége?

A lehetséges harmincból átlagosan öt szállót ismertek a megkérdezettek (a nők átlagosan csak három szállót ismertek, mivel jóval kevesebb volt a női szálló). Az átlagosnál kevesebb szállót (hármat) soroltak az ismertek közé azok a hajléktalan emberek is, akik még csak egy évnél rövidebb ideje voltak hajléktalanok.

A szállók ismertségét lényegében meghatározta azok mérete, befogadó képessége, az a tény, hogy egyáltalán hányan vehették igénybe azokat. Másik fontos meghatározó tényező volt, hogy mennyire specializálódott az adott szálló egy-egy szűkebb ügyfélkörre. Ezek következtében az Oltalom Karitatív Egyesület (OKE) Dankó utcai szállója, a Budapesti

Módszertani Központ és Intézményei (BMSZKI) Dózsa György úti átmeneti szállója, és ugyancsak a BMSZKI által fenntartott Előd utcai éjjeli menedékhely voltak a legismertebb szállások. Ezek egyben a legnagyobb, egyenként is több száz embert befogadó szállások voltak. A Fiatalok Önsegélyező Egyesülete (FÖE) által fenntartott Major utcai szállót, a Rés Alapítvány XVII. kerületi Pesti úti szállóját, valamint – az akkor még az Árpádházi Szent Margit Alapítvány által üzemeltetett – X. kerületi Pongrácz úton lévő vonatszállót ismerte a legkevesebb hajléktalan ember. A FÖE Major utcai, fiatalokra specializálódott szállója volt a legkisebb Budapesten, a Rés Pesti úti szállóján egészségügyi rehabilitáció folyt szintén speciális ügyfélkörrel, a Pongrácz úti vonat pedig sohasem tudott bekerülni az elfogadott szállók közé.

Az egyszeri befogadóképesség mellett az igénybevevők számát, az ismertséget befolyásolja az egyes szállásokon kialakult „forgási sebesség", mely szintén a rezsim függvénye. Ahol viszonylag rövidebb ideig lehet lakni, ott egy-egy hosszabb időszakon keresztül több ember fordul meg, többen ismerhetik, és fordítva. A legnagyobb szállók mellett a legismertebbek közé azok a szállók tartoznak, amelyeket valamikor a legtöbben vettek már igénybe. A Hajléktalanokért Alapítvány (HKA) által működtetett Gránátos utcai éjjeli menedékhely, a BMSZKI Dózsa György úton működő női éjjeli menedékhelye, valamint Magyar Máltai Szeretetszolgálat által működtetett Miklós utcai (akkor még) éjjeli menedékhely voltak azok, amelyek alacsony férőhelyszámuk ellenére is a legismertebb szállók közé kerülhettek. (De például a Külső Mester utcai átmeneti szállót ismerők száma az egy időpontban ott lakó emberek számának a háromszorosa volt, miközben a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által működtetett Borszéki úti szállót tizenháromszor annyian ismerték, mint a szálló férőhelyszáma.)

Az ismertséget befolyásolja az is, hogy mióta működik az adott szálló. Minél régebben működik, annál többen vehették igénybe, illetve eleve annál többen tudhatnak róla. Ebből a szempontból nagyon érdekes, hogy az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium garázsában(!) a kérdezés időpontja előtt alig két hónappal, nagy hírveréssel megnyitott szállás-lehetőség ismertségben jó pár régóta működő szállót is meg tudott előzni. A garázsban a körülmények nem voltak éppen ideálisak, sőt, de a hírverés, az újdonság ereje, a még ki nem próbált rezsim és egyfajta „küszöbnélküliség" mind számíthatott a válaszok során.

Melyek voltak a „legjobb" és a „legrosszabb" szállások?

A szállások minőségét firtató kérdésekre 2003 februárjában jóval kevesebben válaszoltak, mint a többi feltett kérdésre, vagy mint a korábban vagy később szokásos. Ez önmagában is igen elgondolkodtató, a lehetséges okokat ki-ki kigondolhatja. A feltűnően kevés válasz önmagában is jelentősen rontja a kapott válaszok érvényességét, hiszen nem tudhatjuk, hogy a nem-válaszolóknak mi is lehet a véleménye.

A megkérdezettek közül 1552-en (59%) mondtak legalább egy szállót jónak, és fele ennnyien, mindössze 870-en (33%) válaszoltak a rossz minősítésre vonatkozó kérdésre. A minősítésre választ adók közül 289 fő szerint nincs jó, 78 szerint nincs rossz hajléktalan szálló Budapesten. Mindösszesen 1432 voksot kaptak a budapesti hajléktalan szállók a jó minősítések szempontjából, a rossz minősítést jelentő voksok száma összesen 1005 volt (egy ember három jó illetve három rossz szállóra voksolhatott).

És akkor nézzük a listát! A sok lehetőség közül, mi a „jó" és a „rossz" említések aránya szerint állítottuk fel a minősítési rangsort: minél magasabb a „jó/rossz" említések aránya, annál előrébb került egy szállás.

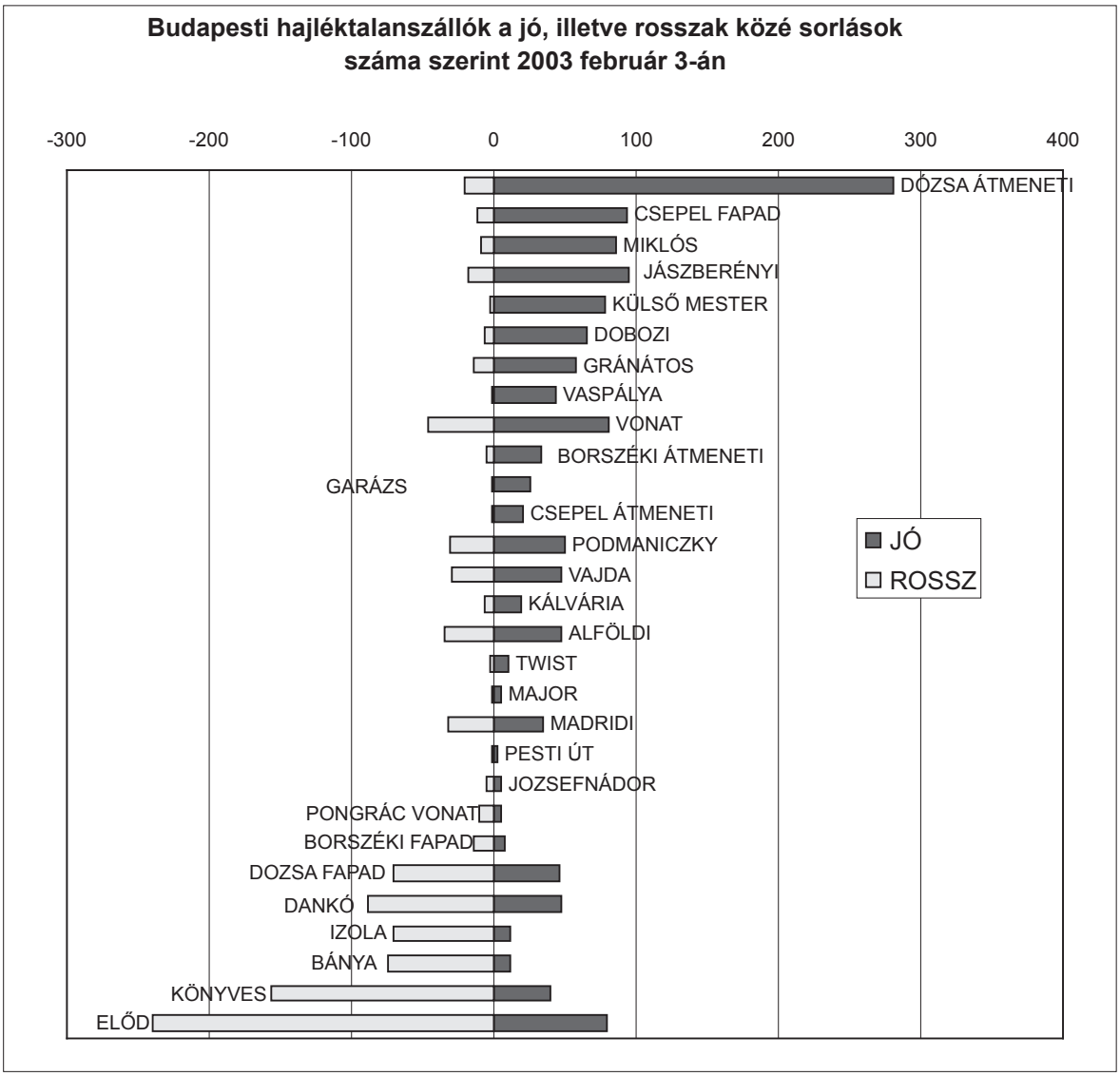

A titkos lista

A Legtöbben a BMSZKI Dózsa György úti átmeneti szállóját, a HKA Jászberényi úti szállóját valamint a Vöröskereszt csepeli éjjeli menedékhelyét nevezték jónak. A legkevesebben a Rés Alapítvány Pesti úti szállóját, az Árpádházi Szent Margit Alapítvány Pongrácz úti vonat-szállóját és az OKE József nádor téri szállóját tartják jónak. Jól látszik, hogy milyen erősen befolyásolja az ismertség (férőhelynagyság, a szálló helye, és működésének az ideje stb.) a minősítések számát is. (Érdekes viszont, hogy az ismertség szempontjából csak tízedik helyen álló, Vöröskereszt csepeli szállóját igen sokan értékelték jónak – a szálló férőhelyszámait időközben felére kellett csökkenteni, mert nem feleltek meg a jogszabály egy főre jutó alapterületre vonatkozó minőségi követelményeinek).

A rossz szállók közé ugyancsak a leginkább ismert szállókat sorolta a legtöbb hajléktalan ember. Az első három helyen említették az Előd, a volt Könyves és a Dankó utcai éjjeli menedékhelyeket. Az ismertség és a minősítés szoros összefüggését mutatja, hogy a leginkább ismert szálláshelyekről nyilvánítottak elsősorban véleményt a hajléktalan emberek.

Az ismertség ugyan nagyban befolyásolja a véleményeket, de nem mossa el teljesen a minőségbeli különbségeket. A minősítés elsőszámú szempontja az egyéni tapasztalat. A szálláshelyek pozitív vagy negatív irányban akkor tudni kitűnni, ha a szolgáltatásaik különlegesen jók vagy különlegesen rosszak. Ezt látjuk a Dózsa György úti átmeneti szállónál, ahol a hajléktalan ellátásban egyedül egyágyas szobákban vannak elhelyezve az emberek. Ugyancsak az elhelyezési körülményekkel magyarázható az Előd utca népszerűtlensége: a kérdezés időpontjában még voltak ott háromemeletes ágyak(!). A néhány jó és néhány egyértelműen rossznak minősített szálláshelyen, és a kicsinységük vagy különlegességük miatt alulminősített szállókon kívül a többiek inkább hasonlítanak, mint különböznek egymástól.

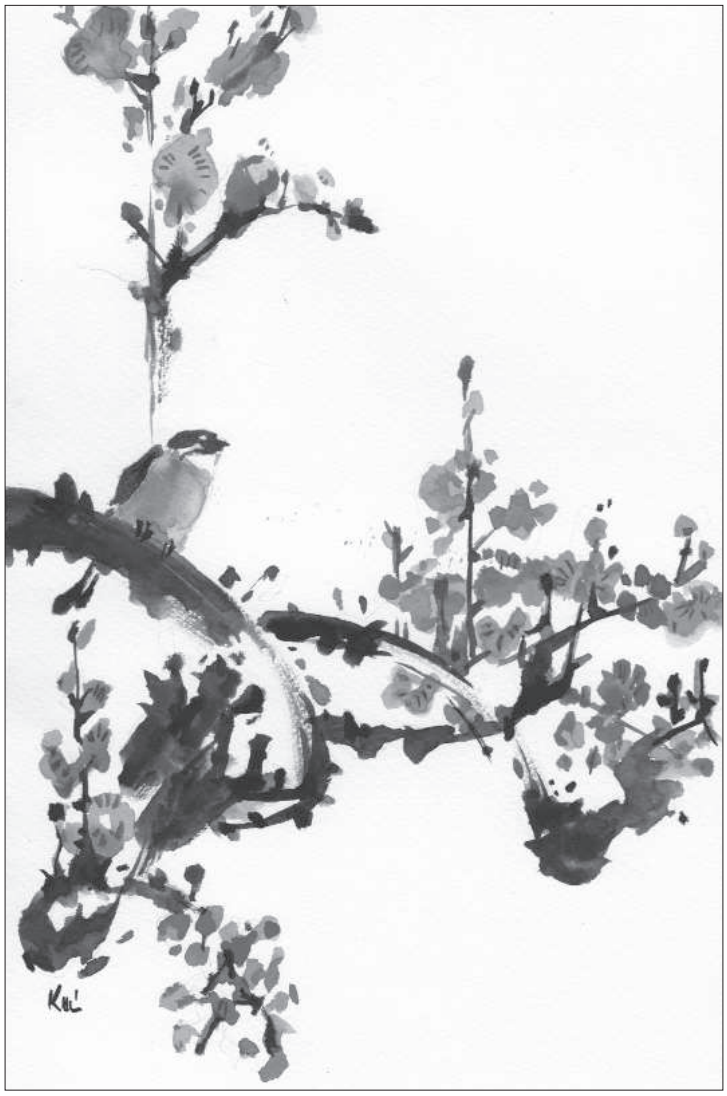

Kovács Béla akotása

Melyek voltak az elutasított szállók?

A „jó” és „rossz” minősítések mellett azt is megkérdeztük, hogy *„Melyik szállókra nem menne be?”*, vagyis melyeket utasítanak el inkább a válaszadók. A legtöbben az Előd utcai és a volt Könyves Kálmán körúti, valamint az Oltalom Karitatív Egyesület Dankó utcai éjjeli menedékhelyének szolgáltatásait utasították volna el. Ha az elutasítók számát a férőhelyszámhoz viszonyítjuk, akkor a volt Könyves Kálmán körúti éjjeli menedékhely mellé felsorakozik a Dózsa női éjjeli menedékhely és a Bánya utcai szálló is. Amennyiben az ismertséghez viszonyítjuk a elutasítók számát, akkor az előbbieken kívül a Léthatáron Alapítvány Izola nevű éjjeli menedékhelyét is a határozottan elutasított szállók közé kell soroljuk.

Melyek voltak a minősítések indokai?

A minősítések indokainak 93%-át sikerült hat kategóriába sorolni:

A hajléktalan szállás	
„jó”, mert	**„rossz”, mert**
biztonságos (rend van, fegyelmet tartanak stb.)	nem biztonságos
tisztaság van (nincs csótány, ruha vagy fejtető)	nincs tisztaság
jók a körülmények (közel van, nem zsúfoltak a szobák stb.)	rosszak a körülmények
a szolgáltatások megfelelőek, jók (van kaja, lehet főzni stb.)	a szolgáltatások nem megfelelőek
a személyzet jó (szociális munkások rendesek, figyelmesek stb.)	problémák vannak a személyzettel
jó a társaság (a lakókkal jól kijön, befogadták, ott lakik a barátja is stb.)	nem jó a társaság

A jó minősítések több mind negyedénél (27%) a biztonság szempontjai domináltak. A jó minősítések indokai között többségben a rend, a fegyelem szavak szerepeltek: nincsen „hiénázás” (lopások és verekedések) – mondta az egyik válaszadó. A rossz minősítéseknek több mint fele a biztonsággal volt kapcsolatos, 54% hivatkozott lopásra, verekedésre, késelésre. A jó minősítések ötöde a körülményeket, másik ötöde a személyzet pozitív hozzáállását említi, ugyanezeket a szempontokat a rossz minősítések között alig találjuk

(3%, illetve 4% ezek említési gyakorisága). A rossznak minősítők 18%-a a többi lakót teszi felelőssé, a jó minősítők között ez az arány csak 12%. A tisztaság az esetek 7%-ában pozitív indok és az esetek 10%-ában negatív.

Végül, ahogy írásunk elején ígértük, arról is röviden szólunk, hogy a „titkos lista" milyen átalakításokat indukált az ellátásban az elmúlt évek során. A teljesség igénye nélkül, valóban csak néhány példát felvillantva. (A „titkos lista" persze abban az értelemben egyáltalán nem volt titkos, hogy nagyon is közbeszéd tárgya volt mind a hajléktalan emberek, mind az ellátásban dolgozók körében, melyek a „jó" és melyek a „rossz" helyek, melyeket kellene valahogyan megváltoztatni.)

A „legrosszabb osztályzatot" kapott Előd utcai éjjeli menedékhelyen megszűntek a háromemeletes(!) ágyak, s ma már az emeletes ágyak felső részét csak a legnagyobb krízisidőszakban üzemeltetik. Ennél nagyobb változás, hogy a hatalmas hálótermek helyén kisebb létszámú szobák lettek kialakítva, a teljes stáb kicserélődött és személyes szociális munka is folyik a menhelyen. Ezzel együtt e szükségmenhely felett rég eljárt az idő, feltehetően ma sem szerepelne sokkal előkelőbb helyen a rangsorban.

A 80 fős volt „Könyves fapad"-ra ma már senki nem ismerne rá, lényegében csak a neve azonos a régivel. A szomszéd iskola bezárását követően ebből egy új - mára már kisebb szobákkal rendelkező - éjjeli menedékhely lett kialakítva, a régi rész teljes átalakításával. A stáb teljesen kicserélődött, megújult. Jelenleg valószínűleg az egyik legnépszerűbb, színvonalasnak mondható éjjeli menedékhely Budapesten.

A „népszerűtlenségi rangsorban" felfele haladva: egyes szállások mára megszűntek már, mint a Pongrác úti vonat, az ESZCSM egytéli „garázs" szállása, a Borszéki úti szállás, vagy felújítást követően átalakultak, mint a csepeli fapad, a Miklós utcai fapad, a Pesti úti szállás. Más régebbi szállások azonban valószínűleg ma is „hátul kullognának" a sorban, annak ellenére, hogy kisebb modernizálások, átalakítások, stáb-váltások szinte mindenhol lezajlottak. Azonban az elmúlt tíz év sem volt elég arra, hogy radikálisan jobb körülmények alakuljanak ki e régebbi szállásokon, erre sem forrás, sem lehetőség nem volt – miközben több új, modernebb, jobb körülményeket biztosító szállással bővült az ellátási paletta.

Ha az egyik elkövetkező február 3-i felmérésünk során újra megkérnénk a hajléktalan embereket, hogy minősítsék a szállásokat, biztosan körültekintőbben, jobban átgondolva tennénk. Hogy az eredményeket megint csak tíz év elteltével hoznánk-e nyilvánosságra? Erre most nincs válaszunk…

Melléklet

Intézmény	Férőhely	A szállást ismerők		Azok száma, akik már laktak ott (fő)	A szállást jónak minősítők		A szállást rossznak minősítők		Akik azt mondták, hogy oda nem mennének be
			az ottlakók nélkül			az ottlakók nélkül		az ottlakók nélkül	
	(fő)								
BMSZKI Dózsa átm. férfi, <u>női</u>	326	922	691	284	281	102	20	19	20
BMSZKI Alföldi átm.	221	573	413	219	48	17	35	28	32
BMSZKI Külső Mester átm.	129	371	250	161	78	21	3	3	4
BMSZKI Váltóház átm.	76	176	118	69	44	5	1	1	1
BMSZKI Bánya idős átm.	63	456	396	126	11	7	75	75	65
BMSZKI Előd fapad	220	890	728	469	80	12	240	225	201
BMSZKI Könyves fapad	80	751	694	316	40	17	157	157	154
BMSZKI Dózsa <u>női</u> fapad	40	520	476	223	46	21	70	69	43
BMSZKI Kálvária női fapad	40	161	103	80	19	9	6	6	10
Üdvhadsereg Dobozi átm.	100	367	308	58	65	18	6	6	6
Oltalom József nádor <u>női</u> átm.	64	148	148	46	5	5	5	5	3
Rés Pesti út átm.	46	96	85	18	3	3	1	1	0
MV Ady átm.	42	276	257	62	20	13	1	1	0
Twist Főti átm.	33	218	201	43	10	19	2	2	4
MMSZ Borszéki rehab átm.	28	397	381	79	33	19	5	5	6
Major átm.	15	78	78	13	5	5	1	1	0
MV Madridi fapad+átm	300	636	636	234	35	35	32	32	24
Oltalom Dankó fapad+átm.	168	930	908	370	47	37	89	88	74
HA Jászberényi fapad+átm.	80	609	561	236	95	56	18	16	21
Pongrác vonat fapad	120	133	124	33	5	3	10	10	11
MMSZ vonat fapad	100	712	625	286	81	26	46	46	33
MV Ady fapad	90	535	448	242	94	51	12	12	9
Isola fapad	76	451	381	201	11	8	71	61	60
HA Gránátos fapad	60	453	420	145	58	29	14	14	8
Rés Podmaniczky <u>női</u> fapad	51	277	226	114	50	5	31	30	18
Menhely Vajda 3. fapad	50	580	540	215	47	28	29	29	22
MMSZ Miklós fapad	50	523	476	163	86	50	9	9	5
Garázs fapad	45	164	123	58	26	5	1	1	0
MMSZ Borszéki <u>női</u> fapad	23	227	222	51	8	0	14	0	16
Vidék	0	50	50	13	1	1	1	1	0

A titkos lista

„Melyik szállók voltak a legjobbak?” Indoklások (válogatás)				
1személyes szobában lakott		fürdési lehetőség, tisztaság		létszám, hangulatos környezet
4 ágyas szoba volt, rendesen tudott tisztálkodni		Ha részeg, akkor is beengedik		lopás, verekedés, alkohol
a „hiénázás” miatt, meg a megkötések miatt		hallásból		Lukács főorvosa mondta, hogy ez a legjobb
a bűnözés meg van akadá-lyozva		hit, fegyelem		már megszokta ezt
a családomhoz közel vagyok		humánus bánásmód, tisztaság		más a szellem és többet nyújt
a lakókkal jól ki lehet jönni		innen még nem rúgták ki		máshol nem volt
a rend be volt tartva		ismer mindenkit		még tv-t se lehet nézni, rosz-szabb, mint a börtön
a szoc.munkákos jók és segí-tőkészek		ismeri a környéket		megszokásból
a szoc.munkás megértő és segít		ismerősei vannak ott		mert itt lehet
a többi helyen verekedés van		ismerőseitől hallotta		mert ott csak csótányok vannak
a többit nem próbáltam		itt a legkevesebb a konfliktus		mert ott orvos van, de most elutasították
a város központjában van		itt adnak a legtöbbet, nyugi van		mert önellátó
absztinens		itt az élettársam is		mind jó volt
adnak ételt		itt érzi jól magát		mind rossz
ágyban feküdt, jó helyen		itt lakik, hülye lesz mást mondani		minden igényt kielégít
ahol befogadják		itt lányok is vannak		minden megvan, amire szük-sége van
akkor jöhet be, amikor akar		itt már jól belakta magát		mindenhol sok a cigány
állandó társaság van, nincs lopás, van fegyelem		itt mindent megkap, emberek-kel is jól elvan		mindenütt ”gyűjtögetnek”
az egyszemélyes szobákat jónak tartja		itt nem bántanák		minek vándoroljak
az ember kénytelen igénybe venni		itt nincs verekedés, lopás		munkát adtak nekem
az öregeket békén hagyják		itt normálisan lehet élni		nem az utcán van
azért, mert hétvégén korábban be lehet jönni		itt szoktam meg		nem kell kijönni, kényelmes
azt hallotta, hogy jó		jó a környezet		nem kell sorba állni
barátságos légkör, jó ellátás		jó a közlekedés		nem kell verekedni

A titkos lista

„Melyik szállók voltak a legjobbak?” Indoklások (válogatás)				
bármikor ki-be lehet menni		jó a közösség		nem kinn alszik, nem fagy meg
be lehet részegen jönni		jó a személyzet		nem lakott „szállón”
be tudott illeszkedni		jó az ellátás, kedvesek a szocok		nem lopják el a cipőjét
befogadták		jobb a tisztálkodási lehetőség, jobb a kaja, tovább bent lehet maradni		nem molesztálják
benn lehet lenni napközben		jobb mint a fapad		nem sokkal jobb mint az istálló
biztonságban érzi magát,fegyelem van		jobb otthon, de...		nem tömegszállás, csendes, nincs lopás
biztonságban van		jók a szoc.munkások		nem tudja milyen a többi
csak		jól érezte magát, nem bántot-ták		nincs balhé, nincs lopás
csak ezt ismeri		katona szeretne lenni		nincs bezárva az ember
csak hallomásból ismeri		kedvesek a szocosok		nincs viszonyítási alapja
családias, barátságos		kényelmes és normálisak a szocok		normális hely
csend és nyugalom van		kétszemélyes szoba, lehet dolgozni		normálisan kezelik az embert
csomag őrzése, tiszta, mindig ua. az ágyam		kevés lakó egy szobában, nyugodt		nyugalom van
egyformák		kevesen vannak		olcsó
emberszámba vesznek		király		ott élt, oda megy vissza
étel, tiszta		kis helyen van kevés ember		ott lakik, szeret ott lakni
étel, tisztálkodási lehetőség		korrektek az emberek és a szociálisok		rend és csend van
ez a legtisztább		kötetlenebb		sok barátom van itt
ez jó, a legjobbat nem ismerem		közel van a lánya		sok rossz között a legjobb
ez jó, mást nem ismer		közel van a munkahelyéhez		szabadnak érezte magát
ezeken a helyeken tudja magát kontrollálni, nem iszik		közel van, jó közösség		szeretet veszi körül
ezt a környéket szereti a legjobban		közösség		szigorú, de legalább rend van
ezt ismerem		közösség, biztonság		szociális munkások jók
ezt ismeri, a többi kritikán aluli		kulturált a kiszolgálás		tágas, jól fűtött, a vezető úrral és a szoc. munkással jól együttműködik
ezt már megszokta		kulturált környezet		társaság miatt

A titkos lista

„Melyik szállók voltak a legjobbak?” Indoklások (válogatás)				
fegyelem van és rend		kulturált, absztinens		tiszta
fel lett újítva, emberibb a környezet		kulturált, korrekt, szereti az állandóságot		tisztálkodni tudott, közel volt a munkahely
feltételek kedvezőek		lakók nem isznak		tisztaság, biztonság
fizetős		lazább		tisztaság, rend, fegyelem
foglalkoznak a szociálisok az emberekkel		legbiztonságosabb és a szoc. munkások rendesek		toleráns szoc.munkások, szolgáltatások jók
főzési lehetőség, sok szabadság, albérlet jellegű		legjobb a személyzet és minden		tűrhető
főzni lehet,külön, állandó ágya van, százszor jobb		legnagyobb segítséget itt kapta		valahol lakni kell
fürdés, szállás jó, tud benn tanulni		lelkiekben nem jók		van esélye elindulni az életbe, ugródeszka

„Melyik szállók voltak a legrosszabbak?” Indoklások (válogatás)				
60-an voltak egy szobában		gusztustalan		romos belülről
a bejutás nagyon keserves		gyenge a fegyelem		rossz a híre
a lakókkal nem jött ki		gyűjtőház		rossz a társaság, sok a szipus
a légkör rossz volt		igénytelen a hely		rossz az ellátás, hideg van, nincs meleg víz
a legtöbb rossz, kivéve a fizetős		így hallotta		rossz az odavezető út, még áram sem volt
a szálló területén is volt italmérés		kannibálok vannak ott (lopás, rablás, bunyó)		rossz emberek lakják
a személyzet miatt		káosz		rosszat hallott róla
ahol befogadnak, az nem lehet rossz		katasztrofális		sok a „kisebbség”
alkohol, agresszivitás, közömbös szoc.munkások		kegyetlen, rossz körülmények		sok a balhé, megszüntetné a szállót
alkoholisták sokan vannak, koszos		késelés, verekedés, alkohol		sok a börtöntöltelék, nem kérnek papírt
alkoholisták, lopnak, verekszenek, igénytelenek		koszos		sok a cigány
állandó balhék vannak		könnyebb az utcán		sok a csavargó
állatokként kezelik a hajléktalanokat		követhetetlen szabályok		sok a csótány

A titkos lista

„Melyik szállók voltak a legrosszabbak?” Indoklások (válogatás)				
alvás nem megfelelő		kövön kellett aludni, mert előre foglalt ágyak voltak		sok a kötekedő ember
az egy tragédia		lepusztult emberek		sok a lopás
az első 5 perc rossz volt, aztán el is jött		lepusztult, igénytelen		sok a részeg
az emberek örökösen „balhéztak”		lepusztult, piszkos, bogár, csótány van		sok a roma
az ott lakók magatartása		lopnak mindenhol		sok a sittes
az összes fapad rossz		még a cipőjét is ellopták a lábáról		sok a suhanc
az összes rossz		még az ágyat is kilopják, ha nem figyel, balhé		sok az ember
balhés, tetves, koszos, dzsuvás		megverték		sok balhé
bezárják az embereket		messze van		sokan vannak egy szobában
bogár, egér, vonat - lopás, minden van ott		mind rossz		szabolcsi cigányok miatt
borzalmas		mindig másra fektették a különböző embereket		szigorú szabályok
botrányos		nagy a kosz, sok balhé		terrorizálás
börtönrendszer		nem adnak ételt		tetű, sok a „menő”, ütnek-vernek
bunkó dolgozók		nem biztonságos		tolvaj banda és megverték
büdös sok ember egy szobában		nem engednek be mindenkit		több féle nép van benne
bűnbarlang		nem ismeri a többit		tömeg van, lopnak
bűnözők, züllött alakok laknak itt		nem ismeri őket		tömegszállás
civakodás, ha a felügyelők eltűnnek, szörnyű		nem jó a szálló, meg van dilisedve		túl nagy a szigor, semmit sem hagyhat ott
csak		nem jó a szoc. munka, nincs fegyelem		tumultus van
csak ezt ismeri		nem jók a lakók		úgy ahogy van, rossz
csak fedél legyen a fejem felett, de nincs itt a család		nem lehet semmit otthagyni		úgy hallotta, tele van betörőkkel
drága volt		nem úgy üzemeltetik, ahogy kellene		utcán kell várni
dugig van cigánnyal		nincs fegyelem		verekedés
egyedüli szálló, ahol nem kérnek papírt		nincs fegyelem, haverkodnak a szoc. munkások		zsebesek, alkoholisták, kábítósok tömege
egyszer aludt ott, és meglopták		nincsenek egyágyas szobák		zsibvásár az egész

A titkos lista

„Melyik szállók voltak a legrosszabbak?” Indoklások (válogatás)				
egyszer kirabolták		olyan mint a börtön		zsiványok vannak, szabad rablás
ellopták az összes iratát, pénzét		piszok, csótányok, rossz társaság		zsúfolt
embertelen körülmények		pokoli helyzet		zsúfolt, öreg, lepukkant alakok
emeletes ágyak miatt		rablóbanda van ott		züllöttek, koszosak az emberek
félórás ki meg beengedés van, svábbogarak		részeg emberek is bejöhetnek		

Forrás: Gurály Zoltán

Gurály Zoltán – Fehér Boróka: Rövid áttekintés a budapesti hajléktalan-regisztráció módszertanáról[1]

Magyarországon a rendszerváltás óta a hajléktalan emberek pontos számáról mindenféle becslések születtek, ám ezek többnyire nem statisztikai módszereken alapultak. Ugyan a hajléktalan ellátó intézmények férőhelyeiről túlnyomórészt megbízható adatok állnak rendelkezésünkre, a közterületen élő emberek pontos számáról hazánkban korábban nem készültek felmérések. A budapesti hajléktalan-regisztráció ez utóbbira vállalkozott.

A regisztráció módszertanának kialakításához különböző nemzetközi gyakorlatokat tanulmányoztunk, s ezek tanulságait, erősségeit és gyengeségeit figyelembe véve alakítottuk ki saját számlálási gyakorlatunkat. A külföldi példák és saját gyakorlatunk összefoglalásaképp angol nyelvű módszertani leírást készítettünk[2].

Bár a hajléktalan emberek regisztrációja a február 3-i adatfelvétellel párhuzamosan zajlik, attól mégis lényeges pontokon eltér: úgy vállalkozik a közterületen élő hajléktalan emberek megszámlálására, hogy a számlálók közben nem kerülnek közvetlen kapcsolatba a hajléktalan emberekkel – így természetesen kérdéseket sem tesznek fel nekik. Ezért azután „látványon" kívül nincs semmi más azonosítási eszköz és értelemszerűen nincs módja az érintettnek, hogy az „adatközlést" megtagadja[3].

A regisztrációra eddig háromévente került sor: 2005-ben és 2008-ban. A következő 2011-ben következett volna, de erről később bővebben.

A 2005. évi budapesti hajléktalan-regisztráció

A hajléktalan emberek első regisztrációjára 2005-ben került sor Budapest közigazgatási határain belül. A regisztráció az éves február 3-i adatfelvétellel párhuzamosan, egy csütörtöki napon zajlott. A február 3-i kérdőívnek három része volt: A, B és C. Ezek közül az A rész volt a regisztrációs adatlap (*lásd melléklet*).

Mivel a regisztráció célja a számlálás, a regisztrációs adatlapon csak a legalapvetőbb információkat kellett feltüntetni, vagyis a következőket:

---

1 A tanulmány a Menhely Alapítvány megbízásából a Hajléktalanokért Közalapítvány támogatásával készült.

2 Lásd: Péter Győri – Boróka Fehér – Zoltán Gurály: Guide to Counting Rough Sleepers – Transnational Homeless Survey Working Group, http://www.bmszki.hu/regisztracio/hatteranyagok/reggi2

3 Kivélte képez ez alól az az eset, amelyben a nyilvános helyen élő ember észleli a regisztrációt, és kifejezetten megkéri a regisztrálót, hogy a helyszín rögzítésétől tekintsen el.

- Mikor járt a regisztrátor az adott helyszínen (nap, óra, perc)
- A helyszín pontos megnevezése (utca, házszám – és esetleges kiegészítő információk)
- A megtalált hajléktalan ember neme (amennyiben megállapítható volt)
- A megtalált hajléktalan ember becsült kora (amennyiben megállapítható volt)
- Megjegyzés

A regisztrációs lapon néhány konkrét instrukció is szerepelt, például külön felhívtuk a figyelmet arra, hogy a regisztráció „csak szemrevételezéssel" történik, illetve arra, hogy amennyiben a hajléktalan ember kéri, ne írják fel a pontos helyszínt.

A regisztráció alapvetően február 3-ára és az azt követő 3 éjszakára (a csütörtök estétől vasárnap délutánig tartó időszakra) koncentrálódott, néhány kivétellel. Az egyik kivételt a Pilisi Parkerdő Zrt. gondozásában lévő területek jelentették, ahol az erdészet dolgozói és a területen tevékenykedő utcai szociális munkások[4] egy héten keresztül az erdészet terepjáróival közösen látogatták meg az erdészek által ismert erdei lakóhelyeket.

A regisztrációban igyekeztünk a lakosságot is mozgósítani, hiszen számos hajléktalan ember nem közterületen, hanem magánházak lépcsőházában, udvarában, pincéjében él, ahova az utcáról nem lehet belátni, sőt, minden esetben bejutni sem lehet. A lakosság egy héttel a február 3-i regisztráció előtt, január 27-vel kezdődően a Menhely Alapítvány Diszpécserszolgálatánál jelenthette be az általa ismert hajléktalan embert. A Diszpécserszolgálat - mely a téli időszakban amúgy is nagyon sok bejelentést fogad - tehermentesítése érdekében ebben az időszakban három külön telefonvonal[5] és egy második személy is besegített. A Diszpécserszolgálat bevonását az esetleges azonnali segítség mobilizálása is indokolta.

A február 3-i regisztrációt a fővárosi utcai gondozó szolgálatok és önkéntes számlálók bevonásával valósítottuk meg. Bárki jelentkezhetett önkéntesnek, aki az alapvető szabályokat hajlandó volt betartani. Egyedül a rendőrség intézményes jellegű közreműködést utasítottuk el.

Budapestet 130 körzetre osztottuk. Egy-egy körzet akkora volt, hogy egy számláló két-három este pár órás séta alatt kényelmesen bejárhassa minden utcáját. A körzeteket első körben a 2005-ben még csak szórványosan működő utcai gondozó szolgálatok között osztottuk fel, úgy, hogy minden szolgálat a saját ellátási területét kapta meg[6]. A megmaradó körzetek közül a közel 100 önkéntes választhatta ki a neki legszimpatikusabb területet. Javasoltuk az önkénteseknek, hogy ne egyedül járják be a körzetet. A Pilisi Parkerdő területei is önálló körzeteket alkottak.

Az utcai gondozó szolgálatok és az önkéntesek végül a rájuk bízott terület 30 %-át tudták bejárni, a megkapott térképszelvényeken jelölve útvonalukat. Így történt például,

4 Vagy amennyiben az adott területen nem volt utcai gondozó szolgálat, az arra vállalkozó szomszédos terület szociális munkásai

5 Egy 20-as, egy 30-as mobil és egy városi szám.

6 Ugyanakkor a szociális munkásokat arra kértük, hogy először végezzék el a területükön élők regisztrációját, és csak utána menjenek vissza a megtalált hajléktalan emberekhez kapcsolatfelvétel céljából.

hogy a IX. kerület egésze felderítetlenül maradt, míg bizonyos kerületek (például az V., VIII. és XIII.) teljes egészében bejárásra kerültek.

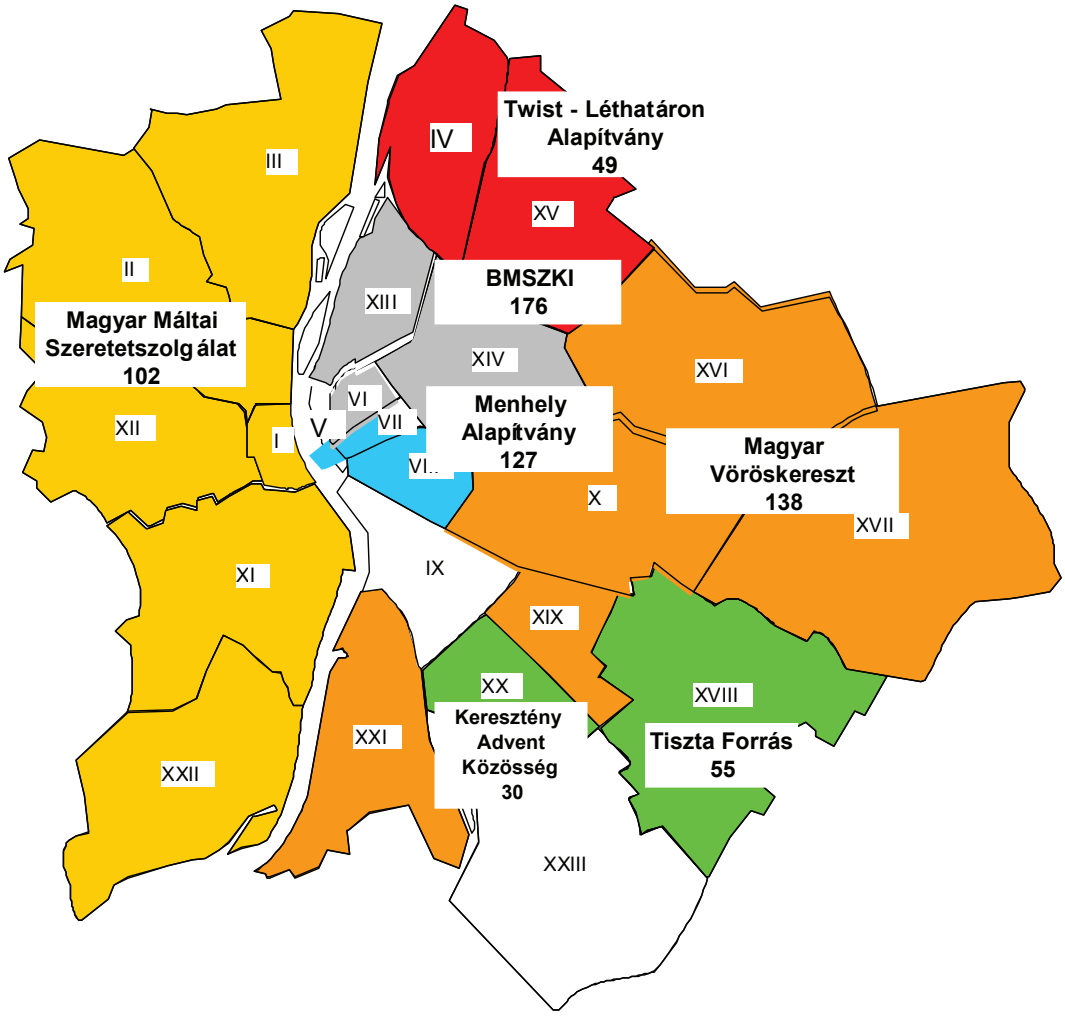

1. térkép: Az utcai gondozó szolgálatok fenntartó szerint, az általuk regisztrált hajléktalan emberek számával (2005. évi regisztráció)

Kit regisztráltunk?

A számlálás célja az volt, hogy meg tudjuk becsülni a közterületen élő hajléktalan emberek számát. A regisztrációs lapon így szólt az utasítás: „**Mindazokat a személyeket regisztráljuk „alvóhelyükön", akik rendszeresen vagy alkalomszerűen nem lakás céljára szolgáló helyen alszanak". A számlálók elsősorban tehát a fekvő, alvó, vagy alvásra felkészülő embereket regisztrálták. Ezen túl lehetővé tettük, hogy azokat a láthatóan hajléktalan embereket (sok szatyorral, Fedél nélkül újsággal) is regisztrálják, akik ugyan nem feküdtek, de akiket a számlálók látásból ismernek és általában azon a közterületen szoktak aludni. Amennyiben egy ismert helyszínen senki sem tartózkodott, a helyszínt üres helyszínként lehetett regisztrálni. Külön felhívtuk a számlálók figyelmét arra, hogy a hajléktalan embereket szemrevételezés alapján regisztrálják – így pl. járó-kelő embertől nem kérdezhették meg, hogy hol fog aludni.**

Az önkénteseket a sajtó útján toboroztuk és minden előzetes szűrés nélkül a bejárás időpontját megelőző esti rendezvényen tájékoztattuk őket részletesen arról, hogy milyen segítséget kérünk tőlük. Az önkéntesek névre szóló megbízó levelet kaptak, hogy egy esetleges igazoltatás esetén bizonyítani tudják, mit is csinálnak. Tudomásunk szerint a megbízó levelek felmutatására egy esetben sem került sor. Az önkéntes párok kaptak egy-egy olyan területet, amelyet részben vagy egészében be tudtak járni az adott időszak alatt. A tájékoztatáson elhangzott, hogy kik azok, akiket regisztrálni kell és melyek azok a közterületek, illetve nyilvános használatban lévő magán területek, amelyeket be kell járni. Elmondtuk, hogy zárt területen a nem lakás céljára szolgáló helyen élők regisztrálása csak kivételes esetben, a tulajdonos hozzájárulásával, illetve a hajléktalan emberek ismerete esetén ajánlott. Elmondtuk, hogy bármilyen ellenállás vagy egyéb érzékelt veszély esetén a regisztrálást be kell fejezni, és értesíteni kell a felmérés koordinátorát.

A 2005. évi budapesti hajléktalan-regisztráció tapasztalatai

- Az önkéntesek 595, az utcai gondozó szolgálatok munkatársai további 626 hajléktalan embert regisztráltak, míg 197 fedél nélküli emberről érkezett lakossági bejelentés. Ez **összesen 1418 regisztrált** fedél nélküli embert jelentett.
- A belterület bejárt részein tapasztaltak alapján – látván, hogy egyáltalán mekkora terület volt kijelölve a regisztrálásra, illetve az egyes területeket mennyire sikerült valóban bejárniuk a regisztrátoroknak, illetve egyáltalán a bejárt területeken a gyakorlatlan regisztrátorok mennyire „vehették észre" a közterületeken alvókat, nem is szólva a nem közterületeken élő fedél nélküliekről – a Budapesten fedél nélkül éjszakázók számát a regisztráltak száma alapján **legkevesebb 3000 főre becsültük**. Ez a szám sokakat meglepett, mert korábban ennél nagyobb számot becsültek.
- A telefonos bejelentések nem hozták meg a várt hatást: a telefonon bejelentett hajléktalan emberek jelentős részét a számlálók is megtalálták.

- Bár minden számláló saját térkép-szelvényt kapott, a térképszelvények találkozási pontjai nem lettek eléggé körülírva, így egy-egy frekventáltabb területet határoló csomóponton (pl. a Nyugati téri aluljáróban) öt számláló csapat is megfordult. Ilyen esetekben annak a csapatnak a számait vettük figyelembe, akik a legrészletesebb leírást adták.
- Bár a regisztráció csak Budapesten zajlott, a közterületen élők számlálásában bizonyos vidéki városokban működő utcai gondozó szolgálatok is részt vettek – ők azonban a hajléktalan emberekkel adatlapot is felvettek. A Február 3-i kutatássorozat 1999-es indulása óta ez volt az első év, amikor az adatlapot nem csak szállón, hanem közterületen élőkkel is felvették.
- Az önkéntesek nagyon különböző háttérrel rendelkeztek. Nehéz volt a rendelkezésre álló rövid idő alatt eldönteni, hogy ki alkalmas és ki nem alkalmas a feladatra. Több térképszelvény nem érkezett vissza a megbeszélt határidőre.

Gyakori hibák

- Bár megpróbáltuk elkerülni a duplikációt, bizonyos esetekben több számláló is bejárta ugyanazt a területet. Ilyen esetekben a pontosabb leírást adó számláló regisztrációs lapját vettük figyelembe – ez által azonban előfordulhatott, hogy bizonyos megtalált emberekről nem veszünk tudomást.
- Az előzetes tájékoztatás ellenére több alkalommal egy regisztrációs lapon több ember adatait is megadták (a csoportosan élő hajléktalan emberek esetében is mindenkiről külön kellett felvenni adatlapot). Ezek, ha lehetett korrigáltuk, ellenkező esetben üres helyszínnek tekintettük.

A 2008. évi budapesti hajléktalan-regisztráció

A hajléktalan emberek következő regisztrációjára az eredeti tervekkel összhangban három évvel később, 2008 februárjában került sor. A regisztráció ismét a február 3-i adatgyűjtéssel párhuzamosan zajlott: mivel február 3-a 2008-ban vasárnapra esett, a számlálás február 2-án, szombat délután kezdődött és mindössze egy éjszakáig, február 3-án reggel 8 óráig tartott. (2008. február 2-a szombat este 18 óra és február 3-a vasárnap reggel 8 óra közötti időszakban regisztráltunk). A regisztrációs lapok visszaérkeztetése február 3-án délután folyamatosan zajlott.

A regisztrációt teljes egészében önkéntes számlálók végezték, az utcai gondozó szolgálatok, akik ez időben már a teljes fővárost lefedték, a február 3-as kérdőíves adatgyűjtésben vettek részt. Az önkéntesek toborzásánál azt hangsúlyoztuk, hogy a hajléktalanok is teljes jogú polgárai a közösségnek, és emiatt kértük segítségüket.

A regisztráció során a biztonság és a megbízhatóság érdekében ismételten párban küldtük ki a számlálókat, továbbá elláttuk őket olyan információkkal, hogy mit kell tenni, ha úgy ítélik meg, hogy a megtalált hajléktalan ember segítségre szorul.

Milyen lényeges eltérések voltak a 2005-ös regisztrációhoz képest?

A 2005-ös regisztráció tapasztalatait figyelembe véve a regisztráció módszerében több lényeges változást eszközöltünk, melyek közül a legjelentősebb kétségtelenül a körzetek elosztása és az így kapott eredmények statisztikai alapú becslése volt.

A regisztrációnál lehetővé tettük a mozgó hajléktalan emberek regisztrálását is, abban az esetben, ha a közterületen élő ember olyan kevés időt tartózkodik az alvóhelyén, hogy a regisztráció ezért nem lehetséges. Ebben az esetben meg kellett kérdezni tőle, hogy hajléktalan-e, és ha igen, akkor holt tölti az éjszakáit.

A regisztráció szemrevételezéssel, személyes kontaktus felvétele nélkül történt, a „számlálóbiztos" rögzítette a **pontos időpontot**, a **pontos címet,** a **helyszín legfőbb jellemzőit, megbecsülte** a fedél nélküli ember **nemét** és **hozzávetőleges életkorát.**

Budapestet két részre osztottuk: a Hungária körúton belül eső belső kört (37 km², 546 km közút) 35 számláló körzetre, az azon kívül eső külső kört (488 km², 3709 km közút) 230 számláló körzetre (melyből 173 volt lakott körzet) osztottuk (lásd térkép). A belső kör körzetei átlagosan 1 km², a külső kör körzetei pedig 2 km² nagyságúak voltak – a külső körben azonban kevesebb utca volt található, ritkábban lakott övezetekről van szó.

Az önkéntes számlálók (kb. 100 fő) között először a belső körzeteket, majd utána a külső körzeteket véletlenszerű mintavétellel osztottuk szét. A duplikáció elkerülése érdekében a belső körben található aluljárók (összesen 41) és a nagy pályaudvarok külön körzetet alkottak, így nem fordulhatott elő, hogy egy aluljáróban több számláló is rögzíti az ott alvók számát. A számlálók figyelmét külön felhívtuk arra, hogy a körzetük határát jelölő útnak vagy utcának csak a körzet felé eső oldalát vegyék figyelembe.

2. térkép: A belső kör határa (2008-as regisztráció)

Az önkéntesek este hat után párokban indultak a megadott körzetekbe. Először a belső körzeteket osztottuk ki, majd azután a külső körzetek kerültek sorra lehetőleg a regisztráló lakóhelyének a közelében. A mintába került körzetek azon részét, amelyet civilek nem vállaltak, szociális munkás segítők önkéntes munkában járták be az éjszaka folyamán.

A belső kör teljes egészében (35 körzet), a külső körből pedig 36 körzet lett bejárva.

A belső körzetekben megtalált hajléktalan emberek száma átlagosan 8 fő, a külsőkben 4 fő volt. Amennyiben figyelembe vesszük a statisztikai mintavételből eredő hibákat, akkor egy átlagos belső körzetben a hajléktalan emberek tényleges száma 7 és 10 fő közötti, a külső körön belül pedig 2 és 6 fő közötti. Ennek megfelelően, a minimum és maximum

értékek összegzésének eredményeként kapott **megbízható statisztikai becslés a** Budapesten elő hajléktalanok számára vonatkozó **2008. február 3-án 700-1400 fő közötti volt.** Ennyien voltak a közterületen *jól látható helyen* éjszakázók[7].

Hungária körúton belül		Hungária körúton kívül	
Körzetenként átlag (fő)	8	**Körzetenként átlag (fő)**	4
Szórás	5	**Szórás**	6
Bejárt körzetek száma (db)	35	**Bejárt körzetek száma (db)**	36
Körzetek számának Ngyöke	5,9	**Körzetek számának Ngyöke**	6,0
Stand. hiba (95%)	2	**Stand. hiba (95%)**	2
Körzetenként min. fő	7	**Körzetenként min. fő**	2
Körzetenként max. fő	10	**Körzetenként max. fő**	6
Hungária körúton belül minimum (35 körzet)	235	**Hungária körúton belül minimum (180 körzet)**	384
Hungária körúton belül maximum (35 körzet)	343	**Hungária körúton belül maximum (180 körzet)**	1066

A regisztrációnál lehetővé tettük a mozgó hajléktalan emberek regisztrálását is, amennyiben úgy tűnt, hogy az illető szálláshelyére tart (téblából, letelepedni készül). Ugyanakkor ebben az esetben arra kértük a számlálót, hogy bizonyosodjon meg arról, hogy az illető tényleg hajléktalan-e.

Valamelyest finomodott a *regisztrációs lap* is (lásd 3. melléklet), melyen 2008-ban az alábbi információkat kellett rögzíteni:

- Regisztrátor(ok) neve(i)
- Bejárási körzet száma
- Mikor járt a regisztrátor az adott helyszínen (nap, óra, perc)

7 Csak lábjegyzetben jegyezzük meg, hogy ez a szám lényegesebben alacsonyabb, mint a 2005-ös regisztráción kapott eredmény (3000 fő). Egyes belvárosi kerületekben drasztikusan csökkent a közterületen élők száma (pl. míg a VII. kerületben 2005-ben 108 főt 2008-ban már csak 5 hajléktalan embert számláltak meg). Mindössze annyiban lehetünk biztosak, hogy a közterületen *látható helyen* alvók száma milyen keretek közé esik, de a regisztráció módszertana miatt nem tudtunk számot kapni a *rejtőzködő, láthatatlan hajléktalan* emberekről. A regisztráció egyik alaptétele volt, hogy a hajléktalan embert nem zavarjuk, nem szólítjuk meg – így nem kerültek regisztrálásra azok a hajléktalan emberek, akik valamilyen építményben vagy zárt térben aludtak, esetleg bokor, építmény takarásában. Szintén nem jutottak el a számlálók azokhoz, akik valamilyen magánterületen (pl. volt gyártelepen) húzzák meg magukat. Az arra vállalkozó utcai gondozó szolgálatok a fővárosban a február 3-i adatgyűjtés során 1100 közterületen élő embertől gyűjtöttek információt.

- A helyszín pontos megnevezése (utca, házszám – és esetleges kiegészítő információk)
- A helyszín bővebb leírása
- A megtalált hajléktalan ember neme (férfi, nő, nem tudja)
- A megtalált hajléktalan ember becsült kora (minimum és maximum kor; illetve nem tudja)
- Alvóhelyén lévő hajléktalan/nem az alvóhelyén lévő hajléktalan/üres helyszín
- Az „Ön hajléktalan-e" kérdésre adott válasz (amennyiben a kérdezett nem az alvóhelyén volt) az alvóhely címe

A korábbi telefonos bejelentésen túl e-mailes elérhetőséget is teremtettünk – nem volt jellemző az ilyen típusú bejelentés.

2008-ra már kialakult a szinte teljes fővárost lefedő utcai gondozó szolgálatok köre. Bár a regisztrációban ekkor teljes mértékben önkéntes számlálókra támaszkodtunk, az utcai gondozó szolgálatok velük párhuzamosan (igaz, február 2-tól kezdve egy héten át) járták saját ellátási területüket, és az ott élő hajléktalan emberekkel (mintegy 1100 fővel) felvették a február 3-i kérdőíves adatlapot.

Vidéki városokban ugyan külön regisztrációra nem került sor, de a február 3-i kutatásban résztvevő hivatásos utcai gondozó szolgálatok ugyanazon idő alatt a teljes ellátási területüket bejárták – és a kérdőíves felvétellel egyidőben regisztráltak is.

Miért maradt el a 2011. évi hajléktalan-regisztráció?

Bár a korábbi, 2001. évi országos népszámlálás során halvány kísérletet tettek arra, hogy felmérjék a hajléktalanpopulációt, a módszertan kidolgozatlansága és a közterületen élők sajátosságai miatt az adatgyűjtés nem járt sikerrel. A „lakott egyéb lakóegységekben" (bódéban, kunyhóban, putriban, barlangban, vagy egy épület valamely használaton kívüli helyiségében – pl. mosókonyhában, raktárban), valamint a valamely épület (pl. lakóház) lépcsőházában, kapualjában, padlásfeljárójában („helyiséghez nem köthető területen") élőket a területért felelős (amúgy a lakásokba is kijáró) számlálóbiztosoknak kellett összeírni, míg a „fedél nélküli hajléktalanokkal: a pályaudvarokon, aluljárókban, metróállomásokon, kapualjakban, félreeső zugokban, padokon" élőkkel való kapcsolatfelvételhez a települési önkormányzat jegyzőjének és szociális irodájának a segítségét kérték. Az akció nem bizonyult túl sikeresnek, részben az önkormányzatok passzivitása, részben a kérdezőbiztosok nehézségei miatt[8].

2011-ben viszont az Európai Unió minden tagországában sor került népszámlálásra, és a közös direktívák értelmében a számlálóbiztosoknak mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a közterületen élő hajléktalan embereket is elérjék[9].

8 Például a biztosok nem tudtak kapcsolatot létesíteni a hajléktalan emberekkel, nem ismerték fel lakóhelyeiket stb.
9 Lásd az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa 763/2008/EK számú rendelete a népszámlálásokról, vala-

Mit terveztünk? – Egy meg nem valósult elképzelés

Minden nappali melegedőben és ételosztáson a közterületen élők egy-egy kis sorszámos kártyát kaptak volna, amelyet az utcai regisztrálást végző személynek (utcai szociális munkásnak és önkéntes regisztrátornak*) egy meghatározott időszakban átadtak volna a hajléktalan ember által az alvó helyéhez a legközelebbi még biztonságosnak ítélt helyen. A kártya kiadásakor és átvételekor is felírták volna az illető születési évét, hónapját és napját azért, hogy kizárják a többszöri regisztrációt. Vagyis a korábbi regisztrációtól eltérően 2011-ben szóbeli kapcsolatba került volna a közterületen élő és a számláló biztos.

A regisztrálás napján egy előre megadott időpontban a számlálóbiztosok minden körzetben egy adott helyszínen* megjelentek volna, és egy-két órán át várták volna a közterületen élőket, akik a korábban, valamely intézményben megkapott sorszámot átadták volna. A számlálók előzetes listát kaptak volna a sorszámot kapott személyek születési dátumáról, így csak akkor vették volna a sorszámot át, ha a közterületen élő a születési dátumot a számlálónak is meg tudta volna mondani. A hajléktalan ember a sorszám átadásával jogosulttá vált volna arra, hogy abban a nappali intézményben, ahol a sorszámot kapta, tombolán vegyen részt, ahol vásárlási utalványt kapott volna – ez által vált volna motiválttá a regisztrálásban való részvételre. A sorszám átadásakor a hajléktalan ember a számlálónak megmondta volna pontos alvóhelyét, aki lehetőség szerint elkísérte, vagy aznap este felkereste volna az adott címet, és így győződve meg arról, hogy az illető tényleges ott alszik-e. Ugyanakkor mivel a közterületen való életvitelszerű tartózkodás a fővárosban szabálysértésnek számít, a hajléktalan ember pontos alvóhelyének címe nem, csak az ahhoz legközelebb eső utcasarok került volna regisztrálásra.

A regisztrációra sajnos végül még ebben az óvatos formában sem kerülhetett sor. Ugyan a népszámlálás során megkérdezett adatok anonimak, az összeírás helyszínei nem azok. Amennyiben a regisztrátorok a közterületen élő (és evvel a jogszabályok szerint szabálysértést elkövető) hajléktalan emberek pontos tartózkodási helyét is rögzítenék, az így összegyűjtött címlista alapján a jegyzők könnyedén olyan intézkedéseket kezdeményezhetnének, mely a hajléktalan emberek érdekeinek sérelmével jár (akár lakóhelyük megsemmisítése, ahogy arra ténylegesen több, jogi vitát kiváltó esetben sor is került, akár szabálysértési eljárás kezdeményezése által). Mivel szervezett formában nem volt lehetséges a népszámlálásban olyan módon részt venni, hogy terveinkkel összhangban az alvóhelyek ne kerüljenek rögzítésre, elálltunk a regisztráció tervétől „mindaddig, amíg Magyarországon a hatóságok és jogszabályok kriminalizálják ezt a szerencsétlen élethelyzetet”[10]. Ugyanakkor arra bátorítottuk az utcai szociális munkásokat, hogy amennyiben lehetséges, de csakis **hivatalos kísérő és az alvóhelyek regisztrációja nélkül**, vegyenek részt közterületen élő embertársaik népszámlálásában, hogy ez által szerencsésebb polgártársaikkal együtt ők is bekerüljenek a Magyarországon élők hivatalos számlálásába.

---

mint az ENSZ–EGB és az Eurostat 2007-ben elfogadott közös ajánlása a 2011. évi népszámlálásokról az európai régióban.

10 Lásd Dr. Győri Péter 2011. augusztus végi hivatalos tájékoztatásában.

* A belvárosi 35 körzet mindegyikében felállítottunk volna egy regisztráló pontot, a külső körzetekben viszont kerületenként egy központi helyen működtettünk volna regisztráló pontot. A regisztráló pontokon a számlálók a területért felelős utcai gondozó szolgálat munkatársai és önkéntes regisztrátorok álltak volna, párokat alkotva.

1. melléklet

F3-2005 A

gépi sorszám: (nem a kérdező tölti ki!) (1)

útvonalterv kódja: (2)

Fedél nélküliek 2005. évi regisztrációja

adatfelvevő: (3)

Mindazokat a személyeket regisztráljuk „alvóhelyükön", akik rendszeresen vagy alkalomszerűen nem lakás céljára szolgáló helyen alszanak. Ha több ember használja ugyanazt az alvóhelyet, akkor mindegyiküket külön (egy-egy lapon) regisztráljuk. **FONTOS:** A regisztrálás minden esetben **csak** szemrevételezéssel történik.

nap: (4) **óra:** (5) **perc:** (6) **település:** (8) (7) **kerület:**

MEGTALÁLÁS HELYE:

utca (9), **házszám** (10):

kiegészítő információk a helyszínről (11):

FONTOS: Ha a hajléktalan ember ezt külön kéri, el kell tekintenünk a helyszín regisztrálásától. Ilyen esetben csak a kerületet és az utcát jegyezzük fel, valamint írjuk a "megjegyzés" rovatba, hogy az illető nem járult hozzá a regisztrációhoz.

megjegyzés: (15)

megtalált ember neme: (12) **F** = férfi, **N** = nő, **S** = nem tudja, **X** = üres helyszín

becsült kora: (13)(14) tól- -ig

F3-2005 **Hajléktalan emberek összeírása** B

szolgálat neve:

A VÁLASZADÁS ÖNKÉNTES!
Utcán, mielőtt elkezded „B"-t, kérdezd meg, hogy itt volt-e a regisztráció időpontjában! Ha nem kezdj egy új kérdőívet!

az összeíró neve:

szolgálat kódja: (16)

Az összeírás ideje: nap: (17) óra: (18)

Megkérdezett neme (19) **F** = férfi **N** = nő

a szolgálat típusa (20):
1= utcai szoc. munkás szolg.
2= éjjeli menedékhely
3= hajlékt. átmeneti szálló
4= egyéb hajléktalanszálló
5=egyéb szálló
6=nappali melegedő
7=információs szolg.
8=népkonyha, ételosztás
9=krízis, lábadozó, betsz.
10= egyéb

Milyen szervezeti formában működik az adatfelvételt végző intézmény? (25)
1= önkormányzati
2= civil
3= egyházi, 0= nem intézm.

Melyik évben (21) melyik hónapban (22) melyik napon született? (23)

Kérdezd meg a nevét. Karikázd be a név írott formájának kezdő karakterét a betűsorban. A névben található első üres karaktert követő betű kerül a második sorba!(Pl.: Szabó Éva Gizella = **sé** ; E. Tóth Éva =**et** ; Ara-Kovács Zsolt = **az**)

1. karakter	a	á	b	c	d	e	é	f	g	h	i	í	j	k	l	m	n	o	ó	ö	ő	p	q	r	s	t	u	ú	ü	ű	v	w	x	y	z	24.
2. karakter	a	á	b	c	d	e	é	f	g	h	i	í	j	k	l	m	n	o	ó	ö	ő	p	q	r	s	t	u	ú	ü	ű	v	w	x	y	z	25.

Hol aludt tegnap éjszaka? (26) *Tégy „X"-et a négyzetbe, ha a kérdezés (regisztrálás) helyén!* (27)

helyszín:....., amely:

1= közterület (fűtetlen)
2= nem-lakásban (fűtött)
3= alkalmi ismerős lakása
4= éjszakai szállón (fapados)
5= átmeneti szállón (fizetős)
6= egyéb szoc. intézm.
7= családtag lakásában
8=al/ágybérletben
9= munkásszállóban
10= saját (főbérleti) lakás
11= egyéb helyen

Hol lakott (aludt) tavaly ilyenkor? (28) *Tégy „X"-et a négyzetbe, ha a kérdezés (regisztrálás) helyén!* (29)

helyszín:....., amely:

Hol, milyen településen van a bejelentett (állandó) lakcíme? 0= nincs címe 1= Budapest 2= város 3= község 30.

Hol, milyen településen van a bejelentett ideiglenes címe (tartózkodási helye)? 0= nincs címe 1= Budapest 2= város 3= község 31.

Mióta hajléktalan? év: 32. hó: nap: 34.

Mikor lakott utoljára lakásban? év: 35. hó: 36. nap: 37.

F3-2005 **C**

Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei
Menhely Alapítvány, Twist Olivér Alapítvány

A "C"-t CSAK AKKOR KÉRDEZD HA MÉG NEM VETTÉK FEL VELE!

A VÁLASZADÁS ÖNKÉNTES!

Mi a legmagasabb befejezett iskolai végzettsége? (38)

Van-e olyan betegsége, amely korlátozza a munkavállalását? (39)
1= van 2= nincs 9= nincs válasz 0= nem tudja

Kivel él együtt? (40)
1= magányos 2= csoport,- bandatag 3= családban, élettársi kapcsolatban 9= nincs válasz

Mi az oka annak, hogy hajléktalanná vált? Az utolsó alkalom. TÖBB OKÁT IS MEGJELÖLHETI!

(41)	1= kiüldözték a lakásából	5= nem tudta fizetni az albérletdíjat	9= családi problémák miatt el kellett jönnie otthonról	1.
	2= kilakoltatták	6= lakását eladta	10= válás után a lakásban a volt házastárs (élettárs) maradt	
(42)	3= börtönből szabadult	7= lakása, háza lakhatatlanná vált	11= kórházból, szociális otthonból jött el	2.
	4= lakásmaffia áldozata	8= állami gondozásból kikerült	12= megszűnt a munkahelye által biztosított lakhatás	
(43)	13= egyéb, éspedig:.....			3.

Mennyi pénzt költött el ma? (44) (Ft)

Honnan jutott 2005 januárjában jövedelemhez?

0= sehonnan (nem volt jövedelme)	1= koldulásból, guberálásból	(45)	jöv1
2= rendszeres munkából	3= alkalmi munkából		
4= munkanélküli ellátás	5= Tb. ellátás (nyugdíj, rk. nyugd., táppénz stb.)	(46)	jöv2
6= GyES, GYED	7= önkormányzati rendszeres segélyből		
8= önkormányzati eseti segélyből	9= Egyéb jövedelem:.....	(47)	jöv3

Mennyi pénze volt összesen 2005 januárjában? (48)

Van-e megtakarított pénze? (49)
1= van 2= nincs 0= nem tudja 9= nincs válasz

A következő kérdések mindegyikénél az igen válasz '1'-es és a nem válasz '2'-es kódértéket kap. '0'-át kell írni akkor, ha a megkérdezett nem tud válaszolni, és '9'-et ha nincs válasz.

Van-e télikabátja? (50)	Vannak-e saját tisztálkodó eszközei?	Van-e saját ágyneműje? (64)
Van-e téli cipője? (51)	Van-e saját evőeszköze? (58)	Vannak-e saját bútorai? (65)
Van-e kesztyűje? (52)	Vannak-e saját főzőedényei? (59)	Van-e háziállata (pl. kutya)? (66)
Van-e ünneplőruhája? (53)	Van-e bicskája? (60)	Van-e fényképe valamely családtagjáról? (67)
Van-e papucsa? (54)	Van-e (zseb-) karórája? (61)	Van-e olyan cucca, amit megőrzésre valakinek (más személynek) átadott?
Van-e váltás ruhája? (55)	Van-e saját tévéje (vagy videója)?	Van-e olyan cucca, amihez nem tud hozzáférni? (69)
Van-e saját törülközője? (56)	Van-e mobiltelefonja? (63)	Van-e olyan tulajdona (ingatlan, ház, házrész), amelyhez nem tud hozzáférni?

Mondták-e már Önre valamilyen helyzetben, hogy **csöves**? 71.

Mondták-e már Önre valamilyen helyzetben, hogy **hajléktalan**?

1= igen, 2= nem, 0= nem emlékszik, 9= nem válaszol

Mondták-e már Önre valamilyen helyzetben, hogy **cigány**? 73.

Mondták-e már Önre valamilyen helyzetben, hogy **munkakerülő**?

2. melléklet

Fedél nélküliek 2005. évi regisztrációja

Menhely Alapítvány, BMSZKI – Tel.: 06 20-9509824

február 3 | 4 | 5 | 6

(A bejárás napját jelölje be!)

regisztráló(k) neve(i):

lapszám: 1.

A szervezők által megadott útvonalterv kódja:

A REGISZTRÁCIÓ LEÍRÁSA: **Mindazokat a személyeket regisztráljuk „alvóhelyükön", akik rendszeresen vagy alkalomszerűen nem lakás céljára szolgáló helyen alszanak.** Ha több ember használja ugyanazt az alvóhelyet, akkor mindegyiküket külön (egy-egy sorban) regisztráljuk.
FONTOS: A regisztrálás minden esetben csak szemrevételezéssel történik!

KITÖLTÉSI ÚTMUTATÓ: A bejárás megkezdése előtt töltse ki az első lap fejlécét: **karikázza be a dátumot** jelző számot, írja be saját nevét (becenevet vagy kitalált nevet is írhat), valamint, ha van útvonalterve, annak a betűjelét a megfelelő helyre. Második, ill. további oldalak megkezdése előtt írja be az oldalszámot is. A **megtalálás időpontját** rögzítse a sor első két (vastagon keretezett) négyzetébe. A megtalálás helyét utca, házszám beírásával adja meg. Jegyezze fel azokat a kiegészítő információkat, amelyek a regisztrált személy megtalálásához fontosak lehetnek (pl.: bolt mögött, beugróban stb.). **FONTOS:** Nem a felderítés a célunk, ezért ha a hajléktalan ember ezt külön kéri, el kell tekintenünk a helyszín regisztrálásától. Ilyen esetben csak a kerületet és az utcát jegyezzük fel, valamint írjuk a "megjegyzés" rovatba, hogy az illető nem járult hozzá a regisztrációhoz. A **„neme"** szó alatti négyzetbe írjunk egy nagy **„F"** betűt, ha a megtalált ember férfi, egy **„N"** betűt, ha az illető nő, egy **„S"** betűt, ha nem tudjuk megállapítani az illető nemét (pl. mert a feje búbjáig be van takarózva). **Amennyiben a megtalált helyszín üres, de biztosan lehet tudni, hogy hajléktalan ember fog ott éjszakázni, akkor írjunk a négyzetbe egy „X"-et.** A regisztráció során az **életkort** csak **becsüljük**, ha lehetséges, használjunk öt- vagy tízéves intervallumokat (pl.: 30-35, 60-70 stb.) **FONTOS:** Amennyiben úgy látja, hogy a megtalált hajléktalan ember veszélyben van, hívja az operátort a fenti számon, vagy Budapesten a Diszpécser Szolgálatot a **338-4186**-os számon, azért, hogy segítséget küldjön a helyszínre. A kor ismeretében a második négyzetbe írjunk „0"-át.

óra: / perc:	helyszín: kerület, utca, házszám	kiegészítő információk a helyszínről	neme: F, N, S, X	életkora (éves): tól – ig	megjegyzés:
				–	
				–	
				–	
				–	
				–	

Fedél nélküliek 2005. évi regisztrációja

Menhely Alapítvány, BMSZKI – Tel.: 06 20-9509824

február 3 | 4 | 5 | 6

regisztrálók:

A szervezők által megadott útvonalterv kódja:

lapszám:

óra: / perc:	helyszín: kerület, utca, házszám	kiegészítő információk a helyszínről	neme: F, N, S, X	életkora (éves): tól – ig	megjegyzés:
				–	
				–	
				–	
				–	
				–	
				–	
				–	
				–	

3. melléklet

regisztrátor1: ..... regisztrátor2: ..... lapszám: ☐☐

☐☐☐ bejárási körzet száma

☐ alvóhelyén lévő hajléktalan ember

☐ nem az alvóhelyén lévő hajléktalan ember

☐☐ nap ☐☐ óra ☐☐ perc

☐ üres helyszín

.....kerület,..... utca, ...házszám

☐ férfi ☐ nő ☐ nem tudja

KOR: ☐ nem tudja

☐☐ maximum → ☐☐

← minimum

a helyszín bővebb leírása:

Az „Ön hajléktalan-e?" kérdésre adott válasz ☐ igen ☐ nem ☐ nincs válasz

Alvóhely címe csak a nem alvóhelyén talált (és kérdezett) hajléktalan ember esetén:

alvóhely címe:

☐☐☐ bejárási körzet száma

☐ alvóhelyén lévő hajléktalan ember

☐ nem az alvóhelyén lévő hajléktalan ember

☐☐ nap ☐☐ óra ☐☐ perc

☐ üres helyszín

.....kerület,..... utca, ...házszám

☐ férfi ☐ nő ☐ nem tudja

KOR: ☐ nem tudja

☐☐ maximum → ☐☐

← minimum

a helyszín bővebb leírása:

Az „Ön hajléktalan-e?" kérdésre adott válasz ☐ igen ☐ nem ☐ nincs válasz

Alvóhely címe csak a nem alvóhelyén talált (és kérdezett) hajléktalan ember esetén:

alvóhely címe:

A Február Harmadika Munkacsoport adatfelvételeire épülő tanulmányok, dokumentumok

(Összeállította: Győri Péter, 2012.)

1999.

Bényei Zoltán - Gurály Zoltán - Győri Péter - Mezei György: Tíz év után. Gyorsjelentés a fővárosi hajléktalanokról - 1999. Homelesssness in Europe, International Conference Hajszolt, Balatonföldvár - Hungary 28-30. Oktober 1999 (Várható megjelenés: Esély 2000.)

After Ten Years. Report on the Homeless in Budapest - 1999 (Péter Győri - György Mezei - Zoltán Gurály - Zoltán Bényei), http://www.bmszki.hu/equal2

2000.

Bényei Zoltán - Gurály Zoltán - Győri Péter - Mezei György: Tíz év után. Gyorsjelentés a fővárosi hajléktalanokról - 1999. Esély, 2000/1.

2002.

Gurály Zoltán - Győri Péter - Mezei György - Pelle József: A margó szélén. Hajléktalan emberek Budapesten a századforduló éveiben (1999 - 2000 - 2001), Konferencia: „Hajléktalanság 2002" Salgótarján, (Várható megjelenés: Esély 2002.)

Gurály Zoltán - Győri Péter - Mezei György - Pelle József: A margó szélén. Hajléktalan emberek Budapesten a századforduló éveiben (1999 - 2000 - 2001), Esély, 2002/3.

Győri Péter: Egy felmérés eredményei, Salgótarján 2002. január

2003.

Bényei Zoltán - Gurály Zoltán - Győri Péter - Mezei György: Tíz év után. Gyorsjelentés a fővárosi hajléktalanokról – 2003. Otthontalanul…Tégy az emberért! 1., Menhely Alapítvány - BMSZKI

Gurály Zoltán - Győri Péter - Mezei György - Pelle József: A margó szélén. Hajléktalan emberek Budapesten a századforduló éveiben (1999 - 2000 - 2001), 2003. Otthontalanul…Tégy az emberért! 2., Menhely Alapítvány - BMSZKI

Péter Győri - György Mezei - Zoltán Gurály - József Pelle: On the Margin. Homeless people in Budapest at the turn of the century (1999-2000-2001) , http://www.bmszki.hu/equal2

Gurály Zoltán: A Budapesten élő hajléktalan emberek egészsége. Kapocs, II. évf. 6. szám 2003. december.

2004.

Győri Péter: A statisztika margóján. Indító gondolatok a „hidden homelessness" témakörben, 2004. Városkutatás Kft.

2005.

Győri Péter: Helyzetelemzés a „Munkaerőpiaci reintegráció a hajléktalan-ellátásban" c. EQUAL projekthez. A célcsoport munkaerőpiaci státuszának helyzetelemzése és általános munkaerőpiaci helyzetelemzés, 2005. április, http://www.bmszki.hu/equal2/status

Péter Győri: Situational Analysis to the EQUAL project titled "Reintegration into the Labour Market in Services for the Homeless", Analysis of the target group's status in the labour market
and a general analysis of the labour market, April 2005, http://www.bmszki.hu/equal2/status

Győri Péter: 2005. évi regisztráció eredményeinek bemutatója ppt-file , http://www.bmszki.hu/regisztracio/hatteranyagok/reggi1

Győri Péter: 2005. évi regisztráció - eredmények összefoglalása, http://www.bmszki.hu/regisztracio/hatteranyagok/reggi1

Győri Péter: Hajléktalanok – a szavak és számok hálójában, Beszélő 2005. márc.-ápr.
Lengyel Gabriella: Cigánynak vélt hajléktalanok, Beszélő 2005. márc.-ápr.

Péter Győri: Hungary National Report 2005 For The European Observatory on Homelessness, FEANTSA, 2005, http://www.bmszki.hu/english

2006.

Győri Péter: 2006. évi február 3-a adatfelvétel összefoglalója - Budapest (utca), http://www.bmszki.hu/regisztracio/hatteranyagok/reggi1

Győri Péter: 2006. évi február 3-a adatfelvétel összefoglalója - Vidék, http://www.bmszki.hu/regisztracio/hatteranyagok/reggi1

Győri Péter: Országjelentés 2006. Jelentés a magyarországi hajléktalanügyi politika alakulásáról http://www.refomix.hu/cikkek/2006policypaper-magyarul.doc

Győri Péter: Országjelentés 2006. Jelentés a magyarországi hajléktalanügyi statisztika alakulásáról, http://www.refomix.hu/cikkek/2006statisticalpaper-magyarul.doc

Győri Péter: A magyar hajléktalanügyi adatgyűjtési - statisztikai rendszer összefoglaló ismertetése, elemzése és értékelése, 2006., http://www.bmszki.hu/tanulmanyok

Péter Győri: COMPREHENSIVE REVIEW, ANALYSIS AND ASSESSMENT OF THE DATA COLLECTION AND STATISTICAL SYSTEM ON THE ISSUE OF HOMELESSNESS IN HUNGARY, 2006, http://www.bmszki.hu/english

2008.

Győri Péter: Fedél nélkül élők, 2008. In.: Az utcák népe, Otthontalanul…Tégy az emberért! 6., Menhely Alapítvány - BMSZKI

Győri Péter: Fedél nélkül élők, 2008., Pro Domo Füzetek 2.,

Győri Péter: Kirekesztettek a városközpontban. Hogyan használják a nagyvárosi közte-reket a hajléktalan emberek különböző csoportjai? http://www.bmszki.hu/tanulmanyok/useofpublic

Péter Győri and the ”3rd of February Team”1: Homeless Routes, 2008., http://www.bmszki.hu/english/routes

Győri Péter – Maróthy Márta: Merre tovább? Egy Nemzeti Hajléktalanügyi Startégia lehetséges keretei Pro Domo Füzetek 1. Kiadja: Hajléktalanokért Közalapítvány Budapest, 2008., www.bmszki.hu/tanulmanyok, www.hajlektalanokert.hu/dokumentumok/tanulmanyok/merre_tovabb.pdf

Péter Győri – Márta Maróthy: Which Way to Go On? Potential Framework of a National Homelessness Strategy, http://www.bmszki.hu/english

Győri Péter Részletes útmutató a regisztrációhoz, http://www.bmszki.hu/regisztracio

Győri Péter 2008. évi regisztráció eredményeinek összefoglalása, Fedél nélkül élő emberek 2008. évi „népszámlálása”, http://www.bmszki.hu/regisztacio/eredm

Győri Péter 2008. évi regisztráció eredményei - 2008. márciusi ppt prezentáció az Országgyűlés bizottsága számára, http://www.bmszki.hu/regisztracio/eredm

Győri Péter Szakmai program a TÁMOP Hajléktalan emberek társadalmi és munkaerőpiaci integrációját segítő programok támogatása c. pályázati felhívásához, http://bmszki.hu/file/Tamop/tamop2/EgyuttesErovelProgram.pdf

Péter Győri - Boróka Fehér – Zoltán Gurály: Guide to Counting Rough Sleepers - Transnational Homeless Survey Working Group, http://www.bmszki.hu/regisztracio/hatteranyagok/reggi2

2009.

Győri Péter Gyorsjelentés a hajléktalan emberek 2009. február 3-i kérdőíves adatfelvételéről (ppt), http://www.bmszki.hu/f3/2009f3

Győri Péter: Válság és hajléktalanság, 2009. ppt.

A TÁRSADALMI befogadás PILLÉR 2009. évi tematikus fókuszához, a „hajléktalanság és lakhatási kirekesztés” témaköréhez tartozó tevékenységek. Kérdőív a tagállamok számára a hajléktalanság és lakhatási kirekesztettség területén. Questionnaire to Member States concerning homelessness and housing exclusion The Social Protection Committee SPC/0902/4. (Győri Péter), 2009.

Győri Péter: Tájékoztató a 2008 február 3-i adatfelvétel BMSZKI-ban felvett adatairól. In.: A Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei 2008. évi szakmai beszámolói és 2009. évi szakmai tervei, 2009.

2010.

Győri Péter Gyorsjelentés a hajléktalan emberek 2010. február 3-i kérdőíves adatfelvételéről (ppt), http://www.bmszki.hu/f3/2010ppt

Győri Péter és a „Február 3-a munkacsoport": Hajléktalan utak, 2010., In.: Mindennapi hajléktalanság, Otthontalanul…Tégy az emberért!.7., Menhely Alapítvány - BMSZKI

Paksi Borbála - Gurály Zoltán - Arnold Petra - Schmidt Andrea - Breitner Péter: A drogfogyasztás és hajléktalanság, 2010., In.: Mindennapi hajléktalanság, Otthontalanul…Tégy az emberért!.7., Menhely Alapítvány – BMSZKI, http://www.tarki.hu:8080/drogkutatas/tanulmanytar/paksi-borbala-guraly-zoltan-arnold-petra-schmidt-andrea-breitner-peter-a-drogfogyasztas-es-hajlektalansag/view

Lengyel Gabriella: Cigánynak vélt hajléktalanok, 2010., In.: Mindennapi hajléktalanság, Otthontalanul…Tégy az emberért!.7., Menhely Alapítvány - BMSZKI

Győri Péter: Vitaindító skiccek. „Mit és hogyan tehetünk azért, hogy mindenki fedél alatt lakjon?", ppt, „Jövőkép - Dilemmák és megoldási lehetőségek a hajléktalanellátásban" 2010. szeptember 9-10. Balatonföldvár Kerekasztal beszélgetés, „Rendészeti, igazgatási és szociális szempontok a közterületen élők ellátásában"

ELŐTERJESZTÉS a Kormány részére az utcai hajléktalanság kérdésével összefüggő Középtávú Intézkedési Tervről, Budapest, 2010. november, Nemzeti Erőforrás Miniszter, Szám: /2010-NEFMI(SZ)

2011.

Győri Péter: Gyorsjelentés a 2011. évi adatfelvételről, http://www.bmszki.hu/f3/2011

Győri Péter: 2010. évi BMSZKI alapadatok intézmény típusonként és intézményenként. In.: A Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei 2010. évi szakmai beszámolói és 2011. évi szakmai tervei, 2011.

Irodalomjegyzék

2012.

Győri Péter Gyorsjelentés a 2012. évi hajléktalan-adatfelvételről, http://www.bmszki.hu/f3/2012

Péter Győri: Report on the Third of February Homeless Survey in Hungary - 2012, http://www.bmszki.hu/f3/2012angol

In: Változó és változatlan arcú hajléktalanság:

Győri Péter: A Budapesten élő hajléktalan emberek főbb statisztikai jellemzői

Gurály Zoltán – Varga Dóra: A vidéki hajléktalanság főbb jellemzői

Breitner Péter: A hajléktalanság lakástörténeti előzményei

Győri Péter: "Cigány" – "nem-cigány" hajléktalanok

Győri Péter: Amit tudunk – 10 év. Alapinformációk a Budapesten élő hajléktalan emberekről 1999-2009.

Gurály Zoltán: Mennyi az annyi? Hajléktalanság és amivel nem számolunk

Szabó Andrea: A nagy számok törvénye – egy különleges adatbázis elemzési lehetőségei

Gurály Ottó: A hajléktalanná válás dinamikája

Győri Péter - Gurály Zoltán: A titkos lista

Szabó Andrea: Titkok, legendák, adatok – A Február Harmadika adatfelvétel

Gurály Zoltán - Fehér Boróka: Rövid áttekintés a budapesti hajléktalan-regisztráció módszertanáról

2013. február

Menhely Alapítvány
1082 Budapest, Baross u. 41.
Tel: 338-41-86
www.menhely.hu

Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei
1134 Budapest, Dózsa György út 152.
Tel: 238-95-01
Fax: 238-95-02
www.bmszki.hu
e-mail: modszertan@bmszki.hu

ISBN 978-963-86443-1-2